

9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30

RMKI.

379

MAGYAR
ORSZAG
ROMLAS
OKAI

RMK.I. 379.

1. péld.

Hírányok: H₂-3 lev, és 2
utolsó (4. lev.) lev. —

(A 2. péld. — egy sűrűlétől eltekintve —
kiegészíti.)

AZ ORSZAGOK-

BAN VALO SOC ROM-
LASOKNAC OKAIROL, ES AZOK-
BOL VALO MEG SZABADVLASNAC IO
modgiarol, mostan vyonnan irattatot, es socbõlis
embereknek irasokbol szereztetet hasz-
nos könyuetske.

MAGYARI ISTVAN SARVARI

Prædicator által.

Psalmo LXXXI. vers: XIII.

Vaiha az én nepem halgatot volna engemet, és
az Israel az én utaimban iart volna, niluan
semmie tõttem volna az õ ellenségeket, és az
õ haborgatoi ellen, fel emeltem volna az én
kezemet.

NIOMTATTATOT SARVARAT,

az Author költséguel.

MANLIVS IANOS ALTAL,

ANNO M. D. CII.

Francisci Roh Ars 1777.

1. Honnan kármornak minden fapásk? F. Az embek
 neknek gonoszokból, h. mikor ostoroztatnak epen
 veggük magokat, mely gonosz dolg legyen az Undel
 hagyja Jer. 11. 19. Solt. XXXII. 10. CVII. 11. Esa. LX. 2.
 Boldf. XI. 17. Bar. 1. 20. Az halál minden
 nemével az ^{bűnnek} halál. Róm. VI. 24. Kik az
 o' igaz keresztes vepi. Ed. 11. 2. J. And. V. Ch. 11. k.
 20. R. 8.

2. Talán mikor gonoszokból sokak? F. N. de ha fűk egy
 két botánkoris a világon meg nem bűntetnek és el
 nem vőltetnek Esa. VII. 13. XXII. 18. 1 Sam VI. 19. 20.
 1 Krm. XVI. 13. Bir. XXI. 15. 3 Mos. X. 6. Amos. 1. 3.
 2 Sam. XXI. 11. 2 Mos. XX. 9. Ne ha fűk az Ur vagyon.
 meg utalásért 1 Kor. XI. 30.

3. Mire bűntet Isten oly keményen? F. Az embek bűntet
 alko az o' igazság meg nem tagadhatja. O' a gonosz
 nek gyűlöletje 2 Mos. XX. 5. XXXII. 14. 5 M. V. 9.
 2 Tim. II. 17. Solt. VI. 5. Róm. 1. 42. 11. 15. Jan. III. 20.
 az o' haragja bűntet koroz. a mivel vétkesnek
 Boldf. XI. 17. Mark. VII. 2

AZ TEKINTE-
 TES ES NAGYSAGOS
 VITÉZLŐ KERESZTIEN VRNAC,
 NADASDI FERENTZNEC, AZ FELSE-
 ges II. Rodolphus Romai Czászarnac, Magyar
 ország királianac, és edes attianac, Louasz mesterenec, és
 tanaczanac, az Dunán innen ország fő Capitannianac,
 Fogaras földénec örökös, Vasvár és Sopron var megienec
 fő Ispannianac, az Vr Christus Ecclesiainac, és az benne
 leuó keresztyen tanitoknac Isten vran taplaloianac,
 mint kegyelmus Vranac és pa-
 tronusanac,

Az mindenható Istentől Z. fiaert, io eges-
 seges, io szerenczes, bekeseges, és iduessé-
 ges hosszú életet kiuan, és szolgál-
 latiat aianlia.

Z egy felseges mindenható VR
 Istenec, czoda nagy io volta tündök-
 lic ebbé mi hozzanc, kegyelmes Vram,
 hogy az mi időnkbenis, az o' Z. igei-
 nec, szent Euangeliománac, világos fő-
 uetneket, illien nagy tündökleffel, ge-
 rielztette fel, ez hala adatlan világnac, igertuen az öröc-
 letet, amaz o' szerelmesfiában, az mi Vranc IESVS Chri-
 stusban, minden hiuóknec; és valamellé az emberi nem-
 zetnec

EPISTOLA

vy Testamentomban, az egy közben iaro, és szozolo Iesus Christussal elegettenec meg az hiuec idueffégekre, mint mijs, az szerent mint az szent irásban erről ki ielentette volt Isten akarattiat. De az Papistac foltos hitiről, az szent irás semmi diczeretes emlékezetet nem tesz, vgy mint mely nem az szent irás szerent való, hanem az mint az historiác reá meg tanitnac, az Papáknac és az ő hozzáioc halgatoknac találmániokból, egytzeris, mászo-
ris külömb külömb időkben, soc időuel az Apostoloc v-

Dist: 96. c. tan, tataroztatot ki. Mert mincc vtanna, az Romai Papa, satis euiden ily nagy méltoságot foglalt volna maganac, hogy ő nem
rer can. 9. q. ember, hanem Isten volna: hogy senkitől meg nem itel-

Dist: 43. tethetnec: hogy az Apostol ellenis, sáfarkodhatnec: hogy
can: Lect: in az természetet el változtathatná: hogy semmiből vala-
dist: 81. can: mit teremthetne: hogy az hamisságból, igazságot csinál-
presbyter. hatna: az vtan osztan meg nem elégeduen, az Istenől az
Ioan: 14. szent irásban aianlattatott tudománial (melyhez sem hoz-
2. Tim: 3. za tenni, sem valamit belőlle el venni szabad nem volna,
Matth: 15. még szinten az Angyalnakis) kezde soc emberi talalma-
Jerem: 7. niokat szerzeni, és azokat az idueffégnek el vesztése alatt,
birsággal vetni az emberekre, az Istennek ki ielentet aka-
rattia ellen. Es mind addig toldozac foldozac hitőket az
Papác rendel egymás vtan, hogy im egy nagy vy hitőt, ez
mostani Papista vallást kouaczolac végre ki. Illyen embert
szerzés ez, hogy bizonios napokban, az Papa olaial elegi-
tet feier viaszbol, valami apro bárány képeket csinál, azo-
kat Istennek bárániának neuezi, az szent Iános ellen, ki az
Christust mondgia annaelenni. Es azokról az képekről
Lib: 1. Cer: azt tanitya Papa, hogy ha ki niakában viseli, tehát szintén
Pontific: vgy el mossa bünet, mint az Vr Christus vére, hogy az vil-
sect: 7. lamást el üzi, gyermek szülőket meg tart, és tüz től víztől
meg oralmaz. Melynél mi lehet egh alatt nagyobb karom-
las

DEDICATORIA

las? Ide való az harangnac meg keresztelese: az szentek, nec segitségül hiuása, az Papoc házasság kiüül való elése, az
Vr vaczoraianac meg lopása, az mise, az pénzért való bün-
bocztatás, az sugua való gionás, az szentelt víz, és hat záz
effele emberi találmánioc: mellyeket noha az Apostolok-
tol rend szerent reaioc származot tudomannac mondnae
az Papistac lenni, de miért hog kóniü az historiákból meg
bizonítani, hog iob refre mind ő magoc az Papác, és az ő
hozza halgatoc szerzetec azokat, bizoniara czac hirec sem
volt az Apostoloc ideiekbé. Mert soc időuel az Apostoloc
vtan, Innocentius Papa tiltá meg, az Vr vaczoraianac ma-
sodic reszet az kősegtől, az Lateranomi conciliomban.
Az negiedic Eugenius penig, az Basiliai conciliomban en-
nec ellene végeze. Az harmadic Innocentius Papa, és az
harmadic Honorius szerzec, hogy az Vr vaczoraibéli ke-
nier az templomban maszorrais meg tartatnec: maga
Clemens czac más napra sem akarta azt meg tartatni. De
niluan vagion iamborsága ez Innocentiusnac, elég hábo-
ruságot szerzet Galliában, eleteben penig ektelen buya
volt.

Az misenec rouaba deac nieluen való mondasat, az
masodic Vitellianus, és első Agathon Papác gödolac: De
az első Miklos Papa, meg engette, hogy az Totoc és Len-
gielecszületet nielueken mondhatnác. Siricius, Pelagius
II. Gregorius VII. Pascalis II. &c. tiltac meg az Papoc ha-
zasságot. Az masodic Pius penig azt írta, hogy az Papok-
tol nagy okból tiltatot volna meg az házasság, de nagio-
boka volna, mellyert meg kellene engedni nekic. Az első
Leo Papa, az masodic és harmadic Gergely, s többennis
iauallottac az kepeknek tisztetletit: az hulzon harmadic
Iános Papa penig, nagy ellensege volt az kepeknek. An-
theus azt rendelte, hogy az ki az elöt Pispóc nem volt,
az Pa-

EPISTOLA

az Papaua ne lehessen, de Constantius II. és Benedictus VIII. czac Laicusok, egyházi emberek sem volranac: az kilentzedic Benedec penig (ki nagi ördögös vala, és az mely aszszoniokat akart varaslasual magához bñuölte) az hufzon eggiedic Iános, és töbennis, czac irást sem rut-
 tac, s megis Papasagra mentenec. Az első Gergely Papa (ki ideiben soc vy talalmány ioue be az Ecclesiában) tiltá meg bñit napokon, az hus, rey, vay, fait, és tikmony etelt.
 1. Tim: 4. Z. Pal Apostol ellen, ki azt ördögi tudomannac neuzei, és Eleutherius ellen, ki az ekefegben valo illien valogatast.
 Polyd: li: 6. meg tiltya. Az harmadic Innocentius talála, az sugua va-
 c. 10. lib: 5. lo gionastis. Neftarius Constantinopolitanus Patriarcha
 decr: tit: 38. penig, az giunafnac szine alat eset paraznafagert, az sugua
 can: omni- valo gionast meg tiltá. Honorius III. gondola az ostianac
 bus vtrius. az miseben valo felmutatásat: az kilentzedic Gergely of-
 que, tan ahoz czengetestis szerze: Innocentius IV. penig, (ki
 oly lftentelen vala, hogy az mise mondoual, az ostiában
 mérget rendelt vala adni, az Czsaszarnac) paranczola hogy
 De cons: az emberek ackor terdre esnének. Zephirus az fa kelieh he-
 dist: 1. can: liet, iueg, Vrbanus penig az iueg helyet, arany és ezüst
 vasa. kelyhet ferze az Vr vaczoraiához. Az első Miklos Papa, az
 Dist: 95. Czsaszárokat és feiedelmeket, vgy mint Laicusokat ki re-
 can: vbi nā. keszti az conciliomokból, Marcellus penig, Damasus II.
 és Iulius őket be boczattiac. Bonifacius III. hatalmat ad,
 az pradicallafra, keresztelekre, és oldozafra az barátok-
 nac: Gregorius penig azt meg nem engedi. Calixtus azt
 rendele, hogy senkinec se legyen szabad, az Romai Eccle-
 siától külömbözni, de Fabianus annac ellene mondot. Az
 Polyd: de ördög üzefre valo szentelt vizet, az első Alexander Papa
 innen: lib: 5 szerze: Az viznec az borhoz valo elegiteset az miseben
 c. 8. lib: 5. c. az hetedic Alexander gondola. Nagy Bodog, és kis asz,
 10. szon napiat, Anno D. 1273. tayan szerzec, Gregorius X.
 ideiben

DEDICATORIA.

ideiben az Lugdunomi conciliumban. Bodog aszszon De cō: disti
 latogatafa napiat Anno 1380. korban talála, amaz kegyet- 1. can: pro-
 len hatodic Vrbán Papa, ki őt Cardinalt bñtatuan sak- nuncian-
 ban, az vizben vettetet vala. Giümölez olto Bodog asz, dum.
 szony napiat penig az Aquisgrani synodusban szerzec
 Anno 821. taiban. Bonifacius az szentec estin valo bñi- Polyd: lib:
 tót: egyház napiat az harmadic Foelix, az negiedic Foelix 6. c. 4.
 penig az halálra betegült nekne olaiat valo meg kenetése. Volat.
 ket gondola. Sabinianus az olai égést, Vitellianus az orgo- Plat.
 nat viue be az templomban. Honorius szent kereszt fel plat,
 magasztaltatása napiat: az negiedic Gregorius penig mind Volat.
 szent napiat szerzec. Hogy az Papac az ő neueket, mellie-
 ket az keresztefegben lftennec adtac voit, el változtassac,
 és mint ha meg másolnac az ő neki szentelt neueket, ezt az
 másodic Sergius talála, mert ennec az elöt Os Porci vala
 neue: az kilentzedic Gergely Papa penig (ki nem czac ha-
 mis agybol valo gietmeke vala, az harmadic Innocentius
 Papanac, hanem igen dñús emberis vala) szent Ferentz,
 Dominicus, és Ersebeth napiat rendele. Az Maria fogan-
 tatása es be mutatása napiat, az negiedic Sixtus Papa ta- Volat.
 talála, kijs igen buya ember vala.

Mit mondgyac immar, amaz Canonoc orakrol? Az-
 tis az másodic Vrbán Papa toia az töb emberi szerzeshez
 Anno 1090. taiban. Ezekhez az vtan, Anno 1240. tai-
 kor, az kilentzedic Gregorius hozza tolda, az Salue regi-
 nat: kiket kőuetuen az hufzon kertodic Iános Papa, An-
 no 1320. korban, azt vegeze, hogy az Aue Mariara napia-
 ban háromszor czengetnének, Marianactis tessegere. De
 ez az Iános Papa az ki nem czac fertelmes agybol valo va- Polyd: lib:
 la, hané soc töb gonosfagi kőzöt eretneksegeris hint vala, 6. c. 12.
 hogy itilet napia elöt az hiueknek lelke az lftent nem lat-
 hatnac, sem az gonosfzoke né giótróttetnének, Ezec bizo-
 b piara

Handwritten notes in the left margin:
 1. Handwritten note: "Hatt...
 2. Handwritten note: "Hatt...
 3. Handwritten note: "Hatt...
 4. Handwritten note: "Hatt...
 5. Handwritten note: "Hatt...
 6. Handwritten note: "Hatt...
 7. Handwritten note: "Hatt...
 8. Handwritten note: "Hatt...
 9. Handwritten note: "Hatt...
 10. Handwritten note: "Hatt...
 11. Handwritten note: "Hatt...
 12. Handwritten note: "Hatt...
 13. Handwritten note: "Hatt...
 14. Handwritten note: "Hatt...
 15. Handwritten note: "Hatt...
 16. Handwritten note: "Hatt...
 17. Handwritten note: "Hatt...
 18. Handwritten note: "Hatt...
 19. Handwritten note: "Hatt...
 20. Handwritten note: "Hatt...
 21. Handwritten note: "Hatt...
 22. Handwritten note: "Hatt...
 23. Handwritten note: "Hatt...
 24. Handwritten note: "Hatt...
 25. Handwritten note: "Hatt...
 26. Handwritten note: "Hatt...
 27. Handwritten note: "Hatt...
 28. Handwritten note: "Hatt...
 29. Handwritten note: "Hatt...
 30. Handwritten note: "Hatt...
 31. Handwritten note: "Hatt...
 32. Handwritten note: "Hatt...
 33. Handwritten note: "Hatt...
 34. Handwritten note: "Hatt...
 35. Handwritten note: "Hatt...
 36. Handwritten note: "Hatt...
 37. Handwritten note: "Hatt...
 38. Handwritten note: "Hatt...
 39. Handwritten note: "Hatt...
 40. Handwritten note: "Hatt...
 41. Handwritten note: "Hatt...
 42. Handwritten note: "Hatt...
 43. Handwritten note: "Hatt...
 44. Handwritten note: "Hatt...
 45. Handwritten note: "Hatt...
 46. Handwritten note: "Hatt...
 47. Handwritten note: "Hatt...
 48. Handwritten note: "Hatt...
 49. Handwritten note: "Hatt...
 50. Handwritten note: "Hatt...
 51. Handwritten note: "Hatt...
 52. Handwritten note: "Hatt...
 53. Handwritten note: "Hatt...
 54. Handwritten note: "Hatt...
 55. Handwritten note: "Hatt...
 56. Handwritten note: "Hatt...
 57. Handwritten note: "Hatt...
 58. Handwritten note: "Hatt...
 59. Handwritten note: "Hatt...
 60. Handwritten note: "Hatt...
 61. Handwritten note: "Hatt...
 62. Handwritten note: "Hatt...
 63. Handwritten note: "Hatt...
 64. Handwritten note: "Hatt...
 65. Handwritten note: "Hatt...
 66. Handwritten note: "Hatt...
 67. Handwritten note: "Hatt...
 68. Handwritten note: "Hatt...
 69. Handwritten note: "Hatt...
 70. Handwritten note: "Hatt...
 71. Handwritten note: "Hatt...
 72. Handwritten note: "Hatt...
 73. Handwritten note: "Hatt...
 74. Handwritten note: "Hatt...
 75. Handwritten note: "Hatt...
 76. Handwritten note: "Hatt...
 77. Handwritten note: "Hatt...
 78. Handwritten note: "Hatt...
 79. Handwritten note: "Hatt...
 80. Handwritten note: "Hatt...
 81. Handwritten note: "Hatt...
 82. Handwritten note: "Hatt...
 83. Handwritten note: "Hatt...
 84. Handwritten note: "Hatt...
 85. Handwritten note: "Hatt...
 86. Handwritten note: "Hatt...
 87. Handwritten note: "Hatt...
 88. Handwritten note: "Hatt...
 89. Handwritten note: "Hatt...
 90. Handwritten note: "Hatt...
 91. Handwritten note: "Hatt...
 92. Handwritten note: "Hatt...
 93. Handwritten note: "Hatt...
 94. Handwritten note: "Hatt...
 95. Handwritten note: "Hatt...
 96. Handwritten note: "Hatt...
 97. Handwritten note: "Hatt...
 98. Handwritten note: "Hatt...
 99. Handwritten note: "Hatt...
 100. Handwritten note: "Hatt...
 101. Handwritten note: "Hatt...
 102. Handwritten note: "Hatt...
 103. Handwritten note: "Hatt...
 104. Handwritten note: "Hatt...
 105. Handwritten note: "Hatt...
 106. Handwritten note: "Hatt...
 107. Handwritten note: "Hatt...
 108. Handwritten note: "Hatt...
 109. Handwritten note: "Hatt...
 110. Handwritten note: "Hatt...
 111. Handwritten note: "Hatt...
 112. Handwritten note: "Hatt...
 113. Handwritten note: "Hatt...
 114. Handwritten note: "Hatt...
 115. Handwritten note: "Hatt...
 116. Handwritten note: "Hatt...
 117. Handwritten note: "Hatt...
 118. Handwritten note: "Hatt...
 119. Handwritten note: "Hatt...
 120. Handwritten note: "Hatt...
 121. Handwritten note: "Hatt...
 122. Handwritten note: "Hatt...
 123. Handwritten note: "Hatt...
 124. Handwritten note: "Hatt...
 125. Handwritten note: "Hatt...
 126. Handwritten note: "Hatt...
 127. Handwritten note: "Hatt...
 128. Handwritten note: "Hatt...
 129. Handwritten note: "Hatt...
 130. Handwritten note: "Hatt...
 131. Handwritten note: "Hatt...
 132. Handwritten note: "Hatt...
 133. Handwritten note: "Hatt...
 134. Handwritten note: "Hatt...
 135. Handwritten note: "Hatt...
 136. Handwritten note: "Hatt...
 137. Handwritten note: "Hatt...
 138. Handwritten note: "Hatt...
 139. Handwritten note: "Hatt...
 140. Handwritten note: "Hatt...
 141. Handwritten note: "Hatt...
 142. Handwritten note: "Hatt...
 143. Handwritten note: "Hatt...
 144. Handwritten note: "Hatt...
 145. Handwritten note: "Hatt...
 146. Handwritten note: "Hatt...
 147. Handwritten note: "Hatt...
 148. Handwritten note: "Hatt...
 149. Handwritten note: "Hatt...
 150. Handwritten note: "Hatt...
 151. Handwritten note: "Hatt...
 152. Handwritten note: "Hatt...
 153. Handwritten note: "Hatt...
 154. Handwritten note: "Hatt...
 155. Handwritten note: "Hatt...
 156. Handwritten note: "Hatt...
 157. Handwritten note: "Hatt...
 158. Handwritten note: "Hatt...
 159. Handwritten note: "Hatt...
 160. Handwritten note: "Hatt...
 161. Handwritten note: "Hatt...
 162. Handwritten note: "Hatt...
 163. Handwritten note: "Hatt...
 164. Handwritten note: "Hatt...
 165. Handwritten note: "Hatt...
 166. Handwritten note: "Hatt...
 167. Handwritten note: "Hatt...
 168. Handwritten note: "Hatt...
 169. Handwritten note: "Hatt...
 170. Handwritten note: "Hatt...
 171. Handwritten note: "Hatt...
 172. Handwritten note: "Hatt...
 173. Handwritten note: "Hatt...
 174. Handwritten note: "Hatt...
 175. Handwritten note: "Hatt...
 176. Handwritten note: "Hatt...
 177. Handwritten note: "Hatt...
 178. Handwritten note: "Hatt...
 179. Handwritten note: "Hatt...
 180. Handwritten note: "Hatt...
 181. Handwritten note: "Hatt...
 182. Handwritten note: "Hatt...
 183. Handwritten note: "Hatt...
 184. Handwritten note: "Hatt...
 185. Handwritten note: "Hatt...
 186. Handwritten note: "Hatt...
 187. Handwritten note: "Hatt...
 188. Handwritten note: "Hatt...
 189. Handwritten note: "Hatt...
 190. Handwritten note: "Hatt...
 191. Handwritten note: "Hatt...
 192. Handwritten note: "Hatt...
 193. Handwritten note: "Hatt...
 194. Handwritten note: "Hatt...
 195. Handwritten note: "Hatt...
 196. Handwritten note: "Hatt...
 197. Handwritten note: "Hatt...
 198. Handwritten note: "Hatt...
 199. Handwritten note: "Hatt...
 200. Handwritten note: "Hatt...
 201. Handwritten note: "Hatt...
 202. Handwritten note: "Hatt...
 203. Handwritten note: "Hatt...
 204. Handwritten note: "Hatt...
 205. Handwritten note: "Hatt...
 206. Handwritten note: "Hatt...
 207. Handwritten note: "Hatt...
 208. Handwritten note: "Hatt...
 209. Handwritten note: "Hatt...
 210. Handwritten note: "Hatt...
 211. Handwritten note: "Hatt...
 212. Handwritten note: "Hatt...
 213. Handwritten note: "Hatt...
 214. Handwritten note: "Hatt...
 215. Handwritten note: "Hatt...
 216. Handwritten note: "Hatt...
 217. Handwritten note: "Hatt...
 218. Handwritten note: "Hatt...
 219. Handwritten note: "Hatt...
 220. Handwritten note: "Hatt...
 221. Handwritten note: "Hatt...
 222. Handwritten note: "Hatt...
 223. Handwritten note: "Hatt...
 224. Handwritten note: "Hatt...
 225. Handwritten note: "Hatt...
 226. Handwritten note: "Hatt...
 227. Handwritten note: "Hatt...
 228. Handwritten note: "Hatt...
 229. Handwritten note: "Hatt...
 230. Handwritten note: "Hatt...
 231. Handwritten note: "Hatt...
 232. Handwritten note: "Hatt...
 233. Handwritten note: "Hatt...
 234. Handwritten note: "Hatt...
 235. Handwritten note: "Hatt...
 236. Handwritten note: "Hatt...
 237. Handwritten note: "Hatt...
 238. Handwritten note: "Hatt...
 239. Handwritten note: "Hatt...
 240. Handwritten note: "Hatt...
 241. Handwritten note: "Hatt...
 242. Handwritten note: "Hatt...
 243. Handwritten note: "Hatt...
 244. Handwritten note: "Hatt...
 245. Handwritten note: "Hatt...
 246. Handwritten note: "Hatt...
 247. Handwritten note: "Hatt...
 248. Handwritten note: "Hatt...
 249. Handwritten note: "Hatt...
 250. Handwritten note: "Hatt...
 251. Handwritten note: "Hatt...
 252. Handwritten note: "Hatt...
 253. Handwritten note: "Hatt...
 254. Handwritten note: "Hatt...
 255. Handwritten note: "Hatt...
 256. Handwritten note: "Hatt...
 257. Handwritten note: "Hatt...
 258. Handwritten note: "Hatt...
 259. Handwritten note: "Hatt...
 260. Handwritten note: "Hatt...
 261. Handwritten note: "Hatt...
 262. Handwritten note: "Hatt...
 263. Handwritten note: "Hatt...
 264. Handwritten note: "Hatt...
 265. Handwritten note: "Hatt...
 266. Handwritten note: "Hatt...
 267. Handwritten note: "Hatt...
 268. Handwritten note: "Hatt...
 269. Handwritten note: "Hatt...
 270. Handwritten note: "Hatt...
 271. Handwritten note: "Hatt...
 272. Handwritten note: "Hatt...
 273. Handwritten note: "Hatt...
 274. Handwritten note: "Hatt...
 275. Handwritten note: "Hatt...
 276. Handwritten note: "Hatt...
 277. Handwritten note: "Hatt...
 278. Handwritten note: "Hatt...
 279. Handwritten note: "Hatt...
 280. Handwritten note: "Hatt...
 281. Handwritten note: "Hatt...
 282. Handwritten note: "Hatt...
 283. Handwritten note: "Hatt...
 284. Handwritten note: "Hatt...
 285. Handwritten note: "Hatt...
 286. Handwritten note: "Hatt...
 287. Handwritten note: "Hatt...
 288. Handwritten note: "Hatt...
 289. Handwritten note: "Hatt...
 290. Handwritten note: "Hatt...
 291. Handwritten note: "Hatt...
 292. Handwritten note: "Hatt...
 293. Handwritten note: "Hatt...
 294. Handwritten note: "Hatt...
 295. Handwritten note: "Hatt...
 296. Handwritten note: "Hatt...
 297. Handwritten note: "Hatt...
 298. Handwritten note: "Hatt...
 299. Handwritten note: "Hatt...
 300. Handwritten note: "Hatt...
 301. Handwritten note: "Hatt...
 302. Handwritten note: "Hatt...
 303. Handwritten note: "Hatt...
 304. Handwritten note: "Hatt...
 305. Handwritten note: "Hatt...
 306. Handwritten note: "Hatt...
 307. Handwritten note: "Hatt...
 308. Handwritten note: "Hatt...
 309. Handwritten note: "Hatt...
 310. Handwritten note: "Hatt...
 311. Handwritten note: "Hatt...
 312. Handwritten note: "Hatt...
 313. Handwritten note: "Hatt...
 314. Handwritten note: "Hatt...
 315. Handwritten note: "Hatt...
 316. Handwritten note: "Hatt...
 317. Handwritten note: "Hatt...
 318. Handwritten note: "Hatt...
 319. Handwritten note: "Hatt...
 320. Handwritten note: "Hatt...
 321. Handwritten note: "Hatt...
 322. Handwritten note: "Hatt...
 323. Handwritten note: "Hatt...
 324. Handwritten note: "Hatt...
 325. Handwritten note: "Hatt...
 326. Handwritten note: "Hatt...
 327. Handwritten note: "Hatt...
 328. Handwritten note: "Hatt...
 329. Handwritten note: "Hatt...
 330. Handwritten note: "Hatt...
 331. Handwritten note: "Hatt...
 332. Handwritten note: "Hatt...
 333. Handwritten note: "Hatt...
 334. Handwritten note: "Hatt...
 335. Handwritten note: "Hatt...
 336. Handwritten note: "Hatt...
 337. Handwritten note: "Hatt...
 338. Handwritten note: "Hatt...
 339. Handwritten note: "Hatt...
 340. Handwritten note: "Hatt...
 341. Handwritten note: "Hatt...
 342. Handwritten note: "Hatt...
 343. Handwritten note: "Hatt...
 344. Handwritten note: "Hatt...
 345. Handwritten note: "Hatt...
 346. Handwritten note: "Hatt...
 347. Handwritten note: "Hatt...
 348. Handwritten note: "Hatt...
 349. Handwritten note: "Hatt...
 350. Handwritten note: "Hatt...
 351. Handwritten note: "Hatt...
 352. Handwritten note: "Hatt...
 353. Handwritten note: "Hatt...
 354. Handwritten note: "Hatt...
 355. Handwritten note: "Hatt...
 356. Handwritten note: "Hatt...
 357. Handwritten note: "Hatt...
 358. Handwritten note: "Hatt...
 359. Handwritten note: "Hatt...
 360. Handwritten note: "Hatt...
 361. Handwritten note: "Hatt...
 362. Handwritten note: "Hatt...
 363. Handwritten note: "Hatt...
 364. Handwritten note: "Hatt...
 365. Handwritten note: "Hatt...
 366. Handwritten note: "Hatt...
 367. Handwritten note: "Hatt...
 368. Handwritten note: "Hatt...
 369. Handwritten note: "Hatt...
 370. Handwritten note: "Hatt...
 371. Handwritten note: "Hatt...
 372. Handwritten note: "Hatt...
 373. Handwritten note: "Hatt...
 374. Handwritten note: "Hatt...
 375. Handwritten note: "Hatt...
 376. Handwritten note: "Hatt...
 377. Handwritten note: "Hatt...
 378. Handwritten note: "Hatt...
 379. Handwritten note: "Hatt...
 380. Handwritten note: "Hatt...
 381. Handwritten note: "Hatt...
 382. Handwritten note: "Hatt...
 383. Handwritten note: "Hatt...
 384. Handwritten note: "Hatt...
 385. Handwritten note: "Hatt...
 386. Handwritten note: "Hatt...
 387. Handwritten note: "Hatt...
 388. Handwritten note: "Hatt...
 389. Handwritten note: "Hatt...
 390. Handwritten note: "Hatt...
 391. Handwritten note: "Hatt...
 392. Handwritten note: "Hatt...
 393. Handwritten note: "Hatt...
 394. Handwritten note: "Hatt...
 395. Handwritten note: "Hatt...
 396. Handwritten note: "Hatt...
 397. Handwritten note: "Hatt...
 398. Handwritten note: "Hatt...
 399. Handwritten note: "Hatt...
 400. Handwritten note: "Hatt...
 401. Handwritten note: "Hatt...
 402. Handwritten note: "Hatt...
 403. Handwritten note: "Hatt...
 404. Handwritten note: "Hatt...
 405. Handwritten note: "Hatt...
 406. Handwritten note: "Hatt...
 407. Handwritten note: "Hatt...
 408. Handwritten note: "Hatt...
 409. Handwritten note: "Hatt...
 410. Handwritten note: "Hatt...
 411. Handwritten note: "Hatt...
 412. Handwritten note: "Hatt...
 413. Handwritten note: "Hatt...
 414. Handwritten note: "Hatt...
 415. Handwritten note: "Hatt...
 416. Handwritten note: "Hatt...
 417. Handwritten note: "Hatt...
 418. Handwritten note: "Hatt...
 419. Handwritten note: "Hatt...
 420. Handwritten note: "Hatt...
 421. Handwritten note: "Hatt...
 422. Handwritten note: "Hatt...
 423. Handwritten note: "Hatt...
 424. Handwritten note: "Hatt...
 425. Handwritten note: "Hatt...
 426. Handwritten note: "Hatt...
 427. Handwritten note: "Hatt...
 428. Handwritten note: "Hatt...
 429. Handwritten note: "Hatt...
 430. Handwritten note: "Hatt...
 431. Handwritten note: "Hatt...
 432. Handwritten note: "Hatt...
 433. Handwritten note: "Hatt...
 434. Handwritten note: "Hatt...
 435. Handwritten note: "Hatt...
 436. Handwritten note: "Hatt...
 437. Handwritten note: "Hatt...
 438. Handwritten note: "Hatt...
 439. Handwritten note: "Hatt...
 440. Handwritten note: "Hatt...
 441. Handwritten note: "Hatt...
 442. Handwritten note: "Hatt...
 443. Handwritten note: "Hatt...
 444. Handwritten note: "Hatt...
 445. Handwritten note: "Hatt...
 446. Handwritten note: "Hatt...
 447. Handwritten note: "Hatt...
 448. Handwritten note: "Hatt...
 449. Handwritten note: "Hatt...
 450. Handwritten note: "Hatt...
 451. Handwritten note: "Hatt...
 452. Handwritten note: "Hatt...
 453. Handwritten note: "Hatt...
 454. Handwritten note: "Hatt...
 455. Handwritten note: "Hatt...
 456. Handwritten note: "Hatt...
 457. Handwritten note: "Hatt...
 458. Handwritten note: "Hatt...
 459. Handwritten note: "Hatt...
 460. Handwritten note: "Hatt...
 461. Handwritten note: "Hatt...
 462. Handwritten note: "Hatt...
 463. Handwritten note: "Hatt...
 464. Handwritten note: "Hatt...
 465. Handwritten note: "Hatt...
 466. Handwritten note: "Hatt...
 467. Handwritten note: "Hatt...
 468. Handwritten note: "Hatt...
 469. Handwritten note: "Hatt...
 470. Handwritten note: "Hatt...
 471. Handwritten note: "Hatt...
 472. Handwritten note: "Hatt...
 473. Handwritten note: "Hatt...
 474. Handwritten note: "Hatt...
 475. Handwritten note: "Hatt...
 476. Handwritten note: "Hatt...
 477. Handwritten note: "Hatt...
 478. Handwritten note: "Hatt...
 479. Handwritten note: "Hatt...
 480. Handwritten note: "Hatt...
 481. Handwritten note: "Hatt...
 482. Handwritten note: "Hatt...
 483. Handwritten note: "Hatt...
 484. Handwritten note: "Hatt...
 485. Handwritten note: "Hatt...
 486. Handwritten note: "Hatt...
 487. Handwritten note: "Hatt...
 488. Handwritten note: "Hatt...
 489. Handwritten note: "Hatt...
 490. Handwritten note: "Hatt...
 491. Handwritten note: "Hatt...
 492. Handwritten note: "Hatt...
 493. Handwritten note: "Hatt...
 494. Handwritten note: "Hatt...
 495. Handwritten note: "Hatt...
 496. Handwritten note: "Hatt...
 497. Handwritten note: "Hatt...
 498. Handwritten note: "Hatt...
 499. Handwritten note: "Hatt...
 500. Handwritten note: "Hatt...
 501. Handwritten note: "Hatt...
 502. Handwritten note: "Hatt...
 503. Handwritten note: "Hatt...
 504. Handwritten note: "Hatt...
 505. Handwritten note: "Hatt...
 506. Handwritten note: "Hatt...
 507. Handwritten note: "Hatt...
 508. Handwritten note: "Hatt...
 509. Handwritten note: "Hatt...
 510. Handwritten note: "Hatt...
 511. Handwritten note: "Hatt...
 512. Handwritten note: "Hatt...
 513. Handwritten note: "Hatt...
 514. Handwritten note: "Hatt...
 515. Handwritten note: "Hatt...
 516. Handwritten note: "Hatt...
 517. Handwritten note: "Hatt...
 518. Handwritten note: "Hatt...
 519. Handwritten note: "Hatt...
 520. Handwritten note: "Hatt...
 521. Handwritten note: "Hatt...
 522. Handwritten note: "Hatt...
 523. Handwritten note: "Hatt...
 524. Handwritten note: "Hatt...
 525. Handwritten note: "Hatt...
 526. Handwritten note: "Hatt...
 527. Handwritten note: "Hatt...
 528. Handwritten note: "Hatt...
 529. Handwritten note: "Hatt...
 530. Handwritten note: "Hatt...
 531. Handwritten note: "Hatt...
 532. Handwritten note: "Hatt...
 533. Handwritten note: "Hatt...
 534. Handwritten note: "Hatt...
 535. Handwritten note: "Hatt...
 536. Handwritten note: "Hatt...
 537. Handwritten note: "Hatt...
 538. Handwritten note: "Hatt...
 539. Handwritten note: "Hatt...
 540. Handwritten note: "Hatt...
 541. Handwritten note: "Hatt...
 542. Handwritten note: "Hatt...
 543. Handwritten note: "Hatt...
 544. Handwritten note: "Hatt...
 545. Handwritten note: "Hatt...
 546. Handwritten note: "Hatt...
 547. Handwritten note: "Hatt...
 548. Handwritten note: "Hatt...
 549. Handwritten note: "Hatt...
 550. Handwritten note: "Hatt...
 551. Handwritten note: "Hatt...
 552. Handwritten note: "Hatt...
 553. Handwritten note: "Hatt...
 554. Handwritten note: "Hatt...
 555. Handwritten note: "Hatt...
 556. Handwritten note: "Hatt...
 557. Handwritten note: "Hatt...
 558. Handwritten note: "Hatt...
 559. Handwritten note: "Hatt...
 560. Handwritten note: "Hatt...
 561. Handwritten note: "Hatt...
 562. Handwritten note: "Hatt...
 563. Handwritten note: "Hatt...
 564. Handwritten note: "Hatt...
 565. Handwritten note: "Hatt...
 566. Handwritten note: "Hatt...
 567. Handwritten note: "Hatt...
 568. Handwritten note: "Hatt...
 569. Handwritten note: "Hatt...
 570. Handwritten note: "Hatt...
 571. Handwritten note: "Hatt...
 572. Handwritten note: "Hatt...
 573. Handwritten note: "Hatt...
 574. Handwritten note: "Hatt...
 575. Handwritten note: "Hatt...
 576. Handwritten note: "Hatt...
 577. Handwritten note: "Hatt...
 578. Handwritten note: "Hatt...
 579. Handwritten note: "Hatt...
 580. Handwritten note: "Hatt...
 581. Handwritten note: "Hatt...
 582. Handwritten note: "Hatt...
 583. Handwritten note: "Hatt...
 584. Handwritten note: "Hatt...
 585. Handwritten note: "Hatt...
 586. Handwritten note: "Hatt...
 587. Handwritten note: "Hatt...
 588. Handwritten note: "Hatt...
 589. Handwritten note: "

EPISTOLA

niara, és ezekhez hasonló soc találmány, oc, nem az Apo-
stoloktól maradt tudomány, hanem merő vylagoc az I-
stennec igaz Ecclesiában, bar ne mondgyac régi, és az A-
postoloktól reaioc maradt tudománya az Papistac. Mert
haszinten annac mongiakis, kezekben kapiuc, s, reaioc
bizonitiuc hogy ő magoc szerzetté: nem az Apostoloc
ideiekben penig, az mikor ő magoc sem voltac az Papac,
hanem soc időuel az vtan, mint az historiakból meg tet-
zic. Vgian nag különbözés és ellenkezés vagion szerze-
sekben, mert az mit eggie szerzet, az masic azt fel bon-
totta, mint az harmadic Istuan Papa semmiue tőtte az ma-
sodic Constantinus vegezefet. Stephanus VI. az Formosus
rendelcsit, Romanus I. ismeg az hatodic Istuan Papaet,
viszontac Theodorus az Romanuset, és az masodic Pal
Papa az masodic Pius találmányit, eggye az masic vegeze-
set így veztec fillyeszté es bontac fel. Tisztes Apostoli
tudomány, az melly, maid minden Papa ideieken, mint
eggy Polypus változuan, mas kárban állapodic meg. Ia-
rul azis ide hogy az Papac kőzzől nemellyec eretnekekis
voltanac, minz Liberius Papa, ki az Arrius eretnekseget
tartotta. Honorius Monotelita eretnec volt. Marcellinus
Fortunatio az baluanyoknak aldozot. Anastasius az Photinianus te-
Alpho: cō: uelgesen volt, hogy el haggyam az XXII. Iános Papát és
Hær: li: i. c. többeketis kic teuelgesbē találtattanac. Mongyuc aztazett,
4. Fla: Bon. hogy ezeknec hamis ertelmeis, az Apostoloktól maradt
tudomány legyen, és az egész Z. irast fel bontyuc vele.
De auagy tñac igys meg akarta Isten az Papistaknac vy val-
lásokat nyilatkoztatni mindeneknec valakic az igazat fel-
akariac keresni.

Immar ezekből meg tetzic az, hogy az mi hitűnc te-
gieb legien az Papista hitnel kit soc Papac foldoztat őfue,
s nem mi hanem az Papistac legienec vy tudományuac.

DEDICATORIA.

Meg tetzic azis ezekből, hogy nem mi hanem őc legye-
nec hittűl szakattac: mert nem mi fakadtunc el az Z. iras-
ban előnkben adator Prophetáknac és Apostoloknac tu-
dományoktul, (mert mint az Atyac, így mjs az mi Vranc Act: 5. VII
Iesus Christusnac érdeméből hiszűc iduőségűnket) ha-
nem az Papistac, kic meg nem elegenduen az Istentűl az O-
es Vy Testamentumban nekűnc aianlattator igaz Melsi-
ással, és az ő érdemeuel idueffégekre, magoc kalápalanae
magoknac, az Z. irással ellenkező tudomant. Ezt penig
tñac az vltá kezdek, miulta az soc emberi szerzest be vevue
az Ecclesiában, melly kiultkeppen Gregorius Magnus
ideieken kezdeleni, az mikor az Purgatorium es az hal-
lortakert valo aldozafnac velekedese soc tób vylagokkal
be vetetteté, noha az előttis neminemű sengeie kezdet
vala lenni az hittűl valo el szakadafnac. Ha az mostani Pa-
pistac meg maratannac volna abban az tudománybā, mely-
ben, amaz harmintz egy Romai Pispókóc (kiket őc Pa-
paknac hiunac) Linustól fogua Milchiadefig voltanac, eg-
gyet ertenenec velűnc: mert ezec velűnc egy ertelem-
ben leuen igaz lelki pasztoroc voltac, az idueffegőt tñac
az Christusban keresteté, három rend Coronat nem vi-
seltene, feiedelmekkel labokat nem tñokoltattac, az Tñ-
szari tñztben magokat nem artottac, és summa szerent
az Z. iras ellen valo soc szerzefeknec beket hagyuan, iam-
boroc voltanac, kic vereketis ki onrtottac az Christusert,
de né az emberi találmányokert. De mihelt ezektől az tu-
dománybā el tauoztanac, leg ottá lassan lassan tellyeffeggel
ki szabac az igaz tudományból magokat, es vegre amaz
nagy Antichristusnac kezdec magokat ielenteni, kiről
Z. Pal Apostol szol, mint ezt ennec előtteis Gregorius 2. ad Theff.
Magnus meg iouendőlte volt. Ki ioltehet nemelly dolog. c. 2.
ban teuelgettis, de ez dologban igazat ertőt, hogy az le-
gyen

EPISTOLA

Io: Auen:
lib: 7. f. 685
1240.

gyenaz Antichristus, ki ő magát fő Papanac es közönse-
ges Píspöknek hivatratna. Pápa pedig az. Az Salisburgi
Eberhard Píspökis, az Reginoburgi Conciliumban, nagy
erősségekkel bizonyította Pápat Antichristusnác lenni.
Azont mondotta Ioachimus Chalaber, Arnulphus Epí-
scopus Aurelianus, Michael Centensis. Az Ferrarii Hie-
ronymus Sauanorolat, azért egettete meg Florentiában
Alexander VI. Pápa, mert Pápat Antichristusnác, az ő tu-
domanniat pedig hamisnác mondotta vala lenni. De tud-
gyuc Alexander Papanakis minden io voltat, meg tanít-
nác az historiác reiaia. Mert egy az hogy az szentseggel
compolarkodottis, amaz koporso verse szerent.

Vendit Alexander celos, altaria, Christum,
Emerat ille prius, vendere iure potest.

Valer: Vo- annac fölörte igen fáttalan es buiais volt, ki Petrus Men-
lat: doza Cardinalnác természet ellen való buiasagrais sza-
Hie: Mar: in badsagot adot volt, s az ő maga fertelmességeis ki terzie
Eusebio. az Lucretia koporso verséből, melly ilyen:

Io: Iouia: Hic iacet in tumulo Lucretia nomine, sed re

Ponta: Thais, Alexandri filia, sponsa, nurus.

Touabba ördöngös volt, mert az ördöggel köteftis tót
Vic: Volat: volt, tñac hogy Papaua lehetne: es Baiazetnec az ösferis
Marius in (kir az Török két száz ezer aranyon vartat vala meg töle)
Euseb. mereggel meg etettete. Nem tñoda táhat hogy illy kegyet-
lenöltselkedett Hieronymussal. De ezt hogy Pápa Anti-
christus legien, amaz tudos es Istenfélő Hunnius Egied
Doctor bőnebben meg bizonyitya, az Ecclesiától való
könyuenec másodíc részében, melliet remélece rövid nap
Magiar nieluennis ki menni, az keresztsénc közze.

Noha azért miaz Papistafagtul elszakadtunc, de az-
zal hittől szakattakka nem lettunc: mert az igaz hitben
meg maraduan, tñac attol az seregtől szakattunc el, melly
el szaka-

DEDICATORIA

elszakadt volt az igaz Apostoli Ecclesiától, es vy tudó-
mant formalt volt magánac: mely sereg mind tudoma-
nyában hamis volt, es vytaft tót volt, mint az felső fok-
ból meg tetzie, s mind erköltsében soc gonossággal, tel-
lyes, vgy mint Istentelenseggel, szentseg töreffel, feide-
lemseggel meg vtalafuul, gyilkossággal ver ontassal, fer-
telmességgel, kegyetlenseggel, arulósággal es soc tób tze-
geres verkekkelis. Mind ezeket az historiákól soc pel-
dakkal bizonyithatnam meg, de rövidseggel okaert ez pel-
dakkal meg elegezem. Az másodíc Siluester Pápa ördög-
Li: ad Cat-
seg által lón Papaua, mint Ioannes Stella Venetus iria, il-
lyen okkal, hog holta vtan mind testestől lelkestől az ör-
döge lenne. Leo X. midőn Petrus Bembus az Euangeli-

umból szolna neki, tñac fabulanac regenec monda azt lenni,
Az hetedíc Bonifacius az Z. Peter egyházának minden
kintset el lopa: az VIII Kelemenis, ki hamis agybol való
vala, szentseg törőnece es az szentséggel kereszködőnece bi-
zonitator lenni, mint hogy Benedictus IX. őis felteben
más fel ezer funt ezüstön ada el az hatodíc Gregoriusnác
az Papasagot. Nyilván vgyon azis Adrianus Paparol,
Alexanderről az nioltzadic Bonifaciusról, az ötödíc Mar-
tonról &c. mint tiprottrae legienec láboc ala az feiedel-
meket Gylikosságot es ver ontastis sokat töttec az Papac:
Bonifacius VI az tizönötödíc Iános Pápat meg fogata,
szemeit ki tolyata, es az tömlőtben chel őle meg, s vgy
lehet Papaua. Az másodíc Iulius Pápa, az Z. Peter kult-
tat, az Tyberis vízben vete, es nagy fog tñikorgatással mene-
az ver ontassa Galliara. Ez het esztendő alatt, két száz
ezer keresztsien emberrel többet őlete meg. Az Papac fer-
telmes eleteről elég bizólag az harmadic Sergius, az niol-
tzadic Innocentius, kinece koporso vesében azt oluassuc:

Spurcicies, gula, auaritia, atq; ignauia defes,

Hoc Octauo iacent quo regeris, tumulo. Iñmeg

Li: ad Cat-
di: S. Marcis

Li: ad Cat-
di: S. Marcis

Li: ad Cat-
di: S. Marcis

Li: ad Cat-
di: S. Marcis

Li: ad Cat-
di: S. Marcis

Li: ad Cat-
di: S. Marcis

Li: ad Cat-
di: S. Marcis

Li: ad Cat-
di: S. Marcis

Li: ad Cat-
di: S. Marcis

Li: ad Cat-
di: S. Marcis

Li: ad Cat-
di: S. Marcis

Li: ad Cat-
di: S. Marcis

Li: ad Cat-
di: S. Marcis

EPISTOLA

az változásoknak, Azokból is sokat tanulhatunk az pusztaságnak okairól: de főképpen az Z. iraságya változások okait az birodalmoknak el változásának előnkbe. En ez el mult esztendőben, az hadakozás alatt, az taborban Nagyságoddal iartomban, az Z. irasból, es az külföldi hírtörőkből sok tudós embereknek irásokból, szedegettem egy kis könyvet egyben, melyb, (mint ennyi zür zar időben) meg mutattam reuidenten minden romlásoknak, pusztaságoknak, es országokban való sok változásoknak okait. Ha ki által olvassa, es az Z. irasból teszen felőle íteletet, ő magától fel találhattya, sem személyében, sem tudományában nem lenni Luther Martont, az romlásnak okának lenni: hanem azokat az fogyatkozásokat, melyekről en az könyben szóltam.

Akaram pedig ez kis könyvet bizonyos okokból az Nagyságod neue alatt ki borsítani. Elsőben mert látom hogy színel lelekkel vagyoh Nagyságod az igaz tudományhoz, s nem gondol azoknak ellentinc való kiállításokkal, kik sok kigyó bekar verne az feittinkhez, az Christusban való mi hitünkert, Nagy zandeka ez az Istennek. Mert meg Zafzós Vrakatis találja ez mostani időben, kik, az Papistáknak való kedueskedésből, sem hidegec sem melegce az hűt dolgában. Nem olyan Nagyságod (tudgya Isten, hizelkedésből semmit nem szolloc) hanem ő fellegete fejedelmünkne, meg aggya vgyan, hűsleggel azt, az miuel Nagyságod az Istennek parantolatya szerent tartozic, engedelmesse: de az Isten tisztessége nező dolgokban semmit keduert felelemert, nem tselekeszic Nagyságod: melyet meg az más felis diltetettel csodal Nagyságodban. Melto vala azerthog az Nagyságod ilyen alhatatossaga, az mostaniaknak is io riköre lenne. Annakfelette, miért hogy az Istennek Ecclesiában, az tanítóhozis

DEDICATORIA.

hozis oltalommal vagion Nagyságod, akaram aztis hogy ez könyvetsem, mind az oltalomra neze, batorságokban forgana az keresztyenec kezében, s mind fogarossab es tekintetesb lenne az keresztyenec közöt. Toabba tartozamis velle, hogy az Nagyságod neue alatt borsítanam ki, mert nem tselece sok iot vöttem, s veszekis naponkent Nagyságodtul, de az Nagyságod szarnya alattis vagyon tselece szállasom. Mellyekert nem akartam háladatlan lenni. Vegezetre azertis, mert Nagyságod ne tselece az Prædicatoroknak taplaloia, es otalmazoia, az Scholáknak epitöie, hanem az mi edes hazánknekis, az poganyoc ellé erős paiffais, ki sem faratsagauat, sem költségeuel, sem karauat, sem teste szakadassauat nem gondol, de szíue szerent, nagy hűsleggel szolgál ő fellegete az Romai Császárnak, es edes hazánknek, ennyi sok veszedelminkben. Mierr hogy azert Nagyságodnak az alatta való vitézekkel, sokszor szembennis kel az pogansággal menni, ez könyvetse pedig arról való tanolagotis ad, mikké kel keresztyeni modon, az poganokkal hadakozni, hasznosnac es vgyan szüksegesnekis ítelem, ez könyvet az Nagyságod neue alatt való ki menetelit, hog az N: neue alatt es peldaiához képest, az vitézeknek is keduesseb lenne. Kerem azert Nagyságodat, hogy ez en kis mukamat, es faratsagomat vegye Nagyságod tölem io neuen. Isten eletemet hofabituan, iöuenböben töb dolgokbannis akaroc Nagyságodnak szolgálni. Az Vr Isten Z. fiaert, az egy közben iaro Iesus Christusert, országunknak illy veszedelmes alapattában, ennyi sok változásokban es romlásokban, es az Papistáknak az keresztyenec ellé való gonosz igyekezetekben, elteffe es tartsa meg Nagyságodat, sok io esztendőig nagy io egesseben, az ő Aniaszentegyházának oltalmazására, es az poganságnak romlására: Aszoniommal

*azertis ki okok
ta okok az ur
Jel. III. 16*

EPIST: DEDICAT:

Ó Nagyságau, kis Vramékkal és kis Afoniomékkal egyetemben. Amen. Kőlt Saruárat Karátson huanac kilencedic napian, mely nap az holdban nag fogyarkozas lón, kinec ereiet az Vr Isten rolunc forditla az poganokra, és az velecegy igat vonokra, Vrancszülete vtan 1601. esztendőben, melyben az io Isten nagy irgalmassagabol orszagunknac egyic erős bastyaiat Szekes Feier Varat, az reghi Magyar királyoc Coronazo es temető helyet (kit Szultan Szoliman ez előt ötüé nioltz eftendőuel meg vót vala) soc Töröknek, mind varban mezőben nagy veszedelméuel, az keresztyeneknek viszha ada, Budanac kapuiat vele be teue. Mely erősséget szent fiaert az Vr Isten tartson meg sokaig az keresztyen keznel, és az melle szabaditson több helekertis, az ő szent neuenec tisztességere, Amen.

Az Nagyságod

Kaplannya

Magyar: Istvan Prædicator Senior.

AZ KERESZTIEN OLVASONAC.

LAtuan az mi el nyomorodot orszagunknac, és el keseredet nemzetiségünknek, ez egynéhany esztendőben, az pogánfag miat, soc karban valo állapotát, és változát, hasznosnac itelem leni, az nagyob romlásoknak el távoztaért, azoknac az okoknak (mely liec okot adnac az pusztaságra) elő számlát, és el távoztatát. Ez ada okot keresztyen oluaso ez kis könyvemnek irására. Senki boszulására nem irtam, sem gyalazattára, sem magam mutogatásomból, hanem bizonságom az Isten, hogy leg fő oka az Istennek tiszteffége, és az ő Anyaszent-egyházának haszna: Az vtan osztán, az mi edes hazánkhoz és nemzetiségembőz valo szeretetem, kinec illy veszedelmes állapotban, auagy tñac ezzelis hasznalni és fogalni igyekeztem, hogy az ő romlásának okait (mellyeket ez ideig is ha megismert és el távoztatot volna, iobban let volna dolga) elő számláltam, és meg mutattam mint szabadulhasson meg soc pusztasagabol. Ez oka irasomnac. *a pag. 1-79.* Negy része leszen penig ez kis könyvnek. Az első része az orsagokban és birodalmokban valo változásoknac okairól szol. Az második nagio romlásokkal fenyegeti az fő, fogadatlanokat. *a pag. 79-110.* Az harmadic az reghi Sido keresztyenek, az több pogán és keresztyén fejedelmeknek, hozzanc hasomlo nyomorusagban valo példaiokat számlállia elő. *a pag. 110-134.* Az negyedicarra tanit meg, mijs mihez tartsuc magunkat, ha meg akarunc szabadulni. Ved io neuen azért keresztyen oluaso töllem, ez io akaratból származot, faratsaggal őszue szedegettetet és költséggemmel ki nyomtattot könyuetskemet, és ha mi ellened valo nehez szo benne, nekem megbosas; en ez acaz vetket feddem, Legy io egeffegben. *a pag. 134-190.*

SVMMARIA PRAEFA-
tio Authoris.

QVisquis es, impressos tristi qui pectore casus,
Hunnorum genti, sedulus ipse doles.
Me lege, nam iustæ hic panduntur in ordine causæ;
Quæ secum clades, & mala tanta trahunt.
Inuenies etiam prænuncia verba, futuri
Multò maioris, quàm fuit antè mali.
Scilicet ex certis veri sum prouidus augur
Fatidica cernens mente, futura notis.
Talibus at monitis (nam sunt tibi causa timoris)
Quisquis es attonitus crimina cuncta fuge,
Attamen, vt solers medicorum cura mederi
Morbis, præsentì Numine sæpè solet;
Sic ego nunc vobis, diuino flamine ductus
Ostendo, quo sint illa cauenda modo.
Vt quoq; Sauromatæ, genus intractabile, multis
Cum Turcis, vinci Marte fauente queant.
Quare vos Proceres animos huc vortite vestros,
Pannonici torquet quos pia cura soli:
Consiliumq; datum, memori comprehendite mente:
Et iuxta ostensum viuite ritè modum.
Inter vos pietas sit pax, concordia, sitq;
Firma fides, sacrae religionis amor.
Vnus & assensus, constantia firma, manusq;
Iuncta sit, atque celer quilibet arma ferat.
Sedibus à patrijs nam sic pulsabitur hostis,
Sic præsens vobis Numen adesse potest.
Venturasq; simul pœnas vitare licebit:
Quas nostro scimus nos peperisse malo.

IN

IN REVERENDI, ATQVE
Clarissimi viri, D. Stephani Magyarini,
Senioris in Ecclesia Christi primarii, &
Concionatoris aulici, Spectabilis ac Ma-
gnifici domini D. Francisci de Nadaſd,
&c. solertissimi, librum, de causis & re-
mediis malorum, Epigramma Acrostichon
Michaelis Andreadæ, Frontiste-
rii Chepreghiani R.

Seria semper agis Stephane, & quia seria scribis,
Munere te dignum nostra Thalia putat.
Tu quia Pegaseo tinctus, bene labra liquore,
Aoni custos Castaleiq; chori.
Et quia sacrata redimitus fronte corolla,
Gaudia doctiloqui fersq; refersq; viri.
Plurima cura tibi pietatis, & vsque salutis,
Atq; gregis, (pascunt quem tua scripta) Dei.
Hunc etiam doctus, docta dictante Minerva,
Relligione grauem porrigis ecce librum.
At tibi pro tantis, quæ munera nostra Thalia
Ipsa feret donis, quæ tibi dona dabit?
Nestoreos viuas, dicet, Pyliosq; per annos,
Nestoreos numeres lætus in orbe dies.
Vine, vale, longas felix celebresq; Camœnas,
Vine, vale, nobis pascua plura ferens.
Sit tibi læta dies quæcunque refulget Olympo,
Sit, tibi forte nocens nox inimica, procul.

c 3

ANA.

Anagrammatismus eiusdem.
STEPHANVS MAGIARINVS.

Anagramma.

Sapit Herus magnanimus.

R Ite sapis Magiari, quod nomina clara reuincunt,
Nam, nisi magnanimus quod sapit, ipse sapis.
Sancta sapis, pia cuncta colis, sacra sciscip doctescip,
Et facis ut quisquis viuere posse sciat.
Namq; doces veram cunctos reparare salutem,
Namq; doces verum scire rescire Deum.
Quid maius? quid sanctius est? quid gratius atq;
Quam ad vitam, veram scire docere viam.
Ergo tibi laudes meritas has, noster Apollo,
Musarumq; sacer fertq; refertq; chorus.

AD LECTOREM.

Cernere si libeat spaciola volumina coeli,
Cum luna solem, sidera cuncta simul:
Siue tuos vertas oculos ad semina terrae,
Et sub se quicquid pallida luna fouet:
Mira videre potes. Nam motu semper eodem
Versatur coelum, terraeq; munus obit.
Hinc annus retinet partes & mensis easdem,
Et seruant motus hinc elementa suos.
Non herbae mutant vires, non fructibus arbor
Orbatur, semen dat genus omne suum,
Vnde frequens igitur (quæres) mutatio rerum?
Cur tam diuerso tramite cuncta fluunt?
Prælia, tot strages, effusique vnda cruoris,
Pestis, crebra fames, vnde venire solent?

Omnia

Omnia (quod maius) cur sic vertuntur ad imum
Florentes vrbes, oppida, regna ruunt?
Quid causæ immanis Christi cur nominis hostis
Nos superet, vastet, vinciat, abripiat,
Ceu pecudes vendat, cadat, caesosq; dietim
Compedibus vinctos turpiter atq; necet?
Cur pecudes ipsæ nostro pro crimine poenas
Dant, nil delinquunt: nam ratione carent?
Id natura docet **LECTOR BONE** quod sine causa
Estque fuitq; nihil, nil fieriq; potest.
Causa sui similes effectus semper habebit,
Effectus bonus est, si bona causa fuit.
Fons dulcis nunquam riuos effundit amaros,
Nec dulcis putido Lympha venire solet.
In nobis igitur tantorum causa malorum *13.*
Hæret, quam ratio cæca videre nequit.
Funditus hos donec fontes, causasq; malorum
Expurges, putidas semper habebis aquas.
Accrescente malo, crescit quoque poena, Proinde
Præuenias, ne tu præueniære malis.
Iudæos, Latinos, priscos sequitorque Parentes,
His dextro ducibus Marte meabis iter.
Hæc summa **STEPHANVS** cura **MAGYARINVS**
Congelsit, Zelo ductus utiq; pio. *Cin vnum*
Tam benè, tam dextrè, diuini tramite verbi,
Quæ scripsit, grauib; testibus illa probat.
Quilibet ut sexus pariter iuuenumq; senumq;
Arripere, & firma mente tenere queat.
Candide **LECTOR** opus puro preciosius auro
Hoc, manibus voluas nocte dieq; tuis.
Hinc parua doceas chara cum coniuge prolem,
Ancillas, seruos, quos tua cura fouet.

Vitibus

Viribus integris etiam MAGYARINE valeto,
Ante diem Parcae nec tua fila secent.
Vt multos tua gens fructus cepisse laborum
Gaudeat, & nomen tollat ad astra tuum.

Nicolaus Göncz de Palbâza
Gymnasiarcha Saruariensis.

LIBER DE SE IPSO.

ZOile miraris, mala tot quia fusa per orbem,
Labe sua in tantum corpora nostra pre-
mant!

Ne mirere, mali causam tua crimina nosce,
Est vindex scelerum, causa nec ipse Deus.
Me lege, me vigili studio cura reuolue,
Ex me scire potes, cur mala tanta feras.

ELSŐ RÉSZ.

Melyben szöloc, az pusztaságnak okairól,
mellyec miat méltán büntet az Isten, ez so-
ver ontással, romlással, pusztasággal,
es keserű rabsággal.

Em álitocoz föld kereksegeben, oly esz-
telen, es böltségtől meg fosztatot em-
bert lenni, ki azt nem tudná, hogy ha
valaki, meg akára folyásátul, az folyó-
patakot állatni, annac leg először is, az
viz eredetét es forrását kelleffé fel ke-
resni, ha munkáját hejában valónac
lenni nem akára: az mi. t. szinten, hogy az értelmes orvos
Doctörök is, leg először is, az betegségnec okát szokta fel
keresni, mellyet fel találván, könnyebben ellene alhatnac az
betegségnec: Mert mindenkor könnyeb az ollyatan ártá-
soknac ellenecállani, mellyeknec okát ember elmeieuel meg
fogharya.

Igen fel vót es szokot mondas penig ez, minden bölts
Philosophusoknál, posita causa, ponitur effectus: hogy va-
lahol forrás vagyon, ot viznek is kel lenni, mint szinten
hogy ahol tűz vagyon, ot meleg, es égés is vagyon, mert, az
tűz ennekül nem lehet. Valamig az eszköz el nem vétet-
tetit, az fáca tűzről el nem hanyattatnac, es az láng meg
nem foytatit, de főt több több, eszköz rakatit a tűzre, mind
addig is czac hejában igyekezel az tüzet meg oltani, mert
vgy az égésnec ereye szem latomást neuekedic. Ha penig az Prou. 26.
eszközöket az tűzről el vonszod, czac ő magatulis meg a. vers. 20.
luszic az tűz.

Ez azert így leuen, igen szükséges, mindeneknec előt.

A

te, en.

te, ennek szorgalmatoson végre menni, mi okai legyenek, az keresztény országokban, és birodalmokban való szótval, tozásoknak, miért és honnan származzanak, az egh. alát való nemzetiségekre, és meg az oktan barmokra, az szót fel veszedelmec, romlás, verontás, mert ok nélkül semmi sem szokot lenni.

Amaz egy örökke való melyseges Iehoua Istenec, ki minden állatokon uralkodik, bizonyára oly igen nagy véghetetlen igazsága, és io volta, hogy szükség legyen valami nagy büntetésekre való okoknak ot ielen lenni, valamely országot, és népet ily kemény romlásokkal, ehseggel, dög halállal, verontással és pusztasággal ostromoz, mint Magyar országot, az szomszéd keresztény tartományokkal egetemben sanyargatja. Mely inségeknec, valamig fel nem keressük okait, és el nem távoloztatjuk, de mind addigis csak hiába halaszunk a sekely vízben, és csak sic remenységgel tápláljuk magunkat, ez szót insége alól való meg szabadulásnak biztatásau.

Sokszor három százhetven esztendő től fogva, elég tanácsot tartottunk a közönséges gyűlésekben erről, mint alhatnánk az Pogány Törökök ellen, de miért hogy az büntetéseknec okait, nem tuttuk igazán meg ismerni, és el távoloztatni, mindé végezestünk nec, tanács tartásunknak, költségeink nec, és hadakozásbeli fáradságunknak ez lőt haszna, hogy mi forton forrunk, az elleneseg pedig, szaporodot el lentünk, melyről irásokban sokan panaszkodnak is: maga mind vitézségre termet erős férfakkal, s mind az hadi szerszámoknak, és fegyvereknek bőflegekkel, sőt az hadakozásnak is, az víz mentében való iob alkalmatosságau, és elefensek, fellyeb valóknac láttattunk mi, az el fárado, és megszűnne iőt meg remult pogánsságnal lenni.

Nem sokkal vagyunk nekünk is külföldben dolgozó az Törökökkel, mint Hercules nec vala, az Hydra kígyó ellen való

való igyekezetiben, mert miképpen hogy, ha edgic feyer Hercules el vágya vala az Hydra nec, leg ottan más két vagy három feye nő vala az egy el vágot helyében, azonképpen mi is, ha egy vagy két esztendőben keményen tartuán magunkat, egy Passat vagy Békét meg verünk, egy vagy két erőseget meg veszünk: ha tekintjük csak hamar ismét szót, kal többben és gonoszba támadnak helyekben, kic az mit nyertünk is népünk nec szót karau, és országunk nec nagob pusztulásau, viszha veszté tőlünk, mint ezt az régi Magyar királyok Historiája, Görög országnak, és Epirus fejedelmec nec Castriotus Görög nec példák elégge meg mutattya.

Annac okáért, miért hogy az mi meg keferedet szerelmes hazánkbeli sok pusztaságoknak is, valami meg tapasztalható zégéres okai vadnak, ier lassuc meg, mi legyen ennek valóságos oka, hogy az Pogányok mi raitunk ily nagy diadalmot vörtenec, mi pedig napról napra, edes országunkat, ekes városinkat, szót iouedelmű Pispóksegünkkel, Erseksegünkkel és ferzetünkkel s polgari rendünkkel fogiatkosztunk. Luther Martont mondgyac sokan, az ő rudományaual ennek okának lenni, de mely hamis legyen kitért ide hátrab niluabban. Hiszem ha Luther volna ennek oka, hat akkor lenni is kellett volna, mikor ez romlás kezdettene, mert causa prior est effecta, előb kől az kutsónec az ő folytatani lenni. De nem volt meg akkor Luther Marton ez világon, mikor immár regen meg álltatta keresztény verben fegyveret az pogánsság: mert vágon immár több kilentz száz hatvan esztendeienél, hogy az Mahomet vallásán való pogányoc, pusztítani kezdett ec az keresztény országokat, olykor mikor meg csak híre sem volt Luther nec, nem hogy okot adott volna ez inségekre.

Más okai vadnak tehát, az kereszténynek romlásának, olyac mellyec Luther Marton előttr is voltanac, mellyeket ha szabadulásunkat kiüannyuc, valaha immár meg kel ismernünk

nűne es el kel tanofztatnunc. Mert bar három vagy negy
elzedeig nyereleggel iartunkis, de ha ezt nem czeleke szíe,
bizonyára fűlő leszen, hogy végre kezünkön ne vészessűc,
es a Phrygiatác kent karunkon kelen ne bankodgyunc.

Vayha elmenket homaly nem fogta volna be, czac ol-
uafűne az Prophetác irasit, vgyan kezűnkel meg tapogat-
harnuc ez okokat, mert azokban niluan vagyon, hogy az
bűnökert hasonlő romlásokkal, fenyegeti Isten az engedet-
leneket. Noha penig az Historiác es bűltsec, hol egy, s hol
más fogiatkozást mondac, valamely helne el pusztaulá-
nac okánac lenni, vgy mint gondufselet lenseget vagy arul-
tatast &c. de azért tudni való, hogy az ollyatán fogiatko-
zásokis, Istenből büntető ostarul botfattarnac a soc gonof-
ságokert az emberekre. Mely Isten soha semmi gonofznac
nem volt vgyan, s nemis leszen oka, de azért, a bűnökert,
az országokban való soc romlásokat, bizonyos ezközöc al-
tal szokta ki szolgaltatni, vgy mint ellenseg, hadac, part üte-
sec, arultatásoc, es hasonlő büntető fogiatkozások altal.

De meg szűnűne talám czodálkozni raita, miért pusz-
tullyhűc ily szörnyen, ha az kőszűne való soc gonofságok-
nac el aradást meg tekintyűk. Ime kőszűne vagyon bal-
uanyozas, vilzha vonyas, gilkosság, fertelmesség, hitőtlen-
seg, irigység, keueység, arultatas, részegseg tobzodas, es
minden fele gonofság. Tiszteffeg adassac minden iambor-
nac, de ha iol meg gondollyuc, czac igen keuefet találunc,
ki tiszteben hiuatallyaban eliatna hiuen. Az lelki pasto-
rorestec a tanításban, keuefet eppitnec io példaiokkal, az
Pap Vrac es szerzetesec, giengesegnec, pópalsagnac, buiasag-
nac es kazdagsagnac keresesene szolgálnac. Az feiedelmec
es Vrac gondufseletenec. Az Magistrátusoknak, kel czac az
io lakas, henyeles, perpatuar, keueység, irigység, es soc go-
nofság: Az vitézlo nép nem az szép őruendetes szabad-
sagnac, hanem az nyerelegnec es prädanac őruendez, ko-
borol,

borol, dul, fozt, es minden latorfagot czeleke szíe: akar ki
nyerie, czac ő ragadománnal telhessec meg, azzal ő keuefet
gondol: az tisztaufelöc nem az közönseges iora, hanem ma-
goc hasznokra viselnec gondot. Az városbeliec, falubeliec,
kereskedők, es mesteremberec sem iobbac, őkis főuenyec,
alnokoc, az más karauál magoknac mint hasznalhassanac
azon tőríc eyel nappal feieket. Nezd el immar az törünte-
uóket, irástudokat, prokatorokat, es Notariusokat, aian-
delkban telherelenec, es kiben fogiatkozás nem volna, czac
igen keuefet találsz: im meg az gyermekek közöttis el ara-
dot a soc gonofság.

Senki ne czodallya tehát, ha az soc gonofságert Istenis
meg vonza tőlűne segitseget, mert Isten ő szent fellege
(kineikul senki giőzedelemmel nem iarthat) soha sem lakha-
tic edgyut effele szofogadatlan gonofsz keresztieneckel, ha-
nem io modgya vagyon ő szentfellege nec benne, mikor es
mikeppen büntesse meg az gonofszokat. Innet vagyon ho-
gy az Vr Isten, auagy io modot sem ad az hadakozashoz,
auagy ha valaha io alkolmatofságot mutatis, de az had elöt
iárok nac es vitezek nec, a soc gonofságert, vgy el veszi ba-
torfagokat, hogy meg az alkolmatofszaggal sem tudnac elni,
sokszor penig büntetésűl zurzauart, ehseget, drágasagot,
dög halált, vilzha voniást, heuet, hideget, efföt, hauat, bo-
czat a taborra, mellyec miat el kezdet dolgokat, véghez sem
vihetic.

Mind ezec niluabban lesznec, ha az szent Irasbol, es Hi-
storiakbol, tanofagnac okaert példaiul, elő szamlaloc egy
nehány dolgokat, mellyec valamely tartománnac vagy nép-
nec romlásanac okai voltanac: Ezt penig az végre, hogy ha
az mi országinkbannis meg rapasztallunc lenni azokat, auag
el hadgyuc őket, auagy ha el nem akariuc hadni, tuggyuc mit
kelleffec feiűnkre varnunc.

Ingenore

Amos 3.
vers. 6.
Hab. 1.
ver. 6.

Inspecie

Primaria causa
Pastorum
ignavia

A premi magis

injustitia, tunc

A magis

injustitia, tunc

A magis

injustitia, tunc

A magis

E L S Ő

HOGY AZ ISTENI SZOLGA-

latnac zine alat valo, baluány es idegen Isteni tisz-
telet, s-eretneksegec legyenec fő okai, az
országoc romlásinac es el pusztu-
lásinac.

Az Baluányozas oka a/soc pusztasagnac. **A**Z hamisságnac, mind a Sido, s-mind az keresztyen Historicusoc, az igaz Isten parancsolattyanac által há-
gátat az baluány imadást, mondgyac lenni. Mert ho-
lot az elő Isten tellyes igazság legyen nem akarya hogy az ő
törvényében czac egy pontotis hatra vessűnc, meg hatra
Deut. 4. aztis, hogy ahoz se hozza ne tegyűnc, se benne el ne vegy-
verf. 2. űnc, melynec ha ki edgiket által hagyja, verkezic az, a többi
Iac. 2. ellenis, vgy mond Z. Iakab.

ver. 10. Rakua penig a Z. iras velle, mely erőssen Isten az Balua-
ny imadást meg tiltotta legyen, melyben ha Ketelkednél,
oluald meg imez helyeket, vgy mint: Exod. 20. v. 3. & 22.
v. 20. Leuit. 19. v. 4. & 26. v. 1. Deut. 5. v. 7. 8. & 17. v. 3. Psal.
81. v. 7. & 97. v. 9 & 115. v. 4. Sap. 15. v. 15. Hab. 2. ver. 18. 1.
Cor. 10. v. 14. & 1. Ioan. 5. v. 21. es ezekhez hasonlokat. Am
Hof. 4. v. Oseas Propheta vgyan paraznasagnac neuzei lenni, nezuen
10. & cap. arra, hogy mikeppen testi parazna az, valaki törvény hazas
9. ver. 1. tarsual meg nem elegenduen, mással fertelmeskedic, azon-
Iudic. 2. keppen lelki parazna legyen az, valaki az egy elő Istennel (ki
ver. 17. az atya, fui es Z. Lelec) meg nem elegenduen, valami más té-
remtet állatban veti bizodalmat, mellyel Istenec tartoznec,
es abban keresi büne boczanatyat s- iduesseget, a miben
meg nem találhattya. Ezt mely igen bannya az Vr Isten, az
Prophetaknal valo soc panasz, meg mutatyac.

De lassuc meg immar, kic legyenec az Baluányozoc, es
ha meg büntetteffeneke pusztasaggal vagy nem: Es iolle-
het, minden Eretnekseg, hamis tudomány, teuelyges, po-
ganlag, Töróc, s- sidohüt, Keuelység, főuenység, ördengöl-
ség, bü-

R E S Z.

seg, bübay, babonafag, varaslas, bab szemén es egyéb ör-
döngös keppen valo iouendóles, berbitelő varaslo tzirkal-
mozasoc, es hasonlo dög leletes Boszorkanlagoc, niluan va-
lo Baluányozasoc legyenec, de most en azokat hatrab hagy-
uan, azt mutatom kiultkeppen meg, az Papistak legiene-
ke Baluányozoc vagy, mi keresztyenec. Mert az Papahoz
halgató souány es izetlen sokasag, nagy Torockal kiált min-
ket Eretnekek nec es Baluány imadoknac lenni, noha soha
sem bizonyithattya reanczt, mint mi nekic feiekre rakha-
tyuchat zaz fele teuelygo Baluányozasokat. Nem imád az
Baluánt (mert nem Baluány a Christus) valaki czac az egy
Iesus Christust, az ő Z. attyaua es Z. Lelkeuel imadgya, es
vgy imadgya, mint a Z. iras imadandónac lenni tanitya, es
iduesseget egyedül czac ő tölle varya, ingyen, az Istennec
igireti szerent, melyben az Christusban valo hüt által réfe-
sülhetni: Mi penig ezt czelekedgyűnc. Hat nem imadunc
Baluánt, s- nemis vgyunc eretnekec.

Hogy penig a soc emberi talalmányokbol ki tatarozta-
tot foltos Papista hüt, soc fele Baluányozással legyen tellyes,
im egy nehanyat elő szamlaloc benne, s- az vtan Z. irasbolis
meg bizonyitom.

Effele Baluányozasoc imezec: öntöt, irot, es faragot
kepec imadási, Remetefeg, Apatzasag, Barát zerzet, pilis
es kofzoro nyires, mise-szolgaló kis papsag, minden rend-
be zerzeteckel, ereklyec, misező oltaroc Papista modra, ha-
lortakert, földön, vizen iarokert, nehezkefekert, gyermek
szülükert, magtalanokert, harmad s- negied napi hideg le-
lőkert es hasonlo dolgokert valo mise mondasoc, papi öl-
tőzetec, gertya tartoc, ampolnac, lampasoc, vti oltaroc, fő-
uetnec es gyertya szentelesoc, temienezoc, zazloc, mon-
strantiac, süstölésoc, czengeresoc, papista orgonalasoc, es tzim-
balmozasoc. Az szentelt vizzel valo hintes, szenrelt so, sü,
berke, es mint ha ördögöt üzhethenec vellec valo eles, az
hamuaza

hamuazafoc: az 40. napi böitnec köteleffegalat, es benne való ceremoniaknac meg tartafoc. Tűz, viz, viaz, es konnya szentelése, kuklyaba, cordaba való öltözése, processioc, buczuirtafoc, az papoknak búbayos fel szentelése, az vtolsó kenet, az keresztesben [Bermálásban] való, halzontalan kenese, sozafoc, arczul czapafoc. Az indulgentiac, az kenyet Christus, es annac tartó kalytkaya, az Agnus Deinec nyakba függelése, az Vr napi Baluány otyanac vtzarol vtzara való fassángoltatása. Az pünkösdi napi fagalambnac (mint ha menyből a Z. Lelec iene) alá botlatása: az fa legennec nyakon kötve, fel akasztva (mint ha Christus menne menybe) a templom padlására való fel huzása: az bűnökert való váltásagoc, es eleg tetelec: az olvasokon való berbiteles: apalmaba való öltöztetett szamar: a keresz czokolas, kep öleles, azokhoz való soc ayac pattogatásoc: Koporso es oltar kerengese: az Vr vaczorayanac meg hamisítása: az halottakert való böitölése, a purgatorium az templomoknak es oltaroknak, szentec neuere való neuez tetelec, harang keresztes, elefegben való valogatásoc az husétel nec bizonyos napokon meg tiltása, a szentec tete, miuel való tzigankodásoc, az meg holt szentek nec segitsegül hívásoc, az hazaságnac meg tiltása, es ezekhez hasonló soc kabasagoc, mellyekből bűnőc botlanattyoknak erdet met tanityac a Papistac, ki zarmazni.

Ez ec hogy niluabban legyenec, im szent irasbol hozoc rolla bizonyagot. Es leg először, ezzel bizonyitom: mert kepeket tisztelnec, imadnac, czokolnac, nekic terdet, feyer, haytnac, mellyet Isten erőffen meg tiltot, mikor azt hatta, **Exod. 20** hogy semminemű kepet, se menyben, se földön, se föld alatt, **ver. 4.** auagy az vizekbé való allatokat, akar irot, akar öntöt, s akar penig faragot legyen, ne imadgyunc, se ne tisztellyunc. **Me-** **Deut. 27** lyről Moses így szol: atkozot ember, a ki faragot es öntöt **ver. 15.** kepet czinaland, az Vr előtt való vtalatossagot, mester ember ke-

ber keze munkay at, es azt reitek helyre teszi, es mind az e gez sokasag feleluen, mondgya ezt, hogy vgy legyen. Ha nem ha azért ő maga Isten czinalya az Papistak imádado kepeket, de ha mester ember ec czinalyac (mint hogy az iras **Psal. 115. v. 4** emberi munkahakis neuez afele Isteneket) tehát iut ez **Sap. 15. v. 15** mondasban nekic.

De talam azt mondgyac, hogy őc az kepeket nem imadgyac: Bator ne imadnac azt mondhatnam, de maga igenis imattartyac, melyről sokat oluashatz az önnön könyvekben: mint Bonauenturanai (super sent. lib. 3. d. 9. q. 2. s. ma **Part. 3. q. 25** **suttis:** Azt irya Thomas Omnis imago est veneranda, si **artic. 3.** cut illud cuius est imago. Cum ergo Christus adoretur adoratione patriæ, consequens est quod etiam eius imago sit adoranda adoratione patriæ. 1. diuini cultus: hogy minden kep tisztelendő legyen, szinte vgy, mint az, a kinec kepe. Holot azért az Christus Isteni tisztelettel imattassac, kőuetkezik hogy az ő kepetis Isteni tisztelet nec imádással kellesse imadni.

Nemde nem nagy Baluányozas azért, az Christusnac kőfa, rez, ezüst, vagy arany kepet szinten olyan Isteni tisztelleggel imadni, mint önnön magát azt Christust: De ha fin te nem imadnakis, maga imadgyac: az kepec tiszteletis meg tiltja Isten, őc penig tagadhatlanul tisztelic, mikor ölelic, czokolyac, nekic terdet feyer haytnac. Bizony ez ec szem latomast ellenkez nec az Isten paranczolatyual.

Ha azért nem Baluányozas, a Christus es a szentec kepeket imadni, czokolni, tisztelni &c. szent Epiphanius, miért Epip. in ep. törté volt a Christus kepet kiaz templomból: miért ronta ad Ioã Hierot ki a templomokból a Constantinapoli synodus koris ros. Patriar. **Anno DCC. LIIV.** miért diczeriaz iras, Iosias, Iosaphat, Asa, Sabell. lib. 8. Amazia Osiás, Ezechias iambor kiralyokat az kepec ronta. **Enneade. 8** **saert,** Cyprianus (mint Hieronymus mondgya) nem czac 2. **Re. 22. v.** **B** nem 2. & c. 23. v. 3

5 nem imatta az kepeket, de sőt vgyan rontottais őket. Am
tract: de va Tertullianus kepeckel valo Baluanyozas ellen, vgyan irastis
nit: idolo- hagyot. 2. Agostonis így ír: Tudom hogy sokan vadnak kie
rum. koporsokat es kepeket imadnac, es azt nagy szentsegnee
Lib. de ido- f Isteni felelemne rattyac, &c. De az Anyaszentegyhaz kar-
lolat. hoztattya ez szokasokat, es meg akarya őket iobbitani. zeng
Li. i. de mo- Ambrusis 2. Ilonáról mond: Meg talala (vgymond) Ilona,
rib. Eccl. az keresztfan fellyul valo irast, de a kiralt imada, nem az f
catho: c. 34 &c. Clemens: Alexandrinus ki Anno 200 őlt mond: nil-
De obitu uan meg vgyon tiltua mi tölünce, hogy czalard mesterse-
Theodosij. get ne czinallyunc: mert azt mondgya a Propheta. hog sem-
In parner. minemü meñyen, fő dón valo allarnac hasonlatoss gara ke-
L. 6. Stro- pet ne czinaly: Ismet masut: vgyan semmi képiunc nintsem
mat. nekünce ez vilagon, mert semmi nints, ki az Ist nnece ke-
pet, az teremtet allatoc közöt, ki abrazo hatna.

Hiszem ha szükségesek voltac volna az kepec, imadasi.
az Apostoloc bizonfagul irast hattac volna felölle, f aaris
meg mutattac volna, mitsoda külömbseg legyen, az poga-
nioc es az keresztyenec kepec közöt: de nem otalmaztatoc
a kepec imadasat. Mikor a Baluanioec ellen vetekettec az
Poganiocok, ha kep imadoc lottac volna, az Poganioc mel-
tan verhetec volna szemekre, hogy őket tiltanac az kepek-
től, holot mas felől ő magoc tartanayac es tisztelneyec. De
nem oluafunc illyen dolgot ő felöllec: maga nem kerülhet-
tec volna el, ha kep tiszteloc voltac volna.

Eccius in
Enchirid.

Masodszor ezertis Baluanyozoc, mert az igaz Melsias
Kiuult, ostiabol lott Christust imadnac: Azt ranityac, hogy
mikor a pap az vt vaczorabeli kenyerre es borra reya mód-
gya az igét, az kenyerből es borból, leg ottan a Christus va-
le sagos teste vere es Istenlege változie, f immar semmi bor,
kenyer ot nem leszen: es azért nem altallyac, egy könyuók-
beb, melyet így hinac: Stella clericorum, nagy karomlással

aszt mondani, hogy az mise czinalo papoc es baratoc, az ő
teremtőiöknece teremtoi legyenec, es ezzel a zuz Marianal
sellyeb valocka teszie őket, hogy Maria czac egytzer fogatta
es szülte volna Christust, a mise mondoc penig, valameny
eszer, akaryac, mind anniszor teremtheffec Christust. Nem
nagy Baluaniozase ez?

Nem monta Christus Vranc, hogy az kenyerből borból Luc. 2. v. 7.
változtatna az ő z. testet, veret, melyet immar az züznece me-
heből fel vót volt: hanem ez mondaissal: ez az en testem, ez
az en verem, azt akar ielenteni (mint 2. Pal meg magyaraz. 1. Cor. 10.
za) hogy az kenyér es az bor, reszeltetne velunc az ő valo. ver. 6.
sagos z. testet es z. veret. Effele hamis Prophetakat azért, Matth. 24.
kie imit, amot, a szurdokban mutogatyac a Christust, Vranc v. 23.
paranczolatya szerent el akarunc tauofzratni, mint Balua- Mar. 13. v. 21.
niozokat. Luc. 17.

Harmadszor Baluaniozoc, mert a io czelekedetekből v. 23.
Baluant czinalnac, mikor azoknac érdemeiből variac öröc Bernardin.
eleteket. Mert így szolnac: mi czelekedetünkkel meg erde- Rolet. ser.
melhetyűc az öröc életet: Annac okaert niluan fel kel ven- 20.
nűnc, es bizonial tartanunc, hogy ez élet vran, minden ket. In compen
segnelkül öröc életünclészen, az io czelekedeteknece vifon. dio Theo-
taglással valo megaiandekoztatasaert. Ismet masut, az io logico de
czelekedeteket háromnac módgyac mert érdemlőienec len- grat: sanctif
ni, az öröc életnece, a kagyelemnece neuekedesenec, es a bűn- Isa: 43. v. 25
tetesnece meg lagyitalanac. Az z. iras penig arra ranit, hogy Ro. 3. v. 24
az Istennec igireti szerent, czac a mi Vranc Iesus Christus & 4. v. 5.
kinnya es halála által engeszteltűc meg mi bűneinkről az Eph. 2. v. 8.
atyat, es czac a Christusban valo hitből vehessűc el az öröc 2. Ti. 1. v. 9.
életet, az io czelekedetec penig, hitünknece es Istenünkhez Tit. 3. v. 5.
valo engedelmessegünknece bizonfagi legyenec. Hat Bal. 1. Io. 1. v. 7.
uany imadas az czelekedetet sellyeb böczülni, hogy sem Phile. 1. v. 6
mint a Christus érdemet: vgyan czac haszontalan szolgac Heb. 6 v. 10
B 2 vagyunc 2 Pet. 1. v. 5.

Lu. 17. v. 1. agyunc mi, ha nem tudom menyit iot mielnekenis: ez vilá-
 Ro. 8. v. 18. gi mi szenuedéline, nem érdemlic meg, az iouendőben ben-
 Li de com- nunc meg ielenendü diczösséget, azt mondgya z. Pal Chry-
 punc. cord. sostomusis azt mondgya, hogy ha szinte ezerzer meg ha-
 lunkis, ha azt Lélekneec minden iouait meg czelekedgyü-
 kis, de meg sem czelekedhetünc oly melto dolgot, mellyel
 Isa. 64. v. 6 az Istentől vót iokat meg érdemelhetünc. Esaiasis az hau-
 korlagos affonyallatnac vran latossigahoz hasonlitya min-
 den miigassagunkat. Nem az mi érdeminkert viszen vgy-
 De grat: & libero arb: mond z. Agofton) Isten az öröc életre, hanem az ő irgalmas-
 cap 9. ságaert. Baluanyoznac tehát a Papistac, kickülömbet ta-
 nitnac.

Negiedszer, mert azt tanitiac, hogy az élet vranis az
 ember, az Istent, it ez vilagon életben, tellyes sziveből sze-
 retheti, es az ő paranczolatyat be töltheti, sör meg sockal
 nagobbakatis czelekedhetic az paranczolatnal, mely do-
 logrol lásd meg Petrum á Soto (in assertione sua de lege) de
 I. Reg. 8. v. 46. Pro. 20 magasenkis sem mutathatnac pusztá embett, ki büntelen-
 nec mondhatna, magát, mert minniaian könyörgünc bün-
 v. 9. 2 par. 6 nec mondhatna, magát, mert minniaian könyörgünc bün-
 v. 36. Eccl. 7 nunc boczanattiaert. Mi szükség volna pedig bününc bot-
 v. 21. 1. Ioá. 1 sanatyat kéréünc, ha be tölthetünc az törüent? Bizony
 v. 8. Psal. 32 nem az törüeny be tölteséuel kerkedic z. Pal mikor így fól:
 v. 7. Ro. 7. Nem azt az iot czelekefzem, mellyet akarneec, hanem az go-
 v. 15. nozt czelekefzem, mellyet giülölöc. Ismét, Az test az lelec
 Gal. 5. v. 17. ellen vagiodic, a lelec pedig az test ellen, vgy hogy ne czele-
 Ro. 3. v. 12. kedheffetec, vgyan azonokat, a mellyeket akartoc. Masuttia
 Psal. 14. v. 2 azt mondgya, hogy vgyan czac egy ember sintsen ki iot cze-
 lekedgyec: mellyet z. David Prophetais bizonyit. Ezent
 tanityac a z. attyakis, lásd meg z. Agoftonnal. lib. 1. de nupt.
 & concup. c. 25. lib. 4. cont. Iulian Pelagia. & in enarrat: Psal.
 14. Tehat Baluanyozoc a Papistac.

Oetödözör, mert a szabad akaratbolis Baluany czimlnac,
 midön

midön azt tanitiac, hogy ember a szabad akaratnac eré-
 ből, meg terheffen Isténhez, es ő tölle illendőkeppen Isteni
 kegielmet érdemelheffen, mint am Antoninus a (part. 4.
 tit. 9. cap. 7. §. 1.) Gabriel (lib. 3. d. 30. conclus. 5.) irásokbol Anton. par.
 meg tettzie. Ezt tanítani pedig Baluanyozas: Mert hogy z. 1. Tit. 1. c. 3.
 Agoftonnal szollyac, mit czelekedheffec a szabad akarat, ha De nouo
 nem segittetic, meg mutattatoc Adamban: Az gonoszra cantico c. 8.
 elegedendü ő maganac, az iora pedig nem elég, hanem ha
 Istentől segitteric &c. Es azért mondgya Vranc, hogy ő nál. Ioá: 15. v. 5.
 lanekül semmit sem czelekedhetünc z. Palis nem hiában z. Cor. 3.
 mondgya, hogy mi magunktol elégtelenec vagyunc meg v. 5.
 czac az ionac meg gondolafaris, hanem Istentől legyen a
 mi elégsegünc. Senki sem mehet Vrankhoz (mint ő maga Ioan: 6.
 mondgya) hanem ha az atya vonandgya őtet. Halgassanac v. 44.
 tehát, (vgymond z. Agofton) az emberi érdemecit, mellyec Lib. de pre-
 Adamban el veszteneec, es vrankodgyec a kegyelem, mely az dest. Mat.
 IESVS CHRISTVS által vrankodic. Ismét: mond b
 Faradoznac az emberec meg talalni, az mi akaratunkban, Lib. de pee-
 miczoda io légen mienc oly, mely mi bennünc Istentől nem cator: me-
 volna, es minden találtathaffec meg az a io en nem tudom. ritis, & re-
 Azont érti szent Ambrusis (in Epist. ad Rom: cap. 4. & de mis: lib. 2.
 vocatione gentium) es szent Bernhardis (super cantica ser. cap. 8.
 17.) s többennis lokan. Tehat holot az meg terhetes sem Ro: 9. v. 16
 az akaroie ne legyen, sem az futoie ne, hanem czac az irgal- & ca: 2. v. 4
 mas Istene, baluanyoznac az Papistac, midön a szabad aka-
 ratnac ili nagyot tulaidonitnac.

Hatodszor, mert mint az ördög, így ökis kétségben ey-
 tic az embereket, es minden lelki vigasztalástol meg foztya
 őket, holot vakmerőségneec es eretnekiségneec mondgyac len-
 ni, haki bizonyal hizi, bünecinec boczanatyat, imatlaganac
 meg halgatratalat. Bizonyag erről Antoninus (par. 4. tit. 6.
 cap. 2. § 7.) es Stanislaus Hosius Cardinalis (lib. 1. de haresi-

noſtri temporis) kie vtalatos vakmerőſegnec tartyac ezt lenni, hogy bizonynal hidgye ember ezeket.

Maga a ſzent iras arra tanit, hogy ketelkedes nélkül, kel-
leſſec, az meg teresben hinnunc, bűnűnc boczanattyanc
meg nyereſet, erős hittel meg foguan, kogy imatſagunkban
meg halgattaffunc, az Iſtennec eſküűeſſel meg erőſſittetet

Mat: 9. v. 23. igireti ſzerent. Mindenec lehetſegeſec az hiuőkne, azt
Matth: 14. mondgya Vruc: Petertis meg fedde ketelkedeséről. Szent
v. 31. Pal bűnnec mondgya lenni, valami hitből nintſen: nintſen
Rom: 14. v. penig az ketelkedes hitből, mert ellen kezic velle. Abra-
24 & c. 4. hamotis diczeri hogy hitből meg erőſödöt volna, es nem
v. 20. ketelkedet volna az Iſtēnc igiretiben, mely erős hitöt Ab-
rahamnac meg igazulafara mond ſent Pal lőtneclenni. Zent
1. Pet. 5. v. 9 Peteris erős hittel hadgya hogy az őrdög ellen állyunc. Zent
Iac: 1. v. 6. Iakabis azt mondgya, hogy ne habozzunc, hanem hitből
keriűc Iſtentől az mit kerűnc, ketelkedes nélkül. Mely do-
logrol ouaſd meg imez helyeit a z. irafnac, Rom. 3. 4. 8. 9.
10. Gal. 4. Eph: 3. Hebr: 10. & 11.

*Non dubitan-
dum de gratia
et salute*

De kőſőnnyűc a Papiſtáknac, es ez eges vilag előttis pro-
teſtalunc raita, hogy az ő magoc vallafoc ſzerent, oly tudo-
mant hirdeſſenec őc, mely az embereket nem bizonyal hin-
ni, hanem ketelkedni tanicza: az z. iras, es az Apoſtoli cre-
do ellen, mellyben nem azt vallyuc, hogy ketelkedem bű-
nöm boczanattyaban, hanem ezt mondgyuc, hiſzem bű-
nöm boczanattyat. Oh ketſegben eytő tudomány, ki ſoc
ſzep lelki vigalztalafoktól foztod meg az embereket.

No maſt tanoltac a z. atyac az Iſten igeiéből, mert így ſol
In expoſit. z. Agoſton: magyarázuán z. Palnac irafat. Bizonios vagyoc
Epiſt. 8. ad (vgymond) es nem mondotta hogy velekedem. Tellyes hit.
Rom: 8. 58. tel tartotta, hogy ſem ſemminemű halal, ſem ez ideig valo
elet, ſem a tőb keuetkezendő dolgoc, el nem ſzakalzhattyac
In Traſt: de az hiuo embert az Iſtennec ſzeretetitől: Iſmet, Tauol legen
nő cogitan ſziueből

ſziueből minden ketelkedes, annac a ki ker, es eliő nekl, az do in cre-
adakozonac ki aradaſa. Ne rettegyen a ki ker, es nem von ſtinum.
ſza meg magat a ki oſztó. Azont vallyac Chryſoſtomuſis
(in Epiſt. ad Gal. cap. 5. & in 1. ad Timoth. homil. 8.) Cypria-
nus (ſerm. 4. de mortalit) Gregorius Nazianzenus (in orat.
conſolatoria in grandinis calamitate) Hilarius (in Matth.)
Bernardus (ſerm. 3. de fragmentis 7. miſericordiarum. & in
dedicat. Eccleſ. ſerm. 5.) Auguſtinus (ſerm. 28. de verb: do-
mi: & in Ioan: tracta: 22. item homil. 52. in Ioan) es több-
nis. Hat őrdögi tudományockal Baluanioznac az Papiſtác,
ketſegben eytő hitöckel.

Hetedſzer mert a ſzent kerelſztſeghez, kenetet, nyalat,
giertit, ſőt es kereszt haniſt foldoztanac, es az Anyaſent-
egyháznac ellenſegen c, mondgyac azt lenni, valaki ezeket
tagadna, az kerelſztſeghez ſzűkſegeſeknec lenni, mint am
Petrus ſorus ezeknec ſzűkſeges voltoknac tagadoiat, hit. In Catho-
rői ſzakotnac neuezilenni, de hamiffan. Mert ha ezec a ke-
relſztſeghez ſzűkſegeſec volnanac, nem mulatta volna el V. baptiſmo.
runc: hanem az kerelſztſeg felől valo paranczolattyaban, ta-
Matth. 28. noſagot adot volna felőlőc: De miert hogy ot el mulatta, ver. 19 & 20.
iele az hogy aſſele emberi talalmányoc legyenec, az minemű 15. v. 9.
nekről Vruc azt mondgya, hogy czac haſzontalan tiſztelic
ötet, az emberi talalmánnac tanitoi.

Nioltzadzor Baluaniozoc, mert mintha nem tőkelletes
volna az kerelſztſeg, Bermalaſtis zerzettet vtanna, tanituah,
hogy ſenki ſem lehet io es igaz keresztyn, valamig meg nem
bermaltatic: hogy ezt taniczac bizonyſag rolla Gratianus
(cap. 1. de conſecr. diſtinct: 5.) es Clemens (Epiſt: 4.) de ſőt Capir: de
vgyan nagyobnakis tartiac az bermalaſt, az kerelſztſegnél, hiſ diſtine,
midőnazt mondgyac, hogy bermalaſnac ſzentſege, melto eadem vbi
ſagosb legyen az kerelſztſegnec ſentſegenel: vgy mint me-
ly által a z. lelec aiandeka neuekedgyec emberben. De oly
viluan

niúan való hamisságoc ezec, mellyecfelelre sem méltoc,
mert akar kiis által láthatya hamis voltat.

Kilentzedszer, mert varasolnac, az balsamomnac, olai-
nac, viznec, sonac, kokonnyanac, füueknec, faknac &c. fen-
teleseueles velle való eleffelis: mert nem á vegre elnec vel-
lec, melyre Isten teremtetle, hanem az balsamomnac, és o-
lainac, külső hasznat, Isten rendelése kiüül vakmerőke-
pen, lelki életre vonszac, bűn boczanatyara, ördög ker-
geste, és oly nagy erőt tulajdonitnac nekic, mint az keresz-
segnecc mely kész karomlas. Az vízzel való eleffis, mind
testit, s mind á keresztségbelit, bűnbaira fordítottac, holot
annac hintesenecc ördög üresnec, és boczanando bűnöknecc
meg boczatalsanac ereiet tulajdonitnac: Az sonac hogy ör-
dögöt s boszorkant üzzön, bűnt boczasson s mind lelki
testi egésséget adgyon. Ezenereyet mondgyac lenni, á ke-
nyernec, bornac, tikmonnac, sáitnac, husnac, sodornac, fit-
nec, berkenec, hamunac, vialznac, vialzgyertianac &c. az
varaslo berbiteles vran, mellyekről nem czac paranczolatot
nem adot Isten, de sőt megistiltotta, midőn á mit az Chri-
stus érdemből kellene varni, azt ezekbentanitnac lenni.

Tizedszer, mert az harangalis baluanioznac, keresz-
tyakat allatuan elő meg kerestelic, kiról 1. Maximilian Cza-
szaris panaszkodik: Ha halotnac harangoznac, ördögöt üz
azt mondgyac, és azért ha mikor alszszony ember hal meg
kettzer vonszac meg, ha ferfi háromszor, melyről Ioannes
de Selua Parisiensis (in crastatu suo de beneficio 1. parte, q.
5. n. 99.) emlékezetet teszen. Tartiaccztis hogy Z. Iános
napian, és fent Agota estin való harangozas, ördögötis üz,
bűn bűnos, babonas boszorkaniokatis meg tilt, hogy az le-
uegő eghen ne járhasanac, s karr ne tehessenec. Ezec mind
ördögi varaslaloc, de Moses által Isten erőssen meg til-
totta.

Deut. 18.
v. 10. 11.

Tizen

Tizenedgyedszer, mert mint Isten, vgy imadgyac
Papat, embernecc lenni tagadgyac, földön, vizen, meny. Az Papa
ben, pokolban Isteni hatalmat tulajdonitnac neki. Az Baluany
nioltzadic Bonifacius Papa, oly nagy hatalommal kerke. In extraua-
det, hogy ez egész emberi nemzeter hatalma ala vettetec. vnam fan-
necc lenni, nem szegyenlette mondani. Decius és Ludo-
uicus Gomefius mondgyac, hogy valamit Isten meg cze. & obediens
lekedhetic, Papias mind meg czeledhesse azt. Felynus ó-
tet Istennecc meri mondani: Ioannes de Turre Cremata, In summa
azt hazudga, hogy Papa meg nem botrankozhatic az hűt, de Ecclibis
es embereknecc idueffégekre nező dolgokban. Fortunius 2. cap. 109.
Gartia (Lib. 1. in princ. 4. coll. de pactis) törvény ala vet & 110.
tetheretlennecc mondgya Papanac méltosagat: Carolus
Ruinus penig hizelkeduen azt mondgya, hogy á Z. Pal
Apostol irasa ellenis, hatalma legyen Papanac valamit zer-
zeni, lasd meg, cons. 109. num. 1. in quinto vol. Augusti-
nus Beroiusis így szol (in ca: cum tu, num: 1. de vsuris) ho-
gy azt czelekedheti Papa ez földön, az mit Isten meny-
ben. De mind hizelkedesből zarmazot hazugságoc ezec,
mellyeket miért hogy tuduan el fenuedet Papa, nagy Bal-
uant és Anticristust csinalt ő magaban. De miért nem ve-
ti meg az pogany ellenfeget, ha oly hatalmas? miért nem
veszi víszha Hierusalemet? Constantinapolt? Bizon ha
oly hatalmas volna, io ideien meg tettzenec. Atkozot
Baluany meg kissebit az Isten vard riad czac.

Vegezetre ezért Baluaniozoc az Papistac, mert á meg Baluanio-
holt szenteket imadgyac, és hűac segitsegül, az egy igaz zas á szen-
közbe iaro VR IESVS CHRISTVSSAL meg nem tec segitse-
elegeduen, minden szentből közbeniarot csinálnac, és gül hűafa,
az ő érdemekert bűnök boczanatyat variac: Bizon sag rol-
la Petrus Lombardus (lib. 4. sentent. D. 45.) Bonauentu-
ra (Dist: eadem q. 3.) Caspar Satzgerus (indagine 8. de
sanctor,

C

sanctor: inuocat) es többennis. Ez előt, mint egy 112. ez) tendőuel nagy Istentelenül, meg a Z. Dauid Psalmusitis, mind az Maria segitsegül hiuafara, es imadafara fordított, mert valamit Dauid az ő Soltaraban, czac az egy elő Istentől kert imatlagaban, vgyanazont immar attol fogua Mariatolis kezdec a Papistac kerni, vgy mint:

Psal. 31. V. 1. Zent Dauid így kőniörög Istennec: Tebenned bíz-
tam VRAM, kerlec soha meg ne gyalasztassam, az te igaz-
ságodban sabadicz meg engemet, Haicz hozzá az te fülei-
det hamar szabadicz meg engemet: Legy ennekem erős
kő sziklam, es erős hazam, hogy meg szabadicz engemet:
Mert te vagy az en kő sziklam, es erőfegem, annac okaert
az te neuedert vezetly es visely engemet &c. Az te kezed-
ben aianlom az en lelkemet, mert meg váltottal engemet
VRAM IGASSAGNAC ISTENE, &c. Ez Da-

Vide Psal. uid imatlagat a Papistac meg vesztegetuen, így kőnyörög-
Diux Virg. nec Marianac velle: Te benned bízam alszszonyom (Ma-
Mar, Vene- ria) kerlec soha öröcke meg ne gyalasztassam. Az te kegyel-
tűs per Io medben vegy fel engemet: Haycz hozzam a te süledet, es
an: de Hal, az en keserűségemben vidamicz meg engemet. Te vagy
lis impres: az en erőfegem, es az en otalmam, te hozzád kialtec, mi-
dön az en szíuem kesergene, s meg halgatal engemet az
öröc halmoknac teteieről. Az te kezeden aianlom **ASZ-**
ZONIOM (Maria) az en lelkemet, az en egész életemet,
es vtolsó napomat. Oh nagy karomlas, Igen illic hozzá,
mint a bot a tegezbe. Mas keppen kellene azt az draga zep
zúzet tisztelni, nem effele czufolo karomlással.

Az Z. iras niluan arra tanit, hogy czac az egy elő Istent
kelleflec imadni es segitsegül hini, minden szükség ideie-
ben, s nem mas által penig hanem czac az egy közbe iaro
Christus Iesus által, kinelkül senki nem mehet az atyahoz,
mert ő oda az ytis, az kapuis, mint imez helyec erről bi-

zonfa

zonfagot tesznec (Deut: 6, v. 13, & cap. 10. v. 20. Matth: 4.
v. 10. Apoc: 22. v. 9. Psal. 50, & 16. 1. Tim: 2. v. 5. Rom: 8.
v. 34. Hebr: 7. v. 25. 1. Ioan: 2. v. 2. Ioan: 14. v. 6. & cap. 10.
v. 9.) s több helyekis, mellyeket hoszszu volna mind elő
szamlalni. Nints penig soholis olyan igirete Istennec,
hogy meg akarnaya halgatni azokat, kie az meg holt szen-
tec által találnac meg ő Z. felseget. Hat valamig ollian igi-
retet nem teszen, addig nemis szabad az ő kielenet aka-
ratya ellen, mas közben iartot, es szozolat keresnűnc, an-
nal kit ő aianlot.

Chrysostomusis ezent ranitya, mert így ir: Nem fűk. In hom: de
segesec Istennel a szozoloc, sem az ideftoua valo futofas, proneftu
hogy egyebeknec hízkelkedgyel, hanem ha czac magad va, Euang:
gyis, patronusod nintsis, es czac te magad által kőniörge-
szis Istennec, mind az által vgyan meg nered a mit kerfsz, Lib. 10. con
Mond Z. Agostonis: vallyon kit találhatnec, ki engemet fels: c. 42.
teneked meg engesztelhetne? Auag az Angyalokhoz kel-
lette iarulnom: Sokan azon igyekezuen szegyeint vallot,
tanac. De az Isten s emberec között valo közben iaronac,
olynac kel vala lenni, ki mind Istenhez s mind az ember-
hez hasonlo volna valamiben, hogy mind a kettőben, az
emberekhez leuen hasonlo, ne lenne tauol Istentől, vagy
mind az kettőben Istenhez leuen hasonlatos, ne iarna ta-
uol az emberektől, s vgy közbe iaro se leherne. Nem kel
az szenteket segitsegül hinya sem imadni, mert nem la-
tyac sem nem hallyac, it ez életben mint legyen az dolog,
azt mondgya Z. Agoston, azt mondgya Epiphaniusis, ho-
gy senki az sentec között imadando ne legyen, mely mon-
dast Cyrillusis bizonyit, lib. 6, contra Iulian.

Ez tudomány meg bizonyittatic az Laodicenombeli
Synodusfallis, ahol ily szoc yadnac: Nem kel az keresztye
neknec az Anyaszentegykazat el hadnioc, es el menniec,

C 2

hogy

De spirit: &
anima c. 19
Lib. 3. cont:
Heres: tom:
2. & contr:
Antidico:

Canone: 35

In enarra-
tione ad
Colof: c. 2.

hogy az vtalatos Baluaniozafra egyben giülekezzene az
szurdokban, mely tilalmas. Ha valaki talaltat azert, ki
ez titkon valo Baluanyozast czelekedne, atkozot legyen,
mert el hatta, az mi VRVNC IESVS CHRISTVST
AZ ISTENNEC FIAT, es az Baluanioknac tiszteletek-
re ment. Mely canont elo hozuan Theodoretus, mond:
Az hala adast, az Atya Istennek küld az Christus által nem
az Angyaloc által. Erről oluafld meg Chrysoftomust (4.
homil: de poenit: hom: 44. in Genesi: hom: 5. in Matth:
hom: 1. ad Thessal. hom: de profectu Euang.) Zent Am-
brust (de Isaac & anima, & in Epist: ad Roman: es töb-
bekeris.

Mondanad, nem tisztelliuc vgy a szenteket, mint I-
stent, mijs iol tudgyuc hogy nem Istenecc? Im hallom de
szinten anniat teszen ez, mint ha valamely fertelmes asz-
szonyallat igy szolna: nem tartom vgy az en szeretomer,
mint hitos Vramat, iol tudom hogy nem törven szerent-
valo Vram. De noha igy szol mind az által, az miuel V-
ranac tartozic, azt azert vgyan a Latornac adgya (tisztel-
seg adasse, az iambor oluafonac, ez hasonlatossaggal, az-
ert elec, mert a Z. irasis az paraznasaghoz hasonlitya az
Baluany imadast) igy a Papistak is, az miuel Istennec tar-
toznanac, azt a szenteknec adgyac. Vagy ha nem adgyac,
miert hiia c oket segitsegu l? miert imatkoznac nekic? mi-
ert mondgyac a mi atyankat nekic? mett ezeckel czac I-
stennec tartozunc, mint az ide fel valo bizonyagokbol
meg tertzic.

Mint az hazassagban elo személy, mennel tisztab es
iamborb, annal inkab fel garied hazas tarsa ellen, ha larya
hogy oret meg vtaluan, mashoz adgya magat: hasonlo-
keppen az felleges Istenis (Ki az Anyaszentegyházat fia-
nac Christus Vranknac el igyzette) bizoniara restenete-
sen baa

sen banya, ha az o Z. fiaual kötöt hazassagunkat, effele lel-
ki paraznasaggal meg ferteztettyuc, mert bolzszu allo I-
sten o, ki harmad s negyed izigis meg latogatya az fiok-
ban vetkeket az atyaknac. Exod: 20. v. 5.

Vadnac soc töb Baluanyozafok is az Papistac közöt,
mert hamareb estue lenne, hogy sem elo giöznem szam-
lalni, de touabrais hagyoc benne, czac ezekből is elegge ki-
tertzic, iszonyu Baluaniozasoc: Ideye mar azt is meg lat-
nunc ha pusztasaggal, es ellenseggel meg büntessye Isten,
ez hamis Isteni tiszteletet, auagy nem?

Noha minden fele bünöket, meg szokot Isten bün-
tetni, mind az által az Baluany imadast, leg inkab meg fok-
ta, es töb fele ostorozással büntetni, meg az maradékok-
bannis: Mint feniegeffen Isten az Baluany imadast, azt
elöször im meg mutatom, s az vran példakatis szamlaloc
elo rolla. Moses Propheta igy szol: Ha el felelkezuen az te
Vradrol Istenedről, idegen Istenekeket köuetz, ha tiszteled
öket, es imadod, ime most io ideien meg mondom tene-
ked, hogy vgyan tellyességgel el kel veszned. Igyszol Sa-
lomonnakis az Isten: Ha el mentec, s idegen Istenekeket
tisztelendetec, es imadangyatoc öket: el vesztem az Is-
raelt az földnecszineröl mellyet nekic attam, es a templo-
mot, mellyet az en neuemnec valasztottam, el vetem az
en szinem elöl, es az Israel pelda beszédül, neuetségül le-
szen minden nepeknek, es ez az haz pelda leszen: minden
valaki által megyen o raita, el almelkodic, es süuöltuen,
ezt mondgya: miért mielte ezt az Vr ez földel, es ez haz-
zal? Es azt felelic, mert el hattac az o Vrokat Istenekeket,
ki az o attyokat AEgyptus földéről ki hozta, es idegen I-
stenekeket köuettenec, imattanac, es tiszteltec öket, s ezért
hozta mind ezt ágonozt az Vr reiajoc. Mely dologról
emlekezie Moises es Ieremias Prophetais. Deut: 29. v. 24.
Ierem: 22. v. 8.

1. Reg: 14.
v. 10.

Ahíás Prophetais az Vr által így szola Ieroboamnac: miért hogy idegen Isteneket, és öntőtteket csináltal magadnac &c. ennek okaért, ime en gonozt hozoc Ieroboamnac hazara, és egy labig meg verem őket, meg az ebe-
keris &c. Az kic Ieroboambol az városban hálnac meg, azokat az ebec eszic meg, á kic pedig á mezőben, azokat az eghi madarac emészti meg: mert az Vr mondotta. Ezechiel Prophetanal, három fele büntetéssel feniegeti Isté
v. 16. & c. 6. az Baluaniozokat. Vgyan ot aztis mondgya: Ime fegy-
v. 12. uert hozoc en reatoc, és az ti magosságbeli oltaritokat el vesztém, és le rontom á ti oltaritokat, mind őszue rontatnac az ti abrazatos kepeitec, és az ti meg öltetettéket mind le hintem az ti Baluanitoc előtt, és az Israel fiainac holt testeket, adom az ti kepeiteknek színece eleibe, és fel-
lel hintem az ti czontaitokat, az ti oltaritoc kőniül, minden ti lako helieitekben. Vay ki soc helynec vasialta meg fogat ez Ezechiel mondasa, czac az mi földünkön is, effe-
le idegen Isteni szteletert: De az meg nem terőket meg herzerte nagyob büntetéseckel fenietti Moises, azt pedig mind addig mondgya tartani, valamig az Baluant hatra nem hadnac, és poenitentiara nem ternenec.

Immar azért, mint hogy, vgyan azon boszszu allo Isten vagyon mostis, ki ő törvényben volt, valamivel feniegette az regi Baluaniozokat, vgyan azonockal feniegeti az mostaniakatis: Amazokat pedig ezzel feniegette, hogy mind az Baluaniozo helieckel, oltarockal, szentelt ber-
22. Ezech. 6 keckel, baluan kepeckel el rontatna őket, orszagokat, va-
per tot. Ier. rosokat, földőket, gabnaiokat, borokat, feleségeket, gyer-
15. v. 6. Le. mekeket, és minden ekefegeket az pogany ellenseg keze-
uit: 26. v. 28 ben adna, meg kissebitene, és meg remítene őket, vgy ho-
gy az senki előttis futnanac, és vgyan telliesseggel el pusz-
titana őket, Ezen büntetéseckel feniegeti tehát, az mosta-
ni kep,

ni kep, s szentec imadokatis, és egieb ide fel elő számlalt dologgal baluaniozokatis. Mely nagy ereie legien pedig az Istenec feniegetésinec példaul: im elő számlaloc az bün-
tetésekben, mellyeckel Isten á Baluany imadokat rontotta.

Az Israel fiainac Baluaniozasokert, mind egy labig el Exod: 32.
rontya vala Isten őket, ha Moyses kőniörgéseuel nem en- v. 28.
geszteli vala meg az Vrat: de mégis egy nehany ezer em-
ber öltetec meg erette, nem lön büntetés nélkül. Nadab
és Abihu, az eghből ala szallot tüzzel emésztenec meg, Leuit. 10.
hogy kevely segekből az Vr paranczolatya kiüül, idegen v. 2.
tüzet aldoztanac volna. Az Isralitac, miért hogy á Moa- Num: 25.
bitaknac Baalpeor neuü Baluaniockal paraznalkodanac, v. 9.
az Vris azt paranczola, hogy 12. feiedelmeket fel akasztal-
sa Moyses, annac felette 24. ezer ember öltetec meg. Az Iudic: 2. v.
vtannis az Baal és Astharot idegen Isteneckel valo Balua- 14. & 3. v. 8.
niozasert, mindenkor meg verte Isten őket, ellenseggel, 14. & c. 4. v.
hol niolcz estendeig, hol tizen nioltzig, s hol hetig, s hol 2. & c. 6. v. 1.
40. estrendeig az őket haborgatoc kezekben boczatotta & c. 10. v. 8
Isten. & c. 13. v. 1.

Menyi soc veszedelemre és pusztasagra, adot legyen okot az Baluaniozas regenten, oluasd meg Ieremias Pro-
phetanac 44. refet, meg találod nalla. Achab kiralis, mind 1. Reg. 18. v.
felesegeuel, maradekiual és á Baal papiaiuual, meg ostoroz- 40. & c. 22.
tatec az Baluaniozasert. Az Achab fiat Ochoziafistis meg v. 34. 2. Re.
vere Isten, hogy Beelzebubtol tudakozor volna rolla, ha 10. v. 11.
meg giogiulna betegsegeből vagy nem. Az vtannis el ve- 2. Reg. 1.
te Isten femei elől az Israel nepet, az soc iszoniu Baluanio- v. 16.
zasert, és mind addig saniargattata, az ellenseggel, vala 2. Reg. 17.
mig el nem hagyac Baluaniozasokat. Az Görögök rom- v. 18.
lasokis, ezen okert lön egykert, mint az mi edes hazánk-
nakis iob részre romlása: mert miért hogy á teremőt el
hagyuan, teremtet allatokban biztunc volt, Istenis el ha-
gyot volt, s kész praéac voltunc ellenseginknec.

Euseb. eccl. Hist. lib. 2. Az Baluaniozo Eretnekeket is sokszor az VR. Isten, mind halgatoiockal őszue meg rontia, mint Theudasnac, c. 10. Iudas Galilaeusnac, Simon Magusnac, Elimasnac, Ben co- Ioseph: lib. chabnac Caius caligulanac, Herodesnec, Pilatusnac, Ce- 18. antiq. c. rinthusnac, Arriusnac, Olympiusnac, Antiochia varosnac, 1. Cent. 1. Metrodorusnac, Nestoriusnac, Cimiscecs Ianosnac, Grimo- lib. 2. c. 11. aldu kiralnac &c. Peldaioc elegge meg mutattya.

Touaba vagy on meg ket fele karomlas, mellyekertis Isten mestan büntet: egyyic igen titkon valo, ezt czac az hiuec vehetic eszekben, Isten segitsegeből, masic nisan valo mindenec elöt, ezt mind Töröc, Sido, s. kereszten meg ismerheti, mind kettöröl rendel szolloc.

Szinnel va- Az titkon valo karomlas akkor leszen, mikor az Iste- lo iambor- ni szolgálnac szine alatt, az idegen Istent tisztelet el pala- sag. storatic (effele karomlasoc az mellyekről ide sellieb bollec) Matth. 23. mas felől azért tettetes iamborsagnac es hoszsu imatsag- V. 14. Luc. nac szine alatt, az őzuegyeknec es aruaknac iofzagoc meg 20. V. 46. emesztetic. Illyenec az mise faragoc, kic nem Istent ahita- tossagbol, hanem mint az Alakosoc penzert iatzodoznac, így ökis, fizetefert tisztelec az Istent, penzert mutogatyac szentsegeket, zörgetec oluasoiokat, pattogatyac ayako- kat, tarkazzac miseieket, es hanyyac vetec erdemeket. Ezec rendeltec a Lelec valtsagot, halottakert valo könyörgest, az harmintz miset, es a soc indulgentiakat, mindenkom- plarsagockal, mert szüőc lelkec az penzhez ragadot, hale- 2. Pet. 2. hetne meg az süstötis penze tennec, penzen immar regen V. 14. menyországotis elattac (noha valoban el nem adhatyac) melyből czac azért is ki rekesztetnec, hogy immar masnac penzen elattac:

Quod quis enim vendit, nullo post iure tenebit.
Mert az mit egyszer el ad valaki, azt törüeny szerent az vran nem birhatya.

Anniera

Anniera el merültec penig az penz giütésben, hogy Penzert bo- oly nagy verket né czelekedhetel, mellyet penzert meg né czatnac boczatnac: Ha atyadat, aniadat, őfödöt, batyadat, hugo- bünt: a Pa- dat, nenedet, felesgedet avagy valamely atyadfiat meg pistac, ölted volnais, de, őt vagy het garasert meg boczattyac bünödet, czac zerzetes ne legyen a kit meg öltel. Ha edes anyaddal, neneddel, hugoddal, auagy valamely mas ro- konfogoddal, Angyoddal, vagy komad aszszonyal, fertel- Lib: de tax: meskettel volnais őt garasert meg boczatyac az önnön cancel: A- magoc könyüőc erről nekem bizonsagom, mellyet, Anno post: & tax: Dom: 1520. 6. die. Iunij niomtattanac ki Lutetiban: Az Sac: poenit: őtődic Urbanus Papa penig, ha elne, az tennen ver ferent Apost: valo hugodaris, feleségül hadna vened, mint hogy me- In sua sum: gis engette volt egy nec, hogy edes hugat feleségül venne 3. par: Tit: 1. maganac bizonsag rolla Antonius Florentinus. c. 11. 9. quod

Vram IESVS CHRISTVS, ki mi erettjunc kint halalt Papa, szenueduen fel tamattal, es országolsz Z. atyaddal es Z. telkettel, meddig szenueded el, az te Z. vered erdeme- nec, illyen nagy karomlasat e mert nem effele roshadando penzen, hanem Z. vereddel valtatunc mi meg buncink 1. Pet: 1. v. 8, ből: Oh nagy Istentelenseg, Oh nagy vaklag. Eze az A- postoli tiszte Kite oldoztacigy: az Apostoloc penzert e Bi- zony ezzel nem tiltyac a gonossagot, de sőt nagyobb vtat nitnae reiaya, mert az bünben giönörködő emberec, czac gonoz szandekokat vihessec veggöz, nagy örömet meg adgyac, ezt az őt, hat, auagy het garast. Ez volna am az nepnec bünec meg enni: ez volna mennyeknec országat Matth. 23. az emberec elöt be szegezni, ez volna nem az iuhokat le- V. 13. Ezec. 34 V. 2. Ier: geltetni, hanem magat hizlálni: maga

Non pretio, sed amore Deum vir iustus adorat:
nem berert, hanem az igaz ember szeretecből imadgya az Istent.

D

De

De igen meg tanoltac, amaz hatodic Alexander Pa-
parol, hogy firos legyen az ő szemfeny vesztő szentsegek-
nec elhitele, mert őis ezt mondgya vala: Est bona hac
persuasio, quia per eam regnamus, io el hitetes ez, mert ez
altal Vraikodunc. Ezert hitettec tehar el az embereckel,
hogy őc pokolbolis ki hozhatyac imatsagockal az lelke-
ket, mint az hatodic Clemens talalmányabol ki tettzie,
par: 3. Tit. Effele tzigansagokat penig, azert gondoltanac, hogy go-
22. cap. 16. noszul poklul hoszu, imatsagnacsine alat, az mas ember
ioszagat magokhoz koporithassac: maga meg az pogany
bóltsekis, Aristoteles, Cicero, Horatius, Plinius, Martia-
lis, ahol az Romai gonosz szokast dorgallyac, az mas em-
ber ioszaganac el czalast, mindenüt, átzegeres vetkek-
hez szamlaljac. De nints egyeb közönseges haszna, or-
szag pusztulasanal.

Iudg. 1. v. 12. Illyenec az Baratokis, kikis czac Istent boszontyac
Phil. 3. v. 19. henieleseckel, kiknec Istene az ő hasoc, es minden szent-
segeket penzert mutogatyac, noha nemellyec czac kezek-
ben sem akaryac venni, s megis az ő tetues kuklyaioknac
bűn boczato erdemet tulaidonitnac. Az Apostoloc ide-
iekben, s az vtannis soc ideig, czachirecsem volt az Ba-
ratoknac, melyet Chrysostomusis bizonyit. Ezec mihelt
ramadanac, leg ottan soc fele Baluanyozast tamasztanac,
s vyab vyab modot szabana az Isteni szolgaltaban, hatra
vetuenazt, mely a Z. irasban vagyon: Es im addig sürgő-
lőttec, mig soc fele szerzeteket nem nemzertec, ki Augu-
stinianus, Battutus, Benedictinus, Bernardinus, Carme-
Soc refzre stinianus, Battutus, Benedictinus, Bernardinus, Carme-
sakattac az lita, Capuchinus, Carthusianus, Coelestinus, Dominica-
baratoc, nus, Franciscanus, Ieronymitanus, Maturinus, s ki imez
s ki amaz szerzetbeli közzüllec, de maga ha kerded mel-
lyiket szerzette volt Z. Ianos vagy az több Apostoloc, mind
nemacka lesz nec,

Mind

Mind azoltals penig, semmikeppen nem eggyezhet,
nec meg egymás közöt, az Isteni tiszteletben, kiki mind,
szentebnec es erdemessebnec tartya az ő szerzetit lenni,
melyről egy tudos ember Ridæus Renēsis (ki Anno Do: Lib: de vita
1. 4. 67. tayban elt) így panaszolkodic. Iszonyu zurzauar & honesti-
ramada, az mostani időbeli Anyaszentegyhazban, az mi cleric: c. 8.
szerzetes Phariseusine altal, kik közöt nem kiczin kü-
lönbség vagyon az hitben, es egyeb ide fel meg mondot
dolgoiban: egyyc az masiknal szepelkedic iobba, szen-
tebbe, es ditzeretesbe lenni. Az aprob Frateres szentseg-
gel, es igazsággal fellyeb tartyac magokat, az tanitoc ente-
lemmel es tudomannyal: Az Augustinianusoc, Carmeli-
tac, Antonitac, Benedictinusoc, Bernarditac es mind a
többiis, önön köztöc ellenkez nec, morgolodnac, es e-
gy mast gyakran haborgatyac, kikben áleiek nec valofagos
különbsége talaltac, nem az eggyesleg. Hancille.

Ezecimar az kesz kenyér enő: has hizlalo, s lelec ves-
tő czalard atyac, oly igen el sokasortanac, az Papahoz
halgato helyekben, hogy az ő sokasagoknac szamat ne
mondhassac meg, talam czac az Franciscanusokis vadnac
hatuan vagy hetuen ezeren. Mondgyac, hogy mikor ha, Sabellius
dat az Töröc ellen akarta volna inditani Papa, az Genera Ennead 9.
lis harmincz ezer fegyuer foghato Baratot igert volna ne, lib. 6.
ki, czac a Seraphicusoc közzül, az hon valo egyhazi szol-
galatnac fogyatkozafanelkül. Ennyi sokasagnac bűn az ke-
nyeret henyeles vtan vesztegetni, Istennec sem szolgálnac V. 11.
s az orszagoknakis karosoc. Ki sokszor az Vrac es feiedel, 2. Theff. 3.
mec közöt haborusagot szerzettene? Ki soc arultatast V. 8.
törtene. Bizonsagot resz nec az Historiac rolla, imit mi
czoda kiralt vagy feiedelmet meg őltene, s amot kit mi-
keppen meg etettene, neha szinten az őstibannis, mint
hogy mind papia barattia közöt, meg esic effele az Sacra-
D 2 mentum

mentum ki szolgaltatabeli etetes az Papistaknal, az m^ukeppen miluan telzen ez, ezac az masodic es harmadic v^otor Papaknac halalokbolis, kiketis az Vr vaczoraiaban az keliehből etetenec meg. Vrsperg. in Hein. 3 Herm. contra.

Az Papoc elhagiu racker lőtte nec. Lassuc immar az Papi rend kőzöt valo tirkos karom. Istis. Ezekis mind elhattactilztek, s földi Vracka lőttitstket v. tenec, mind az Papa, s mind az vranna valoc, Cardinaloc, Ersekec, Pispókoc, Apaturoc, s canonokoc, kő varakat, varosokat, falukat, iobbagyokat birnac, földi feiedelmec mondgyara: hadakozo seregeket tartnac, szentlegelne, Nagysagosnac hiuattatnac, mezzel kened szayokat ha Nagysagosnac neuezed, vgy keduelicazt az neuet: esz nec, isz nec, tobzodnac, hintoban, szekben, Lestikaban, bordosztatyac magokat, es mint Vrac mindenben keduekre elnec, s megis Apostoloc. Bodog Isten hogy ne fordulyon el az kősség ha az egyhazi rendis el foldult? Vallyon mellyic Apostol birt ilyen vrasagot? Talam Peter? de lőt ő vgyan megis tiltotta, hogy effele vilagi feiedelmec modgyara, ne Vralkodgyanac az egyhazi emberec, mert iol tutta, hogy ez ket ellenkező Vrnac egytzer s mind nem szolgalthatni, tutta aztis hogy az Vr meg tiltotta tőlőc effele vralkodast, s nem kereset sem ő, sem az tőb Apostoloc, vrasagot, kőnyű eleter, Nagysagos neuet, nem tartot hadakozo sereget, nem voltis Romaban ilyen nagy tőuedelmű szeke, mint a Mostani Papanac.

Matth 4 v. 20. & c. 19. v. 27. Z. Peter mind haloyat, haioyat, elhatta volt az Christusert, ha penig az három rend coronat (mellyet Papanac hagyot volna) el nemhatta volt, hamissan kerkedie velle hogy, őc mindeneket elhattac, s az Christust kőuertec. **2. Pe. 2. v. 10. 2. Thess. 2. v. 4.** Bizony masra tanitot mind Z. Peter, s mind Z. Pal, mīdōn ezfele keuely Vralkodas ellen irtanac. Hol vőtte tehát Papa ez nagy Vrasagot, mellyel czaszaroknal es kiralioknal,

oknal, annyual tartya fellyeb valomac magat menyend az Lib: 1. ce nap fellyi haladgya az holdat? Kitől ranolta, hogy az cza rem: ponti szarockalis labat czokoltaffe hogy a feiedelmekis tartoz. sic. sect: 3. 6. zana, kengielenel fogua neki louat tartani? hogy kőte 3. & sect: 12. lefec legyenec őtet szekben magoc vallan vinni, neki etket c. 15. & lib. fogni, mosdo vizet tartani, meg az kiraliokis, es hozza 1. Tit. 2. c. 1. valo hűsegekről meg eskünni? mert ilyen nagy meltofa. de iure iurigit oluassuc az magoc kőnyuőkben: es ki meg ezeknelis &c. Tibi do nagyob, oly Vrasagot es hatalmat mondgyac lenni, hogy mino di ha nagy sereg lelkeket pokolra verneis, de meg sem volna stinc. 63. senkinekis szabad, tölle meg kerdeni miért miellye azt. C. Si Papa Mind ezec, es eezkhez hasonlo mondasoc, inkab hizonyi distinc. 40. tyac Papat Anti Christusnac lenni, hogy sem mint igaz A. 2. Thess. 2. postoli ember nec, a Z. Pal tanitasa szerent. Vallyon azett v. 4. ez nagy karomlásokert ne ronezone meg Isten?

De talam azt mondanad hogy Peterről maradot reya ez Vrasag, vagy azt hogy Constantinus Czászár atta Papanac Romat Olasz orszaggal? Hogy Z. Peter Apostoltól ily nagy Vrasag ne maradot legyen Papara, Bernardusnac Eugenius Papához valo ilyen irasabol meg tettzie. Senki Lib: de con (vgymond) nem tudgya mondani, hogy valaha Z. Peter, sider. 4. ad gyöngyös, vagy selyem, barson ruhaban felöltözköduen, Eugen. Paz vgy iart volna: nem fedeztetet be arannyal, nem vitette c. 4. tet feyer louon, sem vitezektől nem vetetet kőrnnyil, sem kőrnnyil zörgő sereggel meg nem kőrnnyekesztetet, mindazaltal azért el hitte, hogy be töltheti amaz iducssleges paranczolatator, ha engem szeretz legeltesd az en iuhaimat. Ismet masut ily ir: Tanuld meg az Prophetac pelda Lib: 25. de iokbol az Vralkodast, nem annyera az paranczolasra, mint consider meg czelekedni azt, a mit az idő kiuan: Tanuld meg hogy gereblye kelteneked, nem kiralyi paltza, hogy a Prophetai munkat mielheffed. Ismet. Legyen vgy bator, hogy

akar minemű mas módon, aly ezekert bősztut, de ne Apostoli törvényel. Peter sem adhatta teneked azt az mi őve sem volt, az miye volt azt attá teneked, (tudni illic) az Z. gyülekezeten való szorgalmatosságot. Vallyon Vraságot hagyotte é halljad ő magat: Nem vralkoduan (vgymond) á kősségen, hanem io pelda leuen az nyainac. Es ne vellyed, mint ha czac alazatoságbol monta volna, s nem vgyan valoba, az Vr mondata ez az Euangeliomban: az népeknek Királyi Vralkodnac ő raytoc, ti peniglen nem vgy. Niluan vgyon, hogy az Apostoloktól meg tiltatic az vralkodas. Nosza azért mennyei te, es nagy mohon foglaly magadnac, auagy Apostolságot vralkoduan, auagy vraságot Apostoli leuen. Im mind kettőtől niluan meg tiltatol, Ha mind kettőt egytzer mind akarod birni, mind kettőt elveszted. Hæcille.

Hogy touaba Constantinus sem adot, sem nem adhattot ilyen nagy hatalmat neki, innet meg tettzie, mert (bar ne szolyakis az ellenkedő mondatarol, mely hol Peter Apostoltól maradot Vraságnac, s hol Constantinuistól adatot méltoságnac mondgya lenni. ha igaz volna az, soha ily nag dolgekat az Historicusoc el nem mulatrac volna, hol alab való dolgotis meg irtanac őc Constantinus felől. Eusebius, Socrates, Theodoretus, Rufinus, Eutropius, Orosius, Euagrius, Beda, Paulus Diaconus, Nicephorus, Zonaras, mind irtanac Constantinus felől, de czac egyyic sem emlekezie felőlle, hogy Syluester Papanac, Constantinus ily nagy aiandekot adot volna. Touaba meg ackor az keresztyen hitre, meg sem tert volt Constantinus, mikor Syluester meg holt, sőt az keresztyeneket haborgatta: mert maíd őt esztendővel előb meg holt Syluester, hogy sem Constantinus meg teruen, fel vörte volna hatuan őt esztendőkorában Nicomediabá Eusebiustól az kereszset:

get: Bizonyág erről Eusebius (in lib: de vit. 4.) Hieronymus (in Cronica) Rufinus (lib: 1. cap. 11.) Socrates (lib. 1. cap. 39.) Theodoretus (lib. 1. cap. 31. es Ambrosius (lib. de obitu Theodos.) képtelen dolog azért, hogy mikor meg ellenfege volt Constantinus á keresztyen hitnec, ackor ily méltoságot adot volna Papanac.

De ha szinten adni akarta volna is (maga nem attá) Syluesternek nem szabad lőt volna el venni, mint hogy Vranc sem veue el az földi királyságot, tuduan, hogy ac Ioá. 6. v. 15 kor az ő tiszti mas volna. Meg tettzie az is az historiákból, hogy nagy Constantinus Czaár vran, közel negi zaz esztendeig, mind paranczoltac á Görög Czaárroc Olasz országban, mind az harmadic Leo Czaárig, ki Anno domini 772. hala meg. Ezt az harmadic Gergely Papa ki atkoza, ezért, hogy á kepeket az templomban lenni nem fenuedi vala, s ackortól fogua nem kezdenec neki adot fizetni, de az előt mind Czaárhoz halgattanac, eckoris penig s ez vranis mindenkor elég czalardul foglaltac magokhoz ez nagy vraságot, vgy hogy nem hiiaban panasolkortac legyenec erről sokan ez előtis.

Albericus Doctor így dogalya Papanac fel fualkoda. Alber: de sat: Az Romai gyülekezetenec (vgymond) fejedelmi, az ő Rosat: in L. rauasz es fityesző mestersegeckel az időnek változasa szebene á Zerent. változtattac az ő vegezéseket, hol á birodalmat fel, none num. lyeb magasztaluan, s hol lassan lassan alab szallituan, idő 18. c. de quaról időre. De mi vegre, hanem czac ezért, hogy alattom dr. præscriban mindeneket, mennyieket, földieket, lelkieket, es az prione. ideig valokatis (az mint hiyac) laboc ala vetnenec, á mint Col. 6. nyiluan kerkednekis velle? Az Salisburgi Eberhart Ersekis, az Imperiombeli gyülesben, mint egy ket zaz negyuen őt esztendővel ez előt, így szollot volt orolafaban á minr Auentinus Ianos mondgya, Babylloñac (vgymond Ioan: Auét: azbe lib: 7. Añal:

Año 1954
edit: Ingol-
stadit.

Año 1554. az az Romanac)az papyai, ezac ó magoc akarnac Vrakod
edit: lagol- ni, hozza)oc hasonlot el nem szennuedhetnec, mind ad-
stadij. dig sem szűnnec meg, valamig mindenciket laboc ala nem
tipornac, es az Isten templomaban nem űlnec, s fel nem
emelkednec minden felet az felet, valami tiszteltetic. Az
kazdaglagnac ehsege, s tisztességek kiuanasnac szomiulaga
kősztoe olthatatlan. Mennel többet atz az mohon ki-
uanonac, annal többet kiuan, nyucz neki vyodat, s az
kezedet kiuannya &c. Az ki a szolgaknac szolgaya volna,
az Vraknac Vra akar lenni, mintha Isten volna &c. nagy
dolgokat szol mintha Isten volna &c. Az törvényeket el-
valtoztattya, az ó magayet meg erősíti, ferteztet, raga-
doz, foszt, czalardkodic, s ól, amaz el veszet ember, kit
Antichristusnac szoktanac hinya, kinechomlokai ily ka-
tomlo neu vagy on irua: ISTEN VAGI OC NEM VET-
KEZHETEM. Az Isten nec egy hazaban űl, s nagy földön
vrakodic szellel. Hastenus ille.

Ha ioc vol-
nanc lste,
nis nē had-

Hogy nebüntessen azért meg az **Vt Isten**, effele hiu-
talunc kiüül valo karomlasokert? Oerómeft nyuitana v-
gyan Isten nekünc, az poganyokon valo diadalmat, czae
míjs **Z.** akaratyahoz szabnuc magunkat, de valamig mind-
tanitoya halgatoya így Istent bizszontyuc, mind addig
sem leszen kiüanatos nyugodalmunc. Vay ki bodog varos
az (mint az harmadic Friderikis mondotta) valamely az
bekefegnec ideyen, gondot visel az hadakozashoz valo
dolgokra. Vayki bodog az, ki az mas karantud tanolni.
Vayha míjs ez elót gödot viseltünc volna magunkra, s fel-
kerestünc volna romlasunknac okait, ki sockal iob allapatya
volna most orszagunknac, Immar most im Istenünkel sem
bekeltünc meg: az hadakozashoz sem szinten vgy fog-
tunc, mint kellenc, s az ellensegis, ha egy esztendőben ne-
mis, de masban nagy erővel io reanc; Lassáq osztat Isten-
nelkül,

nekül, mint fogsz velle szamot vetni. Igen ofztozunc v
gyan az Ersekslegen, Pispökslegeken, Apattursagon, s Ca
nonoksagon, s igen haborgatyuc az Euangellomnac hir
detõit, de felec rayta, hogy ha közinkben iõ az Diuisor,
kõnnyen meg ofztozhatunc velle, annya iut egyyikünk
nec benne, boszszoncuzuc czac az Istent. De legyen eleg
most it ezt az titkon valo karomlasrol módani, lassuc im
mar az niuian valotis mi legyen.

Az miután való karomlás akkor leszzen, mikor vakme Az hamis
rókeppen, minden büntetefnelkül es felelemnelkül, elle-eskuuefer-
ne járunc az Isten paranczolatinsac, mely most minden tis orfagos
rendec közöt, mind tanitokban, halgarokban felette igen pusztulnac.
el aradot, mint immar erről is halliunc tanusagokat.

Ez fele karomlasoc, az lsten nec neuere valo hamis es künefec, az kozodasoc, sankoc, es azokis kikiról ide hatrab szolloc. Ezekertis mikor az Vr lsten nec haragya fel geried, mind közönsegefen, s mind refz szerent, meg bür tetter nec az emberec. Peldarolla az Magyaroknac Varnanal lör veszedelmec: Mert midön Laszlo kiraly trös esküueffel meg erőlsittetet frigyet Amurathes ellen, Eugenius Papa isztekeleséből, Iulianus Cardinal intese szerent, fel bontotta volna, sokaknac tettze fecellen, s az ellenseg földet kezdette volna pusztitani, Amurathes nagy veletlenül szemben szalla Laszloual, ötöt mind nepestől meg vere, magais ot vesze Laszlo, az Cardinallal es soc io vitezekkel egyetemben, kie fegyuer, viz, rablag ehseg, es hideg miat, soc ezeren el veszenec, szent Marton nap estin Anno Domini 1444. mikor meg Luther Marton ez vilagon sem vala: s az vtannis igen fanyargata az Magyarokat Amurathes, az hüt meg szegefert, kit lsten sem szeret.

Iryachogy az útközetén Amurathes áfrigy levelet elő Bonfin: de
vette volna, es az eghre ki teriesztuen, nagy fel szoval ezt cad: 3 lib. 6

44

kialtotta

NB. Az Magyarok
 a Római Katolikus
 lakban, püsteris
 lakban és hamis
 esküvésben felgyűlt
 halladmate egy b
 nemzetek. Az
 cirija haraz és
 azok nyomja öket
 h. fel nem emelke
 rik fejeket.

Lajos király
a kir. kassza felé
1825.
Mórágy 1737. az
első vassat ellenfe-
Bosfin; de. nélkül
cad. 3 lib. 6 több
ellenfez mint
vesztett volna.

Chrô:Phil: kialtotta volna: Ez (vgy mondot volt) Iesus Christus az
lib: 5. á frigy, mellyet en velem á te kerestyenid vetettene, az
 te neuedre meg esküttene, az te neued alatt fogadot hűt
 tót meg szegted, fel bontottad, hitetlenül tegedet Istene-
 ket meg tagattad: Mostan azért ő Christus, ha te Isten
 vagy (á mint őc mondgyac) kerlec tegedet, hog az te bof-
 szusagodat, es az enyimet torold meg, es azoknac kic meg
 á te fent neuedet meg nem ismertec, mutasd meg az meg
 szeget hűtne bűntetefet. Es ez szoc vtan verte volna
 meg az hűti szeget kerestyenyeket: Kiuel meg bizonyo-
 dec, hogy az hamis eskűefert meg rontattassad, es el-
 lensegec elöt kissebleget vallyanac az hűti meg szeget em-
 berec, es karomlasert.

Pausan:in Ezent bizonyityac, Maceonianac Philep neuü királ-
Arcad: Iyanac, Milarcusnac, Moguntinomi Atro neuü Pispóknec,
 Cleomenesnac, Aistulfusnac, Rodolphusnac, Ottocaruf-
 nac, Burgundianac Ianos neuü Hertzege nec, Burghardus
Iudic. 9.v. Ersekne, az Sichemitaknac Semeinec, Gazara varosbeli-
46.1.Reg. 2 ekne, Vrichusnac, es sokaknac többeknekis peldayoc,
v. 46. kikeris az Isten auagy az hamis eskűefert, vagy az focat-
 kozodasert es karomlasert meg bűntetet. Felő hogy az
Az őrdön mi időnkbeli foc hamis eskűefertis, szitkozodast, pantolo-
gőffegis dast, es atkozodastis meg ne bűntesse, valami közönfeges
pustitast romlassal.

hoz. Az őrdöngőfőc, varasloc, boszorkanyoc, babonafoc,
Exod. 9.v. es hozzaioc hasonlokis czac boszszontyac az Istent, es
11. Leuit. 19 miért hogy az tiszti viselőc őket nem bűntetic, felő hogy
v. 31. Deut. közönfegesen ne bűntessen Isten erettekis: Mert ezeketis
18.v. 10. igen vtallya az Istenneclelke, mint az irasbol meg tettzie
1. Sam. 28. s nemis hadgya bűntetefnelkül, halattya az bűntetesben
v. 19. 2. Par. valo restsegünker, hané ő maga kezdi meg bűntetni, mint
33. v. 11. Saulnac, Manassesnac, az Pergamenufoknac, Faustus Ianos-
Paul, Diac: nac,

nac, hatodic Alexander Papanac, Masodic Syluester nec, stö-
 beknekis peldaioc bizonyitya.

Mit mondgyac immar ac innep tőresről: Erőssen meg Az innep
 paranczolta vgyan Isten, hogy az szombatot meg illytic, tőresis pus-
 mint imez helyekből meg tettzie (Exod. 20. v. 8. & 31. v. titásthoz,
 13. Leuit. 19. v. 3. Deut. 5. v. 12. Ezech. 20. v. 12.) s megis
 bűnterte annac meg nem szentelőit, mind az által im sem Num. 15.
 mi meg illese, semmi boczülleri, nintsen kösztűnc az in v. 34.
 nep napoknac, vgyan nintsis penig senkiis ki az innep tő-
 rőket meg bűntesse, akkor minden bűntetefnelkül foka-
 dalmaskodnnc, vendegeskedűnc, szolgainknac, szolgál-
 loinknac, es okalan barmainknac sem adgyuc meg, azt az Exod. 20.
 nyugodalmat, mellyet Isten paranczolt: akkor Registro v. 10.
 mot hanyunc, adoffigot szedunc, es tőb tilalmas dolgo-
 katis czeleke szunc: akkor farasztyc, royuc iobbaginkat,
 szolő, buza latni megyűnc, földes Vrhoz, vduarbirohoz
 megyűnc, szocmiat az Istenszolgálatot minden bűn-
 tetefnelkül el mulattyuc. Hogy ne bűntessen azért meg
 Isten ez foc gonoffigert?

Halhatza mit paranczol Isten Moysesnac az innep tő-
 rőkről, az ki (vgymond) meg ferteszteti a szombatot ha Exod. 31.
 lalnac halalual hallyon meg: az ki valami munkat teszen v. 14.
 ő rayta, meg őlettesse. Ieremias Prophetanalis azt mond. Jer. 17. v. 26
 gya az Vr, hogy ha terhet nem hordanac ki s be szomba-
 ton az Ierusalem kapuyan, s rayta dolgot nem tesne sem-
 mitis, tehat kiralyoc, es fejedelmec iarnac ki s be az ő ka-
 puin, s nem fogatkozic meg lakosoktol az város, de ha
 izot nem fogadnac, tüzet gyut az ő kapui közt, ki meg e-
 meszti az ő hazokat, es nem aloszic meg. Helyen helyen Ezech. 20.
 penig Isten az innep tőrőket, dragasaggal, dög halallal: v. 23. & 22.
 haddal, pusztasaggal, es rablaggalis fenyegeti, s azt mond v. 15.
 gya, hogy akkor meg illi az föld az ő innep napit, az ő pus- Amos. 8.
 tasaganac v. 8.

Thren. 1.
v. 7.

rafaganac minden napiban, mikor őc az ellenségnec föld-
den lesznec, akkor meg nyugszic az föld, mert mikor őc
ot lakosztanac akkor az ő innapeken meg nem nyughaton
volna.

No nem czoda tehát hogy mostis látunc afféle pusztá-
helyeket, mellyec valaha jó bor, buza termő földec, ékes
városoc, drága szép palotac voltanac, mostan pedig immár
vadac lako helyec, mert ha nem akartac az emberek az in-
nep töröket meg büntetni, nem feledi el Isten á bünte-
tést. Cornelius Tacitus azt írja, hogy ha valamely szolga
regenten vasárnap dolgozni találtatott, meg palizasztatott.
ha pedig valamely szabad ember dolgozni találtatott ray-
ta, meg intettéc vgyan háromszor rolla, de ha semmit sem
fogott, s negyedszeris dolgozni kaptac, tehát minden mar-
hayanac el vesztette harmad részec, s ő magais szam ki-
uettetet. Az Bauaroc ha kit két lounsfekéren menni ta-
laltac vasárnap, edgyic lounst el vontac, de ha ki kézi mun-
kat tót, s meg intettécuen el nem hatta, job kezec el ves-
tette. Hasonlo törüent szabot volt az Frantzuzoknak
Carolus Magnusis. De mi nalluc lam vgyan semmi bü-
ntetése nintsen.

Az Iste ígé- Nagy gonoffag azis kőszitűnc, hogy az Isten igeyenne-
iennec meg semmi boczülleri nintsen: es helye városinkban, faluin-
vtalafertis ban, maga mely igen bannya Isten azt, soc romlasoc tanít-
rontatunc, hattanac volna már meg reya, ha szemeinket fel nitot-
Hebr. 2. v. 2. tuc volna. Bizonyara ha semmi engedetlenseg büntetec-
nelkül nem marad, hat ezt sem szenuedi el Isten. Ninta-
tisztessége sem feiedelmec, Vrac, nemefec, sem kősség kő-
zót, sokan mint egy czuf beszédcel, vgy iztuzodoznac vel-
le, sokan városokba faluokban czac szállast sem adnac ne-
ki, kőuetuen ebben á Betlehembeliek nec haladatlan sa-
gokat, sőt öldözic, kergetic, tömlöztözcic es haborgatyac
annac

annac hirdetőit, es szeretettel veuóit, de felec rayta, hogy
mint az regi meg nem böczüllőit meg ostorozta, így eze-
ket sem hadgya büntetecnelkül Isten.

Ezec ellen soc fenyegetesi vadnac az Vr Istenec, mind
az ő s mind Vy testamentomban: Az ti hazatoc pusztale. Isa: 8. v. 20.
szen, el verlec titóket az en szinem elől: mely monadt & 28. v. 7.
Vrunkis elő hoz az ő igeyennec es hirdetőinac haborgatoi 4. Esdr. 1.
ellen, ime (vgymond) pusztan hagyattatéc tinektec, az ti v. 30. Matt.
hazatoc: mond Z. Daudis az Vr Christus meg vtaloyi el 23 v. 38:
len. pusztalegyen az ő lako helyec, es ne legyen kinec ray. Plal. 69. v.
ta lakozni, mint szinte Moysesnelis, hogy így szol az Vr. 30. Acto. 1.
Hazar eppitesz, es nem lakol benne, szótót plantalsz, s né v. 20.
iszol á boraban &c. Fiaid es leányid idegen nepnec adat Deut. 28.
tallanac vgyan szemeid előt, az te földed gyümölczét, es v. 30.
minden munkadat ismérten nep egye meg &c.

Restenetes büntetes ez, mert minden külső büntetec-
seket be foglal, hadat, romlast, pusztasagot, éhséget, dra-
gasagot szükseget, szegénységet, firsasagot, nyughatat-
lanlagot, gyalazatot, rablagot, es minden nyomorusagot.
Mely büntetec a Sido nemzetec el nem kerülhete, hanem Luc. 19. v.
mint az Vr meg iouendőle feyeken telec. Vgyiara Roma 43.
városais, azis midőn az Isten igeyiet nem boczüllne, sőt az
kereszttyeneket öldözne, am az Vr Istenis fizetni kezde
neki, mert 139. elztendő forgasaban hét izben adatéc el-
lenseg kezében, az Visigothusoc, vandoloc, Herulosoc,
Ostrogothusoc, oly szörnyű rablast, es pusztasagot tötte-
nec benne, hogy minden ekefféget Romanac semmie töt-
tec volt, kiczint nagyot mind egy arant szablyara han-
tanac.

Nem oknelkül mondgya tehát Z. Lukars, hogy az Luc: 14.
czeledes ember meg haragut legyen az hinatalosokra ha- v. 21.
ladatlan sagokert, es el külduen, mond Z. Matthe, az ő Matth. 22.
E 5 fere v. 7.

38
 feregít, meg ölete azokat az gyilkosokat, es az ő városokat felgyuta. Meg tanítuac ezec a mi időnkbeli nyomorúságoknak okaira, holot ennyi sanyarúság szorongasson bennünket: de mit czelekedhesse egyebet Isten, ha az őt, uenderes Euangelionnac izenetet, gyűlölic, meg vetic, es haborgatyac, hanem azt a mit az bölcz mond. Miért hogy hiualac, s nem akaratoc, ki nyutam az en kezemet, es nem vala, ki rea tekintene: meg vtalatoc minden en tanaczomat, es az en dorgalásomat meg vetetec: Enis neuetec a ti veszedelmeteken, es czufollac mikor reyatoc iő az, a mitől feltec vala: Mikor el iőuend az hertelen valo nyomorúság, es az veszedelem, mint valami szel vesz, mikor reatoc iő az inleg es Sanyarúság. Ackoron segítsegül hinac engemet, es nem halgatom meg, reggel kelne fel s nem találac meg engemet.

Az tanitoc Lehetetlen dolog azért, hogy az Isten igeyenec meg v-
 haborgatá talasa, es annac hirdetőinec haborgattatásoc, vtolsó vese-
 fokértis rő deluet es romlást ne szerezzen: ezt bizonyitya Istaiafnac
 lic orszá- imillyen mondasa: Isa: 6. v. 11. midőn az Propheta kerde-
 gunc. ne, meddig volna tartando amaz vaklás, felel az Isten: mind addig, valamig el nem pusztulnac az városoc, vgy hogy senki lakosa ne legyen, az házakban egy ember se legyen, s az föld is Pusztana legyen. Nagy mezsze földre küldi pedig az Vraz embereket, es nagy pusztaság leszen ez földön. Mely az Sido nemzetsegen beis telec.

Es az mit az Sido szenuettec, vgyan azont eleitől fogva többennis lokan szenuettec. Az első időben, soc gonossá g vala vgyan az emberek között, de főkeppen szinten akkor gericsztec fel Istent, az őzön vízzel valo büntetésre, mikor Noet az igassagnac hirdetőyet meg vtalac: Az Aegyptusbeliekertis (noha már regen veszedelmet erdemlettec volna mértékletlen segec miat) vegre szinten akkor ve-
 re meg

39
 re meg Isten, mikor az ő Z. serege ellen tamattanac vala fel. Es ha amaz nagy Monarchiakat el nezi, tudni illic az Assyriait, Babylonait, Persait, es Görögöt, vgy talályuc, hogy ez birodalmoknakis, az Isten Anyaszentegyházana haborgatasa, es Z. igeyenec meg vetese volt veszedelmek nec oka. Az mi időnkbeli romlásokis azont bizonyityac.

Gondollyuc meg ezokaert, mely nagyra bóczullye Isten az ő igeyet es hiueit, es kiáltkeppen a Sido knac orfagostol valo el pusztulásokból tanollyuc meg, hogy mjs Luc: 13. v. 5. minnyaián mind orfagostol el veszünc, ha meg nem térünc, s az Isté ideienec szállast nem adunc, s nem boczül. Ro: 11. v. 12. lytic: mert ha Isten az ő tulaidon népene nem keduezet, Psal. 7. v. 13. bizony minekünc pogányoknak sem keduez. Mert mostis ki vonua tartya eles kargyat, meg huzta kez iyat, es el aranyozta nyilat, meg mostis ki nyutua tartya karyat, s felő Isa: 10. v. 4. hogy el ne vaghion velle.

Vayha meg gondolnac ezt az Papa seregében valoc, niluan eszekben vehetne, hogy az Euangelionnac hirdetői ellen, nem kellene illyen igen elesiteniec kardgyokat. De mennel inkább fenic ellenünc fogokat, annal közelb hozza az veszedelmet feiekre. Igen haborgatyac vgyan az keresztyeneket, mind az tanitokat s mind az halgatókat, tömletzeic, birsagollyac, számki vetic es kergetic őket, igen akarnac vgyan, hogy az igaz keresztyenek nec valamenyin vadnac, czac egy nyakoc volna, hogy egy czapásban, minnyaiunknac nyakunkat szakaszthatuac, igen furyac vgyan ellenünc az köuet, erőssen tanaczkozna, mint fogyathassanac el, de az ki az magossagban lakozic, Psal. 2. v. 4. czac neueti es czufollya az ő haszontalan vegezéseket, s fegyuett elesitter ellenec.

Igy orszagunkat meg nem szabadityuc, ha mas kep-
 pen né fogunc hozza, mert maganac as az vermet, valaki
 az Isten

az Isten igéje tisztelőinek halot vet. Igen feltem őket, vgy
ne iáryának, mint amaz fel fualkodot Aman, ki Mardo-
Esth: 3. v. 10 chausnac czinaltata az akasztó fára, de maga ő magát kö-
téc vel reya. Holopherneus el akarya vala rontani a keresz-
tyeneket, de am magának es taborának rónkart velle. Ne-
Judith. 13. hez az őstönellen rugodozni: mert oly szegéletnek es
v. 9. & v. 5. botrankorálnak kőne az Vr Christus ki meg rontya, es
15. Añto. 9. meg tőri azokat, az kikre esic, No lassátoc czac kőner nya-
v. 5. Isa: 8. v. ku Pap Vrac, haborgassátoc czac az keresztyeneket, talam
15. Matt. 21 hamarab el vesztitoc az gonoszul poklul hozzatoc kopor-
v. 44. ritot Vrasagot, de az Isten igéye meg marad mind öröcke,
az poganyoc közöttis hatalmas Isten azt meg tartani, de
tisokat alab hattoc az gőgősségben, ha arra kel az dolog.

O verben telhetetlen emberek, ha oly igen szomi-
hozzátoc az verontast, miért nem fordítátoc fegyuerre-
ket az Poganyoc ellen, s hadnatoc beköt az keresztyenek-
nek? Hiszem iob volna szomiufagtokat, az Pogany vere-
uel meg oltani, hogy sem mint az igaz keresztyenekkel.
Ezert adgyone Isten io szerenczét? Lam meg a Poganyoc
sem czelekedne ily nagy kegyetlenféger, az kőstőc lakos
keresztyenekkel, mert erőszakkal nem kenszeritoc őket
Törőcke lenni, s ha ki Törőcke nem leszenis, czac szol-
gallyon fizessen nekic, nem őlic meg ererte, nem birlagol-
lyac, nem tőmletzezic: sőt a mely hadat ellenűne tartna-
kis, nem az hűtert el annyera, mint az birodalomert tar-
tyac: mert ha czac az hűtert hadakoznának velűne, czac
egy keresztyen sem marathatna birodalmokban, holot it
ha lehetne, mind nyakokat szakasztanac a keresztyenek-
nek az Papista Vrac.

Ezt ha az Törőc czelekedne, czoda nem volna, de ho-
gy így mi magunc rontyuc magunkat, az czodalatos nagy
dolog. Az ellenseg ellen, erős fersiac kellene, de ha az
kőstőne

kőstőne lakozo keresztyenek veret ily igen szomi-
suc, hol tesztőncszert, az io vitczekre? Talam az idegen
nemzet veszen nekűne orszagot? Io vgyan a külfő segít,
segis io rend tartással, de ha ő magoc el pusztitnac hason-
talan. Az hon valo volna tehát hasznosb az tauol valonal,
Lazert kellene, az keresztyen vertől otalmaskodnunc.
Mert az embert fel meszarlani, nem nagy dolog, azt czac
az pokis meg czelekedheti, de eletet adhatni czac Istene.

Nem kellene tehát az hűtert az embereket el veszte. Az hitert
ni, mert az ellene vagyon az Vr parantsolatyanac, ki nem nem kelle,
azt monda hogy aki az Euangeliomot nem veszi, azt őlc ne egimast
lyed, vagyd, birlagold tőmletzezd, lőt mast paranczola fel messiarol
(M: 23. v. 44. & 10. v. 14. Añto: 13. v. 51. Matth. 13. v. ni.
30. Gal: 6. v. 1. Tit: 3. v. 10.) hanem lassan lassan az Isten igé-
ből egytzeris mászoris, az idűsségnek vtara kellene őket
tanítani, ha kic el teuelyetec volna is. Hat miért otalmaz-
zac a Pap Vrac fegyuerrel melsagokat, es emberi talalmá-
nyokat? Hiszem ha oly igen kedűesec az oc Isten előt, az
Z. iras volna az ő fegyueroc, abból kellene hadakoznioc,
mint az Apostolok is hogy vgy czelekettenec (Añto: 6. v.
10. & 9. v. 20 & 15. v. 5. & 18. v. 28.) mit rettegnec tehát
oly igen? mit otalmazzac oc talalmányokat külfő fegy-
uerrel? mit feltic maguaszakadast? Talam nincz Isten-
nek modgya benne, mint meg otalmazhassa, ha oly igen
kedűeli oc emberi szerzeseket? Okersegben eset embe-
rec, Nem meric szegenyec, Istenre bizni magokat, mert la-
tyac előtte minden talalmányokat haszontalannac lenni:
meg tanoltac azert Clemens attyoktól, hogy ha külfő fe- Palin: lib. 10.
gyuerrel nem otalmaztatoc dolgoc, miért hogy czac em- Añt 5. v. 38.
beri szerzes, czac hamarab bomol es semmiue leszen.

It azokat sem halgathatom el, kic birlag alat haytyac Az miset
az embereket az misere, meg tiltyac penig az Isten igéye birlagal ve

rekre az Pa
pistac.

1. Cor. 14.
v. 18. 19.

Rom. 10.
v. 17.

Act. 5. v. 39

2. Par. 24.
v. 23.

halgatafatol, könetic ezbe nisz, az regi Baluanyozokat, kikis büntetéssel erőltetec az keresztyeneket valami Iste ellen valo dologra, mint Daniel bizonyitya Dani: 3. v. 6. & 6. v. 7: Vallyon Vruc hol, mikor s. kire hanta birlaggal valaha tanitafat? vagy az Apostoloc ezece penig, mint egy büdös bort tarka mifeyec, halgatafat, nem altallyac az emberekre birlaggal verni: maga annyat ert a kösség hozza, mint az tyic az regehez, s. megis az idegen nyelüre kenszeritic őket, Z. Pal tetteze ellen, ki haszontalanac mondgya effele nyeluen valofzollast, mellyet az masic nem ertethet, noha hallya. Az hüt Isten aiandeka, emberi erő azt nem adhatya, sem az kepektől, sem az tarka miféből ő meg nem tanulhatni, hanem az Isteu igeyene azt mondgya Z. Pal.

Ne öldözzúc, tehát ne haborgassúc, ne töl es ne birlagollyuc az Euangelicusokat, hanem beket nekic, hiszem ha embertől vagy on tudományoc el bomol, de ha Istentől vagy on el nem fogyatharyuc, mert ha Isten ellen kezdűnc eckeppen tusakodni, szinte vgy iarunc, mint az regi keresztyenek nec haborgatoyi, es az Isten igeyenec meg nem bocztüllöyi iartanac. Igaz az Isten soha nem szenuette büntetesnelkül az ő igeyenec meg v. talafat, es annac birtetöyinec haborusagokat, mint ezece niluan vadnac az felső mondasokból, iob értelmenec okart ha többet akar sz rolla hallani, forgasd elmedbē imez példakat.

Zacharias, nagy batorfaggal feddi loast az Baluaniozafert, es inti az megterésre, de nem lön helye loastal az Isten mondasanac, sőt annac köneticis Zachariast agyon verec köuel, kiert az egész ludat meg vere Isten, mert fantalan sokasagot ada büntetesül az Syriaiac kezekben. Az Sidoknac Thalmud historiaiokból penig, azt mondgya Rabbi

Rabbi Iehosua, hog Nabuchodonozornac fő hadnaga Nebuzaradan, ket az tizen egy ezert vagot volna le, az Sidokban, az Hierusalemi völgyben: az város keritelen be, kilentzuen negy ezeret, miért hogy Isten boszrt allani Zachariasert, kinec vere, mind az napi egy forro fazekból: fel forrot volna az földből. Antiochus Epiphanest, az Sido keresztyeken töt kevert iszonyu bel fayaffal, nepenec szegyen valla 2. Mach: 9. orhadással, el szemuedhetetlen büdösséggel vere v. 9. n, vegre az önnön testeben termet fergeckel, az letete meg, mint szinten, amaz kegyetlen Heronitatis, ki soc apro gyermeket öletet vala meg Iosep. lib. 2. em tayan. Es Arnolphus Czarzartis, kiis az egy de bel, lud: bereket haborgatya vala, az fergeckel emesztete & li: 18. Antiodes Antipasis (ki keresztele Z. Ianosnac feyet tiquit.

vetette vala) am nagy sanyarúságban szamkiutesben hala Chro: Phil: meg. Herodes Agrippa penig (ki Z. Iakabnac feyet vetete, lib: 4. es Z. Petert az tömlözbe tetete) Antiochus vran menuen Iosep. li. 18. az fergegyomtaban temettete. Astiges kiralyis, mind c. 9. Antiq: a Baluaniozo Papockal, sőt nyen meg sanyargattatanac az Act. 12. v. 23 ördögököl, s rutol veszenec, vgy fizetec meg Z. Berta Euseb. lib: 2 lan halalat. Igy iara Egeasis, ki szent Andraft fel felszittette cap. 10. vala.

Domitius Nero, Domitianus Czarzar, es Traianus, keresztyen vert ontanac ki, Z. Pal Z. Peter meg ölet Chro: Phil: nec, de mindeniket meg ronta Isten erette, Nero ő lib. 3. a meg öle magat, nepeis el hasonlec tölle, Domitianus Euseb. lib: 3 gaitol ölettetec meg: Traianus penig az rettenetes c. 13. indulas miat, soc varofast veszte el, es szantalan ne Orosi. li. 7. ő magais vegre rut halállal, vesze el. Antoninust, es c. 12. us Verust, az keresztyenec haborgatafart, olasz orfaes soc tartományokat, oly iszonyu dög halallal sanyar-

gára, hogy sœc város és falu maradjon és lőrt legyen miatta
pusztává, és erdőne lakos nélkül, s az Romay tabortis imit
amot meg emelzte, Smyrna városis az vitan nem sœc idő-
re, a föld indulas miat el romla. Lucius Septimius Seue-
rusis az keresztyenec haborgattatásokert sœc fele hadi zur-
zauart kostoluan, vegre ketsegeben esuen halameg.

Hasonlokeppen az tőb kegyetlenekeris, mindenkor
meg büntette Isten, az Ő Z. igyenec meg vtalasáert, és hi-
ueinec haborgatásáert, mint niluan leszen ez, ha meg gon-
dolgyuc, mint iartanac ezec: Maximinus Thrax, Aurelia-
nus, Diocletianus, Galerius Maximinus, Iulianus Apo-
stata, Vigellius Saturninus, Claudius Herminianus, Seue-
rus, és Valerianus Czászar, Valens, Genferic, Honorius
Anastasius Dicorus, Leo Pictaviensis, s többennis

Euseb. li. 7. kiker szörnyűkeppen meg büntetet Isten. Hol dő, ha
c. 21. & 22. lal, hol föld indulással s hol ellenféggel sanyargatt. Isten
Theod. lib: az országokat, az Ő igyenec haborgatásáert, lásd meg
4 cap: 4. rolla, Eusebiust s Theodoretust &c.

Cent: 4. c. 3 Nehol pedig országostol, taborostolis el vesztette Ő,
Soz: lib: 3. ker, mint az Z. irasbeli példac kiutal, meg tetrzic ezekne
cap. 6. Historiásokbolis vgy mint, Deciusnac, Valerianusnac, Ma-
xentiusnac, Valensnac, Seuerusnac, Constantiusnac, Lici-
niusnac, Constantinus Copronymusnac, Constantinnac, At-
tillanac, Bajazethesnac, Chramnusnac, Choroefnac, az
Saracenusoknac, a Normannusoknac, Danianac Regnerus
Kiralyanac, s többeknekis példaiokból, kiker az Vr Isten
az Ő igeiért és hiueiért, mind magokat, s mind taboro-
kat semmiue törtte, ellenféggel előt, s nemelyleket keferi
tablagrais adot bennec. Igy fizerte meg Isten nekic a ke-
resztyenec vereket.

Igen felec azért rayta, hogy az mostaniaknac sem szen-
uedi el büntetésnekül, ver somiubozásokat, hanem me-
rontya.

rontya és kissebiti őket, minden tartományokkal egyetem-
ben. Mert el annyira elaradot kegyetlenféggel, hogy im
minden fele teuelegest el fenuedhetne tartományokban,
czac az Euangeliomi tudomant nem, de nem kesic az I-
sten, maid ki keresi, az Ő hiueinec gyilkosit, s verrel meg
tölti torkokat. Vallyons mit hasznalanac azoc, az keresz-
tyen tanitoc ki üzettedesekkel, kic őket az Ő iofzágokból
ki üzec? Azt hogy az Vr Isten őketis, nem sœc időre meg
foszta iobbagyoktol azokban az helyekben, mellyekből az
igaz tanitokat ki kergettec vala, és az ellenféget közelb
hoza. Az Maryus földén lőrt tablas, és Geretzhez az Tő-
rőknecc közelb szállasa, io bizonfag rolla. Ezent varhatyac
feyekre, valakic az Isten Anyaszentegyhaza ellen agyar-
kodnac. Melletünec az Isten ostora a Poganfag, ha paran-
czol neki, országostol el pusztit bennünket. Ha sereget el
inditya, az menyei fellec czac akarmi erőtlé allattalis, meg
rontya ellenfégit. Hadgyatoc beköt tehát az Vr Iesus hi-
ueinec, s iobban leszen dolgoroc.

Touaba ezértis boczátya reanc Isten ez sœc romlást, Pusztit az
mert sokan szüleyeket nem tisztelic, nem raplallyac, sőt szüleknecc
arkozzac, szidalmazzac, meg veric, s nemelylec megis Ő meg né tif-
tic őket, mint amaz arkozot Tullia, kiről irnac Liuius és teleseis.
Ouidius: illyen vala Malleolus, Nero, Mithridates, Nico. Liui: lib: 1.
medes és sokan többenis: mert az Isten azokat reszi nyo. Ouid: 6.
mossa ez földön, kic az Ő szüleyeket tisztelic, szauokat meg Fast:
fogadgyac, mint Iaphetnac, Semnac, Abrahamnac, Isaak. Exod: 20.
nac, Iakobnac, Iosephnac, Dauidnac, Samuelnac. Tobias v. 12.
nac, Saranac, és Susannanac példaioc meg mutattya: Azo-
kat pedig meg rontya, gyakorra Vraságoktol, országok-
tol meg fosztya, és taborostol el veszti, valakic szüleye-
ket nem boczüllic. Bizonfag erről, Noenac kissebic Gen: 9. v.
fia Cham, ki miért hogy atyát meg czufola, minden ma 25.

radekiual meg atkosztatéc, és szolgaknac szolgálaua tē-
teréc.

Ezent bizonyitya Ruben példayais, ki mind az aian-
Gc:49.v.4 dekot, s mind az birodalmat el veszte, hogy az ő atyanac
agyat meg nem rísztele. Absolonis mint iara iol tudgya-
roc. Az Heli Pap fiainacszo fogadatlanlagokat először na-
2. Sam: 18. gy ehleg és dragasag kőneté: az vran az Philistaeusoc nagy
v. 14. haddal induluan, ő magokatis meg ölec, s ynokaibannis
1. Sam: 4. soc ideig ostoroztatéc, az hartzonnis 30. ezeren hullanac
v. 11. el. Ide valo Adramelech nec, Sarsarnac, Selim Czafzar-
nac, Carolus Crassusnac, az ötődic Hentik nec, és Adol-
phusnakis példaioc.

Az Part ü- Az mit penig mondéc, az szüleiék nec né rísztelők nec
tesnekis büntetésekről, azont mondom azokrolis, kie az nallok-
pustasag az nal idősb ven emberek, fejedelmeket, földes Vrokat, né
véghe. boczullic meg, őket el arollyac, ellenec fegyvert fognac, és
minden bosz: usaggal illetic őket, mett ezekis minemű
romlást hozzanac reanc, az Ephraimitaknac romlásoc bi-
Iud: 12. v. 6 zonsagot teszen rolla, kikben Iephia. 42. ezert vagata le,
Num: 16. az reya valo fel tamadasert. Chore, Dathin, és Abiron pél-
v. 32. daiokis ide valo, az véllec egyet értő 250. férfakkal, ki-
ket az föld feleségestől, gyermekestől, szolgáistól és min-
den marhástól el nyele, és eleuené polokra boczáta: s meg
annac felette az kie más nap Moyses és Aaron ellen zugo-
lodnac vala, szinten azokbannis tizen negy ezer s het zaz
embert veszte el Isten, azokon kiüül kie Choreual el vesz-
tenec vala.

Efféle romlást hoz, am az part ütes, és az tífzt víselőe
ellen valo fel tamadas: mint ez iminár czac az mi orszá-
gunkban lőr, soc veszedelmekbőlis, elege meg tettzie,
ha meg oluassuc az Historiakat. Fel talállyuc könnyen, me-
ly nagy romlást és vér ontást, zerzet legyen orszagunkban,
az pol-

az polgari hadnac feiedelme ellen valo fel tamadasa: és
part ütese, czac az egy fekete hadis, az Mattyas kiraly el-
len valo fel tamadasoc: és az Vrac közöt valo soc viszta
vanyafokis eleg bizonsagot tesznec erről.

Ez part ütes, és fel tamadas lön oka, hogy az Moyses,
és Aaron, ellen zugolodoc, az ígeret nec földere be nem
meherenec, hanem hol egyzer s hol mászor mind el ve- **Num: 14.**
szenec, Cálebról és Iosuetól meg valua: mint Isten meg **v. 30.**
monta vala. Ezért ölete meg Salomon azokat, kie az ő at, **1. Reg: 2.**
tya Dauid ellen partolkodoc voltanac. Afféle part ütes, és **v. 34.**
egymas ellen valo fel tamadas miat hulla el Claudius ide-
iében, Husuet napian, amaz 30. ezer ember, Ierusalembe: **Euseb: lib: 2**
Traianus ideiebennis 40. ezer ember nec ontata ki veret c. 18. & lib.
az partolkodas: Ben Cochabnac part ütese, rettenetes ver **4. c. 7.**
ontást zerze, mert ez midőn Iudaxaban őtuen Castelt, 980
falut foglalt volna el, Bethoron várost meg erősitette vol-
na, s abból mind az Romaiaknac s mind az környül valo
szomszed nemzetsegek nec (mint egy Suehla Costolyán-
ból nagy karokat tenne, Adrianus, az várost reya meg fal-
la, mellyet három esztendő, s hat holnap el muluan, meg
vön, az part ütőis ot vesze, ötözör valo zaz ezer emberis
vagatecle, s meg penig azokat meg nem számlalhattac, kie
dóg és ehleg miat el vesztenec.

Ez haszna az part ütes nec, mert valaki Magistratusa el **Ro: 13. v. 2.**
len fel tamad, Isten rendelése ellen tamad, mellyet sokfor
közönseges romlásoc kőnet nec. Az Romai kősség, mely
szórnyen romlot legyen, az viszhalkodo polgatoc miat
sokszor, Liuius eleget ir rolla, bizonyityac Catilinanac lu-
liusnac, Pompeiusnac, Gabianac, Orthonac, Vitelliusnac, és
amaz harmintz vezérek nec példaioc, kie Valerianus és Ga-
lienius ideiekben, magoc közöt tusakoduan, igen meg e-
rőtlenitec az birodalmot. Illyen romlás hozó part ütes
volt,

volt, it Európában, á parasztságna fel tamadása, azis mely lőt, Anno 1525. Nemet országban. Soc Varosnac, falunac, egyházi, külfő, és polgári rendnec, Soc Clastromoknac, erős varosoknac, varaknac, Castelyoknac, faluknac, romlására, mely miat czac Nemet országbanis vesztet zaz ezer parasztag el. De lassuc immar az töb lsten ellen való külfő karomlasokatis.

Az socgil- It immar az rend kiánya, hogy az artatlan vernecek kossagoker ontasáról, kegyetlensegről, ver szom iuhozasról, haragtis saniarol, gyulólsegről, és irigy segről, s azoknac büntetefirógat az lsten lis, rövideden emlékezetet tegyec. Mert ezekis miczoda közönseges romlásra adgyanac okot, és minemű vébedelmeket hozzanac az emberekre, Soc Historiakbol meg tettzie, mind á Zirasbol, s mind az bölczec irasokbol: és hogy rövidsegnec okaert el hadgyam. Caint, amaz Amalecistestki Sault meg öle, Diuidot, Absolont, Ioabot, Iezabelt, Hamant, Cambyest, Artabanust, Achillast, Photinust, Caius Caligulat, Tyberiuust, Caracallat, Heliogabulust, Calsiuust, Brutuust, Artaxerxest, Syllat, heredic Gergely Papat, heredic Innocentiust, nioltzadic Bonificiust, herodic Alexandert, nioltzadic Celement es sokakat többeketis, czac imez egy nehany példakbolis nyilván leszen:

Abimelech az ő maga veret, hetuen attyafiat, kikkel egy vala, mind meg öle, és három egész esztendeig, nagy kegyetlenseget, Soc nyuzast, és ver ontast tön az polgarokon vegre midön Thebes varost meg szallotta volna, nagy szegyet valla mind taborostol, s ő magais egy aszszonyallat miat halalos sebben esuen, veget vete Soc ver ontasnac. Saulis az Soc ver ontast ezzel fizete meg, hogy az Philistaufoktol meg győzettuen, taboratis ot veszte, mind magauat, s három fiauat Ionathással, Aminadabal és Melchisuauat egyetemben, Antiochus aszony u. ver ontast teszen va-

szén vala, és pusztasagot á Sidokon, de am vegre tabora Soc szegyet valla, mind Gorgias s mind Lysias alatt, vegre 1. Mach: 4. midön Elymaist vitatna ő magais, nagy szomórusaggal futu szalada mind taborostol, és idegen földön Soc szeren- V. 14. & c. 6. V. 16. cztelensegen valo banatyaban halalos betegsegen esec: az fiais meg fizete Soc verontasat. Artaxerxes Ochusis mind orszagar, s mind eletet el veszte Soc kegyetlensegiert. Asyagesis, á mint Herodotus irya, gyilkossagar ezzel fizete meg, hogy Cyruustol meg giőzetteten, orszagatolis meg fosztatec. Ptolemausis ezért veszte el taborat Alexandrianal. Theodotus sem iara szebben.

Mit mondgyac Aulus Vitellius felől a gyönyörűsegnec tartya vala ez, ha kit előtte meg őlettetni lat vala, mind szegent, bodogot egy arant öldöz vala, de nem Soc időre, meg győzettetec, és fog sagban esuen, nyakon kőtue, keze hatra kőtuen, az nepnec czodayara fél meztelé hordosztatecszellel, és gyalazatos halallal meg őletteten, az Tyberisbe vettetec. Mithridates Kiraly szörnyű verontast teszen vala, czac egy napis szellel Asiaban 80. ezeret vagata le az Romaiakban, de vegre büntetefül az maga fia ramada reya, haddal, és vndokul vese el kegyetlensegiert. Maximinus mind fiaftol az kegyetlensegert őlettetec meg: midön Aquileia alatt volna taborban, és nagy ehseg volna taboraban. Soc verbenasztatta vala meg fegyueret Calsander, de vegre mind taborostol Asriabol futua szalada, s maradekibannis sokaig büntettetec: ily iara Suadopol: Iudic: 4. cufis, Adonibezekis. Sifarat és Holopherneft, aszszony V. 21. emberec ölec meg, és summa szerent az verben telhetet: Iudith: 13. Isten kegyetleneket, mindenkor meg büntette lsten, s ez V. V. 9. tan sem szenuedi büntetefnelkül, kiualtkeppen penig ha az ő hiuei ellen kezd nec fegyuereskedni.

Effele veszedelmet hoz az gyulólseg, irigység, boszszuallas,

allas, és harag tartasis, mert holot az ember vesztet kiua-
nya annac, az kit nem szeret: sőt gyakorta elis veszeffe, so-
ha nem lehet orszagunc fogyatkozasa nélkül. Niluan va-
Gen: 4. v. 5 gyon pedig hogy, minden haborusagra és verontasra, az
& 27. v. 41. gyűlöfeg és irigyszeg adgyon okot, mint hogy Cainis e-
zektől furdalratuan öle meg Abelt. Esauis el gyűlöle Ia-
kobot, az aldomasnac előtte valo el veueseiért, vgy anny-
1. Sam: 18. ra hogy Vgyan halalarolis tanatskozié vala, Saul Daidot
v. 8. & 22. v. czac azon irigyszegből kezdé kergetni, és miért hog ő ma-
18. gat nem kaphata, haragiaban Achimeleket az Vrnac 85.
papiaiualle vagara, czac azért hogy Daidnacszallast adot
volna.

Ez azert, miert hogy igen elaradot dolgoc, mi kőf-
tűnc, könnyen akar kiis, meg gondolhatya, menyi vesze-
delemre adgyanac okot. Mert bár ne szerezenekis, min-
denkor közönfeges romlast, mind az által, soha nem le-
het népünknek fogyatkozasa nélkül: ha pedig népünknek
szama fogyatkozié, szükség taborunknakis erőtlenedni,
mellyet iol ert vala Q. Catulus, ki Syllanac Mariusra valo
boszszusagabol tót méltatlan vér ontasat, ily mondassal
feddè meg: kikkel fogunc (vgymond) ez vtangiőzedel-
met venni, ha az hadakozaskor az fegyuer fogokat, az be-
kefegkor pedig meg ölyűic az fegyuerteleneket? No nem
oknelkül szoktac mondani:

Indulchi
Sapè vili ex flamma, serpunt incendia magna.
hogy, kis szikrabol, sokszor nagy tűz tamad, mikeppen
ez meg bizonyodic, Iulius Cæsarnac és Pompeiუსnac egy-
masra valo tőrefeknec és irigyszegnek peldaiokbol, mely
sóc vér ontast szerze: Agelilausnac, és Lysandernek bossu
tartasoc: Azont mondhatom Aristides és Themistocles
rólis: mondgyac hogy Aristides vgyan azt mondotta vol-
na: hogy mind addig sem lehetne iol dolgoc az Athenás/
belieknec,

belieknec, valamig ő és Themistocles elnenec. Fabius és
Scipio, Scipio Nasica, és Censorius Cato, Calsius és An-
tonius közöt valo harag és irigyszegis soc közönfeges pus-
tasagot nemzènec. Ezeket ha meg gondolnac, az gyűlö-
seg tartoc, niluan alab hadnanac az haragban, ha marada-
sat kiuannac hazaioknac, De lassuc az tób dolgokatis.

Immar touaba ha meg nituan szemeinket, ket felè ne- Az paraz-
zünc, rettenetes paraznasagokat, büyasagokat, hazasag nasagotis
tőrefeket, és tisztatalansagokat, talalunc lenni minden pustasaggal
rendbeli emberec közöt orszaginkban, mely fertelmessé rontá meg
gekeris az Vr Isten mind testben s mind lelekben meg Isten.
szokot büntetni: Isten orszagabolis ki rekesztetnec vgy-
an effelec, de testben sem lesznec büntetefnelkül: ha meg
nem ternec. Erről soc peldainc vadnac mind a Z. irasban,
s mind az külfő historiakban, melyekben im előis szam-
lalocaz külfő büntetefekről. Amaz első időben, ez nagy Gen: 6. v. 2.
tisztatalansagis ada okot réya, hogy özön vizzel vesztene & 7. v. 23.
el Isten az fertelmes embereket, és minden teremtet elő
allatokatis, az barkabeliektől meg valua. Sodomanc ifo- Gen: 19. v.
noyu romlasais ezert lön, mert eghbé hata fel Istenhez az 24.
ő buyasagoknac vtalatossaga.

Mikoron Dinar el ragatta volna Sichem, s meg fertef-
tette volna, Iakobnac ket fia Simeon és Leui fel tamada- Gen: 34. v.
nac, és ez szörnűfegnec boszszu allasaert, mind le vagac 27.
az Sichimitakat, feleségeket gyermekeket rabsagra vüuec,
és minden marhaiokban sakmant tőnec. Az Israel fiais Num: 25. v.
mídon az Moabitac leanyiuai paraznalkodnanac, 23. eze 9.
ren veszenec el, és ha Phinees, ezzel meg nem engeszteli
vala Istent, hogy az Sido zambrir, és az Madianitac félè af-
szont, Cozbit, kid edgūt fertelmeskednec vala, mind ket-
tőt által vere, még nagyob büntetefis szall vala reiaiok.
Samsomis leg ottan ki efec Isten kedueból, mihelen az Po- Iudic: 16. v.
gany 21.

gany Desilauat kezdé buialkodni, s az ellenség kezében adattatvan szemeitis el veszte, s nagy nyomorúsagrais iuta.

Az Thebanomi hadis ezen dologert kezdetec: az Sybaritakis azért vesztecel városokat. Azon buyasagert romlanac az Lacedæmonokis. Tyberius ideieben, Romában egy Paulina neuü iambor aszszonyallatot, tziganiul Decius Mundus á Baluaniozo Papoknac, alnoc tanaczokból meg szeplősíte, Anubis Istenec neuezete alatt: mellyet mikor meg ertet volna Paulina, Tiberiusnac panasza, Ioseph: lib: ki mind közönsegesen, meg büntete azokat, kic ez do-
18.c.7.An, lognac tanaczloi voltanac. Troia romlalsais, az hazaság
tiq. törésből szarmazec ki, mert Menelauson tót boszfulagot, meg akaruan az Görögöc torlani, és Parison boszszut akaruan az Manelaus felesegenec el ragattatasaert allani, nagy haddal indolanac, Phrygiat meg vóuec, s vegre tizedicesztendőben az meg szallas vran, soc ver ontassal Troiatis el rontac. Mondgyachogy ez hadban az Görögöc között, az 80. ezer felet 8. zaz ezeren hullottanac volna el, az Troiiaac között penig hat zaz nioltzuan hat ezeren.

Az Gothusoknac kiralyoc Roderic Hispaniaban Iulianusnac leanyat erőszackal meg seplősítette vala. Mely boszszusagból indittatuan Iulianus, Roderic ellen soc Saracenusokat és Maurokat hiva be Spaniol orszagba, kic diadalmat vóuen Roderic ellen, veget vetenec az Gothusoc birodalmanac Anno 714. Ittis az, ket felben czac hetzer valo zaz ezer ember hullá el. Macedonianac Amyntas neuü kiralya, vendegsegben hiva az Persakat, kic midőn meg borosoduan, az vendegsegnechelyen, az ielen valo aszszonyi allatoknac szemermessegec és tisztességec ellen, czelekódnec nemely dolgokat: Amyntas fiaual Alexanderrel

derrel nehez neuen veszte ezt. Amyntas fia tanaczabol alunni megyen, az fia penig iökeduet mutatuan, az aszszonyi allatoknac, ki menestre valo szabadsagot nyere, igeruen be meneseket. Ki menuen azért amazoc Alexander meghagya, hogy az aszszony emberek ruhaiokban szam ferent annyin, mint őc voltanac, fel öltöznenec az iffiac, es ruhaioc alatt segyuer lenne nalloc, s ha valamely az Persac között hozzáoc nyulna, leg ottan segyuert rantuan által vernec. Amazoc e szerent szelekeduen, buiasagokert nagy meltan, erdemecszerent, törrel fizetenec az Persaknac, Azokatis így büntete Isten.

De mi szükseg erről soc peldat elő hozni, ha minde nec előt nyiluan vagyon, mely czoda bünteteseckel és soc feleckel roneza meg Isten czac testbennis az paraznakat? Egy peldat elő hozuan meg á Z. irasbol, meg elegsem velle. Gabaa városban szállot vala meg feleségeitől egy leuita, kinec szállasara rohanuan az ot lakosoc között nemelylec, el ragadac az Leuita feleséget, s egész etszaka Isten ellen élénec velle, reggel hogy haza menne, az aszszony, le esec az ayto előtt, s meg hala szörnyü halallal. Az Leuita halualaluan feleséget, számára hatara teuen, hazahoz viue, ot 12. fele vagdala darabra, és Israelnec minden hatarira szel. Iudic: 19.
lel el küldé. Ez rettenetes dolgot büntetes, és az egész II. v. 25. & 20.
rael nepenec nagy romlása köuete. V. 35.

Mert mind egy akarattal fel ramaduan, haddal menec az Gabaonitac ellen, és nem magoc karoknelköl vgyan (mert ő benne kis ket útközeten 40. ezer ferfiac hullanac el) de meg torlac az Leuita felesegen tót kissebseget: hol 25. ezeret, hol 18. hol kettőt, s hol őt ezeret hanyanac az Benjamin nemzet segeben szablyara, és summa szerent, hat zasztol meg, valua kic az pusztaba futottanac vala, tellyességgel maguat szakasztac Beciaminnac, városit, falui mind

mind elrontac. Ihol czac ez egy példais, elege meg mutatya, mely igen soc romlast és pusztasagot hozzon az orszagokra és emberekre, az paraznasag, bar többet ne szol, lyakis.

Holot azért mostan, minden rendbeliekben, igen elaradot legyen a paraznasag, hogy ne büntessen meg Isten erette? Az szegenyekben meg büntetic az lopast, mely az paraznasagnal kiffeb bün: ez nag fertelmesség pedig (melyert meg ölni hatta Isten az embereket) szabadgiaba nyargal büntetessel nélkül. Eleg büntetes ha Bika penzt ad az Ispannac, vagy földes Vranac erette: sokat pedig czac meg sem mernec rolla szolítani, bar tisztatalkogye kis, özuegyeket, szüzeket ronczoneis, auagy pogany nemzetseggel latorkodgye kis, sokan czac neuetslegre veszie, mosolygassal mulatyac, sokan vgyan kerkesznekis buyasagokkal.

Maga bizon meg tanolhattuc volna, ez nagy gonoffag mely soc veszedelmünkre adot legyen okot, és taborunknac menyit meg tartosztatafaual löt legyen. Mikor meg gondolom, ki soc buyasag, fertelmesség, és paraznasag volt taborunkban, ez egy néhány esztendőben: ki soc nem taborban illendő, testeckel kereskedő fertelmes személyec, niargallottac szellel az vitezec közöt, meg szünöm szerenezetlensegünkön almelkodni, azon czodalkozom inkább, hogy mind el nem vesztuen, ennyi ioualis latogatot Isten benuünket. En az tanacz, az riszt viselőc, minden rendbeliekben, személy valogatassal nélkül, büntesséc meg, ha kic benne talaltatnac ez nagy fertelmességet, ne szalljon feiünkre közönsegesen az Istennek büntető ostroma.

De hogy beszédemben touab mennyec, szollyunc hoz az raga immar az soc orzasrol, toluailasrol, vsararol, pradalasrol, ragadozasrol, és telhetetlen fősuenségtőlis: mert ezekis, ezac orszagunc veszedelmere valo gonoffagoc. Minden bőlcz

bőlcz Philosophusoc, kic ekefec ertelemmel egyenlőkep, Eccl:10.v.8 pen azt tartyac, melyet a Z. irasis bizosit, hogy az hamis. Ioel:1.v.17 sagert, irigysegert, boszszusagert, soc fele czalardsagokert, és viszha fordult élésekert, az birodalom, edgyic nemzetsegtől el vetetic, az masiknac adatic, de az igassagert, öregbül és gyarapodic. Mert holot minden allat, természet szerent meg maradasat kiuanya, sem gonoszul, sem hamissan nem akar szolgaltatni. Valahol azért az hamissag, és az Istennek allatiual valo gonoszul eles, az igassagot és io rend tartast, felliül haladga, szükség ot az orszagnac, mind emberestől, barmostól, tellyességgel el pusztulni, mind addig fogyatkozie.

Az hamissagot pedig, auagy az arannac ehezeseből, az telhetetlen fősuenségből (melyet Z. Palis Baluany imadassnac mond) auagy az keuelységből és epitesbeli tzi: frafagbol, mondgyac az bőlczec ki szarmazni: vgy hogy ne mondotta legyen hitaban Z. Agofton, a fősuenséget az igassagnac mustoha annyianac, és Gehennanac daikaianac lenni: Mert inner tamadnac az etelben, italban, és ruhazatban valo pompasagoc: inner veszneq eredetet, az lopasoc, toluailasoc, vsuralkodasoc, soc rouasoc, nyuzasoc, fofatasoc, pradallasoc, meltatlanlagoc, satzoltatasoc, és erőszakoc: melyekből, mint a viragbol az gyümölcs, így az orszagnakis romlafa szokot szarmazni.

Ezec közzül, első részt, az egyhazi iöuedelmeknec, Az egyhazi (melyeket a regiec a bőlcz tanitoknac taplalasul rendeltc marh nac volt) ideftoua, az földes Vraktol valo el ragadosztatasa ragadozafoglalya maganac. Mert noha sirofnactetzie az mostaniak saertis romnac, ha gonoszul poklul, az egyhazi iöuedelmet magok lunc, hoz koporithatyac, nem hogy a tanitokat legeltetnec az magokebol, hanem a regiektől nekic rendeltetet iöuedelmetis el vonszac, és az mit fizetnekis, auagy feddeffel, au. Rom:15. gy imigy 27.

1. Cor: 9. v. gy imigy amugy adgyac meg nekic, az Z. iras ellen: az
 11. 1. Tim: 5. melyben arra tanittatunc, hog ha az tanitoc lelkieket ver-
 v. 7. Deut: nec az halgatoknac, és az lelki aiandekot közlic ő vellec,
 25. v. 4. nem nagy dolog, sőt melto legien, hogy az halgatokis az
 testiekben szolgallianac ő nekic, és az tanitokis az ő hal-
 gatoioknac testi marhaiokat meltan arathassac: főkeppen
 holot az olliatan egyhazi emberec, kic az igeben és á tani-
 tasban munkalodnac, ket fele tiszteletre legienec meltoc:
 mondom hogy noha firosnac tetzic az mostaniaknac, ha
 magokhoz korporithat: az egyhazi iouedelmeket: de
 maga niluan vagyon, socfőfő nemezeknec, hamissan az e-
 gyhazi iouedelmekből gyütöt, kazdag sagoknac, mind az
 magokeual egyetemben semmire, prädara és szaporatlan-
 sagra valo iutasabol, mely keues hazna legyen. Mely do-
 log miatt hogy igen el teriedet, Isten az ellenseggelis meg
 büntet erette.

Az lopok-
 tol.

Lib: 6.

Az töb orzasoc és toluailasokis, czac erőtlénitic az
 orszagot, noha az Lacedæmonoc, és Bactrianusoc, nagy di-
 cziret és vitésség gyanant tartottac: mert holot az lopoc,
 könnyen akaruan elni, futyac az munkat, s vgyan megis el
 akarnac azért az masebol elni, az közönseges ionac nem
 lehet tartosztatasa nélkül: mellyet czac á Tzigany nem-
 zetsegnec kőszitunc valo karos lakasabolis eszünben ve-
 hetnenc, kikis ha velünc egy arant vonnác az igat az dol-
 gozasban, hasznosoc lehetnec vgyan, de így czac az ke-
 nyeret vesztegetic, és szükséget szerez nec henyelesekkel és
 lopasockal. No nem hiyaban irya Athenæus az Corin-
 thusbelic io. rötuenyec felől, hogy ha kit lattanac min-
 denkor frissen lakni, meg szoktac volna kerdeni, miből el-
 lyen, és miuel keressé kenyeret, ha anny kazdaglaga volt,
 melyből költséget fel erte, tuttac azt, az maga iouabol iga-
 zan elni. Hol ha penig az költség töb volt iouedelmenel,
 meg

meg tiltottac, hogy azt az vtan ne czelekedne: melynec
 ha nem engedet meg büntettec. Hol ha penig nagy köl-
 tséget töt az, kinec semmie nem volt, az hohar kezében ar-
 tac. Mert iele volt, hogy hamis keresmenybe elne.

Touaba nem czac az mas ember hazanac meg afoi, és Az vsura-
 az toluaioc, hanem az vsorasokis, kart hoznac czac az or- sokrol.
 szagokra, mert holot azt paranczolta legyen az Isten, ho- Exod: 22. v.
 gy az fűkölködőkne, az mit kölczön adunc vsurauul meg 25. Deut. 23.
 ne vegyűc raitoc, az az, az menyit artunc, annal többet ne v. 19.
 vegyűc, niluan meg tetzic, mely nagy haragya geriedgyen
 fel Istenec, az vsurasoc ellen. Hiszem azt paranczolta I. Leuit: 25.
 Isten, hogy ha szükségben kölcsön adtz felebaratodnac, v. v. 35.
 surat ne vegy tölle, se többet annal az menyit attal: hanem
 fellyed á te Istenedet, had elhessen az te atyadfiás, Penze-
 det neki vsurara ne adgyad, se gabonat többet rayta ne ve-
 gy. Akarkis által latya azért, hogy ez Isten mondasanac
 meg nem tartasa, fel gericszi reanc haragyat, és büntetes-
 nélkül ez nagy kegyetlenéget, nem hadgya.

Azt alityac nemellyec, hogy czac az penznec töb fi-
 zetessel valo be veteleben legyen az vsuralkodas: de az z.
 iras vgy mint vsurat, mind meg tiltja azt, valami rób az
 meg fizeteskör annal, az menyé volt az ki adaskör, az akar
 penzben, szakar valami mas dologban, vgy mint, borban,
 buzaban, arpaban, zabban &c. talaltassac lenni. Vsuralko-
 dol azért ha buzadat, és ezekhez hasonlo marhadat, költs-
 sön adod felebaratodnac illyen ockal, hogy ha tiz kőből
 buzat adtz neki tizen öt kőblöt adgyon erette, auagy fő-
 fődbé, szanto földedben egy napig kettőig dolgozzac fel-
 lieb. Mert akar mint palastollyukis az vsuralkodasnac vta-
 latos neuezetit, és bar neuet valtoztatuan, interessenec,
 aiandeknac, vagy halaadasnac ielenec mondgyukis lenni,
 de maga mind vsuranac mondgya azt az iras, valami na-

H

gyob

gyob merrekel, bőuebben leszen az meg adaskor, hogy sem mint az költsön adaskor volt.

Az hamis merrekről.

Az lopokat fel szoktuk akasztani, bizonyára pedig igazat kel mondanunc, sokkal többet lopnac az vsurasoc, az hamis singel, reffel, kőbóllal, fontal, pintelélőc (hogy azokat se hadgyam el) az szegenyslegen, amaz aprólec oruoknal, mert lam maid az vereketis ki szíyac szegenyek nec az socsätzoltato vsurauil. Vayha mostan elne Agis, ki socigazgatafa volna effele vsurasoc ellen. Lucullus és Cato halatnac az mostani soc hamis vsurakat, semminec alitnac mind az Asiat, mind az Siciliait, ez mostaniakhoz kepest.

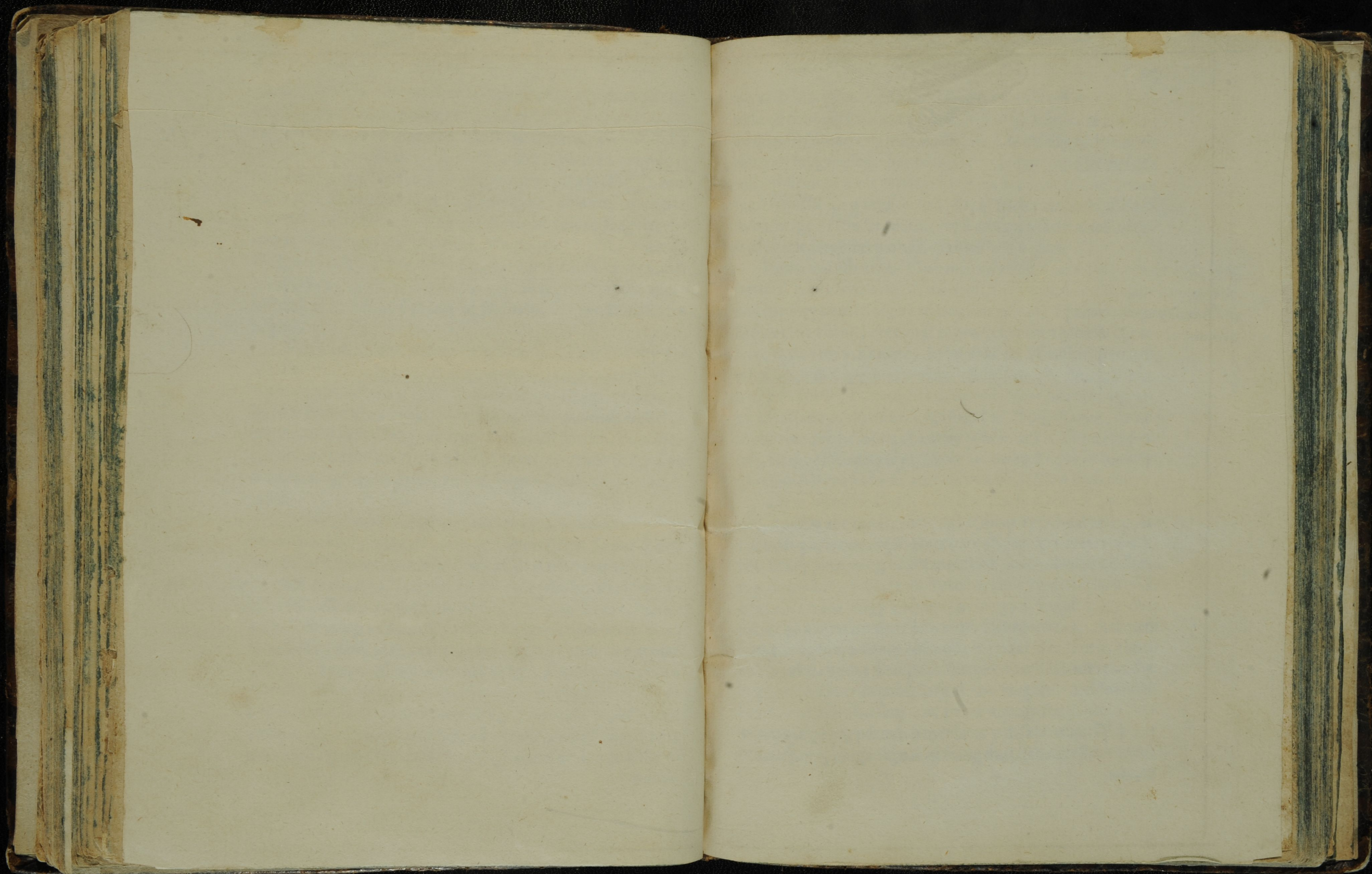
Hogy ne romollyon azért országunc, ha mind egy felől, mas felől magunkis el fogyatyuc és szegenyityuc egymast? Hiszem akkor volna iol országunc dolga, mikor az benne lakoc birnac magokat, akkor tarthatnanac eleffel és penzel hadakat, de így az nagy szegenység miat, miuel se githetnec bennünket? Az kősségis el fogyatkozik így, s az vsurabol gyűjtőt penznec sem adgya Isten szaporasagat, mert

Non habet euentus, fordida praeda, bonos.
az vralatos pradanac, nintsen io sükeressége. Szükség annac deibennis vaknac lenni, ki ezt által nem látja.

Az feletteb valo szatrol rarsról.

Mit mondgyac immar, az feiedelmeknec, Vraknac, és tiszti viselőknec, az szegeny kősséghez valo kemessegek ről? Tisztesseg és dicziret adassac az olyanánac, ki az alatta valokat, otalmazza takargatya, és nem czac az gyapiat veszi el, hanem özlopulis veti magat a kősség mellett, az ellenségg ellen, mint io atya: Sokakat adgyon Isten illyeknek, s azokatis tarcza meg az kiket adot, de vayki sokan vadnac kie az magistratussagban, nem az kőzönleges ior, nem országunc maradasat keresic, hanem az magoc hasznokat

veszedelmes lón. Leonardus Chienfis Constantzinapoly
veszedelméről írva, az felsenfeget így hánia, szemekre
az Görögöknek. Oh meg nyomorodot Görögök, kic min-
denkor szegénysegetek hanyatoc vetétec, ame fel találta
híszem immár az ti el reitet kintseket, mellyet az város
segítsegetől meg tagattatoc. Ettől feltlec titóketis fő-
nyec, hogy későn kezditec, de Karoson ackoris, telhetet-
lensegetek arralmas voltat, észetekben venni.

Immár az törüenbéli soc méltatlanfagot, és hamis per. Az törüen-
patuarkodást sem halgathatom el, mert látom soc iambo- ki nem fol-
toknac vgy lenni dolgokat, hogy ha nekicá Törökök, vagy galtatásért
Sidoc előt volna peroc, már regen végis lór volna dolgok- tis romlú-
ban, holot mi kőszitúnc, io ha czac fel vőttekis pereket,
nem hogy el végeztec volna. Sokszor oly dologis esic,
hogy az igazság szerető fejedelmec és Vrac, akarnác vgyan,
az ártatlant otalmazni, s igazságot ki szolgaltatni, de ne-
mely aiandec beszíno törüeny tenőc, lellec ismeretec el-
len, auagy el fordityac az törüent, auagy kedüert, baratsá-
gert sokáig vontattyac, az pert: mellyet Isten igen bán.

Nem oknelkül felelt volt így Török Császár, vezéri-
nec, midőn azt tanatslanac neki (mint az Rhodbélic, it-
tac volt az harmadic Frideriknek) hogy az keresztyenck-
től, főkeppen penig az Németektől, imez okokert, ő sem,
mit sem félne: I. Mert az keresztyenec igyenetlenec vol-
nanác, és mint hogy az ő vyai nem egy arányuac, így ókis
soha egy akaraton nem lehetnec, II. Mert az munkat nem
szoktac volna, hanem tobzodoc, reszegefec leuen, tábo-
rokis rakua volna fertelmes személyeckel. III. Mert az do-
loghoz (mellyet io moddal kellene forgatni) modnelkül,
és io rend tartásnelkül czac imigy amugy fognanac, Had-
nagyokat penig párnán heuerőket választanac. IV. Mert
a törüennec, és igazságnac ki szolgaltatásában restec volna,
nac, és

nac, az iokat sem aiandekoznac meg, s az gonoszokatis büntetés nélkül hadnac, az kie kegyelmet érdemlenene azokhoz kegyetlenec, engedelmesec volnanac penig, ez büntetést meg érdemlőkhöz.

Im hallod, hogy az törvénybeli nem io szokatis elő hozza, az többi közöt ez Pogány feiedelem, melyből esedben vehetned az igazságnac ki nem szolgáltatásanac veszedelmes voltat. Felette bannya Isten, midőn az őzuegyeknec, aruáknac, és a szegény kőfegnec, igazságnac vagy nem szolgáltat ki, vagy hamisra fordittat, és azért effelekre fel gerjesztuen haragiat, vgy mint ő tőlle Moyses által, meg atkosztattakra, veszedelmet, romlást, és pusztaságot szokot boczatani, fenyegetuen az Prophetaknál azzal hozv. 31. Amos gy az törüenec meg hamisítasért, mindé boszszuságot 5. v. 11. ki ontana reanc, és az ő haragiánac tüzeben meg emesz Mich. 3. v. tene, kő házainkban nem lakhatnanc, és szólónac boraban 21. Soph. 3. nem ihatnanc, mert el rontatna városinkat, mező földé v. 6. tenne az helyet, vagy erdőt neuelne, az templom helyen, miglen minden lakositol meg nem fogyatkoznanc városinc.

2. Par. 19. v. 8. De mi sokan meg sem gondolnac ezzel, az törvény teüőkben, és noha nem emberi hanem Isteni törüent forgatnac, s minden dolognaciol vegere kellene menniec, szemely valogatás nélkül, mind szegenynec bodognac igazat kellene itelniec aiandek nélkül, és gyűlöleget, felelmet,

Az törüeni teüőc rea keduet, barátságot, atyafiságot hátra kellene hadnioc az halgassanac törüeny tetelben, mind az által el felelkezuen tisztokról az igazságra nagy iatekból tesznec törüent, mint Ptolemæus hogy az iatec közben halálra való sententiatis szokot vala, mig felesége Berenice rolla, meg nem szólta, ki mondani: nagy czac szunyadoznac akkor, mikor az feleletekre kellene halgatnioc, mint Philep kiraly, az Machetest törüenyében: az vagy

vagy ha nem aluszakis, de mint ha törüeny teüőc sem volnanac. nem halgatnac az igazságra, mint az minémü birakra talált vala Demosthenes egy halálra valónac fel vő Erasmus periben.

Vadnac ollyak is, kie irigységből, gyűlölségből, harag. Né szabadsból, boszszuságból, felelemből, nagy fizetést és aiandé az biraknac kert lelkeismeretec ellen való törüent tesznec. Az tör. aiandékert üeny teüők nec, bölczek nec, Isten felelő nec, igazság szere itelni. tők nec, és főuen seg gyűlölők nec kel lenniec, mint az Ietro beszedeből meg tettzie Aiandekot penig az biraknac, és Exod. 18. v. itelő Mesterek nec vgyan nem kellene el venniec, mert Iste 21. erőssen meg tiltotta, mikor azt mondgya Moyses által az Exod. 23 v. törüeny teüők nec: Az attatlant és igazat meg ne öld, se 8. aiandekot el ne vegy, mely meg az bölczeket is meg vakit. ya és az igazaknac mondasokatis el forditya: az bölczis Eccl. 20. v. azt mondgya hogy az aiandekoc, vacca teszik az itelő bi- 31. rakoknac szemeket. Ide való amaz pelda beszedis: Nints oly kis aiandec, mely az fel függesztetre melto nem volna.

Azert ha szinten akariak is az telhetetlen birac, de so Prou. 12. v. ha nem szolgáltatathatyac az igazságot fogyatkozas nélkül ki 10. az aiandec vran, mely dolgot ha el hinnene az mostani törüeny teüőc és prokatoroc, ennye soc halokban nem egytenc magokat. Iai tinektec, kie aiandekert igazza teszi. Isa. 5. v. 23. tec az hamisembert, és az igaznac el vonszatoc igazságot. Hidgy ennekem az telhetetlen embert, az penz és aiandec, az itelesben soha iora nem viszi, mint ezt a Samuel fiainac 1. Sam. 8. v. Ioel nec és Abianac peldaioc bizonyitya, kik is az főuen 3. segnec aduan magokat, aiandekokat kezdenec szedni, s az törüent el forditac. Sőt ha valakit meg akarsz keseríteni ki legyen, könnyebben mint aiandekal soha vegere nem mehetz, mert akkor mindenre rea veheted. Iol turtac ezt meg az poganyok is, és azért az aiandec el vő birot meg is büntetec,

Fulgof.

Vayha Cambyfes most elne, ki Sisamnefnec bőret le-
vonatta vala (miert hogy á mint Hérodotus írja fizete-
sert hamis törüent tót vala) és az itelesekere czinaltatuan,
fiat Otanest bele ültete, hogy atyarol tanoluan, igazat i-
telne: niluan ez mostaniackalis volna varrogatasa. De meg
veri az Isten mind azokat, valakic az igazat hamisra, és az
hamisat igazra fordityac. Midőn Philippus Pulcher nec ta-
naczabol, az őtődic Celemen Papa, egy Olaf vitez tüzre
itelt volna, és halálra viterne: így szola, az iffiu, te ifzo,
nyu ver szopo kegyetlen Celemen, holot senkihez sem
haythatom feiemet ez nagy halalert, mellyel te borszu-
sagbol engemet illezt, az igaz birohoz Christus hoz ap-
pellaloc, ki minket meg valtot, kin citső szeki eleiben
hilac tegedet, mind Philep Kiralyal, ily nagy gonosfagnac
tanatzloiaual, hogy mind ketten esztendő ez nap alatt ő e-
lőtte ielen legyetec, aholot az enigyemet meg mondom,
és igaz törüenyűnc szolgaltatic. Es nem soc időre, az idő
alat mind ketten, hertelen meg halanac.

Tanollia-

toc törüen-
teuóc.

Az Castuloni negyedec Ferdinand Kiralyis, hasonloul-
toc törüen citaltatec, az VR Christus itelő szeki eleiben, hogy har-
mintz nap alatt ot ielen lenne, és ime czodalaros dolog, ez
idő alatt azis meg hala, mint Fulgofus írja. Rudolphus
Austriæ Dux oda citaltatec, az vitezről kit halálra iteluen,
az vizben vetteter vala, s am azis, esztendő be teluen, mi-
dőn egykor tobzodnec, vaczora vitan az kideg ellele, s leg
ottan meg erezuen lelki ismeretnec furdalasat, monda, o-
da vagyon az en eiletem, el mult az esztendő, az fő itelő bi-
rohoz idesztetem. Ime mely nagy creye vagyon az lelki is-
meretnec, mely az egy ideig aluuo bünt fel serkenti. Iol
mondotta volt Isidorus, hogy semmi büntetes nints na-
gyob, az gonosz lelki ismeretnel. Mit mondgyac ez példac
felől egyebet, hanem ezt, hogy ahol az emberi segitsegtől
meg

meg fogyatkozik az igaz ember nec igye, sokszor igyis me-
nyből igazat szolgaltat Isten.

Iol meg lassatoc azért, törüeny teuóc, itelő mekterec,
birac, prokatoroc &c és ez példakat, szemetec előtt forgat-
uan, minden dolognac iol vegere mennyetec, minec előtt
te törüent mandanatoc, baratsagert, fizetesert, atyafila-
gert, giülőlegert, felelemert, semmit se itellyetec, az almor
mikor törüent tesztec szemetekből ki üzzetec, és Isten-
sen lelketec ismerete szerent igaz törüent szolgaltatoc,
edgyic felnec sem keduezuen: mert ha így nem czelekesz-
tec, lelketec ismeretis meg fertit c, s az külső büntete-
stis, az soc romlast és pusztasagot is ket kezzel vonzatoc
magatokra.

Szolhatnec it az hamis tanukrolis, kic auagy fizetesert, Az hamis
auagy baratsagert, neha borszusagbol, s neha felelembő tanukrol-
lis, hamis dolgot bizositnac, mellyet Isten erőssen meg Exod. 20. v.
tiltot, szolhatnec, az ember ragalmazokrolis, czeleczapok, 16. & c. 23.
rol, hazugokrol, és hízal kedőkről is, kikis mind veszedel. v. 1.
melec orszagunknac, és nem czac egy vagy ket iambornac
attalmaloc, hanem közönsegefen sokaknac romlasokra
valoc, de rövidsegnec okaert, mind ezeket czac ezben fog-
lalom be, hogy ha meg nem ternec, Isten feluen, io lelki
ismerettel nem viselic magokat, mind magoknac, marade
koknac, s mind az közönseges orszagnac pusztasagot és
romlast, szerzenec: Mert az minemű czapasockal Isten fe-
nyegeti, az tób paranczolatnac által hagoit, azonokal fe-
nyegeti, az hamis tanukat és az többitis, valakic ő szent
fellegenec paranczolatyat meg nem tartyac: Amazokat
penig az többi közöt ellenseggelis, romlassal, pusztasag-
gal fenyegeti. Hat ezeketis. Atyafi szereteten ellyűnc
tehat, és ne serczűc meg se egy, se maskeppen egy mast,
hogy Istenis velűnc legyen.

I 2

Veszedel-

Leuit: 26. v.
31. Deu: 27.
v. 27. & c.
28. v. 27.
Thre. 2. v.
17.

Az maset Veszedeles az is országunknac, hogy egyie az maset
ne kiuand, iofzagara törekedic, az vralkodasnac kiuanasatol egettet
mert rom uen, sokszor ereye felet valo dolgot probal, magat, ereie-
last hoz. ben fel fualkodu, masnal helyeb valonac tartya, egyeb-
ket meg vral, keuelykedic, és maga ereieben bi-

Az keueli goc, az mellyec fel fualkodasbol, és maga ereieben valo
ekról, keuelykedesből lesznec, mert az Isten az keuelyeket min-
denkor meg szokta kissebiteni, és ha szinte minden histo-
riakat fel hanyunc vetünkis, vgy tal. Ilyuc, hogy soha gya-
lazo büntetefneki Isten az keuely akaratossgot, és fel
Lib. 2. fol: fualkodot kiuanasgot nem hatra, á mint Spinaeus mond-
58. gya.

Mikor az Satan magat fel emelne, nemde mind az vel-
le egyet ertő Angyalokkal egyetemben nem mind pokol-
Gem: 3. v. 17. lig meg gyalasztateket? Adamis vallyon f nem nagy rom-
last hozaye reanc keuelysegevel? Amaz ereieben fel fuual-
kodot Goliath, kinec Dauid feiet veue, mint iara? Da-
uidnac keuely akaratyabol eset meg szamlalatis nepenec,
1. Sam: 17. 70. ezer ember nec dög halál miat valo veszesevel, ostromo-
v. 51. 2. Sa: 24. v. 15. za meg Isten. Iofias kiraly oknelkül fel fualkodu, szalla
2. Par: 35. v. 23. raborban Aegyptusnac Necho kiralya ellen, f am mint ia-
ra, Sennacherib, amaz keuely Aman, Nabuchonodozor,
Isa: 36. v. 37. és Herodes keuelysegec miat, nagy szegyent vallottanac.
Esther: 7 v. Igy iaranac, ő törüenben az fofő Papoc, Phariseusoc, Esra-
10. Dan: 4. usoc és Pap vrakis, az Vy törüenben penig, Cerinthus, Ar-
v. 27. rius, Nero, Iulianus, és sokan többennis, ily Chroesus,
Xerxes, Cyrus, Sesostris, Hannibal, Lyfander, és Plautia-
nusis.

Pompeius az birodalomert, keuelysegből oknelkül
valo hadat indita Iulius Caesar ellen, de szegyent valla.
Absolom, Antonius és többekis sokac, keuelysegből hi-
uatallyon

uatallyokon felyül valo meltosagot ohaituan előbbi mel-
tosagokatis el vesrec. Temistocles Aristidest nem szenued-
heti el, Sylla Mariust, de szegyent vallas, keuelysegek nec az
-re. Mert holot az keuely szinü ember, vralatos legyen Prou: 11. v. 3
-ükseg minden keuely nec meg gyalasztatni. & c. 16. v. 5.
Megerac... at, az mi időnkbeli soc fel fualkodas, és
mely vallyon minden rendbeliekben, hogy ha meg nem
alazzuc magunkat, kissebseget vallyunc ellensegunc elöt.

Gyakorta romlast hoz az io szerentseben valo fel fu. Io szeren-
ualkodas, mert az io szerentse batorra, az batorrag ke. czedbe fel
u. llye tefi az embert, az keuelysegec penig romlast visel ma. ne fuual-
gaul, és azért auagy vgyan el kel affele hely nec veszni, au. kodgial.
gy az ő erőtlensegenc is meretire iutni. Az barorsagban
valo eles, gondu feletlenbe tefi az embert, Isteneről el fe-
letkeszteti, az imasagban meg tunyitya, erőtlensegeről is
el feletkeszteti, és mint ha mind öröcke allando volna io
szerenczeie, vgy gondolkotartya, eszeben nem vcuen azt,
hogy meg szokta legyen az io szerencze bolonditani az
embereket. Ez gondolatokban lassan lassan fel kezd fuual-
kodni ember, alituan, maga ereieből, börtsegekből, igas-
sagabol köuetteker nec lenni io szerenczeiet, és így keuel-
lye leuen magat czudallya, magaban kezd bizni, h uatallya
kiuul ereie felet valor probalni, Istennelkül: innet szar-
maznac ostan amaz mondasoc, mint Timotheus Hertze-
ge, ki mindent maganac tulaidonituan monda: Ezt en
czelekertem, nem a szerencze: Ilyen vala Sophoclesnel
Ajax mondasais, ki midőn az attyatol intettet nec, hogy
Isten segitsegeből igyekezzec giözedelmet venni, na g ke-
uelyen azt felele, hogy az felelmec és tunyac szükölkö-
nenec Isten segitsegencelkül, de ő Istennelkülis mindene-
ket veghez vihetne.

No azért mikor az batorsagba valo eles, embert mind

Isteneről s mind maga erőtlenségeről el feletkezettuen, fel fualkottattya, és keülye teszi, nem aluszic Isten, hanem az mint Seneca módgya, vgy mint boszszu allo Isten, az keülyec vtan mégyen, boszszut allani. Ide valoc azoc az historaioc, kic az keülyseg vtan, meg gyalasztattat, vgy mint Saul, Hercules, Theseus, Milciades, Pausanias, és Euripidesnél valo Oedipus esetec bizonyitya. Chilon kerdetteten, Isten menyországban mit mienne, felele: az fen valokat, le hánnya, s az ala valokat fel emeli, mint züz Marias Vruc Iesusnac szent annya, azont enekli. Erről találtac az Poetac az Icarusrol és Phaethonrol valo fabulat, akaruan meg bizonyítani hogy az vakmerő keülyseg nec bodogtalan legyen ki menetele. Icarus midőn, vialz bol czinaluan maganac szarnyat, igen magassan repülne, el olu ada vialz szarnya, s az tengerben esec, Phaethon penig az nap szekeret és louait igazgatuan meny ütő kőuel veretec agyon. Így iarnac minden keülyec.

Az tizifa őlt
tőzetekis
fogiátkosz-
ratnac.
In loc: Mál:
& tom: 1.
Declam.

Az őltőzetbeli változtatás, gőgősség, és tizifalagis iob részre mindenkor, az élet nec, erkölts nec, és meg szinte az kőzönseges állapot nakis változást hozza reanc, az mint Philippus soc helyen bizonyitya: Az minemű soc fele tizifalagor gondoltanac az ruha viselesben az Magyaroc, niluan meg czac azzalis ielentic, regi egy igyűsegektől valo el tauozafokat, és az miat reaioc kőuetkezendő romlasokat. Az polgari rend a nemes őltőzetre, az Nemesség az Vrakera, az Vrac az feiedelmekere üz nec, vgy annira hogy maid alig tehes immat valasztast kőzöttőc. Ha most Demonax elne, volna niluan mit mondani. Ez latuan egyet ruhazatyaban keülykedni monda, hozza haioluan, ez kőntőst ez előt az iuh viseli vala, ielentuen velle, hogy noha draga ruhat viselne, de azért tudatlan volna.

Az ruhat három dologert kel viselnűnc. Először taga inknae

inknae rutlaganac, és azoknac az részek nec, mellyeket a természet el takargatni tanit, tisztességesen valo el fedezgetésere: másodszor, az hideg és heüseg ellen tagainknae valmazasara. Harmadszor a test nec ékessegere, nem ke-masagra, és tizifalagra. Holot azért mostan minden...; kit sinec és nagyoc, aszszonyoc és fetic, gonoszul ellyenec az ruhazattal, felő hogy az miuel Elaias fenyegeti effele keülyeket, ráitoc ne tellyec, mert Ifa: 3. V. 12. annira neuekedic naponkent ez gonossag, hogy czodálatra méltó legyen, Isten nec türhetőszenvedése. De talán nagyob gonossag ez, hogy sem mint czac testi büntetésre volna méltó, lélek bennis meg akarya büntetni: noha az testi büntetes sem szűnic meg, hanem ehseg, dög halál, és had szűntelen fanyargat bennünket, amint ezeket szemünk el iol látuc.

Sokszor az is nagy tomlast hoz, midőn ember ellen seget semminec velli, mert holot az ellen sege nec czac kis ereie se legyen, meg verendő, niluan semmiue leszen az ellen sege előt, valaki semminec alitya ellen seget. Az kic felelme sen és rettegue czeleke sz nec az hadban valamit, azoc maid iobban rendelic dolgokat, és inkab vigiaznac, s gyakrabannis iarnac nyereseggel, hogy sem mint azoc, kic nagy pompaua és keülyen tartyac magokat, mintha czac ellen segec sem volna, noha erős ellen segec vagyon igyec.

Ez fele akaratossag, és velűnc szemben szállot ellen segünk nec semminec tartasa, vayki sokszor már minketis meg futamtatot ellen segűnc előt. Senki ne tartsa tehat ellen seget semminec, hanem igen vigyazzon, és kőnyörög iön Isten nec, mert ha czac semminec velli ellen seget, meg czalatic. O ki sokszor czac az mi időnkbeis keues nep, erőt hatalmat vót vigyazo seren segeuel, az keüly és őtet semminec alito pogany ellen segen. Az Athenabeliec hat ezerec

Ellen sege-
det semmi-
nec ne tar-
czad.
Ioh. Sping-
us de tran-
quil: animi
lib: 2.

ezeren diadalmat vőnec, Xerxesnek zaz ezer gyalogbol, és
tiz ezer lovasbol álló taborán, miért az keues nepet sem-
minec tartya vala. Az velentzésekis begyent vallanac vin-
tzentzanal, és meg veretenec az Nemetektől, kiket sem-
minec tartnac vala, mint szinten az Spaniolokis Rame-
nanal, és az Muskakis Lengyel Sigmond királytól Boristhen
viznél.

Ezent erőssiti, az Cottraai viadalis az Belgackal, az
Pistoniaiis az Anglusokkal, s az Nicopolbéliis az Törö-
köckel. Antigonus czac semminec tartya vala ellenfelet,
de az hartzon vesze, soc sebekben esuen. Lattunc affele
tantzot ez egy nehany esztendőknben, hogy az kie nagy
keuelyen, és paua modra gógóson, (semminec alituan el-
lenfeleket) métenec az hartzra vag ostromra, ki oda veset
s ki futua szaladot bennec: lattunc ollyatis hogy mig az
ellenfelet nem lattuc, fottig mind io vitezec voltunc ad-
dig, így s vgy vagtuc az poharral őket, de maga keuelye-
günc miat, magunkat karosítottuc meg. Nem adot Isten
előmenetet, mert magunkbá bizuan, ő tölle nem kértünc
iol segitseget, és czac czusnac alítottuc ellenegünket. Azt
akarya Isten, hogy meg ismeriünc erőtlenségünket, s tölle
keruen erőt diadalmot, ne tarzuc semminec lenni ellen-
ségünket, hanem sereniec legiünc dolgainkban.

Mertekle,
és italban valo
merteletlenlegis,
mellyeket meg
Liuiusis
az romlasnac
okaihoz szamlal.
Alig volt sokaig
allando az
a kősség, mely
az részegesek-
nek tanatsokbol
igazgattator,
alig romlot el
valaha valamely
kősség, mely az
részegesec
miat nem veszet
volna, és alig volt
valaha oly kősség,
mely iol nem bir-
ta volna magát,
az iozan életü
gonduifelőc
alat. Hogy leber-
ne sokaig bekeuel
maradando, az
ollyan
ország és kősség,
melyben az lakos-
oc nag kinyesen az
tob-
zodasban

Nem io az taborbeli soc tobzodas, részegseg, etelben
és italban valo merteletlenlegis, melyeket meg Liuiusis
az romlasnac okaihoz szamlal. Alig volt sokaig allando az
a kősség, mely az részegeseknek tanatsokbol igazgattator,
alig romlot el valaha valamely kősség, mely az részegesec
miat nem veszet volna, és alig volt valaha oly kősség, me-
ly iol nem birta volna magát, az iozan életü gonduifelőc
alat. Hogy leberne sokaig bekeuel maradando, az ollyan
ország és kősség, melyben az lakosoc nag kinyesen az tob-
zodasban

zodasbangiönyördöknek? Cato Censorius czodalkozic
vala raita, hogy maradhatna sokaig az a város, melyben
egy kis halatska dragab volna, az ökörnél. Mert (a mint
thagoras bizonyitya) az emberec, az buya tobzodasban
becsületes meg hizuan, tunyacka, és keuelyecke, s az
dologra szokasnak lesznec, melyből romlas szarmazic
reaioc.

Ez tobzodas, és részegseg volt oka, hog (a mint Da. Dan: 5. v. 2,
niel és Herodotus iryac) Darius ollyan könnyen iuta Baby. Az io lakas
lonhoz, midön Batfazar király nagy lakodalmat ferezuen, pusztasagot
az főfő nepeckel részegeskednec. Az Romaiakis gyakran hoz,
meggiőzettetenec az Numantziaiaktól, mind addig mig
Scipio raioc nem küldetec, ki az taborbeli tobzodást, bu-
ialkodást, bordélyasagot &c. meg tiltuan, fenytékben tar-
ta az vitezeket. Az Sichimitac, az etelben és italban valo
zabalodas közöt, Abimelechet szidalmazzac vala, de ma Iudic: 9. v.
gokis el veszenec, s városokis el rontatec: Az Philisthau 27. & c. 16.
sokis tobzodaslockor főrnynen veszenec Samson miat. Ho. v. 25.
lofernesnek Iudith aszszony feiet veue, midön amaz refe Iudith. 13.
gen heuerne taboraban. Az Troiabéliec, midön az Görö v. 9.
gőknek tettetes el menesec vtán, az nagy lovat be vittec
volna Troiaban, és örömökben tobzodnahanac, részeges-
kednenec, és el aluttanac volna, am gonoszul romlanac
veszenec.

Honorius és Theodosius ideiekbá az feiedelmeknek
tobzodasoc és gonduiféletlenlegec miat, főrnynen puszt-
tittatec az Gothusoktól Roma, mind Olasz orszagal. Az
zal czalatec Annibális meg Fabiustól. Paulus AEmelius,
azt mondgya, hogy azért fosztatnának meg kiralyfogok-
tól, az önnön szolgálóktól a feiedelmec mert, minden fe-
le gongyoknac terhet, szolgálókra biznac, ő magoc penig
az io lakasnac őruendeznenec, Grimoaldusis vgy czalta

vala meg, az Gallusokat, hogy futását tettetuen, az Gallusoc éléssel teli hagyot táborára rohanának, ot etelnec itálnac aduán magokat, bátrán oktanul vigiázoknélkül, féllel feküsznec részegségekben, midőn az ellenségtől szabliára hanyattatnac. Cyrus hasonlólul czalta meg Törököket, s vgy veré meg táborát.

Iozanság, és mértékletesség kel az vitésséghez, ezzel von Pompeiuson giőzedelmet Julius Caesar, ezzel bírta el Asiat, Alexander, ezzel otalmasztac hét száz esztendőc által, noha soc ellenség ment rájoc, az Lacedamonoc az ő szabadságokat. Mostis vallyon s mi teszi ily giőzedelmesecke és rettenetesecke, az Törököket? Nem üznec táborokban friss lakásra, nem tobzódnac, nem részegeskednec, sokat éhez nec szomiuhóznac, felenye tékozlást mint mi nem tesznec: Kenyereket husokat táborhoz készitit hazoknál, meg szoktác az vitésséghez illendő niaualiat, és azért ha a szükség kiánya, czac azon riskasual, lo hussal, vérrel, és sos husból czinált porból főzöt domikauális él nec őc, s meg sem lassodnac meg dolgokban: Ezzel bírta am őc magokat.

Mi penig az táborbanis, igaz vgy meg kiuanunc minden pompaságot, io lakást, és részegséget, mint házunknál, maga meg honnis karos az. Sokszor vgy iszunc az io borban, hogy más nap, io fel io meg az naps, s mi mégis mind hadnagostol az fészekben aluszunc és hortyogunc. Soc hadnagyság vagyon mely alat nem talál annyi kopiar, menyit zégert czac az Duna partonnis látz. Nem vitéz emberhez sem hadnaghoz illendő, az részegség, delig aluás és hortyogás, kiualtkeppen holot az egész keresztyénseg reya bizza magát, hazaiat, feleséget, gyermeket. O ki hasznos volna, ha miis abakra foguán magunkat, hátráb hadnanc az io lakásban, és az vitézi szennvedéshez szokuan,

uan, takaroson költenéc tabori élésünket, az io vitésségben őruendeznenc, s faradoznanc, nem az duska italban.

De miért hogy mi a szép mértékletességnec követői nem vagyunc, és egy tzerf mind fel lakiuc azt, az miuel sohetünne volna, sokszor szükségét és fogyatkozástis... melyből dolgainkban valo meg lassodás, egymásra fel támadás, koborlás és soc gonosz származic ki, el annira, hogy meg az élés hordóc se maradhasznac kárnélkül: mely miattis gyakran koplalásra iut igiünce, és az ellenség előt valo el futamásra.

Az henielés, restség, munka meg futás, és tuniaságis fe. Az puhalette karos hazánknc, minden rendbeliekben, mind keresztetesben, tanitóban, polgári rendben, s mind az vitézlő ros volta népben. Mert holot az emberi élet munkanc giümölcsz, uel táplaltasséc, hazanc penig minden ellenségincc ellen, nagy faratságos fegyuer viseléssel otalmasztasséc, soha nagyob veszedelme nem következhetic, mint ha munkalkodását el mulartya, és otalmára valo faratságot meg futya. Eféle henielő tuniaságból, mint az virágból az giümölcs, szinte vgy származic ki, hazánknc el ároltatása, romlása, pusztulása, és az vitézi erőtől valo meg fogiatkozása.

Az puhaság nem illic az vitésséghez, nemis lehet az igazán vitéz, valaki futya az vitésséggel edgyüt iáro faratságot, mely vgyan nem lehet faratságnélkül, mint ezt azoc meg kostoltác, kic által mentec raita, mennyi soc éhséget, szomiufágot, heuet, hideget, csót, haurat, nyughatatlaságot, munkát, és törődést, kel az vitéz ember nec el viselnie, ki soc édes almat el kel hadnia, és felelmes vrakat be kel faratságal iarnia. Ezt az tiukászo vitézec nem szoktác, s azért nem czoda, ha egy elsőben keményen foguán az dolgot oroszlanio knac mutogatyac magokat, de czac hamar ismeg ki faraduan az munkából, tyic szüüüuecke, és

Artalmas

az viab vi

ab feiedelé.

Inorat: de

pace.

1. Sam: 8. v.

5. & c. 10. v.

19.

mint az niul felelmesecke lesz nec. Felse ved tehát az hó
penzt, ha faradni, Ostromra, Stráára, és az houá szük-
ség kiuannya menni nem akarsz, ne lopiad meg házankat,
Vadnac ollyakis, kie vntalan vyab vyab feiedelmeket
kiuánnac, meg vtuán az ielen valókat, kikis igen káro-
soc az orfagnac. Mert efféle változásoc iob részre mi-
kor gonofbra szoktanac fordulni. Iol mo... volt Isocrá-
tes, hogy soc emberec nem fenuedhetic el az ielen való al-
lapatot, hanem mast nagiat kiuánnac, mellyel mind ma-
goknac, s mind egyebeknek veszedelmet ferez nec. Erről
valo AEsopusnal az vy királt kiuanó békakról, és előbbi
allapatyát gonofbra változottató számarról való fabula.
De nem veszi az esztelen emberec eszében, mely káros
dolog legen ez. Az io feiedelmeket és Vrakat nem tud-
gyác Istentől io neuen venni, s meg böczülni (mert az
emberi természet, az el vesztés vrah vési eszében, mely io
volt, az mitől meg fosztatot) de mikor változuan az Vra-
ság gonofbra talál nac, az kormöckelis kiáfnak azt, kit az
előt meg böczülni nem tuttac.

Káros minden változás, és kiáltképpen az feiedelem-
ségben való veszedelem hozó, meg tettze ez, az Samuel
ideiebeli Sido nép nec, király kiuanásából, mellyért Isten
őket erősen meg dorgála. Periclest, kit élteben meg nem
tudnac börtülni, holta vrah, az Athenasbeliec nagy buz-
gosággal ohatyác vala, mint Plutarchus irya meg adatni. A-
zont irya Dion Augustusrolis. Sokfor miis meg kostoltuc
ezt, de meg sem veszi eszünkben. De ezelis büntetni
akar Isten, hogy ha az iot venni, io neuen nem tuttac, az
gonofztis el vegyác.

Végezetre vadnac vgan soc töb fogiatkozasokis, mel-
lyekis romlásra okot adnak (vgy mint árultatás, az vitézec
közöt valo nem io rend tartás, az lassuság és ezekhez ha-
sonloc

sonloc) de miért hogy azokról ide hatrábbis, hol edgiüt
s hol másut szolloc, mostan irásomnac első részét el akar-
uán végez nec, azt mondom, hogy nem az Euangeliomi
tudomány, melyben mi vagyunc, hané az ide fel elő szám-
gonofzagoc, hozzá és hoztakis reánc ez soc inséget
Mert oly igen nagy az Istennec igassága,
hog az emberec bünöket soha büntetés nélkül el nem
fenuedheti, és noha mind az két felt igen meg szokta e-
lőbbi bünieért ostromozni, mind az által leg inkább, azokat
saniargatya, kie értuén az ó akaratyát, az kószóc niargal-
lo gonofzagot meg nem büntetic, hanem szabadgiaban
hadgyác teriedni. Haly példát mind az kettőről.

Az Bénéiamin nemzetségében, az Gabaa beliec közzül
nemely latroc, el ragattac és meg fertesztetec vala, egy Le-
uitanac feleségét. Mikor azért ez éktelenség nec meg szer-
zői büntetésre kiuantatnának, s az tiszti viselőc azt nem
czeleked nec, az töb tizen egy nemzetség, Isten parantso-
latyából, nagy erővel indulanac Bénéiamin ellen. Es iölle-
het igasságoc vala vgyan az boszszuálláshoz, mindazáltal
az Bénéiamin fiaitól az első és másodic ütközeten 40. eze-
ren vagatanac le az Israel fiaiban, maga ó maga hatta vala
Isten, hogy fegyvert fogánac, s megis óc hullanac el. Val-
lyon mi en nec az oka? Igasságoc volt vgyan az Israel fiai-
nac 11. nemzetség nec, de azért az előbbi bünökért, és go-
noságokért, ókis meg saniargattatnának. Végre penig az
Bénéiamin fiayis, miért hogy igazat nem törtetec vala, hat-
zástól meg valua mind szabliára haniattatnának, faluóc,
városoc tüiz miat emesztetec meg.

Ide valo az Görögoc historiáiokis, Parisnac latorlá-
gaiért, és meg nem büntetéséért, meltan foganac fegy-
vert, az Troiaiac ellen, az Görögoc. Hát miért ostromozta
Isten és fosztotta megis meg soc fő feiedelmektől őket?

K 3

Nem

Iudic: 19. v.
25. & c. 20.
v. 46.

Nem ezért az fegyver fogáért, hanem az előbbeni gonof-
ságokért, de végre lám az büntetést ki nem szolgáltató fel-
tis förtig rontá. Az Lacedæmonoc nem akarac Scedafus
leányinac meg szeplősítót meg büntetni, s vgyan azon
helyen meg giózeténec, sábadtságokat el vesztéc, és tellyes-
séggel meg romlanac, vgy iára Corinthusis a Romaiac
miat. Arunx feleségénec el ragattatáértis, á mint Plutar-
chus írja, szörnien pusztittatéc és égetteté az Gallusok-
tól Roma.

Valamikor azért az tzegetes bűnóc, meg nem bün-
tettetnec, mind az egész nemzetseg, és kősség meg romlic.
Mikor az Magistratus az szaruas vétkeket meg nem bun-
teti, közönféges büntetésec niomiác el, Isten rendeléseből
mind a magistratust, s mind az köz népet, vgy mond Stri-
gelius. Azokaért mindenkor az városnac ióuendó romlá-
sánac iegieül tartfad, valamikor á rut példa adó gonoffa-
gokat szabadgiában látod, minden büntetésnékül niargal-
lani. Az mig meg marad a kősség közör, az igaz tudomá-
ny, az igaz Istennek tisztele, és valakic igazan hitác Istent
segítségül, s az iszoniu bűnóc meg büntettetnec: addig
enged Isten az országoknak és városoknak. Valamenyszer
penig a tudomány és az Istennek tisztele meg veszteget-
tetnec, az félelem meg lagittatic, keuesen téstnec kőniör,
geft magoc és egyebec maradásokért, és nem czac sokan
vétkeznec, hanem fenytéknélkülis bünt téstnec az em-
bereg, akkor tudgyad minden kétségnélkül, hogy auag ie-
len vagyon immár, auagy czac igen közel, az vtolsó vesze-
delem, á mint ezt minden időbeli historiác, Ásiánac, Gó-
róg országnac &c. romlásoc bizonyitya.

Nem számlálom immár az pusztaságnac tób okait it
elő, nemis gióznem annyian vadnac azoc, hanem minden
kereszttyent intec, főképpen az fejedelmeket, Vrsakat, ne-
meleket,

meleket, és főfő népeket, kiknec példáiokhoz szabia az
kősségis magát, hogy im az sebet en meg mutattam, s az
ki foc romlásunkból való szabadulásunkat akarya, ne gon-
follon az oruoffágnac keferűségével, lám vgyanis kefe-
soktac ki üzni, erős görtshöz erős ac kel,
hanem ez meket ió neuen véuen, ez elő számlált go-
noffágokat hadgya el, Istenhez térten. Ha ezt czelekesztü-
io, Istenis vélünc leszen, és fogadása szerént el nem hagy
ellenféguinc ellen való igiünkben, s ha ötet halgatyuc, az
földnec iouával elegszünc meg, hol ha nem akariuc ötet
halgatni, sőt haragra geriefztünc fel, fegyverrel emésztet
meg, mint Esaiásnal fenieget, Melyrólis hallyunc immar
róuiteden.

MÁSODIC RÉSZ.

*Melyben meg mutattatic, bizonyos ielek-
ből, hogy meg ennélis nagioh niomoruság
feüinkre szállando, ha az elő számlált vét-
kekből ki nem akarunc térni.*

Szollec ide fel az pusztaságnac okairól, most immar
azokból azt hozom ki, és bizonyos iegiekből meg muta-
tom, hogy meg ennélis nagioh romlástól kellestec félünc,
ha az ide fel elő számlált gonoffágokat el nem akariuc had-
ni. Mert bizonyos dolog az, hogy mikcppen az rüz héu-
segnélkül nem lehet, és meg giuluan, mind addig sem a-
loszic el, mig az még egendő eszköz el nem fogy rolla: a-
zonképpen az felső bűnóc sem lehetnec büntető romlás
és pusztaságnélkül, mellyec mind addig sem szünnec meg,
valamig az ingerlő eszközóc, Isten és atyanc fia ellen való
gonoffágoc hátra nem hagiattatnac.

Ezekről

Az meg lőt Ezekről hogy iob értelmet vehessünk, tudnunk kel, dologbol hogy az kővetkezendő dologoc felől, mire légenec menen, kel az ioué dőc, iob és bizonyosb ítéletet nem tehetünk, mint az re dőrolitele gi historiákból. Mert azoc mint ha vgyan iouendölne nec tet tenni. iouendó állapotunc, felől midőn előnkben adgoc, az régi hatalmas birodalmoc, erős országoc, és kazdag várac, vá rofoc, mineműi okokért, mint s, hogy romlottanac és pus tultanac, ielentuen, hogy valahol azoc az okoc másut ta láttatnának, veszedelmet és pusztaságot volnának az lako sokra hozandoc.

Eccel, I. V. 10 Valamineműi dologoc rontottac, az régi feiedelemse geket, vgyan azonocrontyac az mostaniakatis: Mert egh alat semmi nintsen vylag. mellyet vynac mondhatnal, me li az előt valo időkbenis nem volt volna, mint Salomon mondgya. Változnac vgyan az emberec, az időc, az heliec és néminemű dologoc, de vgyan azon dologoc ionec ismég elő, mellyec immar az előttis voltanac, á mint Thucydide sis erről bizonyosgot téfzen, monduan az Corcyrabéliek nec pártolkodásoknac meg írásában: Soc iszoniu dologoc lőtenec az városokban, mellyec lenniis szoktanac, s lész nekis mindenkor, valamig ezen emberi természet lészén, akar kegie tlenbec. s akar iobbac, de ábrázat szerent vala menyere meg változtatnac, vgy mint az indulatoknac o kai, és az időc kiannyac. Ezeket így lenni nem tagadgya, valaki az mi időnkbeli historiákat, az mi előttünc lőt hi storiákkal egybe hasonlitya. Es így, az mi előttünc meg lőt dolgokban be nézuen, az ielen valo dolgoknac ki mene telec felől könnyebben ítéletet tehetünk.

Nag iob ró lól felő.

Mikor azért az régi historiákat iol meg haniom ve tem, és el nézem, miczoda dologoc és okoc miat romlotta nac légenec, az régi kazdag országoc, és hatalmas feiedel mec, s vgyan azon gonosságot mostis kőszitunc lenni találom,

találom, mellyeket ez előttis országoc pusztultac, bizo nira nints mit tennem (bátor mást mondhatnec, de iga zat kel itelnem) azt itélhetem, hogy ha mind így megünc el benne, semmi iob, hanem napról napra, sokkal niomo s állapotot kel feitünkre várúnec. Mint erről immar en vgyan Soc értelmes emberec iouendöltenec. Es bi zony attol re, hogy az nap nyugoti birodalomis, vgy ne ization, mint az nap keleti iara, mely az első könyben elő szamlalt gonosságot, tellyességgel el pusztula, és iob részre poganságra fordula.

Engedgye az felleges Vr Isten, szent fiának az VR IE SVS CHRISTVS NAC erdemeiért, hogy legyen am bátor heaban valo ez en iouedőlesem, de igen félec, ho gy be kezd telyesedni ha meg nem terűnc. Mert mind a Z. Mind a Z. iras romlással pusztasággal feniegeti az kőszitunc valo soc iras f mind Istentelenseget, s mind az régiek nec iouedőlesec azt tart az bőlcz ya, hogy az örőc Isten az Deac keresztiensegetis latuan en ember tób gedetelenseget szinten, vgy meg bünteti, s rontya, mint az romlással se Görög keresztienseget. Am Lichtenberger lános, ez előt, niegetnec, mint egy zaz riz elztendőuel azt iouendölte volt, hogy az Törőc mind az Rhenus vizeig, nagy Coloniaig fel menne. Azont mondotta volt az Ambergai Prädikátor Vintschelburgeris. Ezec penig az mit egie b dolgokról prophe taltac, mindenkor be töltenec.

Hasonlokeppen egy Siciliani Ioachim arvais, ez előt ha rom zaz husz elztendőuel, nem czac azt iouendölte volt meg, hogy az harmadic Frideric idejeben, Pápa minden ő feregeuel nagy nyomorúságot és inleget fogna latni, ha nem asztis Próphetakta, hogy meg. vegezetre, vgyan va loba niaka szakadna, az Papaságnac, vége lenne, és el pus tuina. Amaz edes beszédü Laßantiusis, az Sybilláknac, egie b Próphetálok nac, és az Medusok nac egy régi Hyda

*Joachim
iure dñe
le be uelle
ni fgy nen
dñe. El
kőszitunc
lőtenec
a Rhenus
spis
Imperator oie
et deinde collapsus vultu reformatus et vultu Imperij
gloria restitutus, tunc va sacerdotibus et Monachis
destinatio pñit*

*Ha ez be-
tellye
nem meli-
hoz lenne
3m mostan
folya 1742
opton.*

spis kiralioknac iouendölésekből, nagy Carolynac azt mondgya, hogy az Romai neü, még valaha el töröltetie ez földnec színéről, és az birodalom is meg vizsgál szál A- sira, és mint hogy ez előtt, az nap keleti birodalom vral- kodot, az nap nyugoti pedig neki szolgált, így ez vtanni- amaz vralkodnec, s imez neki szolgálna.

Dan: 7. v.
21.

Ezech: 38.
v. 2.

Ezent eröcsiti Danielnec amaz birodalom felől való prophetalásais, mely az vtolsó nap előtt az Istennek szentei ellen fegyvert vala fogando, s mint ez birodalmon Philep Melancton az Törököket és Saracenusokat értette, kinec ha fount fogattac volna az feiedelmec, immaris sockal iob állapotja löt volna orfagunknac. Mit mondgya az Gog és Migog felől, kikről Ezechiel szol: azokis ítelet előtt for- nien mondarrarnac az hiueket haborgatni. Iol értie ezt sokan az Astrologusok közzül, és azért már multa iouen- döldögelic, hogy Magiar orszag és Becz tartománya nagy sanjarusagra iutnának, és siralmas állapotra, az immar io refzre fiekennis töl, s iobbanis feieken telic ha meg nem ternee. Boiarianakis iait, és giaz ruhat kialtnac. Hasonlo dolgockal feniegetnec az tanitokis.

De mi szükseg erről sokat szoltni, ha magunkis feiün- kónlatiuc Istennek rettenő atkat lenni, mellyel Moyles és Abacuc által fenieget, s egiebüttis soc helien: monduan hogy ha nem halgatnuc öter, és meg nem tartanuc az ő paranczolatit, öis ellenünccforditana országait, és valamig ellene iarnanc, de mind addigis herzte inkább meg soka- sitana niomorusaginkat, ellenseg kezében adna: vassa ten- ne az eghet feiünccfelet, és az földet erze, hogy se gabo- nancse fane ne teremhetne meg az ő gümöczét. Imeg hogy mezei fergeket boczatana magunkra és barmunkra: dög halalt, chfeget, romlast, pusztasagot, és rabasagot, hoz- na feiünkre, és az mi lako földünket az ellenseg kezben adna.

adna. Oluasd meg erről. Leuit: 26. v. 14. Deut. 28. v. 15. Thren. 2. v. 17.

Immar azért ha mind addig öregbül büntető czapa- sunc, mig Istenhez nem térünc, mi pedig nem hogy szot de annal inkább meg kemeniedünc, iele bizony az reane endő nagio b sanjarusagnac, melynec né lehet ismeg eg bizonyosb iele, mint az io intésnec belt né adni. Pelda erről az Pharaoh meg kementitilese, és szó fo- gadatlanfaga, ki noha sockal ostorosztatot vala, de vegre Exod: 14. az engedetlenséget, mind népestől vegső czapast szenue. V. 28. de. Chrösus nem fogada meg: spép inteset egy Lydusnac, hanem mind addig ingerle az Persakat, hogy mind magát s mind az Lydusoc orfagat el pusztita. Xerxes sem ada belt Artabanus intesene, de karauat tanola meg, mint Hero- dotus irya, engedetlenségenec vezedelmes voltat. Effele ielekrol ide hatrab maid többetis hallunc.

Tagadhatatlan vgyan, hogy az birodalmoknak neue- kedese meg hatarosztatot bizonyos esztendőc, és ma- goc ki terieszteseis bizonyos tzelec vettetenec legienec Hatart ve- Istentől, mely esztendőket és hataros tzeleket, mikor ki tet Isten az töltic és eleric, az vran osztan, változasokat szenuednec birodal- azoc az birodalmoc, és hatalmas orszagoc, mellyec az előtt moknac, mindeneknec rettenetesec voltanac: mind az által azokat az esztendő szamokat, és hatarozot tzeleketis, az embe- rek nec magoc vifelesekhez kepest, iobbulasoc auagy go- noszbulasoc szerent, neha meg szokta Isten reuiditeni, va- gy hoszszabítani.

Hogy az birodalmoc meg hatarosztatot időig és tze- lig, viragozhassanac és neuekedhesse nec, arról eleg pel- daine vadnac. Es ha minden historiákat fel haniunc ve- tünkis vgy talallyuc, hogy nemely erős birodalmac, őt faz Phil.in lo- esztendeig birhattac magokat, sokac azt az időt meg sem cis Manlij.

Peuc. in lib. erhetec, és ezac igen keuesec hagrác által, s minden az de diuinat: Istentől neki vetteter hatart be tólruen, auagy telliesseggel & in Chro. elromlot, vagy mas birodalom ala vetteter, auagy változ-
nicis. uan valami mas állapotban maradt meg. Mint erről elég példákat számlálnac elő Philippus és Pencerus.

Iob: 26. v. Azért az seregeknek amaz hatalmas Istene, ki meg az 10. Psal: 104 vizeknek és tengernek is hatart vetet, hogy aradása se to-
v. 10. Ier: 5. uab ne tarthasson se szélesben ne terjedhessen, hanem ezac
v. 22. az mint ő akaria, az, az hatalmas Isten, az feiedelemsege-
ket, sem hadgia touab hatalmaskodharni, és nagjób biro-

Dan: 9. v. Azért az seregeknek amaz hatalmas Istene, ki meg az 10. Psal: 104 vizeknek és tengernek is hatart vetet, hogy aradása se to-
v. 10. Ier: 5. uab ne tarthasson se szélesben ne terjedhessen, hanem ezac
v. 22. az mint ő akaria, az, az hatalmas Isten, az feiedelemsege-
ket, sem hadgia touab hatalmaskodharni, és nagjób biro-
dalomra ki terjedhetni, hanem ezac az ő bölts tanatának akaratyatol, az mint el határozza. Ezt erősíti Danielnek az Sido kősségnek maradása felől rőt, hetuen hetekről, az az 490. esztendőkről való Prophetalasa. Mint vgyan azon Danielnek, az Balthasar orfaga felől való kez írásis, mellyet Daniel meg magiarazuan, azt mondgya a királnac, meg számlalta (vgymond) Isten a te birodalmodat, és be tel-
lyesítette azt.

Dan: 2. v. 21 Ezent bizonytac mind azokis az mondasoc, valamely & c. 4. v. 22 lyec oly birodalmat tulajdonitnac Istennec, hogy ő val-
1. Sam. 13. tofassa el az időt ő uehesse el, és adhaesael az birodalmot,
v. 13. 2. Sá: ő tehesse kiraliokat szegeniekből, s az kitől akaria el ve-
7. v. 8. hesse orszagot, mint am Daud kiraly imillyen szep diczi-
1. Reg. 11. v. retiis: Aldot vagy Vram, mi atyanknac Israelnek Istene,
31. & c. 14. öröktől fogua, mind öröcke. Tied Vram az Nagysagoc,
v. 8. sag, hatalmasag, dicsőség, és glózedelem, s te neked le-
1. Esdr. 1. v. gyen az diczitet, mert mindenec tied, az mellyec az egh-
2. Psal: 22. v. ben és földön yadnac, tied Vram az orszag. Tied a kaz-
31. 1. Par. 29 daglagoc, s tied a dicsőség, mindeneken te Vrakodol, az
v. 10. te kezeden vagion, az erő és hatalom, az nagysag es min-
deneknek birodalma.

2. Par: 13. v. Az feiedelemsegre ezac hiában vagiodic ember Isten-
8. nec aka-

nec akaratyá ellen, mint az Ieroboam példaiabolis ki tett. Rom: 3. v. zic: mert minden hatalmasag Istentől adatic, és ő az, ki az 1. 1. Sam: 2. porból, és sarból feiedelemsegre emeli fel a szegenieket, ki v. 8. Psal. 113. kit akar az tömletzből kiralsagra emel fel, s vizont az v. 6 Eccl. 4. feigből az kit akar le vet. Mint ket felekről elég v. 14. peidame Iosephet, Daudot, Gedeont, és soka Gen: 41. v. kat többeketis, s foglagból, s kit szegenységből kiraly 40. 2. Sam: 8. v. 4. sagra, és vrasagra vit fel. Pharaoh, Sennacherib. Nero, Va- 2. v. 4. lerianus, Dionysius Tyrannus, Ioachim, Sedecias, Baia, Iudic: 6. v. zeth &c. az feiedelemsegből Istentől le haniattanac. 14.

Touab sem mehet penig egy hatalmas feiedelemis, hané ezac az meddig el boczattatic Istétől. Ezac az Istétől neki rendelteter hatarig, teriedhet, dulhat, folszthat, ölhet, vaghat, rabolhat, pusztithat és egerhet, annal touab sem miuel sem mehet, sőt ha megienis szerentsetlen leszen. Pelda erről, az Persiai birodalomnac, meg hatarosztatasa, mely Constantinopolyhoz nem meszsze volt, az Helle-
spontus, az hol Asia és Europa el valic. Valamenieszer a-
zon az hataton által mentec auag az Persac, vagy az Chal-
dausoc, de mindenkor meg glózettetuen, szegient val-
lottac, Darius Hytaspis és Xerxes azt által hagian, karoc-
kal teretec meg. Ettől vagion hogy az Görög birodalom-
nac resze volt vgyan Asiában és Europában, de Africára ki
nem teriedhetet. Az Romai birodalom is az Euphratesig
niutozhatot ki, hatul ment azon, valaki kőzzüllőc kare
vallot, mint Crassus, Iulianus, Carus Narbonensis, Vlpinus,
és többekis.

Erről teszen bizonyfagot, valahol az szent iras emle-
kezic az Sido kereszrieségnek, Istentől való tanats ker-
deséről, ha kelleseke fegyuert fognioc, auagy nem, mint az Iudic: 20.
Israelnek Beniamin ellen való fel tamadasában lőt kerdes-
v. 23. kis. Miért hogy Soliman mindenkor szerentsetlen hada-

kozot az Persackal? Mert tudni illic, az ő hatarat által ha-
gra volt. Gőr veszelekör, az minemü remülesben vol-
tunc, és erőtől meg fogiatkosztac, mint az harmadéui rab-
laskoris, nemde sockal inkább nem pusztulhattunc volna,
ha Isten az ellensegnee ackorbéli dihűsfeget, menni se-
gisfegeuel, meg nem hatarosztac volna.

Hatara volt
az mi biro-
dalmunk-
makis,

Nem ok nélkül szamlalam ezeket ily soc szoual elő,
mert auagy czac ezis, erősfegget szolgaltat, ez masodic ref-
nec meg erősfitefere, mely attol feltet vala, hogy nagj ob
romlással meg ne saniargattassunc. Az nagj ob romlással
reanc következefene, nagy iele ezis, hogy hatart vetet I-
sten az feiedelemsegeknek magoc birhatara. Nemelynee
öt z az esztendőben leszen változasa, mint az Israel fia-
nac orszagoc, inkább mindé őtód f az esztendőben, válto-
zot, Aegyptusbol valo ki iouesektől fogua, Christus Vruc
születefeg 1508. esztendőc szamlaltatnac, mellyekben
három részben allapattac meg, egyszer az vezerec és birac
alat, az Salomon templomanac czinalásaig, mely ki iouesec
vran 480. esztendőben kezdetec. Az vran Nabugodono-
sor kiraly, mind kiraliostól Babyloniaban fogua viue őket,
kie Saulat fogua, Zedechiasig 505. esztendeig birtac va-
la magokat. Vtolszor az masodic templomis, mellyet Cy-
rus engedelmeből, rablagokból valo meg iouesec vran
czinaltanac vala 500. esztendeig alla, az vran Vespasianus
altal azis el rontatec.

Hasonlokeppen az Assyriaiak is 520 esztendeig birtac
Asiat, az vran az Medusoc ki foglaltac kezekből mint He-
rodorus irya. Cecropistól fogua Codrusig 490. esztendeig
tarta birodalmoc az Atheniaiaknac, változec az vran.
Az Lacedamonoc kősfegis annyi ideig zödellec. Mace-
doniais közel addig. Nemely hatalmas orszagoc penig
czac felennyi ideig is alig tartottac. Az Medusoc hatalmoc

220. eszten-

220. esztendeig tartot. Cyrustól fogua Dariustig az Persake
230. az vran Sandortól el rontatec. Az Görög birodalom
250 esztendő talaig tarta, az vran el szakadoza. Nemellye
er z az esztendeig hatalmaskottac, mint az Carthagobe-
er z az esztendeig hatalmaskottac, mint az Carthagobe-

Elm... őt sz az esztendeie, hogy az Magiaroc
erős orszagot zerzettec volt magoknac, és az szomszed
orszagoknac rettenerefec voltanac, de hogy az ő teriede-
seis meg hatarosztatot legyen, eleg bizonylag rolla, ez soc
infeg, romlas, pusztasag, és rablas, mellyeket szübeli ba-
nattal, és keferü kényhullatással latunc ielen lenni. De v-
gyan ez az Istennek bölts rendelete, hogy mikor az biro-
dalmoc el eric azt az hatart, mely ő tölle nekic vettete,
touab osztan ne neuekedhesse, hanem, az ő feiedel-
meknek és gödüseldőöknek meltosagoc alab alab fallyon,
és birodalmoc meg változcec mint ezt az Balthasar kiraly
hazaban, az filia irattatot három szoc, meg bizonytyac,
mellyeket Daniel így magi araz meg. Mene, az az, meg
szamlalta Isten á te birodalmodat, és el tóltórtte azt, mint,
ha mondana, bizonyos hatart vetet Isten birodalmodnac.

Dan: 5. v. 26

Thekel, az az, fontban vettettettel, és kényebnec talá-
tattal, az az, alab szallot meltosagoc. Phares az az, meg
osztatot á te orszagod, f adattatot az Persaknac és Me-
dusoknac, mint ezt bőuebben meg magiaraza Peucerus.
Ier nezztunc az mi időnc allapatyara, f meli igaz legien
ez maid fel talalyuc Minden orszagokban alab szallot soc-
kalis, az keresztien feiedelmeknek meltosagoc, ez előt egy-
nehany esztendőuel, Magyar orszagban io feiedelmec vol-
tanac (hogy az többiről ne szolliac) Hunyadi Iános, Mat-
yas kiraly. Mostan penig noha az io feiedelmec, mindene-
reieckel azon volnanac, hogy ily soc romlasinkban ora-
lommal lehetne, mind az által latiuc hog az emberek
nec go-

Az feiedel-
mec melto-
saganac a-
lab szallasa
nagj ob ró-
lasmac iele,

nec gonoffagoc, felül haladgia fockalis, az iambor fejedelmeknec méltóságokat, mert az alattoc való, szofogadatlanoc, s engedetlenec nekic. Mi vala szegény Magyar orfag s miclöl, és auagy czac ebben maradhatna meg immar. De nagy iele az te iouendő nagjób romlasodnac, ha gondot magadra nem viselsz, előtted iardi nac méltóságok nac alab szállafa.

Mert mikor Isten valamely orszagot meg akar feiedelmestől rontani, vagy az előtte iato feiedelmit giülösteri meg, az alatta valokkal, vagy giermec és méltoságnelkül való feiedelmeket borsat nekic: mikeppen hogy az melyet fel akar magasztalni, méltosággal és bölts feiedelem. **Iudic: 9. V.** melerősiti meg azt, pelda rolla Abimelech s az Sichembelic. Ide ertheted amaz szokar Esaiasnal: Ime az feregeknek Vra Istene, el veszi Iersalemből és az Iudabol, az vastagot és erőst, tudni illic, az kenierne és az vizne, minden taplalafra való ereiet, az erős és hadakozo vitezetfiat, az birót, az Prophetat, az bölstet és az ven embert, az őtuen előt iato feiedelmet, és erős méltosagut, az tanasfor, bölts mester embert, és efzes ekelen magiarazó oratórt. Es giermec feiedelmeket ad ő nekic, és az erőtlent kisdede vralkodnac ő raitoc, &c.

Az iora in- Eltauofztathatna vgyan ez romlast meg Magiar orfag, **teneha,** és az ő régi méltosagat valameniere, mind enni zurzauarborgatasa, bannis meg tamogathatna, ha az felső gonoffagokat el ha és szouanac gyuan, az Sido keresztyen seget kőuetne, és ez könyűne meg nem vtolló reszebeli iora intesemet meg fogadna, melyet en, fogadafais, nem giülőségből hanem szeretből az vegre szedegettem, rób pusztas, foc tudós embereknek irásokból ki, hogy ha fegyueremlagot hoz. mel nemis, de iora intesemmel az Poganioc ellen való igieben használhatnec, edes hazamnac és nemzetemnac. De ha iora intesemnac helje nem leszen, silce raita hogy feien

feien kezd telni. Mert mint régen inkább meg saniargatra azokat, kic az io Intesnec helt nem attac, így most sem senuedi büntetésnelkül, az Vr Isten.

Seuerinus és Victor, régenten hasonlókeppen feddorgaliyac vala, az ő ideiekbeli gonoffagokat, mind Papok, elmekben, vrakban, és kösségben, nagy torockal hirdetuen, az Istennec reaioc, és minden marhaiokra kőuetkezendő, pusztito haragiat, hameg nem tene nec. Neuetic és czufolyac az Pispókóc, ez iora intő iambor tanitokat, mint szinte mostis, de nem soc időre meg valafogokat. Mert el mene vgyan Seuerinus egy nehaniad magual az szo fogadatlanoktól: de czac hamar az vran, Anno Domini 400 táyaban, meg indulanac az Suaboc és Czehec, s az Dunan által keluen, szörnien saniargatac az Romai birodalom alatt való, szo fogadatlan keresztyeneket, elől vtól valahol mit kaphattanac, mindet meg emestettec, mindene ket niakaftac, Paduat, Saltzburgot, Ratisbonat, meg veuec, és mind addig saniargatac őket, mig az ot lakó régi gonosz keresztyeneket, szinte ki nem giomlalat.

Tarta ez veszedelem maid zaz egész esztendeig, neholt pedig meg touábbis, mint Syriában, Palastinában Aegyptusban és Africaban, az holot az Saracenusoc és Araboc az egy mas kőört haborgo, keresztyeneket igen el niomoritac. Az Longobardusoktól is az vran sokat senuedenec, ackoris oly allaparya vala az keresztyen segnec, mint hamar mind el veszne, vagy ez vilagnac lenne vge. Mostis azért meg őstoroz haszor nem fogadunc, vagy egy vagy mas ellenséggel. Ne vegye tehát ez intesnec dorgalo beszedit senkiis nehez néuen, lám meg az pogán feiedelmekis, nagy bőczületben tartottac, az iora intő és az ő ideiekbeli embereknek vetkeket meg dorgalo poeta.

De lassuc már az több veszedelem öregbitő ieleketis, hogy nagy czac azokis poenitentiara gericszenec fel minket. Mikor Isten valamely heliet, meg akar rontani, előtanitokat és iegieket botlat, mint Pharahhoz Moyses és Aaront foc czodakal, Noet az özön vizkor, Christa Vrunkat és az Apostolokat az Ierusalem veszedelmec, löt, amaz foc czodackal mellyeket Iosephus meg irt. Valon: 3. v. 4. riatis penig egy ideig az meg tereft, mint az Niniebelieket 40. napig, az Ierusalembelieket penig, 40. esztendeig el vára. De ha sem az intéssel, sem az czodakal nem gondolnac, nem kesic osztan az büntetéssel Istenis. Az iora intelnec meg vetesenec büntetesseről szoltam, hogy imar az külső iegiekről is.

Valami leszen az eghen, földön és vízben szokatlan, vgy mint, két vagy három napnac lara, üstökös czillag eghi seregec, föld indulasoc, víz aradasoc és ezekhez hasonlóc, de soha sem hiiaba valóc, hanem meg azokis veszedelemmel feniegetic, az engedetleneket, mint erről eleget irnac, Peucerns de diuinat. Ioannes Garcaus in meteorologia, Hemmingius in Syntagmate Camerarius in lib: de ostentis. Iriac Tucidydes és Xenophon hogy Görögországban, regen oly nagy fogiatkozás löt volt az nap fenieiben, hogy mint eyel igaz vgy meg lattattanac az eghen valo czillagoc. Vgan akkor, 60. egész nap lattot egy üstökös czillagis. Ezek az reaioc következendő, nagy verontast, hadakozast, ehseget és dög halalt iedzec, mellyec rövid időn reaioc szallanac.

Mikor az Romaiac, az Macedoniabelieckel hadakoznanac, az holdban, azt irya Plutarchus, fogiatkozás löt volt. Seneca penig vgyan akkorban löt üstökös czillagrolis emlekezie. De nem foc időuel az vtan az Macedoniái birodalomnac vege lön, s. Antiochusis szörnien ront

Az eghen
valo iegie
romlalnac
ielei.

ra az Sidokat. Arcadius ideiebennis, nagy üstökös czillag tamadot vala, mind az földig voltac aghai: ielente amaz arultatast, mely Arcadius ellen, szinten azoktól tamada, kikre magat bizta vala. Az negiedic Henric ideiebennis, mehany holnapig nagy üstökös czillag fenlec az eghen, endelt seregec, veresec, lattattanac, hallattatott oly nagy czattogas pattogas, mint ha két nagy erős had menne szemben. Veres fegyuerec, meg szallot varosoc, egő fakliac, tüzes dardac voltanac az eghen. Löttenec czodagiermec szülesec, meg az kis gyermekekis meg szolaltanac az ő annioc mehekben, az meg szeget kenierbólis verolt ki. De am ezec vtannis, az Papac hitetlensegec miat, nagy haborusag, zur zauar, és had indittatec, mely maid tarta 38. esztendeig.

Es mint hogy az eghen valo czodac, mindenkor va. Az föld inlami változast ielentnec, így az föld indulasis mindenkor dulasis valami nagyob niomorufagot, hadat, vagy partitust pel, rozalnadaz, mint ezt Pliniusis bizonitya, mikor azt mongya, hogy soha Roma varosa föld indulastol meg nem reszketetet, a mikor valami következendő dolognac elől iaro követe nem löt volna, s. Constantinus Ducas ideieiben, az Törököknek, Constantzinapoly felé valo ki rohana socelölöt, nagy föld indulasis erősi.

Az vizek nec szokasoc és természetec felet valo meg Az nagí aradasis, mindenkor valami niomorufaggal feniegetnec, vizis váltovgymint dragasaggal, szüic esztendőuel, embereknek, és zast hoz, barmoknac dőgiuel, varosoknac giuladasual, földes vraknac változásokkal, és hadackal, mint ezis meg tettzie lmez példakbol. Mauritius Czaesar ideieiben az Tyberis Paul: Diaco vize, oly nagiot aradot vala, hogy az varos kapuiannis be nus lib: 18. folna, de iszoniu dög halallón vtanna, mint az vtannis, Funecius hogy az vizek nec Olaf országban, nagy aradas vtan, har sub anno

mad esztendőre dög halál tamada. Anno 1316. Az Nis-
sus nagyon meg aradot vala, de nagy drágaság lón vtanna,
és dög halál, mint az 1586. esztendei ar viz vtannis drá-
gaság.

Roma városának czinalása vtan Anno 552. az Tibe-
ris nec meg aradása vtan, nagy eghes tamada. Az Albis-
nakis ki aradása vtan, mely Anno 1435. volt, vtanna valo
esztendőben, Misena két ízben tűz miat szörnien pusztu-
la, mint az vtannis Anno 1445. azon víz aradása vőue elől,
azon városnac, az vtan két esztendőuel, tűz miat minden
templomiual valo romlásatis. Az földes vrac változatis
sokszor ielenti, mint az Albisnac Anno 1537. lőt meg ara-
dása vtan, két esztendőuel, vgyan azon holnapban, Ge-
örgy és Frideric Hertzeg meg haluan, azoknac az föld-
nec részeinec vrasága Henrikre szálla. Iulius Czarzarnac
az mineműi czodak elől vőttrec halalat, az Padus vize meg
aradalsais edgic vala.

Apoc: 17.
v. 15.

Az Z. Iános látásában, az soc vízec, soc nepek nec ma-
giaraszatnac lenni, mint hogy vgyan sokszor, soc hada-
kis, és pusztaságoc kőuetkesztenec vtanna. Anno 1524.
amaz Thuringiában lőt nagy ar vizeket, az parasztságnac
fel tamadása kőuete. Az ötödik Caroli ellen valo partu-
restis, az Rhenus vizenec amaz nagy aradása vőue elől, me-
ly Anno 1552. lőt vala. Orthonac Vitelliusfal lőt hadako-
zatis, a többi közöt, az Tyberis nec nagy arya vőtte va-
ja elől.

Immar azért, ha az mi országunc állapotára terunc,
vgy talallyuc hogy, effele eghi, földi, s vízi czodac által,
minketis intet, intis az Vr Istén, ielentuén velle, hogy
ha meg nem térunc, tehát mise vetheffunc fenkireis. mi-
kor osztán ő Z: fellegeis meg rontat az ellenféggel. Erre
int vala amaz föld indulással, mely Geör el veszése előt
Bets.

Bets táyat igen meg rászta vala, de mint hogy nem iob-
bulatic, czac hamar az Vr Istén hadat hozza reanc s egy ne-
hány vég hazunkat el vőue töllunc, mellyeket noha io
voltahol Istén ismeg viszha adot, de ismet el veszi ha io
neue i nem tudgyuc. Erről emlékeztet vala, amaz
űftökös czallagis, mely Eger el veszése, és Keresztes alat
lőt veszedelem előt szent Iakab hauában vala, Sokat rom-
lec akkoris országunc.

Mit szollyac amaz nagy ar vizekről, mellyec szokas se-
let Anno 1598. valanac, ki telec vgyan az idegen népne-
kis országunkban tót pusztitasa, és bar ne volna valami
ereie meg hatra, de maga mind az dög, embereke, és bar-
moke az ellenfégg mind az drágaság, im meg mostis vas-
lallya fagunkat. Annac felette, már egy néhány esztendő-
ről fogua, soc egyeb czodakis feniegetic országunkat, ősz-
ue menő seregeket, kopiasokat, louasokat, menyiszer lát-
tunc az eghen? Tudgiad azért hogy meg ezekis nagio-
b romlással feniegetnec, ha meg nem térunc noha sokan czac
semminec alityac.

Az Ierusalem veszedelme, tükörül, romlásunknac ne. Peldác vol-
uekedeséről valo emlékezet volna, ha látni akarnanc. Az na Ierusa-
benne valoc kiualtkeppen negy saniaruságat giőrtrenec. Iem.
Először amaz három részre szakadot partosoc, Iános, Si-
mon, és Eleazar, rontottac őket, szinten az ellenfégnec
Ierusalem alatt letekoris, vgy meg vakultac vala. Masod-
szor rettenetes drágaság és ehseg sonniaasztotta őket, mely
miat egy mas szaiabolis ki vontac az falatot, ideget, saru-
talpat, ebet, maczkat, polyuat, szenat, galamb és barom-
ganet, sőt az önnön magzatiokatis (mint Eleazar leánya
Maria) ehsegekben mind meg őttenec. Harmadszor az
iszonyu dög halalis soc ezért hordot el bennec. Negied-
szer noha egy időben nagy romlás vala raitoc, az partol-
kodas,

kodas, ehseg és dög miat, mind az által az ellenfegis mind addig zaklata őket, míg városokat el nem rontá, s magokat rablagra nem viue.

**Az partolkodásis na-
giob pusz-
tasagnacie-
k.**

Ezekben mindenikbē refűne vagion nekűnkis mind orszagoftol: mert menyi partolkodas, és vifzha vonias lőtlegien, mi kőszűnkis, immar egy néhány efsztendők, tól fogua, egy néhány heliekne romlasi refznec rolla bizonylagot, mellyec nem az poganioc, hanem az egymás kőzöt való haborkodasoc miat romlottanac el, mint ez meg tetzic az keresztes hadnac fel tamadasabol, és az ket feic, delem Ferdinand és Iános kőzöt való villongasbolis. Vgyanis mikor valamely orszagnac romlala el kőzelit, effele partolkadosoc, vgy mint bizonyos ielec, veszic elöl. Gallia czac az magoc kőzöt való vifzalkodas miat romla, így Görög orszagis. Így az Romai változafnakis kezdete Sylanus és Mariusnac, Iuliusnac és Pompeiusnac, Antoniusnac, Brutusnac, és Cassiusnac partolkodasokon vőn eredet.

Mit kellefűe varnunc az mostani partolkodasabolis hazanknac nemely refzenec és Eredelynecio refzre it meg tanittatunc reia. Nem iauallom az taborbeli soc pantolodastis, ki Capitanyac, hadnagiat feiedelmet gialazza, s ki szolga tarsaul harfolodic, vagion ezec kőzöttis soc atkozodas, taualyi szitoc, és egymás veszedelmet szomiuhozogitűlöfeg, imez segitűsegre iőuen maga pusztit el bennűnk, mely miat az ellenfeg ellen fel kőtöt fegyűert ellene kel, ember halallalis kekűtelen ki vonnunc, amaz penig az Euthereketis az Tőrűckel edgyűt akarya le vagni, auagy az praxdan kőtűdic. Előttűnc vagion az ellenfeg, bator ne haborgassűc egymast, mert ha mind így megitűnc el benne, vegre nem sockal iatunc iobban az Sidoknal, kikis egymast őluē, vaguan, noha erűs ellenfeg szallotta vala feiekze hazokat, vegre mind el veszenec.

Az

Az ehsegeben és dragafagban sem mondhatűe ma gunkat refzetlennec lenni, mert az tőb minket niomorgatű inleg kőzöt im az nagy szűkűsegis, mind orszagoftol fogiatkősztat minket, és bar ellenfeg ne szorongatűnais, de anniera neuekedet mar mindennec az arra, hogy czac ez miattis el kellene niomorodnunc. Mostis ki nagy dragafag, kenszeritet legien sokakat szokatlan eledelekre, niluabban vagion, hogy sem mint sokat kellene rolla szolnom. De talam az dög halalbā nints refzűnc s mitűoda mellyefzte tehat czac taualyis, ilyen igen meg minket s Ki siratű Vrat, felesűget, edes magzatit, s ki atűyafiat, és io baratit, s meg sem erezzűc raitunc az Istenec czapasat. Iarűl ezekhez az ellenfegis, mely edes hazaknachol edgie, s hol masic refzet, egheti, rabolűya, pusztitűya, és edes nemzetűnket, holtig való keűerű rablagra vifzi, szeműnc lattara. Mind ezec Istenhez terefűre intenenece, de vegűsű romlas az vege, ha szot nem fogadunc.

Ezec mind így vadnac vgyan, de czoda nagy vakűsag boritot megis el minket, im menyi soc inleg és romlas le-
gyen raitunc, minniaianiol lathatűe, czac akariűc, s me-
gis mint ha betegűc sem volnanc, vgyan el hittűc magunk-
ban hogy nagy iol vagyon dolgunc. O ki nagy bűntetűse
ez az Vr Istenec, hogy noha raitunc minden veszedelem,
de meg sem erezzűc niaualiankat. Valami nagio b romlas-
nac iele ez: mert mikeppen az orűos Doctoroc, halalos
ielnec tartűac, midűn az beteg ember nem erzi niaualiat,
és hol fayon neki, meg mondani nem tudűya, azonke-
pen az egesű kűűsegnec vegűsű romlasanakis niluan való ie-
le, ha mikor az kőzűnűseges niomorusagoc nem ereztű-
nec, és nem rettetűnec. De bűntetű oűtorac ezis az VR-
Istenec.

Nem oknelkűl szokűac mondani, hogy mikor Isten az
gonosűa masb ta-

**Az dög ha-
lalis igen sa-
njarita.**

**Nagiob pus-
tasagnac a-
zis iele, ho-
gy magunc
sem ereű-
zűc niaual-
iankat,**

**Az artal-
masb ta-**

meg meg fogadása büntető iel gonoszokat meg akaria büntetni, először is okosságát és elméiektől fosztja meg őket, az az, teülygeni hadgia őket ezekben, hogy magoc romlásokra gonosz tanatsot kőuessenec, az ior pedig giülöllic, mint am Homerus bizonitya, monduan.

Hunc Deus, vt puniat, priuabit lumine mentis. Ezt hog lsten meg büntesse, eszenec világot fosztja meg, igen bizonios iele azért, az kőuetkezendő romlásna, mikor lsten az feiedelmeknek ezeket meg vakitya, hogy az bőlseknek tanaczkokat hatra vetuen, az tudatlanoknak és hizelkedőknek tetzésekén maradgianac meg. Mihelen ezt lenni latod, ottan bizonial tudhatod, hogy veszedelme kőuetkezzec annac az helinec.

Mikor Ierusalemert Nabuchodonosor meg szállotta Ier: 38. v. 17 volna, io tanatsot ad vala Ieremias Propheta Sedecias ki & c. 39. v. 5. ralyac, hogy adnac meg az varost, s bekeuel maradhatna & c. 52. v. 7 nac, Nem tetzec ez a kiralyac, és az meg kemeniedet polgaroknak, de am el veszenec, mind kiraliostol, varosostol, és Babylonban rabsagra vitetenec az kie meg maradnac. Megakara lsten büntetni őket, s azért veue el ezeket. Achitophel Absolomnac hasznos tanatsot ad vala, hogy 2. Sam: 17. eyel ütne meg az Dauid taborat, és ha meg fogadta volna, Dauid meg giőzetet volna, de az mint az iras mond: V. 14. gia, az Vrakarayabol bomlot el az Achitophel hasznos tanatsa, azért hogy gonoszt vinne lsten Absolomra, és így az artalmas tanatsot kőuete Absolom romlására.

1. Reg: 12. Roboamnakis, akaruan őtet lsten meg büntetni, efet V. 13. vőue el, hogy az ifiaknac artalmas tanatsokat kőuete. Mikor Alexander Asiaba az Persacellen menne haduual, Memno egy az Persiai hadnagioc kőzzül, azt tanatsollya vala Dariusnac, hogy ne ütköznenec meg Alexanderrel, ha

Diodor: li: nem az falukat pusztitanac el előtte, had fogiatkozne meg elesből.

elesből, s ne mehetne előb, és minden ereieckel Persiából Macedoniába mennene, ő magoc hadakozni, hasznosnac iteluen hazaioktól tanol letet az tabornac, hogy nem közel. Igen io tanats vala ez, de el kel vala az Persiai birodalomnac romolni, s azért Darius meg fosztatec elzetől, és az artalmas tanaczon marada meg. Így veszi el lsten annac elzet, az kit meg akar büntetni. Vagyon nekünk is resztünk ezben, tudgiac ezt azoc, kie az tanatsban foroguan, ertic mind az io, s mind az karosb tanatsot, melyet, az ő veghez meneseből könnyen megis itelhetne.

Nagy iele az is az reanc kőuetkezendő nagio romlás. Az gonosnac, hogy külömb külömb nagy gonoszagoc hallattatnac sagnacoka orankent, az gonoszcokafulnac, és az iszoniu vetkec sulafais na kőönsegefen szabadgiaba tetiedne, mert iob reszre min giob vesze, kor, elől szoktac ezec az varosoknak, és nemzetsegeknek delemne pusztulasokat és romlásokat venni, effelec pedig mind ad iele. dig sem szünne meg bűnt bűnre rakni, valamig az vetkeknec eghbe valo fel kialtasa, az felhőket által hatuan, az lstenne igaz hofszu allasat, fel nem geriesztic: Erről hofztam az első könyűnec vegeben példatis elő.

Iarul az is ide, hogy azoc az orzagoc, mellyec az ide Artalmas gen földről segitsegre hiuattatot, vitezeckel elne, ellen az idege se segec ellen, az historiacszerent, sokaig allandoc nem lehet gitleg. nec, mert azoktól az seregektől, kiket magoc otalmokra hittanac, és kiktől ior varnac, auagy tellyességgel el rontatanac, auagy soc pusztasagot szenuedne. Eleg példaine vadnac mind kettőről. Példa rolla Görög orszagnac romlafa, és Töróc keze valo kelese, az Romai birodalomnac Heraclius ideiben valo pusztulafa, példa Ferdinand ellen Solymannac Magyar orszagra segitsegül hiuattatasa. Veszedelmes az idegen segitse, főkeppen midőn külömb bitű és erkölczű viteze az segitsegre menő, Menyi ka,

runkra legyen ez az valóknak köztűnc való foc dúla-
foc fosztáfac, és éktelen czelekedetec, foc szegényatyane-
fiai, keferű könyhullatással nezie, egy felől az Pogánfag,
más felől az szűkség és ehfeg, nionorgat, harmad felől
szinten ő magokis el pusztitnac, kie segitsegűnkre iötte-
nec volna.

Ez az országunknac töb kart, hogy sem mint hasznoc
tesznec, mert az keresztieneket, mint egy ellenfeget vgy
dulyac, pusztityac, iambor aszsoniokat fertesztetnec, zü-
zeket rontnac, falukat eget nec, és foc czintalanfagot cze-
lekesznec, szaz mi nepeinknekis, erköltsöket gonosz pel-
daiokkal meg vesztegetec. Nem czoda azért, ha az mi ta-
borunknac, ilyen keues előmenetele vagyon, mert az ol-
lyan had, mely taborban szállafakor, az kölség nec köny-
hullatát és atkat viszi el, vti kölségűl magauul, minec
előtte az ellenfeggel szemben menne, immáris foc látor-
faga miat, el anniera meg reműl, hogy fegyvert sem tud fo-
gni, nem hogy diadalommal tudna iarni. Ha azért ez ben-
nis íob modot nem keresűnc, felec rayta, hogy vtolsó kar-
ne üsse fűlűnk.

Ez kedigis az taborbeli foc éktelenfegert, ennelis in-
kab meg rontot volna Isten, de ez az ő nagy irgalmasfaga
tartot ez ideigis meg minket, az ő seregehez az Aniasent-
egyházhoz való szeretetiből, melyet szent fiában igen
keduell. Mert noha foc haborusagnac szelet boczatia meg
az hiuekreis, mindazáltal oly nagy az ő kegielme, hog tel-
liesfeg el pusztulni nem hadgia, azokat az helieket, mel-
lyec az ő szent Euangeliomanac szállat adnac. Nem az go-
nosz vitezeket neziebben, hané az ő igaz hiueinec buz-
go kóniörgéseket, kikert sokszor meg az gonosz ockalis-
iot teszen, mint Pharahoual és az AEgyptusbelieckel, ad-
dig mig Ioseph és az Iacob maradéki czendes szállat tala-
lanac nalloc.

De

De mikeppen hogy mindenkor el pusztultac azoc, és Az Luthie-
meg ostoroztattanac, kie az keresztieneket haborgattac, és rek nec ha-
őket szamkiutetre üztec: az mint ezt az első könyben borgattata,
meg bizontottuc: azonkeppen most sem hadgia bűnte. Iais icle az
tesnelkül azoknac kegietlenfeget, kie az Euangeliomi nagio b rő-
tudománban leuő keresztieneket (kiket őc Luthereznec, lasnac,
Eretnekeznec) kergetec, öldőzie és haborgatyac, bizony
penig egiebert semmiert nem, hanem ez azért, hogy az
egy Iesus Christusnac erdemeuel idueffegekre meg eléged-
uen, az idueffeghez nem szűkséges emberi agybol egytze-
ris f. maszoris ki foldoztator alakozásokat, nem iauallyac,
és az Isten igeieből, meg mutatyac az Papa hűtinec hamis
voltat.

Sokat kiáltanac vgyan ellenűnc, szidalmaznac, és oly
dolgokatis fognac reanc sokszor, mellyekben sem hirtűnc
sem tanatsunc nintsen. Az Sidokat, kie az VR. Christust
niluan szidalmaznac, bekeuel el szenuedic, minket penig
igaz keresztieneket, faluiokbol, varosokbol, iofzagokbol
ki üzne. Hamissan azt fogiac reanc, hogy mi legyűnc min-
den raitunc való inség nec az mi tudomaniunkal okai, és
akar az viz tamadgion, szarassag, dragasag, dög halal, f akar
hadac miat való pusztulas, auagy akar mi egyéb közönse-
ges niomorusag legienis raitunc, leg ottan minket kapnac
elő, és nagy torockal iuöltic, hogy mind addig sem szűn-
nec meg ez foc czapas, mig az Luthereket ki nem giom-
lalnac földökről, és az foc Baluaniozast ismet be nem ven-
nec közikbe.

De regi alnokfaga ez a pokolbeli öldőgnec, hogy effe-
le hamis fogasockal, szokta az hiueket meg giulöltetni. Mi
peniglen iol tudgiucast, hogy az Satan mindenkor így
karomlotta tigiái által, az Istenec kedues szolgait. Achab
haborította vala meg, az ő attya hazauul az Irael nepet, az I Reg: 18.

N 2

Baluan v. 17.

Baluan Isten vtan való iarásaual, s mégis szegény Illyes
Exod:5.v. 4. Prophetára keni. Pharaohis azzal vadoltya Moysést és
 Aaront, midőn Isten mondaíaból az népet meg akarnac
 szabadítani, hogy az népet őc tennéc engedetlenne, még
Amos 7.v. 10. foguan az szolgálattól. Amos Prophetais, midőn Iero-
 boam ellen való haragiat Istennec, meg mondotra volna,
 am Amasias, hamissan azzal karomla őtet, hogy partot üt-
 tet volna Ieroboam ellen, és az föld el nem viselhetné az
 ő beszédet.

Ier:38.v. 4. Mit mondgyunc Jeremias Prophetarol, kitis az ő ha-
 ragosi azzal vadolnac, hogy arulo leuen, az Babyloniabe-
 lieknec akarion töb iot, hogy nem az Isten népencé Chri-
Ioan:11.v. 47. stus Vrankatis azzal vadolyac az Phariseusoc, hogy ellen-
 seget vigien tanitasaual reaioc, monduan: Mit czeleked-
 giúac, mert ez ember soc czodokat teszen, ha így had-
 giuc őtet, minniaian hisznec nekié, s vgy el iouen az Ro-
Act:6.v. 13 maiac el veszie ez helt és nemzetsegúnket. Szent Istuan-
& 7.v. 59. tis, mintha haborusag szerző, és Isten tisztessége nec ka-
& c. 16.v. romloia volt volna, meg kőuezec. Szent Pal és az ő tar-
20. & c. 17. sai ellenis az Philippibeliec ezt kialtyac vala: Ezec az em-
v. 7. berec fel haboritiac az mi városunkat, holot Sidoc legie-
 nec. Thessalonicabannis ilyen szokot szolnac vala fellől-
 lóc, ezecá kic ez szeles vilagot meg haboritottac, im ideis
 el ióttene.

De mi szükség erről sokat szólni, ha niluan vagyon,
 hogy mind az Prophetac, s mind az Apostoloc ideiekben,
 effele hamis fogásokot gondoltanac, az Sátán fiaí, az hiuec
 ellen, mint mi ellenünkis az Papistac: de meg feleltene
 ezekre már regen, Tertulianus, Athenagoras, Cyprianus,
 Iustinus, Arnobius, és többennis sokan, s meg mutattac
 ezeknec hamis voltat, az keresztienekre kent fogásoknac.
 Nem hogy azért az mi tudomaniunc volna, ez soc pusz-
 talagnac

talagnac oka, de sőt ha Isten kegielmességeből ezt nem o-
 ralmaszta volna, immaris regen még ennélis inkább el rom-
 tot volna bennünk.

Ne haborgassac tehát az Papistac az keresztién tani-
 tokat és halgatokat, hiszem ha mi nehezec vagion elle-
 műnc, azt nem fegyuerrel, hanem á szent irasbol szeretet-
 teles czendességgel kellene el igazítani, közönseges conci-
 liomban, melyre lenne minden felől bantafnelkül szabad
 elmenni, ki ki mind ot hozna elő vallasat, és ha valamely-
 lyiknec tudomania szent iras ellen valonac lenni talaltat-
 nec, ne kabalkoduec, hanem adna helt az szent irasnac, és
 maradna meg az szent irasban nekünc aianlattot **IESVS**
Christus tudomaniabá, ahöz ne toldozna foldozna sem-
 mitis, mert tókellertes az, és elegendendő arra, hogy azbol,
 hiuen az Iesust Christust Istennecamiaz fiasnac lenni, életét
 vehessünc az ő neueben, mint szent Ianos Euangelista bi-
 zonitya. **Ioan:20.v. 31.**

De valamig így haborgatnac minket az Papistac, és az
 szent Euangelionnac ioszagokban, szállast adni nem a-
 karnac, mind addigis, töb töb saniarusagot varianac ba-
 tor feiekre, mert bizonyos iele ez valami nagio b romlas-
 nac kőuetkezese nec, amaz feniegető mondasoc szerent:
 Az ki titóket meg üt, az, az en szemem feniet üti meg: **Zach:2.v. 8**
 Az ki titóket meg vral, engemet vral az meg, és az Pro- **Luc:10.v. 16.**
 pheraknac haborgattatasokert és meg ólettelekert, azzal
 feniegeti Isten az halazdatlanokat, hogy pústan hagiattat- **Matth:23. v. 38.**
 nec nekié az ő házoc. Mert effeleknec Isten az ő alnakfa-
 gokat meg szokta fizetni, és az ő gonoszságokban vesztí el **Psal:94.v. 23.**
 őket, vgy mond szent Dauid. Így haborgatya vala Ieza-
 belis Illies Prophetar, de az ebeckel etete meg restet Isten **2.Reg:9.v. 35.**
 erette. Ierusalem sociambor Prophetakat és tanitokat öle
 meg, de vegre ő magais, el rontatec erette. Így iartoc tiis

Papistac, ha beket nem harróc az igaz keresztiéneknek. Megtarta Isten az ő sereget, de titóket elpusztit.

Szolhatnéc sokat arrólis, mely nagy kegyetlen segec legien az Papistaknac ellenűnc, mint törtécc faraszac elmeieket, az mi romlasunkra való igiekezetben, de miért hogy erről ide felis szoltam rövideden, mas az hogy niluabannis vagion, hogy nem mint sokat kellene rolla szolnom, mert az ki, meg gondollia, az Esztergomi Erselegből, az szomoliani iofzagból, és az Geretzi tartomániból, mint üztec kergette ki az keresztiéneket, és czac Canisa alattis miczoda szandekkel voltanac hozzánc az Papistac, bar az oda fel való haborusagokrol ne szolliakis, igaznac lenni nem tagadhattia: hanem it czac azt mondom, hogy elanniera aradot ellenűnc való irigységec, hogy immar, meg az meg holt keresztién tanitoc, sem maradhatnac bekeuel koporsoiokbannis miattoc, hanem soc czufolással és káromlással ki haniattaknac nemely helieken mint Gretzbennis. Mely dologban alab valoc meg az értelmesb poganioknalis, kic az koporsoknac meg haborgatoit, erős büntetéssel szoktac vala meg büntetni. De vallyon sem arthatnac vgyan az meg holt resteknec ezzel, ha mar az ő lelkec Isten orszagaban nyugszic, s valaha ez ki haniattrat restekis oda vitetnec? Semmit sem. Nem erzie azoc mar az füzidálmát, czac kargialaznioc.

Ne talam vgyan veszedelmeket erzie ezzelis, mert né hogy az ő hiueinec ily nagy boszszusagokat szenuedne el Isten, de meg azokertis boszszut allot, kic gonoszoc leuen, koporsoiokból ki haniattattanac, vagy czac felbon-

Georg: Fa- tartanakis. Az harmadic Otto, nagy Carolinac tetemet, briscius in Anno 1001. koporsoiat fel asatuan meg neze. Nem tettzec lib: de origi ez az értelmeseknec, kic az koporsokat fel asni bünne ne stirpis tartyac vala: és ime, Ottonac almában Carol meg ielenec, Saxo feniegetuen

feniegetuen hogy nem sokaig volna elendő, mert hogy az meg holtat meg haboritotta volna. Meg hala penig Otto az vtan masodic esztendőben, David kiraly, kiasata Saulnac és Ionathasnac czontyait, de nem soc időre az vtan, paraznasagban esec, s minden dolgaiban lassub lön. Cambysefis, fel asata Amasis kiralnac testet, mellyet meg veret. Herod: lib: tetuen, meg egettete, de az vtan az Szerecenec, Macro-3. moc, és Ammonoc ellen való hadaban szerenczetlen lön.

Nagy Sandoris be mene Cyrus koporsoiaban, s az ot való irast meg magiarasztata: az vtan osztan őis hamar időn meg hala. Dariusnac fia Xerxes, Belusnac koporsoiat meg asata, ot az oszlopon való irast meg oluasa, mely illyen vala, hogy annac gonoszul lenne dolga, az ki az temetést f l bontuan, azor való iuegedent, (melyben olai között halaa fekszie vala) teli nem töltene. Fohaszkodec ezen Xerxes, hagia hogy Olaiat meg töltene, de noha czac alig vala egy tenerni hiia, soha meg nem telec, és azért nagy szomorusaggal mene el onnat Xerxes. Az vtan őt zaz ezer emberrel indula az Görögóc ellen, de igen meg verettete, és haza teruen rut halállal hala meg, eiel az magaleaniatol meg öletteten. No azért mind ioknac gonoszoknac temetéseknec fel bontoit, sokszor Isten meg ostorozza, s nem hadgia meg ezeketis ily gonoszsagokert büntetésnélkül. Meg erdemlic vgyanis azoc ezt, kic az meg holtaknakis irigylic három refni földöket.

Tudom hogy gonosz neuen veszie ezeket töllem, az Papa fia de nints mit tennem, iob Istennec engeduen, ez soc gonoszsagot hiuatalom szerent meg szolitanom en- nekem, hogy nem mint az embereknec kedueskeduen, Act: 5. v. 29 ily nagy meletatlan sagot, szolitatlan hadnom. Látom hogy magoc veszedelmeket szomiuhozzac s azért czelekednec illienkeppen, Melytől miért hogy szolitaft erdemlenec, vegies

vegiecio neuen igaz intesemet, kőuetuen Davidnac pel-
daat, kitis midőn Nathan Propheta meg dorgalt volna,
nem zugolodecellene, hanem egy általljaba meg valla, és
bana vetket. Mert ha szot nem fogadnac, czac az iora in-
tőnc meg vralasertis, meg veri Isten őket, mint Amos
Propheta niluan ielenti az iora intőknc meg giükölése,
mely igen ellene legien Istenec, de lassuc mar az tób dol-
gokatis.

Amos. 5. v.
10.

Artalmas

tanacz az
elzuefróis.

In histor:

Franc. lib: 9
cap. 3.

Az sem io, (mert felelmes nagj ob romlastol) hogy
ollyakat ültettinc sokszor giükleskor az tanatsban, kic az
miről tanatsot kellene tartani, semmit sem ertne hozza,
és bár valaki io tanatsot adgionis, miért hogy őc fel nem
talaltac czac szegien letekben sem fogadgiac meg, hanem
az karót kőuetic. Ettől vagion, hogy (az mint Robertus
Gaguinus irya) neha neha, tób karara leszen az kőffegnec,
midőn az Pap tanatsához szabiac az dolgot, hogy nem
mint, mikor valamely eszes nemes embert rendelne az
dolognac veghez viuesere, Mert az Pap nem tudom mit-
soda telhetetlen keuely akaratosagbol, mindeneket ma-
ganac tulaidonit, de imez az nepen kőniörtüen, és az
közönseges kart maganactartuan lenni, az mit ioban le-
het az kőffegnec vgy hasznal.

Illyen viszalkodo tanats vala, mint Plutarchus iria
Thocis, ki (midőn Hannibal Poenus Nagy Antiochus
kiralyhoz menuen, az kiraly nac az Romaiac ellen io ta-
natsot adot volna) ellene aluan az io tanatsnac, az kiralt
el haita, s. né hagia, meg fogadni. Illien vala Demostene-
sis Philippus Macedonac, az Persac ellé valo tanats tarta-
saban, mint Iunius és Laconis, Calbanac tanatsi. Vadnac
mostis effelec. De iol meg lassac az feiedelmec és Vrac, tarta-
sanc szamot az tanatsokra, és azoknac veghez menete-
lekre, s. azokbol tanollyanac bőltseseget.

Artalmas

Artalmas iel azis, hogy giüklest [hirdetuen soc viab Az vege-
viab vegezese ket teszünc, de nem allyuc mind meg, maga zest meg né
iob volna semit sem vegezni, hogy né az vegezest meg allani ka-
nem allani. Es vgy vagion vgyan, hogy az soc törüeny, ros.
karosb hog sem hasznosb az kőffegnec, mint Aristoteles,
Cornelius Tacitus, és Horatius tanitnac, de azért az
egytzer el vegezet dolgot és törüent, né kellene fel bonta-
ni. Az vegezes ellen az tiukaszo vitezec ki soc niomorul-
tat czinalanac, és czintalan sagot czelekedene, ez egy ne-
hany esztendőkb en, szemünkel latyuc minniaian, de kinec
esecsziue meg raita é ki foga az szegeniec mellet é ki szol-
galtata ki az vegezest é Semmi Töróc nem kel, így ma-
gunkis el fogiathatyuc egymast.

Ide valo azis, hogy az ország giükleskor, kiki mind Kiki mind
többet tanatskozi az maga dolgarol, hog nem az ország, czac maga-
nac közönseges és szükseges dolgairol, s. vgyan sokáigis ra visel go-
halogatyac mind kezdetet, s. mind veget az giüklesne, dot.
Nem io vgyan az herrenkedesis neha, de karos ollyankor Az hoszu
az halogatas, mikor az időnc mi volta, nem vára st, ha- tanaczka-
nem taborban szállast ki uanna. Nem oknelkül mondotta ros.
volt Töróc Czaszar az keresztiene giüklese felől, hogy
am tanatskozzanac őc, en tudom dolgomat, s. el iatoc
benne, mellyet mi vegre mondor legien megis bizonita.

Ratisbonabá midőn giükles volna, es az veléztse, A-
lexanderrel, az kerebrie feiedelmeket, az Töróc ellé inger-
lenec: Budabannis penig, az Töróc romlastat tartananae
tanatsot, azonközben, az velentzese ket á pogansag szór-
nien ronta. Methonat meg vőue, és nagy sokasagor vün
rabsagra. Az Vormatziai giükleskor, Nador Feier varat, or-
zagunknacerős bastiaiat, szinten Z. Ianos niaka vagasan
Anno 1521. Sultan Zuliman, nagy kőnien meg vőue,
Mas esztendőben az Noribergai giükles alatt is meg, ket
O zaz ezer

száz ezer emberrel elindulván Rhodot meg szálla, s hete-
dicholnapban megis vőné. Az Spirai gyűléskoris, Laios
Királt Anno 1526. azon napon melyen Feier várát meg
vette vala Mohátsfal igen meg veré, hazánknae io részét
elfoglala, czac akkoris eggiel mással haró száz ezer ember
vesze el szellel az keresztienségben. Nag oká lón, egy kőso-
ros Barát Tomori Pál ez Laios veszedelménec, akkor iob
lót volna berbitelni az Clastromban, ne dobozta vol-
na, idő előt segetsegnélkül az iffiu kiralt, az ellenféggel
valo szemben menésre.

Az Saltzburgi Pispóc segitsegere kellett ekkor menni,
maga iob volt volna, ez egy embernece el veszni, hogy né-
ennyi keresztienségnece így romlani. De vallyon vgyau
mit végeztetec akkor az Spirai gyűlésben? Az igaz keresz-
tienség romlásokról lón az tanats, mint meg asztathassé
fegyvereket keresztienséggel, az volt fő dolgoc. Azom-
ban Isten ez tanatsot, (mint az mostani Papistac végeze-
seketis) czac neveti az eghbót, és büntető cstorul el bot-
sata Sultan Szulimant, ki nem socidó muluán, hadat in-
dituán, az ver szomihozoknac erdemec szerenti meg fi-
zete, mert Auszriaban nagy erővel vgy mint harmad fel
száz ezer emberrel be szálla, Betsetis meg szálla noha meg
nem vehete. Így fizete meg mind az keresztienség veré
szomihozoknac, s mind az vízha vonio Magyaroknac
gonossagokat. Soc ver onrast és pusztasagot teuen.

Logondui. Vegezetre, az börtönc arrais szamot tartottac, hog mi-
felő feiedel kor Isten nagy az io feiedelmeket és gondviselő vrakat el-
mekről vőtte, auag giermec és vakmerő feiedelmet adot valamely
meg valni, helynece, az olyan helyre kővetkezédő nagy romlásnac ie-
nagiob rő lenec tartottac azt lenni. Mert az meg keltetésnece pelda-
lásznae iele, iabol, meg tanoltac hogy valamikor az kősségnece és or-
szagnac közönséges haborusagaban, meg halnac, az te-
kintetes.

kintetes, Isten felő, és hatalmas emberece, de nem soc
időre az vtan, nagy változasoc kővetkeznece. Az Vr Isten
efféleket, kie az ő hiuatalokban igazan el járnac, előb ho-
gy sem, az veszedelē közönségesen valamely helyre kővet-
keznece, ki veszi ez vilagbol, ne lassac az ióuendő gonoszt,
és az öröc nyugodalomra viszi.

Lorh midőn Sodomabol ki ment volna, az egész va-
ros kenköves tüzzel vesze el. Ierusalemből is az veszed. **Gen: 19.v.**
Isten előt, Isten ki viue hieuit, ne lennecece refzesec az ve- **12.**
szedelemben. Salomon halala vtan, az Israel nepe két
fele valed, és magoc közöt kezdenec hadakozni. **Ios: 1. Reg: 12.**
phat kiraly halala vtannis, kővetkezec az Philisthausoknac **v 16.**
és Araboknac, maradékira valo ki rohanasoc. Az Babyloni **2. Par: 21.v.**
fogfagis Iosias kiraly halala vtan lón. Meg haluán Theo- **16.**
dosius Czašzar, Olasz és Spaniol orszagot, az Vandaloc, **2. Reg: 24.**
Gottoc &c. szörnien pusztitac. Szent Agoston halala v- **v. 10.**
tan soc pusztasagoc, és az igaz tudomannac meg homalio-
siasa kővetkezenece, mint Luther Marton halala vtannis,
az feiedelmec közöt valo karos hadac, és az tanitoc kő-
zöt valo soc vízha voniasoc lőnece. Huniadi Ianos, és Mat-
tyas kiraly holtoc vtan, Magyar orszagot lassan lassan iob
refzre mind elfoglalac az Törökóc. Ez egy nehany eszten-
dőkben mely főfő és tekintetes hadnaginkról, regi hallot
latot Vraktól, és vitezektől fosztattunc meg, ki ki mind
meg gondolhatya. Es maid anniera iut dolgunc, hogy ha
meg egynehaniat közölünec Isten ennyi soc haboruink-
ban ki veszen, czac feiünket sem tudgyuc kihez haitani.
Mit ielenczenece ezec, ez felő példac, io részre meg abra-
zollyac. Nagiob romlással feniegetnece.

De im még sem vesztic esztinkben, niomorult allapa-
tunkat, s azért nem tudgunc, az börtöns embereket, és vites-
seghez eitő hadnagiokat, meg börtölöni, maga bizoniara

ha valaha, szinte most volna szükségünce vgyan egytzer
reaioc. Talam azt velic nemellinc, ez egy néhány eszren-
dóbeli lassusagos, és soc pusztasággal meg lór, kised és
el változharó iofzerentfénkből, hogy vgyan nagy iol va-
gion dolgunc, de iol meg lassuchogy meg ne czalliuc ma-
gunkat, szinte akkor kel leg inkább felni, mikor nagy ba-
torlag vagion kőztűnc. Nem szoloc immár it az vitelo
segről, noha szükséges volna itt is, mert az mint azzalis
elűnc, soc nem io f. niegető ielec talaltarnacabbannis, ha-
nem az hol ide hatra helie leszen, nem mulatom asz-
tis el.

Valamig I- Ez ieleket azért en meg gondoluan, akar ki mint ige-
steñel meg rieis, az Poganfagon valo diadalmunkat, alhatatos szaba-
nem bekel dulasunkat, és bekefeleges meg maradasunkat, de en az hi-
luncalharo zelkedesnec beket hagyuan ez ieleknec, és tób fogiatko-
tos bekefe zasoknac erieiből, semmikeppen nem igerhetem, valamig
gunc nem Istennünkkel meg nem bekelűnc, mert Istentől, ki az giő-
leszen. zedelmet adgia semmi iot, nem varhatunc, mig orankent
geriesztűnc inkább, hogy nem haragiat oltanuc ő szent fel-
segenec. Io modgia vagion ő Istensegenec benne, mikep-
pen az ő hiueit, meg tartsa, de niluan meg rontya az go-
noszokat, kicsem az io inteffel, sem az czapasockal, nem
gondolnac, és minden el vót iokrol halaadatlanoc.

Oly ha vgyan falditanam en, hogy ha szinte meg sza-
badulnankis, az Papistac legy ottan, Baluany imadasra, ke-
pec tiszteletire, és hamis Isteni szolgálatra, kenlzeritene-
nec minket, és ha kic lelkec ismeretec szerent nem enged-
nenc, azoc ellenfegyvert fognanac, melyből vizzha vo-
nias tamadna, mint az tób keresztien országokban megis-
lót immár ez sokszor. Bizony dolog penig az, hogy ilyen
szandeckal (czac hiitaba tóric feieket) az poganfagot orsza-
gunkból valoban ki nem giomlallyac, sőt ha egy ideig el-
giózzú

giózzúkis, hamar ismet kezünkön vesztűnc. O ki iollat-
ya Istent á szíueknec állásit, ha látja az ő igeie ellen valo
igiekezertűncet, soc akadékokat vet előnkben, azockal
meg tartosztat minket, és ha akarja az Töróc alattis meg-
örzi szent igeiet.

Bizony dolog azis, hogy ha szinte meg szabadulnan-
kis, de nem lehetne sokaig allando bekefelegűnc, ha ismet
az Baluaniozasra ternenc, mert vagy egy, vagy mas fele el-
lenfeget, hozna ismet az Vr Istent reanc, ki által meg ron-
tana bennűncet. Bizonságom erről Moyses Propheta, ki Deut: 4. v
mincc vtanna, meg tiltotta volna Israeltől az Baluany ke- 25.
peket, valamely lenne, ferfiunac, vagy Aszszony allatnac
abrazatyara, vagy akár minemű földi lelkes allatnac, és az
eghen repelő madarac kepere: földön cziuszó maszó al-
latnac, vagy föld alatt, az vizben lakozó halmac hasonlatos-
sagara. Meg tiltotta volna, az napnac, holdnac, czillagok-
nac, és eghiseregeknec imadasatis, példaiul elő hozuan,
az Horeb hegyen az Istent szauanac hallasat, de semmi ab-
razatnac nem latsat, az vegre, hogy meg czalattuan, valami
baluan kepet, magoknac ne czinalnanac. Ezeket elő szám-
laluan, vegezetié osztan, az Vrnac mondásauat, így pet-
setie be beszédet.

Mikoron (vgymond) fiakat, és vnokakat nemzez, és
kesendelazon az földön, és meg czalattatuan meg fertes-
teritec magatokat, baluant czinaluan akar minemű allat-
nac hasonlatossagara, eckeppen gonoszt czelekeduen á ti
Vratoknac Istenteknec előtte, hogy őtet haragra ingerellie-
tec. Ime bizonságul hiuom ti ellenetec ez mai napon, az
mennyer, és á földet, hogy hamar ismet el vesztetec, az föld-
ről, melliet az Iordanon által menuen birandoc vattoc,
nem soc ideig lakhattoc azon az földön, hanem el tóról
titóket az VR arrol az földről. Es szellel hint titóket min-

den Pogany nemzetseg közöt &c. Im niluan mondgya Moyses, hogy nem sokaig birhatnac az igiretnec földet, ha Baluany kepeket czinalnanac és tisztelnének az Sidoc. Ha sonlokeppen azért, ha szabadosoc lennenkis az Törökök, töl, de vgy sem birhatnuc igen sokaig bekefegefen orszagunkat, ha Ismet az Papistac Baluaniozasokra hailananc, mellyekert ostorozot Isten ez ideigis minket. De lassus immar ez irasnac harmadic reszeris.

HARMADIC RESZ.

Melyben azt mutatom meg, hozzané hasonlo niomorusagban, mihez tartottac magokat, az mi előttunc valo Sidoc, poganioc és keresztiene, és mit czelekettene.

ELŐfamlaluan az mi soc romlásinknac okait, és nagio b pusztasag következese nec icleit: immar azt kel szorgalmatoson meg tanulnunc, mikeppen tauoztathasuc el, mind az ielen valo niomorusagokat, s mind az minket feniegető nagio b romlást. Melyről hogy iob er telmet vehessunc, im mostan először példaiul előfamlalom, az mi előttunc valoknac magoc viselesekert, az vtan ostan nekünkis mit kellellec czelekedniunc meg mutatom. Ha ki maradasat akarja edes hazainac, nemzetsege nec, felesége nec, gyermekinec, rokonsaginnac és io barátinnac, legien az io

az io intes nec meg fogadoja, s vgy az szép kiuanatos szabadsagot meg nyerhetiuc Isten töl.

Az Sidoc mint viseltet magokat az pusztasagnac ideien.

1.

Az Sidoknac Istenelő vezeri és kiralyi, mikor az Isten A. z. irast ol haragiat feieken lenni lattac, az Moyses ötödie könyuet, uastac a Sidoc. Isten nec parantolatya szerent, vellec hordosztat, azt for. doc. galmatoson oluastac, abbol tanoltac meg, mit banyon Isté, Deut: 17. v. 1. s. mit szerezsen, és ha lattac valamit az ő attyoc szerzesek. 19. ben, az Vrnac parantolattiaual ellenkezni, leg ottan elie. Ios. 1. v. 8. ne mondottac, és az magoc közöt valo gonossagokatis 2. Reg. 22. el hagiuan, minden dolgokat az Isten törüeniehez szab. V. 13 c. 23. rac. Ez szerent valamikor az ellenfeggel meg ütkösztenec, V. 3. mindenkort gőzedelemmet iartac, de valamikor Isten Ludith, s. meg veruen, Baluaniozara, s egieb gonossagra hailotta. V. 4. nac, nem czac az ellenfegtől meg gőzertene, hanem eh. Az z. iras seggel, dragasaggal, dög balallal, és tób czapasockalis o hoz sabuan storoztattanac, mind addig mig ismet meg nem tertenec, eleteket a Rakua az szent iras effele bizonyosagokkal.

Sidoc meg

Az Israel nepe, Baluany imadasaert, büntetesül adat gőztec eltatot vala az Syriai kiraly nac alaja 8. esztendeig, de meg lensegeket, teruen Istenehez Othoniel által meg szabadittatec, s 40. Iudic: 3. v. esztendeig bekefegeclón. Az vtan mikor ismet gonoszt 7. & v. 13. czelekettene volna Isten ellen, Eglon Moab kiralytól meg gőzertene, kinec 18. esztendeig szolgalanac, hanem az meg teres vtan, vgy szabadita meg Isten őket. Az vtannis mikor Isten töl el hailot volna, és büntetesre Iabin keze. Iudic. 4. v. 3. ben adattatot volna, meg ismeruen bünet, vegre meg te, te, Istenhez fel ki alta, s az Vris raitoc kőniörüluen, az husz

Iudic. 6. v. 1 husz esztendeig való inlegetől ki szabadita őket Debora
& v. 26. & által. De ismet Baluaniozasban esnee be, kiert az Madia-
c. 7. v. 22. nitaktól szörnien pusztittatnac: meg teruen penig Isten-
hez kiáltnac. Istenis Gedeont szabaditoul adgia nekic, ki
az Vr paranczolatya szerent, leg először is az Baluant ron-
ta el, s az vtan ellenfegennis diadalmat vón, czac három
ezaz magauat.

Iudic. 10. v. 7. Azon Israel fiai, mikor Thola és Iair holtoc vtan, régi
bűnökhez vy gonoszságokat rakuan, az Baluanioknac a
Baalnac és Astarothnac, s több hamis Isteneknek is szolgál-
nanac, meg haraguec az Vr raita, és tizen nioltz eszten-
deig, az Philisthaeusoc és Ammon fiai kezekhen adattanac:
Vegre gonoszságokat meg ismeruen, így kiáltanac fel Isten-
hez. Vetkeztűnc teneked, mert el hattunc tegedet mi
Vrunkat Istenünket, és a Balnac szolgáltunc. Szemekre
hanya vgyan Istenis haladatlan ságokat, meg mutatuan ne-
kic, menyien ellenségtől mar meg szabadította volna őket,
s mind az által el hagyuan őket, idegen Isteneket tisztel-
tenec volna, és azért többé mar meg nem szabaditana.
Mennietec el (vgymond nekic) és hiitoc azokat az Iste-
neket segítségül, kiket magatoknac valasztottatoc, s sza-
baditsanac meg őc titóket az keferűsegnec ideien. De me-
gis ezt mondac az Vrnac. Vetkeztűnc, am bar vgy fizes
minekűnc, az valamint akarod, czac hogy szabadits meg
mostan minket. Es ezt monduan, minden idegen Istene-
c Baluaniat ki haniac határokból, s az Vris kőniöruluen,
meg szabadita őket.

i. Reg. 15. v. 11. Afa Iudanac kiralya, miért hogy az ferfiu paraznakat
országabol ki veszte, és ki tisztita az Baluanioknac, mel-
lyeket az ő elei csináltanac vala, minden ruszágat, s az
Priapus vralatos Baluany kepetis, el ronta, szép bekefeg-
gel bira, az Israel kiralya Baasa ellen országot, az szerez-
neken,

neken, kic tiz száz ezer emberrel, három száz fegyveres 2. Par. 14. v.
szekerrel, mentec vala ellene, nagy diadalmot vón, sőt A- 13.
zarias, Istennec lelke által, Afsanac s az velle való nepnec
így szola: Az Vr vagion ti veletec, mert tiis ő velle vol-
tatoc, ha keresenditec őket, meg talallyatoc, ha penig el
hagiandgiatoc, el hagy őis titóket. Sok időtől fogua mar,
az Israel, az igaz Istennelkül, papnelkül, Doctornelkül, és
törüennelkül vagion, ki ha meg tert volna, az Israelnec
Vrahoz Istenehez az ő niomoruságaban, segítségül löt
volna az őket keresők nec. De ez időben nintsen, sem a ki
menőnec, sem a be iőuőnec bekefeg, hanem vagion az ot
lakozonac nagy niomorusága, el annyera hogy egy nem-
zetleg az masiktól, eggic varos a masiktól el rontassac,
mert az Isten minden sanaruságat giőtri őket. Ti penig-
len legierec batrac, és kezeiteket le ne eresztetec, mert a
ti munkatoknac iutalma vagion.

Meg tertzic ez mondasból, hoy az ideigis azért rom- 2. Reg. 16.
löt volna az Israel nepe, hogy Istenet el hagyuan, Baluant v. 3. & c. 17.
tisztelt és imadot volna. Achaz kiraly, Baluaniozasaert, v. 7.
sóc inlegetiőre ludat, mint Osee Israelnec kiralya ideie-
ben, az Baluaniozo Israel az Affriabeliektől szörnien pus-
tittatec. Ezt Ezechias kiraly fel kerese, mi lehetne az nagy 2. Par. 29. v.
romlasnaca oka, s fel talaluan, az igaz Isteni tiszteletet he- 6.
liere allata, az Baluaniokat mindenűt ki irra, az ertzkigio. 2. Reg. 18.
tis, melliel Baluanioznac vala el ronta. Mely dologert, l. v. 4. & c. 19.
Istenis minden ellenfegengiózedelmessé teue őket, és czac v. 35.
Angiata altalis, az Sennacherib taboraban eiel 185. ezer 2. Par. 29. v.
embert vagata le. Nagy diczeretet teszen az iras ez kiraly 12. & c. 31.
feől, hogy szíue szerent kereste volna az ő Vrat Istent, és v. 21.
minden hamis Isteni tiszteletet, ki giomlalt, volna. Ezek-
hez sóc hasonlópeldat talalhatz, czac az Michabaeusoc hi-
storiaiabannis, kik is meg ismeruen verkeket, Istenekhez
p meg

megtertec, és socszip diadalmat vőttec ellensegeken, kik nec peldaiokat ha miis kőuetnűc, sockal iobban lenne dolgunc.

II.

Tomba mikor az Sido keresztiene, romfoknac o Kőniörges, kat fel talaltac, és Istenekhez meg teruen, valami nagy erős fel és bõitõ ellenseggel szemben szállottac, buzgo kőniörgest törtenece leffel voltac igaz hitbõl, közönseges bõitõt (de nem Papista modra giõzedel-valor) hirdertene, és szüõc szerezni kerte Isten, hogy az mesec az Si reaioc kőuetkezendõ nagj ob veszedelemtõl oltalmazna doc.

Exod. 17. v.

II.

te. Pelda rolla, az Moyses kőniörgese, ki midõn kezeit f l emeluen imatkoz nec, Iosue g õi vala el az Amalechet, le eresztuen penig kezeit, Amalec el biria vala Iosuet. Mely dolgot latuam, az kõre le ültetec Moysset, Aaron penig és Hur ket feiõl az õ kezeit tartiac vala, s mind estueig vagattec Amalec. It az imatlag haszna niluan lön.

2. Par: 14. v.

II.

Afa kiraly, midõn Zara Szerencze nel meg volna viuan dõ. elõb így kőniörge: O en Vram Istenem, nem kũlõmb te nallad, keuesec altal segellye meg, auagy sokac altal. Segely meg minket o mi Vranc Istenünce, mert te benned vagion minden bizodalmunc, és az te neuedben bizuan iõrtünce ez sokasag ellen. O Vram te vagy az mi Istenünce, erõt ne vegien te raitad az ember. Ez vtan meg ürkõzec ellensegeuel, meg giõze, és mind fortig vaga. Mikor az Ammonitac, és Moabitac Iosaphat ellen raborban fallot- tanac volna nagy erõuel, és mit czelekedni nem tudna, ha nem czac Istenhez foliamni, közönseges bõitõt hirdere, kit sintõl fogua nagyig, minniaian az Vr eleiben giülenec, és nagy buzgo kőniörgest tõnec, keruen Isten, hogy ho- lot õ nekic annyj ereie ne legien mellel az ellenseget el giõzhesse,

giõzhesse, oltalmaznaia meg õket. Es ime az ellenseg eg- gie az masikat õ magoc leuagac magokat, Iosaphat nepes uel czac az holt testeket talala, és oly nagy niereleggel iara, hogy három nap sem giõzec az pradat el takarni.

Ezechias kiralyis, mikor az Sennacherib karomlo le-

2. Reg: 19. v. 15.

uelet meg oluasta volna, fel mene az Vrnac hazaba, ki te- rielzte az Vr elõt azt, s így imatkozec. O Vram Israel nec Istene, ki az Cherubion ülsz, czac te egiedül vagy ez föld nec minden kiralyinac Istene, te teremtetted men- niet és földet. Haits le Vram fũleidet, és halgas meg, nisd meg szemeidet, és lasd és hald meg Sennacherib nec min- den beszeder, ki el küldõt hogy az elõ Isten nekünce sze- münkre hanna verne. Vram el pusztitottac vgyan Assyria- nac kiralyi, az Pogany nemzetsegeket, és mindenec földet, és az õ Isteneket az tũzbe hantac, mert nem Istenec vala- nac, hanem emberi kez nec czinalmanyi, fabol és kõbõl valoc, és el rontottac õket. Mostan azért õ mi Vranc Iste- nunc, szabadits meg minket az õ kezekbol, had ismeriee meg ez föld nec, minden orszagi, hogy czac te egiedül va- gy az Vr Isten. Es így nem czac ellensegetõl meg szabadu- la, hanem az Isten nec Angiala kartis tõn ellensegeben. Iu- dith: 13. dithis imatfaga vran batorodec meg, az reszeg Holopher- v. 6. nes nec feie vetelere. De az kőniörgestis restellyuc mi, s rit- kannis örũlhetünce az io niereleg nec.

III.

Harmadszor ereiekben fel nem fualkottanac, sem io Az Sidoc szerenczeiekben el nem hittec magokat, hanem vagy so- sem magok kan voltanac vagy keuesen, de czac Istenben bisztanac, és ban sem io nagy batorlaggal vittanac meg ellensegeckel az Vr Isten- szerencze- nec neueiert, hazaiokert, s maradekokert. Azert Istenis iekben nem nem hatta, hanem soc ioual latogatta meg õket. Bizonlag biztanac. errõl az Afa kőniörgese, bizonlag az David mondasais, ki 2. Par: 14. v. így szola, mikor Goliathal szemben megyen vala: Te en I,

P 2

ream

1. Sam: 17.
v. 45.

ream fegyverrel, dardaua, és paissal iősz, en pedig te read, az seregcknec Vrnac, az Israel serege Istenehec neueben megyec, mely Israel népet ma te meg czufoltad. Es az Vr tegeted az en kezemben ad, meg verlec tegeted, el valasz- tom tölled az te fejedet, és az Philisthaufoc taborok beli holt testeket ma az eghi madaraknac adom, és az földi vadaknac, hogy mind az egész nép tudgia meg, hogy Israelben vagion az Vr Isten, és ismerie meg ez az egész sokasag, hogy nem fegyverrel, sem né dardaua tart meg az Vr, mert őue az had, és titóket az mi kezünkben ad. Es így el giőze az nagy oriaft.

1. Sam: 14.
v. 13.

Jonathasis Isteneben bizuan, az inassual ketten, az Philisthaufokra mene, és egész taborokat meg haborita. Ide valo Iudas Machabausnakis mondasa, kitől az Syria iackal valo ütközetekor, mikor kerdenec az maga vitezi, hogy viharanac őc meg keuesen, oly nagy és erős sokasaggal, holot megis badgiattanac legienec ehseg miat így felele, bizuan az Vr Istenben. Könyű dolog (vgymond) az sokaknac az keuesec kezekben adattatni, és mind egyet teszen az menniei Isten elöt, sokackal szabadítani meg, és keuesekkel, mert nem az seregnec sokasagaban áll az had- nac meg verese, hanem menyből vagion az erősség. Oec mi reanc sokasagokban vakmerőn és keuelyen iőnnec, hogy el veszeffenec minket, az mi feleséginket, és gyermekinket, és sakmant regienec bennűnc: mi pedig len az mi életűnkert és törvényinkert viuunc: és az Vr ő maga meg rontya őket mi elöttunc. Ti azért ne fellyetec róllocc. Ez sēp bizodalommal meg romlec ellenlege, ő szép nierefeggel isra.

3. Esd. 4. v.
50.

Tuttac ezec, hogy czac Istentől adatic az giőzedelem, azért sem io szerenczeiekben, sem ereiekben, tanatsokban, hatalmokban, giorfalagokban, mereszlegekben, sem sokasagokban, fegyverekben, és erős eppitmeniekben nem

biszi 22

bisztanac, sem pedig keuessegekben el nem reműltenecc, hanem Istenben bizuan vagy sokan vagy keuesen volta- nac, maradasaert az Vr népenec, nagy batran szemben szallottanac ellenlegeckel, és az Vrnac neueben meg ver- tec őket. Vgyan sem szabadul meg az király nagy ereie al- Psa. 33. v. 16. tal, sem az Orias meg nem tartatic az ő ereienec sokasaga- ban. Czalard az lois az meg tartatra, ereienec bōuolkō- dese meg nem tartya őtet. Hanem menyből adatic az dia- dalom, ő mikor akarya, czac keues által, és akar mi erőt- len eszköz által is, nagy giőzedelmet adhat, Adis pedig az ő benne bizoknac.

Annac felelte mikor az ellenseget meg vertec, dicze- III. retet monduan, nagy halakat attanac az Vr Istennec rolla, Halakat at, hogy ő fellege, annyi socioual latogatta volna meg őket, tac Istennec Az Israel népe halat ad Istennec, az Pharahon vót diada- á Sidoc, somert. Iosaphat király hasonlokeppen, az diadalomert Exod: 15. be menuen Iudaua az lerusalemi templomban, nagy di- v. 2. czitetet mond az Vrnac. Debora és Barac sem mulattyac 2. Par: 20. v. el az ellensegnec meg giőzese vtan az haladaft, hanem szép 28. diczeretet monduac az Vr Istennec. Iudith Aszonyis, az Iudith: 5. v. 1 Holophernes vót giőzedelem vtan, arra int mindene- Iudith: 13. ket, hogy diczernecc az Vr Istent, ki ő általa szolgáló lea- v. 17. & c. nia által, meg ölte volna az ő népenec ellenseget. Az Ho- 16. v. 1. lophernes taboranac meg futamasa vtan pedig, Iudith sēp halaado diczeretet enekel az Vrnac. Halat attanac azért mindenkor az el vót iokert Istennec az Israel fiai.

Oetőd szer midőn az Israel fiai, hatalmat vőttenecc az V. ellensegen, tuttac hogy az Vrnac parantsolatya szerent, Deut: 20. v. egy arant kellene elosztani az egész sereg között az pra- 14. dat, és azért az sakmanion nem öltec, vagtac egymast, ha- nem az ellenseget sőtig vagtac, onnat meg teruen, az ra- gadomant felszettec, és egy arant el osztottac magoc kö- P 3 zót,

zót, Isteneket sem feleltetec el, hanem az Isten tisztességeis szakasztottac az nierefegben. Mikor Moyses Isten parantsolattyal Phineest, az Madianitac ellen elküldet, re volna, meg giőzé ellenfeget, és az ragadomant egybe horduan; az Vr azt hagyta Moysesnek, hogy az prädát egy arant olzsa el azoc kőzöt, kic az hartzra ki menuen vit, tanac, és mind az egész tőb sokasag kőzöt: de az Vrnac részere valotis ki szedne, és Eleazar Papnacadnaya: s vgyis czelekedec Moyses.

Iosueis nem tartta maganac az ragadomant, mellyet Jos: 8. v. 27. Hai városban kaptanac vala, hanem az szerent olztatec el az Israel fiai kőzöt, mint Isten hatra vala Iosuenac. Dauid mikor Siceleg városnac fel duloit, kic soc nepet és maganakis két feleséget fogagra viszic vala, el érte volna, meg ütözec vellec, és estuetol fogua más estueig mind yaga őket, és negyuennel tőb el nem szaladhatna bennec. Iara Dauid ot nagy nierefeggel, az rabokatis eppen minden ragadomannyal meg szabadita, s az ellenfeg marhaia bannis sakmant tőn. Valanac penig nemelylec, kic az hartzon nem lőtteknec, az prädaban egyeb részt sem akarnac vala adni, hanem czac feleségeket gyermekeket, kiket meg szabadítottanac vala. De Dauid így szola: Nem vgy czelekedgi etec en atyám fiai azokból, mellyeket Isten nekünc ador, ki minket meg őrzöt, és az reanc robant latrokat kezünkben attá, senki se fogadgia ez ti mondaftokat, hanem annyi része legien az hartzra mentnekis benne, menyi az partekanal maradotnac, egy arant olztozzanac: s vgyis lőn.

VI. Vegezetre nem az ragadomány kedueiert hadakoz, Io vegre ha tanac, hanem Isten tisztességeiert, hazaiokert, maradafodakozta kert, feleségekert, gyermekekert, ezuegiekert, aruakert, és nac az Si- bekefegekert az Israel fiai, mint ez az Dauid példaiabol, és az Ma-

az Machabaeusokbol világosan meg tettzie, mert készec voltanac inkább meg halni az hadban, hogy nem mint, 1. Mach: 2. v. 21. nemzersegek nec és az Isteni tisztetlet nec romlásat pusztulást szemekkel látni. Nemis estenec addig a prädanac, mig ellenfeget el nem giőztetec, hanem Iudas tanatlat, 1. Mach: 4. v. 17. meg fogatrac, ki arra inti vala őket, hogy addig mig az ellenfeg fen állana, ne adnac prädallásra magokat, mert meg had volna ellenec, hanem a seregben maraduan, vernéiec meg előb ellenfeget, s az vtan szednéiec fel a prädát bátorlással. Eze az ragadomanybol az erőtlenek nec, őzue, gyek nec, aruak nec és venek nec igaz részt szakasztottanac, 2. Mach: 8. v. 28. & 30. az tőbbiuel ő magokis igazan olztoztanac.

Igy viseltetec magokat az Sido keresztyenec, azért Istenis vellec volt, és soc diűis ellenfegeken törtte giőzedelmesecké őket. De mi nem vagiunc ez io dolgoknac meg tartoyi, s azért tudunc ily ritkan iarni nierefeggel. No ha valaha már meg akarunc szabadulni, szükfeg dolgainkat Isteni felclem szerent io rend tartásban foglalnunc. De lálucimmar az Poganyokis mint viseltetec magokat.

Az regi Romaiac, és egyéb keresztyen s. pogany feiedelmec mint viseltetec az veszedelmes haborusagnac ideien magokat.

Az regi Romayac, bizonios könyuekből tanoltas meg mihez kellesec magokat az raitoc valo saniarusagokban tartanioc, mellyeket Sibyllaknac neuelztenec, és azokat oly böczületben tartottac, mint az Prophetac irasit mi. Mikor azért, amaz Romay szabad kösség meg eppen volt,

erte valamiben, leg ottan meg büntette, ki miat pelda beszédben kezdé lenni, hogy Vespasianus szinte vgy elne az tiszttartókkal, mint a Spongiaual, mert mint az Spongiat az viz ital vtan, így amazokatis az kazdagfagnac el szíu-
sa vtan, igen meg szokta volna fűzarni.

III.

Az tanacz-
ra mind be-
gültet az
Romaiac.

Szokas volt ezis az Romayaknal, hogy midőn valami nagy dologról, mint az ellenség ellen való hadakozásról, modgiarol keller tanatskozni, mind az tanatsbeliec, s mind az tób kösség, minniaian őszue giültene, tette-
set, módafat, és az ellenség ellen való had víselesnec mod-
gyat, ki ki mind mit mondana hozza szép czendességgel meg mondottac. Ha ki az szegenyec között használ nos ta-
natot, és io vtat mutat vala benne, meg aiandekösztatit
vala. Meg sem hallyac mi nallunc az kőz legenyne szauat,
maga sokszor az dologhoz jobban hozza szol, egy szege-
ny legeny, ki minden ideiet a vitésségben töltötte el, az
giengeselegnec szolgáló vitésség nem látottaknal. Titkon
kel vgyan az ellenség ellen való vegezésnec lenni, de azért
az soc ember monda-fából, az tanatloc, soc magoc kőzöt
elmelekedeste melto dologról emlékeztetnenec meg, am
bator magoc tudnac ősztan fő vegezéseket.

V.

Az Romay birodalomban, mindenkör bizonios szá-
mon való vitezeket tartottanac, kiknec szabadságoc volt,
és iőuedelmec, iőszagokat birtac, és az vegekben lakuan,
mindenkör eleffel, hadi szerzsammal készen voltanac,
s nem czac az vegeket meg őrzőttec, hanem küllyebbis
vetettec a Romay birodalomnac hatarat. Ezt czeleketre
Maximilian Csaszaris, az Velentzesec ellen indított hada-
ban, s hasznatis vőtte. Nehez vgyanis akkor ket fele kap-
ni, mikor már taborban kellene szállani.

VI.

Dondart
hattac az

Az ütközetkoris io fokafoc volt a Romayaknac, mert
soha modnelkül vakmerőuen, ellensegeckei szembe nem
mentec

mentenec, hanem taboroknac edgyic erős részec, minden. Romaiac
kor meg hattac dondarban, hogy ha valamellyic szarnia az ütközet
ban az vitezec meg faradnanac, vagy meg toliarnanac, az kor.
allo seregből, mehetnenec segítsegre, és az meg toliatot
hadat allathatnac helyere. Így azért ha szinte egy vagy ket
ütközeten vesztettenekis, nem futamodot mingyaraft
meg az egész tabor, sőt nagjób bátorsággal ellensegenec
forduluan, viadalt vyitot velle.

Az regi Pogany feiedelmec, arrais gondot viseltet, VII.

hogy az vegezes vtan, nem mulattac ideieket hiába, ha-
nem Salustiusnacintefekent, heuenieben dolgokhoz lat-
tanac. Vgyanis giorfahag kel az hadhoz, nem lassusag. Nem töltöttech
iauallom az eretlen, vac, esztelen és magagondolatlanjaban az
giorfahagotis, de diczeré azt az sietseget. mely az io mod
gialual lőt vegezes vtan, nem aluszsa el dolgat. O ki hasz-
nos az farat, és meg remült ellenséggel heuenieben banni,
de viszontag nagy karos, az készen valóknac, dolgokban
halasztat tenni. Iulius Csaszar nagy hofszu vtakat, nagy
giorfahaggal veghez vit, vgy anniera hogy sokszor, előb
szemben szállot ellensegeuel, menetele felől való hirnel.
Soc hasznat vőttec az Görögökis, hogy az meg remült
Persaknac, szíuet venniec nem hattac, hanem serenyen
fogtak dolgokat.

Illyen gioras az Törökis dolgaban, mert az előt min-
dent el rendeluen, és vegezuen, az mi szükségos az had-
hoz, egy vagy ket nap, annya földet el megyen, menyit alig
vinne veghez egy holnapig az mi fekete tyukafó hadunc.
Az vegezes vtan, nemis tölti el ideiet czac semmiben, ha-
nem dolgahoz, kemeny serenféggel fog. Ezzel giőzi dol-
gatel. De szegiennec tartyc talam mi ezektől, tanolni, ma-
ga meg az Poganioktolis diczeretes volnatatofagot ven-
ni, az io dologban.

VIII.

Vigiazással
ütköztec
meg ellen-
segeckel.

Lib: 1. de
bello iuda:
cap. 14.

Lib: 2. Hist:

Az ketsebben eset, és vtolso szükségre szorult ellen-
seggel, az regi feiedelmec, nem minden felelemnélkül fal-
lottanacszenben, sőt sokszor elis hattac őket, tuduan azt,
hogy az giőzedelem felől valo ketsebben eses, mint Iose-
phus irya, batrabbacka teszi az ellensegeket, mert vgyanis,
á mint Iouius iria, az vtolso szükség diűűsegre forditya
őket, és azokat, kic vgyan tellyesseggel ketsegesec eleter
felől, iob refzre mindenkor, az felenkekből igen erősecke
teszi. Mikor az Leuctricai giőzedelem vtan, melyben á
Thebanusoc az Spartanusokat meg vertec vala, Iason
Pheræushoz küldöttenece volna, keruen őret az hadnac
tarlalagára, amaz ezt felele, hogy nem kellene az ketsebben
é. vegfő niomorusagban esteckel hadakozni, mert az lsten
sokszor az erőlenbeker emelne fel, és az hatalmasakat
le vetne, mely dolognac az Thebanusoc engeduen, meg
bekellenec á Spartanusokkal.

Ioseph li: 3. Vespasianusis, az Sidockal valo egy ütközeteriben, meg
de bell: lu. hagia vitezinec, hogy meg ne vinanac az halatokat kiuan-
dai: c 8. vel embereckel, mert az ketsebben esteckel semmi sem volna
14. iuxta a. erőseb. Artaxerxesnekis fő hadnagyai Artabazus és Mega-
lios.

Li: 11. Bibli. meg ütközenece, s azért frigyot verenece az Athena beliec-
otheca. kel azt irya Diodorus. Agesilausis gondoluan, hogy vtol-
Polyen: lib: so szükségekben erősben vinanac, el szalla hadauai á Mes-
7. & Front: saniayacelól. Maximilian Czauszarnac hada Anno 1513.
lib: 2. c. 1. annyera meg szorult vala Vincentianal, hogy vagy chleg,
vagy az Velencefec miat keil vala el vesniec. Ot Frontper-
gius monda, hogy semmi mas tanatsoc hatra nem volna,
hanem ez hogy, kemenyen be szoritanac kezeket, és sze-
meket fel vitnac s ime az meg szorult keues nep, maganal
sokkal szamosb hadat vere meg.

Mit

Mit mondgyac immar, az had előt iaro hadnagyok-
rol? Had előt iaro feiedelmeket, és hadnagiokat, olliakat
választottanac, kic bőltec, és serenyec leuen dolgokban, lo hadna-
nagy batorfaggal magokis szemben mentenec ellensegec giokat tar-
kel, és az vitezlő dologban magokis io peldat aduan, bis, tottac.
tattac batoritottac az vitezeket. Mert iol tuttac, hogy mi-
keppen az Hadnagynac felenksege miat, mind az egesz se-
reg meg lankad, azonkeppen az ő vitezzi batorfagauai, az
dolognac batorfaggal valo czelekedesere geried fel, és vyul
meg. Ily nagy ereie vgyon, az Vrac és főfő nepec pelda-
ioknac.

Vgyan szükségessis penig az ütközeterien ielen letec az
io Hadnagioknac, az ellensegnec el giőzesere. Mert az mi-
nemű az eszes Kormany tarto az haioban, olyan az io fe-
iedelem és hadnagy az taborban, ki ha ielen vagion, min-
denec iob modgyauai viseltetnec, de ha tauol vgyon, az
egesz orszag veszedelemben forog. Tudode hogy az ol-
lyan Hadnagyoc, kic czac fizetesert szolgálnac, nem oly
hasznosoc, mint az feiedelem kinec saiat az orszagbeliecc
mert affelec feluen hogy ha mi vetket tesznec, őc lesznec
okai, nemis batran czelekesznec, s magokatis feltic vesze-
delemtől, de az io és kegyes feiedelem, mint edes atya, ve-
re hullasat sem szannya alatta valo Iuhaiert, s azért őró-
mest szembeis megyen az ellenseggel az alatta valokert,
kiknec giapiokat el vőtte.

Erről eleg peldakat szamlalnec, ha szükségessis alita-
nam lenni, mert ez niluan lenne Iulius Czauszarnac, San-
dornac, Atillanac, Hunyadi Ianosnac, Matyas kiralynac
peldaiokbol, de miért hogy mindeneknel niluan vgyon,
imez egy emlekezetre melto peldauai meg elegszem. Az
Bartholdusoc soc ideig hadakozanac az Brabantinusoc-
kal, de valamig imezeknec feiedelmec ielen nem lön, mind

Q 3

addigis.

Az hadna-
gi elő alli-
on, az ütkö-
zeté ne bu-
iec el.

addigis giőzedelmec valanac az Bartholdusoc. Vegre az ertelmesbec eszokban vőuec, hogy nem egyebert szal-
lana ő reaioc annyi veszedelem és verontas, hanem ezért
hogy az ellenségnec előtte iaro feiedelme magais minden-
kor ielen volna, melyben nekic refec nem volna, vgy mint
kiknec feiedelmec czac bőltőben feküő ezeczemő gyer-
mec volna.

Egyenlo vegezesből azért rendelec, hogy az ő gyer-
metske feiedelmeket taborokban el viuen, az ütközetre
menőknek eleyekben helyhezterne, had latnac őteris
ielen lenni, kit megis czelekedene. Es imé latuan az bőlt-
őben feküő kisdéd Godefridust, ielen lenni, czodalatos
dolog mely nagy batorlagot vőne az ő vitezi, el annyira
hogy mind eleterket, s mind iofzagokat ő erette el szanac,
inkab el vesztetni, hogy sem mint keményen nem vini. Na-
gy batorlaggal azért az gyermetsket az egesz nep előt ket-
fa kőzöt fel függesztuen, ellenségeckel kemény viadalt
tartnac, nem furnac mar, hanem vitésségre gerieduen, ke-
szec auagy mind halni, vagy az Bartholdusokat meg ver-
ni. Nemis czalatanac penig meg, mert harmad napi viadal-
ytan igen meg verec az Bartholdusokat. Egy kis gyermek,
de törvény szerent való feiedelemnec, ily hasznos lőn ie-
len lete, melyből világoson ki tertzic mely sokat hasznal-
lyon az io feiedelmec az ütközeten való ielen lete.

Otalmaz,
racigassa-
gokban, az
polgarokat

Igasság szeretőc, kegyesec, edes atyac, gondviselőc, or-
talmazoc, és az polgari rendhez engedelmekis voltanac,
az regi feiedelmec kic ditsiretre méltoc, mint Augustus,
Antoninus, Nagy Caroly fia Laios, Hercules, Tit: Flami-
nius, Traianus, Aristides &c. voltanac. Cyrus nem oknel-
kül mondgya Xenophonnal: az kiket (vgymond) tarfa-
inknac akarunc lenni, io teremennyel és szollással kel azo-
kat fel halaszunc, Illyen vala C. Czaszar, mint ezt czac

egy

egy leuelebennis, mellyet Oppiusnac és Corneliustnac irt,
fel találod, lásd meg lib: 9. Epist: Ciceronis ad Atticum.
Athenodorus, Augustus Czaszar mestere, azért inti vala
Augustust, hogy ha iol akarna az birodalommal elni, hara-
giaban semmit se czelekedne, ha mikor meg harogodne-
kis, előb hogy sem valamit vagy mondana, vagy czele-
kedne, az Görög 24. bőrt mondana el.

Az feiedelmec és tiszt viselő Vrac, három rendben Az feiedel-
vadnac. Az első rendbeliec azoc, kic mint az edes atyac, és mecharom
io pasztoroc, io gondviselőc az kősségre, hasznosoc, ke- rendbeliec,
giesec, és mint az gyertia, egyebeknec szolgáluan magat
fogiattya el, ily ő kis magoc fogiatkozásokkalis, tisztek-
ben el iarnac, s az kőzőnséges ionac szolgálnac, minden
mereg és fulaknelkül. Effelec voltanac, Dávid, Salomon,
Iosaphat, Ezechias, Iosias, Zorobabel, és az kikeről ide fel-
szolec, kiknec ideieben bodog allapatya volt, az alattoc
való kősségnec. Masodic rendbeliec azoc, kic berefec, kic
egy ideig, az czendes időkben, imigy amugy el iarnac tíf-
tekben, de az veszedelmes allapatban, el változnac, nem
erősséc, és meg lassodnac az kőzőnséges iora való gondvi-
selesben. Illyec voltac, Osiás lotham kiralyoc. Illyen volt
Honoriusis a Romai birodalomban, ki nem volt vgyan
kegyetlen, de az gondviselést el hagyuan, henielesben és
io lakasban foglalta magat. Mikor Rauennaba hirt vitte-
volna neki Roma veszedelme felől, semmit sem bankodot
ily nagy kőzőnséges romlason, és annyi soc ezer ember ha-
lalan, hanem czuslágot üzöt az lakodalomban. Effelec ha-
sonlatosoc az herekhez, kic az mehektől giüttetet mezet
meg eszic vgyan, s magokat legeltetic, de ő magoc sem-
mit sem dolgoznac. Szamosoc ezec de karosoc.

Harmad rendbeliec azoc, kic kegyetlenec, farkasoc, ir-
galmatlanoc, mineműuec voltanac, Ahas, Manasses, Nero,
Caligula,

36

Caligula, Phalaris, kic az alattocyalokat ok nélkül meg ö-
lic, nyuzzac fosztiac és pusztityac őket. Eze karofoc az
kőfegnec. Ezt iol értette az regi okos feiedelmec, és a-
zett az ő birodalmokban, vgy vilelte az kőfeghez ma-
gokat, mint az edes atyac. Vgianis akkor vagion bodog
allapatya az kőfegnec, mikor előtte iaro feiedelmec, edes
attyanac, s nem farkasanac ismeri lenni. Az mineműne-
ket az Vr lisen sokakat adgyon mineküinkis, s az kiket il-
lyeneket ador, azokat io voltabol ily loc romlasinkban
töllunc el ne vegye.

XI. Az regi feiedelmec hazaioknac, és nemzetsegeknek
Nemzetse, szeretőis voltanac, s azért keszec voltac hazaioknac és
geket sze nemzetsegeknek maradafokert minden veszedelmé, s meg
rettec á re szinte az halalonnis által menni. Abraham, Iosue, Cede-
gi feiedel on, Iephta, Samson, Ionathas, Daud, tenerekben teuen
mec, lelkeket, edes hazaiokert és nemzetsegekert, nagy szerent-
seket Probaltnac, soc munkat és faratlagot vőtenec fel.
1. Mach: 3. Judas Machabæus, mely kesz lőt legyen edes nemzeteire
V. 59. halaltis szénuedni, innen tettzie meg, hogy ily szol nepe-
nec, fegyuerkezzetec fel fiaim, legietec erőssé és kebec reg-
gelre, hogy meg viyatoc ez nemzetsegec ellen, kic minket
és á mi szent heliünket el rontani giultec őszue: mert iob
1. Mach: 9. minekünc ez hadban meg hálnunc, hogy sem mint á mi
V. 10. nemzetsegünknek és sentsegünknek romlasat latnunc. Ta-
uol legyen mi töllunc az, hogy előtróc el fossunc, ha el iót
az mi elerünknek ideie, hallyunc vitez modra meg á mi
aryankfiatert, s ne hozzunc gialazatot magunkra. Vegre
penig vgyan halaltis szénuede.

Illyen hazaioc szeretőc voltanac Pompeius, Leoni-
das, Publius Decius fiaual, Pub. Rutilius, Zeno, Codrus,
Brutus, kic keszec voltac inkab nagiot szénuedni, hogy
sem hazaiokat és nemzetsegeket fogiatkozni latni. Es eze
az arulo

az arulokat, Pribekeket és hazaioc gonofzat kiuanokat,
megis büntettec, mint ez meg bizonyodac az Machabæu 1. Mach: 7.
loc, Merius Suffetius, Pausanias historiaiokbol. Ackor va, V. 24.
gyon iol az kőfegnec dolga, mikor az ő nemzetsegeről
szerettetic. Heftornachazaiához és nemzetsegehez valo
szereteti, vilagofon tündöklie, amaz szép intesből, mel-
lyel az vitezeket bisztatya monduan: Nagy io hir nfi e-
des hazankert verünk ki ontanunc. Mert az tób polga-
roc (vitezec) az ti embersegetec által otalmaszatnac meg,
és az által maradnac bekefegben, az anyac, magzatoc, tem-
plomoc, io törüenec, kegyessé, szemermessé és tisztas-
sag: Azert halaltokat ne szannyatoc ezekert, s mikor osz-
tan az ellenségek hazaiaba futua szalad, akkor kiki mind sza-
badon birhatya ioszagat bekefegben.

Az vitező népnek touaba, bizonyos io rend tartast XII.
szabrac, és felelemben tartottac őket, az regi io conduise. Io rend tar-
tő feiedelmec, nem hattac mod nélkül szabad akarattyo- ras volt az
koniarni őket, és ennie soc koborlast tenni, mint az mi vitezec kö-
vitezinc tesznec, kic miat még azokis maid alig lehetne zót.
bekefegesec, kic az tabort eleffel taplallyac. No iol mon-
dotta volt egy Töróc feiedelem, hogy nagy oka legyen az
mi romlasinknac, az vitezeknek fenytoc és felelem alatt va-
lo nem tartatafoc: mert noha nem mindenkor azon egy
io rend tartas és felelem vagyon az Törökóc taboraban-
nis, mind az által nagiof fogiatkozás vagion ez dolog-
ban mi nallunc, hogy nem ő nalloc. Seidlitzius azt mond-
gya, vti könyueben, hogy ő az Töróc taborban latta, leg-
ottan meg őlettetni azt, valaki penz nélkül az mas saytiat,
tikmonyat, szöleiet, almaiat erővel el vőtte volna, semmi
volna ez mi nallunc, de sockal gonosb dolgoc tesznec.

Simon Vignesiuss szép példat hoz elő monduan, mi-
kor az Töróc Chioft el foglalna, erőssen meg tiltatot, ho-

R

gy vala

gy valaki az ot lakosoc marhaiat ne bantana, az Passa fia, attyahoz valo bisztaban egy nehany szőlő feyet, le szakas-
ta, s az taborban be viue. Mellyet meg ertuen az attya,
meg fogattata, le veskeltete, az szőlő feieket nyakara kö-
töztete, és az városban szellel hordosztatuan, kemenyen
meg veszőztete. Ide valo amaz Töróc viteznee peldaisis,
kinec egy aszszony vadolasara, (hogy teyet akarattyá ellen
megitta volna) meg hasittatec az giomra kessel, és az tey
benne talaltatuan meg ölettetec. De nints ez fenyitec mi-
nallunc, mert büntetesnekül töb dulaft teszne az mi vi-
tezinc az keresztyenec marhaiaban, hogy sem az ellense-
geben. Mas törüenben tartottac az regi feiedelmec, az vi-
tezlő nepet, mint az ő törüeniekből kitettzic, mellyek-
ben feiecs vesztefe alat meg hattac az Capitanioknac és
Hadrnagioknac hogy fenyitecben tarczac az nepet, senki
gabonaiat, fayat, Olaiat, sauat, iuhat &c. ne banczac, sold-
giockal meg elegendgiene.

Voltanac töb szep diczeretes szokafokis az regi io
gonduifelő feiedelmec közöt, de ez egy nehanyal meg e-
legeduen, és az regi Magyaroknac hadakozasbeli io szo-
kafokatis hatra hagyuan, (vgy mint mellyet fel találhatni
az mi Historiainkban, Sigmond és Matyas io kiralioc ve-
gezeseekben) azt mutatom meg, hazzanc hasonlo romlas-
ban, az regi Nemetec mit czelekettenec.

Vruncszületefe vitan, het zaz esztendőuel, Nemet or-
szagbā az keresztyeneknec siralmas állapotoc vala. Ez idő-

Az regi Ne- ben még az Magyar, Czeh, Lengiel, s Horuat orszag, Au-
metec mint stria, Stiria, Carinthia, Saxonia, VVestphalia, Frisia, Van-
viseltec ma dalia, Misnia, Morua, Slesia, Dania, Brandenburg, Meckel-
gokat. burg, Pomerania, Rufsia, és Prufsia, mind edgyüt von-
szac vala az igat, az Poganiocok. Ezec azért az keresztyen
vallason valo Nememeteket, Franconiaba, Habsiaba, Tur-
ringiaba,

ringiaba, Boariaba, Sueuiaba és az Rhenus vize meller,
szörnü ver ontassal, és romlassal saniargatyac vala, mint az
Saracenusokis Galliaban, kie Spaniol orszagbol nagy erő-
uel ki iöttec vala. Ez inségben, az iambor feiedelmec, Ca-
roly fiaual Carolomanussal, és Pipinus az ő fiaual, haza-
ioknac meg maradasa felől tanatskoznac vala.

Hozanac azonban Romabol Zacharias Papatol leue-
let, melyben arra inte őket, hogy az telhetetlen Papokat
foszszac meg az egyhazi gonduifeleltől, mert valamig af-
fele tudatlan, kenely, és telhetetlen Papokra biznac az
Ecclesianac gonduifelet, de mind addig se remenlenc
ellensegeken valo giőzedelmeket, holot mostis azért osto-
roztatnanac, hogy az Istennec neue karomlassal illertetnee
affele gonosz eletű Papoktol. Amazoc meg fogadac Za-
charias inteset, és bizac az Ecclesianac meg iobitasat és tisz-
titasat Bonifaciusra, s Vilibaldra, kie mindenütt bőlts fer-
fiakat rendelne vala tanitokul Egyed és Apollonius Ra-
tisbonaba, Saltsburga Virgilius, és sokan többennis, Er-
hart, Hidolph, Pirmannus, Burchard, mind el valanac
osztua, kie az nagyra vago Papoc ellen osztolopul vetuen
magokat, noha soc haborusagokat szenuetec töllöc, mint
Bonifaciús irasaban fel talalod, de senkiuel semmit sem
gondoltac, az tiszteff gkiuanast és kazdaglag giűtett hatra
hattac, tisztan eltec, és az tanolasra attac magokat, dorgal-
tac penig az nagyra vago Papokat, am Bonifaciús az Mo-
guntinomi Pispókról is le vona az Pispókseget, s vegre
Martyrommalon.

Ackor az időben, az dezmacharom reszre voltac os-
tua. Edgyic resz a szerzeteseknec adattatot, de nem effe-
kessz kenyer euó herekne mint most vadnac az Clastro-
mokban, kiket Hieronymus igazan mond ket labu sza-
maroknac, hanem azoknac kie vgyanczac az tanolasnac

Az dezma-
harom resz-
re osztot,

attac magokat, Masic refz az szegenieke volt, kic erőtlenec leuen, kezi munkaiokból nem elhettene. Az dezmanacharmad refze, az orfag otalmazó vitézeknec adattatott. De most czac á szerzetesec koporityac magokhoz, maga ha az szerzetesegnec neueuel, nem fedeznec el magokat, noha Nagyságosoknak, szentseges erdemueknec, kiuannac hiuattatni, czac egy halaszó horgoris alig kellené biznia, reayoc oly tudatlanoc, nem hogy lelkeket, mert az ki vaktól vezettetic, mind ketten az veremben esnec. Luc 6. v. 39.

Ez io feiedelmec azért egymást erüen, az alattoc való kössegetis iob allapatra hoztat, Sueuianac, Alfatianac, és az Tigurinusoc feiedelmec, miért hogy az gonosz életű szerzeteseknec partiokat fogtat, ki üztec, és előb menüen, hol az Rhenus s hol az Duna fele, semmie törtet ellenesgeket. Így szabadítottac meg Galliat és Nemet orszagot az ellensegtől. Vegre osztan Pipinus am Nemet feiedelmecis lón.

Laios nagy Carolynac fia, meg tiltotta volt, az szerzetesektől, az aranyas, ezüstös, giöngiös, selyem ruhat, és fegyuer vi elest. Meg hatta volt aztis, hogy minnyaioknac egy regulaioc, s egy öltözetec lenne, az Benedec szerzetesegre szerent, miért hogy ez szerzet, noha nem az Apostoloktól származot, de azért elebbi leuen, az isfusagnac tanításában és könyű irásokban, sokat szolgált volna. De minden io vegezés fel bomlec, mihelt az socfele szerzetec tamadanac, mert azolta nagjodas lón az listeni fogalatnal az pénz giütésre, az Benedec szerzetecbeliekis, meg kezdenec az ioban lassodni, kezdec imatlagokat pénz el adni, vegre im anniera iutanac, hogy minden iobol ki fogianac.

Nagy Carolynac, fianac Laiosnac, és ynokaiianac Lorthariusnac

thariusnac holtoc vran ismeg, nagy ver ontast kezdenec az Galliaban és Nemet orszagban lakozo, keresztyeneken, az Northmanusoc, Vandalusoc és Magyaroc tenni. Annac okaert Laios Arnolphusnac fia, hadat az Magyaroc ellen indira, kikkel az attya frigiet vetet vala, de igen meg verettetec, s ő maga futuaszalada. Az Magyaroc Ratisbonaban és egiebüttis szellel nagy ver ontast tesznec, egyházakat törtet, Papokat, Barátokat Pispókóket, és Vrákat mikaznac, egetnec és rabolnac: Nagy aron vőuec meg az Nemetec akkor az frigyet a Magyaroktól, és mind Henricé. Ochoig adot fizetene nekic.

Eckor osztan ez io feiedelmec, fel keresuen romlásoknak okat, minden kep mutatast, tettetes iamborsagot levetuen, az kepmutato szerzetes szentseget akarac kigiomlalni, Passauianac Pispóket Bilgirinust, arra valasztac, hogy az egyházakat mindenütt iob allapatra hozna, az szinnel való iamborsagtól meg tisztitana, kibén elis iara. És mikor a Saltzburgi Heroldus Pispóc, nem akarna neki engedni, az Boariay feiedelmec am meg fogac, és szemeit kitoliac. Így mind az egyházi rendben, s mind az Polgari kösségben akkor, szép iobbitas lón, az Magyarokkal az frigy meg vyttatec, az alátalattomban valami az hadakozáshoz szükség vala, mindenre szorgalmatos gond viseles lón. Vegre mikor ez feiedelmec mindenekei ol elrendeltetec volna, fordulanac az ellensegnec, és nem czac az Danokat, Northmanokat, és Vandalokat telly effeggel ki üztec, és annyera iutatac, hogy bodogoknak tartanac magokat, ha czac az magoc tartomaniokban meg maradharnánakis, hanem az Magyarokonnis diadalmot vőnec. Annac vran na iambor tanitokat küldenec az Magyarokhoz, vellec frigyet vetenec, kezdenec vellec ő sue hazafalni, és lassan lassan öketis meg teritet az keresztyen hitre.

Ezeket akaram az regi feiedelmek nec historiaiokból elő szamlalni, az vegre penig, hogy ründöklő peldaine lennenec az ő czelekedetec, országunknacily siralmas soc romlasaban, és az minemű nagy dolgot immar elis kezdettűnc, vgy mint kie ily nagy világ biro feiedelem ellen inditottunc hadat, tudnucio moddal ezek nec peldaiokhoz kepest, dolgainkat forgatni, ne iarnanc vgy mint, soc szép szomszed országoc, erős nemzetsegec, kazdag varac, varosoc, és hatalmas feiedelmec iartanac, kie mind elpusztultac, el vesztec, és poganfagra fordultac. Azt hogy elta uoltathassuc, az iora intett fogadgiuc, és az igassagnac te, riedeset meg ne tartostassuc, haszinte az igassag valamely Vrban, vagy személyben, meg dorgalis valami verker, vgyan ő tisztiz az, s nem illic hogy senkiis őtet ezert meg zabolazza.

NEGIEDIC RESZ.

Mely io vtat mutat benne, és meg tanit reia, mihez kellestec mi nekünk is ez soc romlasokban és verontásokban magunkat tartanunc, ha azt akariuc hogy az Pogany Torokok nec kemény vasigaiokat makunkrol lerazhassuc, és az raitunc vralkodo soc insegekből, valaba immar egytzer valamenyere meg szabadulhassunc.

Az regi

Az regi keresztyen és Pogany feiedelmec, hozzanc hasonlo insegec alat, Isten nec és az okossagnac vezetéseből, mit czeleketenec, s mihez tartottac magokat, io referelő szamlaltan ide fel: azokból azért immar rend szerent vegyűnc tanosagokat. Először is penig azt lassuc meg, mit tanullyunc az Sido keresztyenektől, s az vtan az több Pogany és keresztyen feiedelmektől is mit.

Mint viselliűc ez soc inseg alatt az Sido keresztyenség peldaiához kepest, magunkat keresztyen modra.

Ha ez insegekből való szabadulafunkban io modot akarunc keresni, soha jobban meg nem tanulhatyuc, mihez kellestec magunkat tartanunc, mint a szent irasnac az Sidokrol való historisiabol, mert hanem ha vgyan türfököc lesztűnc, és semmi iot nem akarunc erteni, de ot am vgyan szankba ragattatit mit kellestec czelekednűnc, mint ez irasnac harmadic részéből ezt meg tanulhattad.

Először azért, az Sidosag peldaiához kepest, oluassuc, visgalliuc és hanniuc vessűc fel miis a szent irast, azból keressűc fel Isten nec akaratyat, azt fel talaluan, valamit ő fent az fent irasbol Isten nec akaratiat és czelekedgiűc meg. Az lelki pasztoroknac, gondgioc legyen reya, hogy az Isteni tisztetel, Baluaniozassal, és emberi talalmanyal, meg ne fertesztessuc. Az Pap Vrac és szerzetesekis, hadgyac hatrab az emberiszerzestől való soc Canonoknac, Decretomoknac, Legendaknac, Breuiarnac &c. haszonalan oluassat, s egyeb illetlen dolgokatis, nissac fel szemeket, vegiecelő az Bibliat, azt oluassac, és iol meg lassac, mi

fac, mi legyen Istennek abban ki jelentet akarata, azt meg
ertuen, se magokat se egiebeket ne czallyanac meg, hanem
az mit az iaua, iauallyac okis, az mit penig tilti oc se otal-
mazzac.

Az balua- Immar ha az szent irast oluassuc, leg ottan ezt talal-
niozast el lyuc Isten akaratanac lenni, hogy o szent felleget meg is-
tauosztal- meruen, idegen Isteni tiszteletet, Baluany imadast, az o ne-
suc, es min- uenec hiiaban valo veueset, inep torest, es egyeb meg
den gonof- tiltot gonoszagokat hatra hadgiunc, eletunket amenyere
sagot. ez giario testben lehet az o torueniehez rendellyuc, es
Psal: 50. v. minden szuksegunkben, egiedul czac az atyat, Fiut, es
16. szent Lelket hiiuc segitsegul, nem mas altal penig, akar mi-
1. Tim: 2. v. nemu kedues teremtet allatya legienis Istennek az, hanem
5. czac amaz Isten es emberek kozot egy kozben iaro, Iesus
Ioan: 14. v. Christus altal, ki valtsagulat o magat mindenekert, es
6. Rom: 8. ki nelkul senki nem mehet az atyahoz, mert o esfedezic mi-
v. 34. erettunc: Az miat Theodoretusis (in enar: ad Colos: c. 2.)
tanit, hogy az te hialado könyorgesedet az Christus altal
boczasd Istenhez, nem az Angialocaltal.

Hadgiunc el tehat az első részben elő számlalt soc fele
Baluaniozast, s. foliamiunc minniaian igaz hitből töredel-
mes szíuel az kegielmes, és velunc czac egiedul iol teherő
irgalmas Istenhez, ki az Baluaniozast leg inkab szokta
büntetni az emberek, mint szinte az tiszteffeg szerető
iambor hazas ferfiuis, hogy noha soc verkeit es fogiatko-
zasit meg engedileselegene, de hazassic törester el nem
szenuedi. Ha ezt czelekedgiuc, ennelis inkab el nem sza-
kadunc Istentől, és az haszontalan Baluanioct van, nem ia-
Iud: 10. v. runc, kic minket meg nem szabadithatnac, az Vr Isten sem
14. hagy el, hanem igirete szerent meg szabadit, és az o szent
1. Sam: 12. neueiert giózedelmese teszen minden igiunkben. Ha pe-
v. 20. nig megis Baluany imadoc, kep tisztelőc leszunc, azon

regi

regi gonoszagokban maradunc, mellyekben ez ideig vol-
tunc, vgy meg vakit az Vr Istenis beannunket, hogy meg
az hasznos eszközőckel es io alkoholatoszagokkal, sem tu-
dunc orszagunc szabadulafara elni, mint hogy ez ideigis,
noha minekunc iob alkoholatoszagunc volt vgyan aa had-
hoz az ellensegnel, de miért hogy az Baluaniozas kősz-
tunc erőszakkal otalmasztator, nem elhattunc velle, mert
büntetefül Istenis akadekot vetet bele, ehseget, dragafa-
got, viszha voniast, dög halalt, had viselőc betegsegit,
esőt, hauat szelet, ar vizet, hideget, felemesseget, &c. bo-
czator tartosztatatul az vitezekre, melliec miat el kezdet
dolgunkat, mint Buda, es Canisa alattis, selben hattuc.

Masodszor az emberi talalmanac otalmazoi, ne ha-
borgassac az ceremoniaknac, es emberi talalmanioknac
(kic az idueffegre nem szüksegefec) meg ne tartasaert, az
szent Euangelium szerent valo igaz keresztyeneket, ne
öldözec, ne kergetec, ne haborgassac, ne szidalmazzac,
es ne Eretnekezzec oket, mert oc czac az Iesus Christu-
stól vortec neuezetet, neki attac az keresztslegben mago-
kat, o velle megis eleges nec idueffegekre, vgyanis kihez
foliamhatnac iobhoz, o szent fellegenel? Ha mi külö-
bözzunc az külső ceremoniakban valamit o tollóc, az oc
senkit sem: iduezit nec, bar meg tartassanakis, sem nem
karhosztatnac, ha el mulattatnakis, sőt sokac karhosztat-
nakis ha meg tartattatnac. Senki az külső Ceremoniakat
vgy ne otalmazza, mint ha azoknelkül nem iduezülhet-
ne, mert meg kerdic meg valaha, hol tanitor Vrunc ez
so c emberi talalmanioknac (kiket o haszontalanoknak
mond. Matt: 15. v. 9.) tartasara. Nintsen semminemű te-
remtet allatnac, az Istennek toruenie szerent arra valo ha-
talma, hogy az Vrnac paranczolatya ellen valo, emberi ta-
lalmaniokra, valakit erőuel haiczon, s meg nem tartasaert
sel meszarollyon,

II.

Ne kerget-
sec az Papi-
stac az ke-
resztyene-
ket.

S

Ha

Ha valamely Magistratus, paranczol valamit effele dologban ollyat, mely az Isten paranczolatyauul ellenke-
 zic, az ő hagiátat nem vagiunc kőtelesec meg tartani, mert
 ollyankor iob Istennek engedni, hogy sem mint az ember-
 reknek, mint az Apostoloknak, és Saul Király szolgainak
 1. Sam: 12. Historiaiokból meg tanulhatod, amazok, az Christus ne-
 v. 17. ueben, prædicalni tiltatvan, annal inkább hirdetic vala az
 Euangeliumot: imezeknek pedig az Prophetaknak meg
 őltetetele paranczoltatvan, nem emelee fel az Vr Papiái
 ellenkezetet, noha az király paranczollya vala Pharaoh-
 nac sem engedene az Aegyptomi Babac, az ferfi Sidogier-
 mekeknek születelecekorbéli meg őltetetesben, hanem I-
 stent feluen az ferfi gyermekeket is meg tarttyac vala. Hat az
 io dologban, szauokat fogadgiuc vgyan, de az gonoszba-
 ne fogadgiuc, ha szinte meg bírjagolnak is.

III. Harmadszor ez kenyűne el ő részében elő számlalt,
 Hadgiuc el tiz paranczolat ellen való vetkek ből is meg teruen, min-
 1. a soc gonof den innep tőrest, szűleinknek nem tisztelest, gűlőseget,
 sagokat. irigységet, viszha voniást, haboruságot, perparuast, gil-
 kosságot, paraznaságot, fairalanjágot, buiaságot, tiszta-
 lanjágot, hamisságot, hamis tanubizonságot, torkosságot,
 reszegséget robzadást, orzást, roluailást, ragadozást, ko-
 borlást, keuelységet, fősuenséget, iora való restséget, Isten
 igeihez való idegenséget, és summa szerent minden gon-
 nosságot, hadgiunc el, teriunc Istenhez, es ellyunc keres-
 tieni iambor cletet: az gonosságot pedig senkinek el ne
 szenvedgiuc, az kie közönleges botrankozással vetkez-
 nec, azokat személy valogatas nélkül büntessuc meg, s ha
 így kezdgiuc az Isten mondatát, az Baluaniokat hatra ha-
 gyuan, és elertűnket meg iobituan, meg őrizni, velűnc le-
 1. Sam: 7. v. szen Istenis, s meg veri ellenségűnket. (Ha vgymond Sa-
 3. muel) az ti tellyes szüeteből meg tette az Vrhoz, tisz-

tezetec

tezetec ki közzűlletec az idegen Isteneket, á Baalt, és
 Astarothot, és ksziczetec el az Vrnac az ti szüeteket, és
 szolgalyatoc egiedűl ezac ő neki, s ő titőket ki szabadit á
 Philisthausoc kezéből. Meg fogadac ez Intest, Istenhez te-
 renec és el giőzec ellenségeket. Így leszen ha szot fogadunc
 az mi dolgunk is.

De mi nem hogy Istennek el kszitenűc szüűnket,
 s hozza ternenc, hanem sőt szem latomas szerent való
 nagjoc, es tőb tőb gonosságot teszunc ellene, Istentele,
 nűlszállunc taborban, gonoszul indulunc, ha ostromra,
 vagy hartzra kel menni, valarnap kel annac meg lenni,
 mely dolog ha tertenetből, egytzer, ketszer es nec, ily na-
 gy bűn nem volna, de hogy vgyan vegezeseből leszen, an-
 nac artalmas voltat soc hiába való faratlagunkból, kar val-
 lasunkból, es io vitezinknek el hullasokból, eszűnken
 vehettűc volna. Az napon vgy kellene, derec keppen fe- 1. Mac: 2. v.
 uert fogni, ha tellicsséggel az ellenségtől, el tauosztat, 14.
 hatatlan keppen, magunc otalmiért kszeritternenc,
 mint az Israel fiai.

Touaba, mint az Israel fiai, mikor feiken lattac az ve- III.
 szedelmet lenni, közönleges bűitót hirdettene, cilici- lo volna
 omban őltősztenec, s vgy esedesztenec szabadulasokert mostis az
 Istennek: így selette io volna, hogy ily soc romlasinkban, közönse-
 műs meg alazuan mi magunkat, bizonios napokon, es ges bō tōt
 helyeken, egy szüel leleckel, mind kiczin s mind nagy meg tatta-
 egyben giűluc, szenuedesben, bōitólesben, kōniörges- ni
 ben, és Isteni szolgálatban fogialnuc magunkat. Ezt ha
 czelekednűc iob vege lenne soc faratlagunknac, kōnnien
 modot talalna Isten szabadulasunkban, és ezac kiczin esz-
 kōztis talalna, mely által io ki menetelt adna dolgainknac,
 mint regentennis hogy az kiket keresekre meg szabadit-
 tot, akar mi etőtlen eszkōz altalis giőzedelmesecke tōte
 S 2 őket,

Jud: 7. v. 22. Őket, így szolgáltata Gedeonnac az 300. emberrel, Sam-
& 15. v. 15. sonnac a szamar allual, az Sidoknac amaz 4. poklossal. 4.
Reg: 7. v. 8.

V. Oetódéször, a Sidoc peldaiokhoz kepest, se io szeren-
czenkben, se erős vegh hazainkban, se erónkben, se soka-
sagunkban ne bizzunc, mert ezec, ha Istentől nem segít-
tetnec, czachamar semmie lesznec, se keueffegünkben
ketlegben ne effunc mert az keueffeg altalis hatalmas az
Isten, io szerenczenkben azért ne bizzunc, mert változo
alhatatlan, és sokszor az kiket egy először taplal, vegre az
ioc ellen kegietlenül fordul, mint az mindennapi dol-
gainc forgasabol ezt iol latyuc. Saul kiralyfaganac kezde-
tin iol szolgala a szerencze, de vegre meg változec. Ioas
kiraly, Ioiasas idejeben, az ő io tanaczan iaruau, szeren-
czes lón dolgaiban, holta vtan Baluany imadafra teruen,
és Zacharias Papot iora inteseiert meg öletuen, magais
præda lón az ellensegnec. Így iara Amasiasis. Ofias első-
ben Isten felő és io szerenczes vala: vegre io szerenczeie-
ben fel fuualkoduan, s hiuatallya kiüül valo dologbá ma-
gat foglaluan, meg poklo sodec. Azert az io szerencze val-
tozo, haszontalan benne bizni.

Az erős ve-
gekhez, se
bizzunc.

Erős vegh hazainkban se bizzunc, mert nints, nemis
volt sohais czac egy erőffegis oly, mellyet az ellenseg so-
kaig valo viadallal és ostromlással, el nem rontot és meg
nem vót volna. Igazan mondotta Cicero, hogy semmi
nintsen emberi munka és kez által ló oly, mellyet az re-
giseg el nem rontana, és meg nem emelztene, az mit kez
czinal, kez azt elis rontharya. Hierusalem erős hely vala,
ket nagy hegyet foglalt vala el, edgyiknec neue Moria,
mellyen a Salomon temploma eppitertec: masiknac Sion,
kin az David yara volt. Mikor azért David az Siont vi-
tarna, ez erős helynec oly nagyot tulaidonitnac vala az
Iebusau-

Iebusausoc, hogy battran azt mernec az erőffeghez kepest 2. Sam: 5. v.
mondani, hogy az vakoc és fantakis meg otalmazhatnac 6.
az ellensegtől Siont oly erős volna: De David Istenben
bizuan meg vőue. Ez pelda tanit, hogy Istenben bizzunc,
nem az erőffegben. Io vgyan az ellenseg ellen, erőffeg-
ket tartani, azokat, porral, goliobissal, minden hadi szer-
szammal, eleffel, erős, és io gondvisező meresz vitezec-
kel, meg erőfiteni, s vgis kel lenni, de az bizodalom czac
Istenben helyheztessec, azokkal penig mint Istentől ada-
tot eszközöckel czac vgy ellyünc.

Erónkben sem kel biznunc azt mondam, mert nints Ne bizzunc
oly hatalom, kazdagfag, és erőffeg, mellyet Isten czac ha- erónkben,
mar semmie nem tehet. Kit meg bizonyit Davidnac és nis,
Nabogodonosornac peldaioc, kie nagy meltsagbol és 2. Sam: 15.
hatalmassagbol, le haniattatuan, vgy tanultac meg, az em- v. 14.
beri erőt, az Isteninel, sokkal alab valonac lenni. Ahab és Dan: 4. v.
Iehu ideiekben, az Israel kiralyinac nagy ereiec vala, de 30.
Iehu fia idejeben, oly erőtlen lón az orszag, hogy ötuen
louasnal többet sem allathata elő az kiraly. Hat erónkbé sem
bizhatunc, mert ha magunc ereieuel akarunc Istennekül
nyerni, meg ront Isten. Az mit az eróról mondec, az so-
kasagban valo bizodalomrolis azont módod, mert sem
az erőffeg, sem az sokasag nem ad diadalmat az hadban,
hanem az Isten nec segitsege, ki az hadat meg veri, az sze-
rent, mint Amasias kiralt inti vala az Isten nec embere, Sokasagbá
monduan, O kiraly ha az sereg nec sokasagos ereieiben ali- se bizzunc,
rod az hadi giózedelmet lenni, meg giózettet tegedet I. 2. Par: 25. v.
sten az ellenseggel, mert Istene, az meg segitess, s az meg 8.
futamtatassis. Ide valocazoc az Peldac, mellyec meg mu-
ratyac, ki keuefed magockal ellensegeket sokfor meg ver-
tec az Sidoc: mint Abraham, Moses, Iosua, Gedeon, Sam-
son, Ionathas, David, Afa, Ahab Iudas &c.

Az keuef-
sebben sem
kel kerse-
ben esni.

Mely példakból meg tanolhatni, hogy sem az soka-
sagban nem kel fel fualkodni, sem az keuefseg miat ket-
sebben esni, mert sokszor ezac az mi időnkben is, keues
nep által, nagy dolgot veghez vit Isten, keues nep által,
sac pogant meg vert, erős hazat meg vót. Pompeiusnac
7000. louasa vala, Iuliusnac ezac 3000. f. megis az keuef-
fel verete Isten, az sokat meg Darius szantalan nepe sem-
mi lón Sándor keues nepe előt. Xerxes 110000. nepe ha-
sonlokeppen, előben három zaz Lacedæmonról, az vtan
Themistoclestől rontatec, vegezette Pausaniastól tellyel-
seggel meg verete. Fabrius Aemilianus harmincz ezered
magual, ket zaz ezer Gallust hullata el. Pompeius 40. e-
zeret vagata le Mithridates nepeben, maga nepeben ezac
hufzan sem esenec el. Lucullus nepe nec keues karual,
mert zazan ha esenecsebben, őtön halanac meg. Triga-
nes taboraban zaz ezer gialagot, őtuen ezer louast vere
meg.

Az keues nep által is azért Isten diadalmat adhat ne-
künkis, ezac ő hozza teruen, az ő neueben szentül hada-
kozzunc, mert hatalmas Isten, és nem ezac az keuefseg
által, meg verheti az sokasagot, hanem oly felelmet és
meg remülest boczathat az erős hadra, mint szel zugast,
és meg indult sereg nec zörgeset, hog bar semmi had meg
indult ne legyenis, vgy tetedgyec az erős ellenfeg nec,
mint ha nagy sokasag rohanna reya, es azért felteben fu-
tasra adgia magat. Így remite meg, és futamtata el az VR
1. Reg: 7. v. Isten regenten az Syrusokat, noha semmi erő nem megyen
vala reaioc. Iouianus Pontanus lib: 2. de fortuna cap: 15.
Theodosius Augustustól szep ide valo historiat ir, ki mi-
kor meg ütközendő volna ezac keuesed magual. Arbo-
gastus Francussal és Eugeniussal, hogy nagy szel vesz ta-
maduan, artzal ellenfegere, giőzedelmessé tőtte volna
őtet.

őtet. Samuel ideieben az Philisthausokat Isten, mennyel 1. Sam: 7. v.
villamással remite el: mint az Quadusokatis M. Antoni- 10.
nus ideieben. Ne fely tehat edes nemzetsegem te Magyar
nep, veled leszen Isten, noha erős és szamos ellenfegel va-
gion, (te igen meg romlot, és keues leuen) igyed: hanem
bekeltyel meg Isteneddel, s kőniü leszen az ellenfegert meg
rontanod, ha fogadod io, iobban el romlasz, ha szot nem
fogarz.

Hatodszor, mikor Isten ellenfegünkert meg veri, és VI.
raitoc hatalmat ad venniunc, adgyunc miis, mint a Sidoc, Hala adoc
nagy halakat ő szent fellegenec, hirdessuc io tetemenyet, legiunc I-
és szolgallyunc halaado kőszönettel erette, szent Palinte- stenhez.
se szerent, ki hogy mindenekről halakat adgyunc Isten- 1. Theff: 5.
nec, azon ker. Boldog ember az, a ki az kegielem nec min- v. 18.
den aiandekara zhoz ter, kinel minden kegyelem nec tel-
lyessege vagyon, vgy mond szent Bernhard. Hadgyuc el Serm: de in
tehat mi, az nierefeg vtan valo fel fualkodast, reszegse- gratit:
get tobzodast, es hala adatlanlagot, Isten verte meg el-
lenfegünkert, nem mi: neki kőszönyuc meg, nem ma-
gunknac hizelkedgiunc: Mert ha ezt né mielliuc, nag cza-
pasa ne szallyon Istennec az hala nem adasert feiünkert,
attol felő, mint hogy az halaadatlan azzalit feniegeti
Salomon, hogy nem tauozic el az ő hazatol az gonosz. Prouer: 17.
v. 13.

Vegezette, az Sakmanyon az nierefeg vtan ne ol- VII.
lyuc vagiuc egy mast, hanem vagiuc fortig az ellenfegert, Egy arant
faz vtan effunc az Prædanac, az nierefeggel penig osz- oszszuc az
tozzanac egy arant az vitezec, mint az Sidoc, de iol meg nierefegert,
lassac, hogy az Isten tisztessigere valo resztis, az az, az I-
stent szolgaltat, egyhazi emberec, Oskolaban tanulo if-
fiac, erőtlence, őzuegiec, aruac és szegeniec taplalasokra
valo reszt először ki adgyac az nierefegből, s az vtan az
többiuel ő magokis osztozzanac egy arant, mert ezt Isten
vgyan

Nam 31. v. vgyan megparáczolta, s az Sido keresztények is, megattac,
28. 2. Macc. mint az Sidokrol irt historiae meg bizonyityac. Hadgyuc
8. v. 28. el tehat mi, imez három gonosz és arralmas szokast. Az
1. Sam: 30. niereleg elöt az pradanac valo esest, öld meg először az
V. 26. bogarat, s az vtan ved el az mezer, de egymast rayra, ne
öllyetec vagiatoc. Az ragadomannyal egy arant valo nem
olštozast, kiert mostis socszegeny legeny sapolodic: S. Az
Isten tisztessgere valo részec ki nem adasat, mert ezec
mind karosoc.

Ezeket tanolhatyuc az Sidoktol. Ha ki többet akar töl-
lóc tanolni, oluassa historiaiokat, eleg szep dolgokat ta-
nolhat czac akaria tölloc, en ennyi soc zur zauar időben
czac vtar mutattam benne, elődben aduan az ő peldaio-
kat. Ezekhez kepest oh keresztényeseg, vayha miis Istenhez
teruen, velle meg bekellenenc, noha igen meg romlot-
tunc, de bizony meg szabadtana meg Isten. Ez bizodal-
mat erőlsiti bennem, azoknach historiaioc, kiket az Isten az
ő tölle valo elszakadasert, ellenszeg kezben adot, de meg
terelec vtan, mindenkor meg szabadtotta őket: és czac
edgyet sem oluasockózzüllóc, kit az Vr Isten az meg tes-
resben hozzaya nem fogadot volna. Vayha miis egy
arant fognuc, egy arant Istenhez ternenc, az szerent mint
ide fel rolla szoltam (de sokaknac nehez ez) minem meg
róvidültec az Vrnac kezei. Mint egy Manasset, Daudot,
Nabuchodonozort, is meg az fogas, es niomorufag vtan,
kiralyi meltosagokban helyhelyztette, így az mi kiraliunk-
nakis meg adna regi meltosagat, s nemzetünknekis regi
szabadsagat, és szep kazdag orszagat. De semmi io remen-
seg nem lehet mind addigis felölle, valamig az Baluanio-
zas otalmasztatic, az keresztienec kergettetterec, az soc
gonosfogoc el nem hagiattarnac, és az hadakozasban iob
modot nem követunc.

Az

*Az regi Pogani és keresztien feiedelmek-
töl elegiesleg mostani inségünkben
mit tanulhatunc.*

Ezektol hogy iob ertelemmel valo tanosagot vehet-
tunc, ezriol meg ertzuc, hogy kiultkeppen három do-
logra nagy szamot tartottac az regiec, mellyeknek virag-
zasabol iol tuttat az kösseget otalmazni. Első az hazassag
volt. MASODIC az bekeseg. Harmadic az vitesseg. Ez
három dologban forog mind ez egesz vilagnac dolga, az
hazassag, bekeseg vagi had vagion mindenüt. Ez három
dologra fő gondot viseltenec. Ier lassuc azért rend ferent,
mindenikből mjs, mit tanulhassunc.

A Z SZ: HAZASSAGROL.

Regenten az szent hazassagot az Sido és Pogansagbol Az hazas-
meg tert keresztienec, sőt meg az Poganiokis, nagy bő-
csülletben tartottac, vgy mint Istenecoly szent szerze-
set, mely forrasa volna minden diczeretre valo ionac.
Mert ebből szaporodnec rendel egy mas vtan az emberi
nemzet, ezből szarmaznanac az bőltec, io feiedelmec, e-
rős vitezec, és minden rendbeli emberec, s az mennyei
karis innec telne be. Tamattanac az vtan soc teuelgóc,
kie az Istenec szent szerzeset meg vesztegettec, hol egy
s hol mas keppen, s nemellyec vgyan egy altalliaban kar-
hosztattakis, és tisztalan elernec, paraznasagnac tartot-
tac. Ezeknec maradeki mostis azoc kie a szent hazassagot
tisztalan elernec tartyac, és az szerzetelektől meg til-
tyac, tetteres zűzessagnac szineuel tamogatuan magokat,

T

kie

Karomliac kienem czac meg tiltiac, az Papoktól, Baratoktól, és Ap-
 a Papistac patzaktól az szent hazasagot, mint a Calixtus Decreto-
 az szent ha mabol, és az Elibertinum conciliumbol can: 33. az Tri-
 assagot. dentinomiból meg tettzie, hanem tisztatalanlagnakis
 mondgyac ő bennec azt lenni, mint Syricius és Innocen-
 tius, karomloul az olyan Papokat, kic törvény hazas tar-
 soktól magzatokat nemzenee, buyasagnac kőuetőinec, és
 verkeknecc tanítóinac neuezie lenni.

Greg: a Va-
 lentia in re-
 fut: Apol:
 Herbrandi,
 pag: 78.

Nemellyec peniglen nem altalyac azt hazudni, hogy
 az paraznalkodasnal az Papoknac feleséget venni nagyob-
 bitin, mint egy szemtelen Sparniol Iesuitais, Isten ellen
 es soc iamboroc botrankozasara, 1581. elztendőben ki-
 boczatot irasaban, nem altalya azont mondani. De vót,
 rec ketsegnelkül az Papistacezt, az regi Erenekektől, és az
 őrdőgtől, mert az hazasag minden rendbeli emberek-
 ben, tiszteteles és fertelemnelkül valo agy, de az őrdög az
 ő tagiual gittől azt, kiktől tanoluan az Papistac, keues
 tisztetseget tesz nec a szent hazasagnac, vgyan azon okoc-
 kal otalmazuan kepmutato zűzessegeket, mellyeckel az
 regi Erenekec.

Az regieret Mert mint az Encratitac, azért sem akartanac az ha-
 nekeket kő zassaggal elni, hogy az Vrat kőuetnec, kiis feleségnelkül
 uerica Pa- elt volna: ily az Papistakis, Christus kőueteseiert nem
 pistac elnec, az szent hazasaggal. De noha Vruc az hazasag ki-
 tül, elt, iauallotta mind az altal azt, és az nős Apostolo-
 katis felvőtte: ő maga penig mint Clemens mondgya,
 nem az nemzefert, hanem az meg valtsfert küldetet vala.
 Masodszor mint az Montanistac, az hazasagban előket,
 egy mastól el valasztottac, czac szerzetesfe lennenec, ily az
 Papistakis, azont mōdgyac: czelekefic. Harmadszor, Ta-
 tianus azt mondotta hogy az hazasoc ket Vruc, Isten nec
 és az Sarannacis testnec szolgálnac, azt mondgyac az

Papista-

Papistakis hogy az testnec szolgálnac inkább hogy nem I-
 kennec az hazasoc. Es ki giőzne mind elő szamlalni, ol-
 nassa meg Clemensnel ha ki akaria, l meg talalya, hogy az
 mi okockal az regi Erenekec az hazasagot, gyalaztac, a-
 zonockal és hasonlockal kissebitie az Papistakis.

Hogy penig az hazasagnac az Papi rendtől meg til-
 tafa, őrdőgtől vót tudomany legyen, czbólis meg tettzie,
 mert niluan mondgya szent Pal, hogy az hazasagnac meg. 1. Tím: 4. v.
 tiltafa, teuelgyesnecc lelke, és őrdőgi tudomany legyen. 3.
 Nem menthetic it az Papistac azzal magokat, hogy it sent
 Pal az Tatianusokat és Manichæusokat nezte volna, kic
 tellyesseggel karhóztattac volna, az hazasagot: mert nem
 szol czac egy bizonyos teuelgyesről, sem az Apostoloc v-
 tan ottan mingyaraft kőuetkezendő bizonyos időnecc re-
 szeről, hanem in plurali, teuelgyesnecc lelkeinecc és őrd-
 dőgi tudomanioknac neuezi, és kiualtkeppen az vtolsó
 időkben mondgya leendőknec.

Az sem menti meg az Papistakat, hogy nem minden
 rendben karhóztattiac az hazasagot, sem mindenektől
 tiltiac meg, hanem czac az Papoktól: mert az Manichæu-
 soc sem mindenestől fogva tiltottac mindenektől meg,
 hanem czac az ő valasztottoktól, nagyob szentsegnec és
 tőkellesegnec okaert, az tób halgatoioknac penig meg
 engettec. Vallyon azért az Manichæusokatis ez mentsege-
 ki veszüke az szent Pal mondasabol? Sőt szent Pal meg
 mutattya, hogy kiualtkeppen azokról szollana, kic nem
 mindenestől karhóztattiac az hazasagot, hanem kep-
 mutatafert, az az, külső szentsegnec és tőkellesegnec fi-
 neiert. Es bizonyira szinten ez okaert tiltiac meg az Pa-
 poktól és szerzetesektől az hazasagot, hogy tőkellesebb
 szentsegre: tisztasagra neznec, de vgyan vyal mutatya Z.
 Pal az ő tettetes és kep mutato zűzessegeket, mikor azt
 mondgya,

T 2

mondgya, hog azoknak az teuegygó leikeknek az kep mutatatas alatt, meg bellyegeztetet és meg feretiztetet lelkec ismerete vagyon. Mely ő tisztatalanlagoc mar niluanis vagyon, melyről sokan panaszkottanak is, mint Irenæus, Epiphanius, Cyprianus, Chrysostomus, Hieronymus, Saluianus, Bernhardus, Mantuanus, és többek is.

De mondanad, nem ioye rehat az hazassag kiüül való tiszta élet, s nem szabade az Papoknak tiszta zűz életre fogadaft tenni. Felelet, Ha kinecz Vt Isten azt az aiandekot atta hog az nótelensegbé zűzen elhet, vag az őzuegysegeben tisztan, melto hogy ellyen az Istennek aiandekaua, de hogy az egesz Papi rend, Isten paranczolatya kiüül arra kenszerittheffec, hogy holtig valo zűzeffegre kötelezze magát, az ellene vagyon a szent Pal tanitasana, ki nem hogy azokat paranczolat alatt haitana, mint a Papi, az holtig valo zűzeffegre, kiknek aiandekoc nints reya, és kiknek iob meg hazafodnioc, hogy sem mint geriedezniec: de még szinten azoktól sem merte paranczolat alatt az hazassagot, meg tiltani, az kiknek aiandekoc volt az tisztasagra, mert nem volt Istentől paranczolatya rolla.

Nem io azert azokat kiknek aiandekoc reya nints lehetetlen dologra kenszeriteni. Nem kenszeritnec, mondanad, senkitis az zűzeffegről valo fogadas tetelre? Io, de vallyon s nem eleg kenszeritese az, hogy Pap, Barat senki valoban nem lehet addig, mig holtig valo fogadaft nem teszen, hogy meg nem hazafodic: ha ki szabad akaratyabol holtig valo zűzeffegre, auagy tiszta őzuegyseget akart volna viselni, aiandekaleuen reya, mint a Prophetac és Apostoloc közöttis voltac olyanoc, diczeretes dolog volt volna, de az kenszerites nem io. Bizony az Apostoloc soha senkit ez fogadas tetelre nem erőltetec, sem ő maga

maga Christus Vruc nem fogattatta azt vellec, mikor az Apostollagra hitta, hogy holtig valo nótelenseget, zűzeffegre, és őzuegyseget fogadnanac, mert különben egyhazi emberek nem lehetnenec. Most pedig az Papistac, arra erőltetic az embert, sőt sokszor oly iffiackalis tetetnecarrol fogadaft, kie még az magoc ereieket, meg sem tuttac keserteni.

Ez fogadaft pedig bűnőc boezanatyáert, és öröc idueffegekert teszie, noha sem az hazassag, sem az zűzeffeg, nem oka, az bűn boezanatyana, és az idueffegnec, hanem ezac az Iesus Christusnac aldozatya: és az Scholasticusoc oly igen nagyot tulaidonitnac ez fogadafnac, mint az Rosariumban elő hozattatic, hogy az Barat szerzetnec, legalab való, és kissé czelekedetitis, vgy mint, az ülest, allast, aluast, euest &c. iobnac és félyeb valonac tarttac Isten előt lenni, hogy sem mint az hazassagbelieknek az Istennek tiz paranczolatya szerent hitből lőt czelekedetec volna. Itillye meg az Ite, és akar mely iamboris, mellyic keduesb Isten előt, az Barat aluustac, vagy az hazas embernek hitből való imaraga. Bizony szent Agoston, keresztele Z. Ianos zűzeffegre, az Abraham hazassaganal nem meri félyeb valonac mondani, vgyanis vallion s miuel iob vala, mely niakas Baranac hazassag kiüül való elefe, Peter, Philip Apostoloknak hazassagoknal?

De hogy ezen sokat ne mulassac, im rövideden meg Mindennec mutatom hog az egyhazi személyektől sem tilalmas, az Z. szabad az hazassag. Az Vt Isten mind ő s mind Vy törüenben felvötte az egyhazi tiszte az hazas szemelieket, és ne veltied hogy ezac ő törüenben, volt volna szabad az Papoknak meg hazafodnioc, im az vy törüenbeli Apostoloc, és Apostoloc vran köuerteset iambor Pispókókról, és egyhazi személyektől is az ő példakökből szabadnac lenni bizonyitom.

nyitom. Ezek között hazafoc voltanak, Peter, Philep, Lucas Philogonius, Nazianzenusnac az atya, Hilarius, Dionysius, Faustinianus, Syluerius, Hormisda, Talarus, Valerius, Leo, Felix, Oceanus, Numidicus, Seuerinus, Chæremon, Spiridion, Basilusnac az atya, Nissenus, Philogonius, Apollinaris, Sinesius &c. Ezeknek példáiokból azt hozom ki, hogy ha ezeknek szabad volt lsten szerent, hazafocnac lenni egyhazi emberek leuen szabad az mostani egyhazi embereknekis meg hazafodnioc.

Hogy pedig ezzel bizonyitanom szabad legyen, ezzel erősittem, mert az regi Z. atyakis az Eretnekek ellé, kic az hazafagot tiltottac, az hazas Apostoloc példaiat vettete. **Lib:3, Strö:** Clemens Alexandrinus, mond az Eretnekek ellen: Auagy az Apostolokatis meg vetike, mert Peter és Philep gyermekeketis nemzettene, Philep pedig vgyan leuitis arra ferhez. Szent Ignatius asztis erősití hogy iob refre mind nőfoc voltanak az Apostoloc, mikor azt mondgia: kinnoc az ő niomdokokon lstenne országara meltonac talaltatni, vgy mint Abrahamnac, Isaknac, Iacobnac Iosephnac, Esaiianac és az több Prophetaknac niomdokon, ismet mint Peteren, Palen, és a több Apostoloken kic nőfoc voltanak, és nem buyafagert hanem maradekocsaporitasaert feleségec volt. Chrysostomusis mond, az Apostol be dugya szaiokat az Eretnekeknek, kic az hazafagot karomlyac, meg mutatuan hogy az nem tisztatalan legyen, hanem annita böczülletes, hogy szinten az szent Pispökségeis fel meheffen ki azzal. Latode hogy elne ez erőfeguel az atyac. Ereye vagon tehat ittí, s az Papoknakis szabad az hazafag.

1. Cor. 9.
v. 5.

Nemde nintsene (vgymond szent Pal Apostol) hatalmunc reia, hogy feleségünket velűnc hordozzuc, mint az több Apostolokis, és az Vrnacattiafiat, és Peteris, auagy

talam

talam czac nekem és Barnabasnac nints erre hatalmunc. Hogy pedig ez mondaft nemellyec arra magyazzac, hogy az Apostoloc valami kazdag aszszoniokat hordoztae volna magockal ez szeles vilagon szellel, kiktől költséguel taplaltattanak volna, az a magyazat ellene vagion a szent Pal ertelmenec: mert azt akarta ot szent Pal meg bizonyítani, hogy hatalma legyen ő neki az Corinthiai giülekezeter, maga s felesége szűkségere valo költséguel terbelni, mikeppen Peter és az több Apostolokis, hogy azoktól az giülekezetektől kiknek szolgálnac, magoc és feleségec taplaltatara (kiket vellec hordoznac) költséget veszne. De ő azzal az hatalommal azért nem elne, mert az Corinthiai giülekezetet, nem akarna meg terbelni. Nem hogy meg terhelte volna pedig, ha affele kazdag aszszoniokat hordozot volna velle, kic segitettec volna, hanem Kőniebirtette volna inkább őket. De vgyan nemis szol in plurali soc aszszoniokrol, hanem in singulari szol. és azt gynækanae nuezi hű feleséget ertuérta, az az oly feleséget auag tartot, ki mint egy huga hű volna. Ezt bizonyitia ez ige periargein, mert oly aszszont ert, kinec szellel valo hordozasara hatalma legien az vranac, ha pedig feleségec nem volt volna, erőucl nem hordozhattac volna őket az Apostoloc, s nemis illet volna.

Keptelenis pedig azt mondani, hogy Peter el hagyuan az ő maga tulajdon feleséget, valami mas idegen kazdag aszszoniokat hordozot volna szellel, az poganioc kőzöt soc külömb külömb nepec, nemzetsegec kőzöt, hozszu és veszedelmes vtacon. De nem szűkség ezen sokat törődnünc, mert az Apostoloknak törvény szerent valo feleségec felől ertette ezt Clemens, kinec sententiaiat Eusebiusis elő hozasaua erősití lib:3 cap. 35. Es hogy keuebet ketelkediel benne, niluan valo az Papoc hazafaga felől

Tit: 1.v.5. felől szent Pálnac tettzele, ki Titusnac így ír. Rendely raito plebanosokat az városokon, olliakat kic veteknélkül leuen, egy felelegű ferfiac és húgiermekűec legienec.

Ge: 1.v.28. Ide valoc imez erősegekis sokasodgyatoc és neue-

Gen: 2.v.18 kedgietec: Nem io embernecc egiedül lenni: paraznasag-

1.Cor: 7.v.2. nac eltauoztatasaert, kinecc kinecc tulaidon felelege legien, és kinecc kinecc tulaidon Vra. Ha meg nem tartosztatyac

magokat, hazasodgianac meg lob meg nőni, hog sem geriedezni: ha feleleget veszelz, né verkeztel. Ha ferhez megien nem verkezic. szűkseg az pispóknecc egy felelegűnecc

1.Tim: 3.v.2. lenni. Az egyhazi szogac az Diaconusoc, egy felelegű ferfiac legienec, fioc és hazoc elöt io elől iatoc. Bőczületes az

2. hazasag mindeneknél, és fertelemnélkül valo agy. Ezec

Hebr: 13.v.4. és ezekhez hasonlo heliei az Z. irasnac, sem papot sem

4. kőseget, sem senkit, ki nem rekesztnecc, valakinecc az hazasag kiüül valo tisztta eletre, Istentől aiandec nem adator, sőt, mindeneket köteleznecc az szent hazasagra, valakic az kiüül tisztan nem elhetnecc.

Ne tiltac tehat meg az Papistac, az papoktól azt, lam szinten az ő Canonokis, nemelyeknecc meg engedic, mint az apro rendekről (extra de clericis coniugatis ca: cum olim) azt iriac, hog az napkeletiecc az apro rendekben (az az, az Cantoroc, Lectoroc, Acolytac, és Subdiaconusoc) meg nőznecc, az fellyeb valo rendekben penig az előt meg lőt hazasaggal elnecc. Az napniugotiaknalis az Subdiaconusoc meg hazasottanac soc ideig distinc. 32. de illo Clerico. Az Diaconusokis kic az fel szenteleskor protestaltac rolla, hog őc meg nem tartosztathatyac magokat, hanem meg nőznecc, szabadosoc voltanac meg hazasodni, és mind az által az egyhazi szolgálatban maradhatanac dist. 28. ex can. 10. Ancyrano. No azett ellyenec őkis az hazasaggal, s ne boszontlac az Istent az faitalan elettel.

Io és

Io és szep dolog vgyan, ha ki az hazasag kiüül akar az zűzeffegben s akar az őzuegyseffegben tisztan elhet, ellyen az Istennec aiandekauul, de ha kic tisztan nem elhetnecc, oly geriedezeffeket erzenec magokban, akar kic legienec azoc, Papoc vagy baratoc, tehat ollyankor fogadgiac meg Ignatiussnac szouat, ki azt adgya tanatsul, hog affeleknecc az zűzeffegnecc igaiat ne vessic niakokban, mert veszedelmes annac bírása, és igen nehezen őriztethetic meg, mikor az nem akaroknac erővel paranczoltatit. De most bizuan ereleben, zűzeffeg fogadnac az Papoc, maga nem tartathatyac meg hané iszoniu dolgokat, az őlekecc ismeretec tudgya czelekeffnecc, s megis zűzeffeguel kerkednecc, mint azis, ki minap velle valo beszelgetesemben, niluan mere nagy eskűueffel mondani, hog ő ollyan zűz volna, mint az vilagra szűleteffekor volt, maga elete vifelefe (mert ritkan iozan, neha ketzeris reszeg napiaban) mast mutatna. Lat Isten mindeneket. Loth el eset az io lakas vtan, el eshetic őis. De iol mondgya effelekről Erasmus, hog mostan az Papokat nem az Istenes kegieffeg, hanem az egyhazi iouedelmec herelic meg, az az teszie zűzecke.

De mondanad: miért szolal erről ily soc szoual, holot oruosfagot akar sz romlasunkban mutatni? Nem oknélkül, mert azt akartam meg mutatni, hog nem az paraznakat, hanem az Isten felő hazasokat aldgya meg Isten. Nemzenec vgyan az hazasag kiüüllis magzatokat sokan, de azoknac nem töltri be maradecoc az földet, mert nem aldattattanac meg Istentől, mint az igazaknac nemzetseffeg, és azért az ő maguoc ki giomlaltatic, mint az bős módgya, hog az paraznaknac fia el fogynac, és az fertelmes aghybol valo mag ki giomlaltatic. Es azért senki paraznaul ne ellyen. Ha ki tisztatalan el akar Pispóc, Vr,

Sap: 3.v. 16

V

Papa,

Papa, s akar kősség legyen, büntessék meg személy valogatás nélkül, mert az parasztagert elpusztulunc. Sőt ha ki látta hogy tisztan nem elhet az hazasság kiűl, akar nőtelen legyen, vagy őzuegy s akar Pap Barat, ne sercse meg lelki ismereter, ne tisztatalankodgiec, nem czalhatya meg az Istenec szemet, hazafodgiec meg inkább, lam azt Isten senkitől sem tiltotta meg.

Annacokaert ellyen minden ember, ki mas keppen tisztan nem elhet, az Z. hazassaggal, eppicze orszagunkat, szaporicza nemzetsegunket Isten szerent, és se ő magat ne czallya meg az tetetes zűzességuel, (mert kepmutato zűzesség nec neuzei Hulderichus Augustai Pispóc, ki Anno 900. elt, az Papoczűzességert) se orszagunkat ne fogiatkozassa meg senkiis. Lam regen az Romaiaknal, ha ki három fiat szaporitor, szabadsagual aiandekofztatot meg: ha ki pedig kesen atta magat az hazassagra, azt vgy mint ki az Romai kősséget meg czalta volna, meg büntetec, és elztendónkent, annyi fizetést vőttened az tarhaz iőuedelmere raita, mennyue el taplalhatta volna gyermekit, ha előb meg hazafodot volnais. Mijs azért az kősszűnc valo tilalmas buyasagot hatra vetuen, igazan adgyuc az hazassagra magunkat, had eppülliön az mi maradekinkbolis orszagunc, s így hagyhatunc maradekokat ytañunc, kie az poganioc ellen otalmazzac orszagunkat, s nemzetsegunket.

AZ BEKESEGRŐL.

Az beke-
ség
ról.

Az giőniőrűseges és kiuanatos bekesegnekis, felette igen szeretői voltanac, mind azoc az regiec, valakic orszagoc maradafat, és nemzetec iouat kiuanac, és azért az bekeféggel ellenkező dolgoktól igen otalmazzac magokat. Ezeknec példaiokhoz kepest, miis bekefégnec és egyeffegnec

gyeffegnec legiűnc szeretői és keuetői, otalmazuan magunkat mind azoktól, valamellyec az bekeféget fel bontyac. Bizoniara pedig czac ot maradhat meg az szép bekefé, ahol az igasság vralkodic, mely kinec kinec az miuel tartozic, azt meg adgia. Az Helueciayac erősséc voltac, mert mindennec ki fogaltatot igassaga, senki meltatlanfagot nem czelekedet, mely miat szereter és nagy io akarat volt egymashoz mindenekben. Erős orszag az, melyben az igasság szép bekefében tartya, és szereterben az lakosokat, nagy erőuel sem arthatni annac.

Oh kiuanatos és giőniőrűseges igasság, bekefé és egyeffeg, vallyon s mikor iősz, az mi el epedet, és nallad nélkül meg szakaszkodot szegeny orszagunkban, magadnac felszket vetni, és lako heliet szerzenit vallyon s mikor foldozod meg el szakadozot ruhait edes hazanknac? mikor vetz veget az mi soc romlasinc miat valo budosafinknac? O kedueffeges bekefé, mikor czendesitelsz le vgyan orszagunkban, ennyi soc valtozasokat? Terűly mi hozzankis valaha immar egytzer, talalsz soc pusztahelieket ittis földünkben, eppits meg azokat iob allapatra. Te mindenhato Isten ki vagy ennec adhatoia, kőniőrűly mi raitunc, és adgy bekeféget orszagunkban, s az soc pusztasagot és romlast fordicz az poganyfagra és azokra az heliekre, mellyekben Z. neued segitsegül nem hiuattatic, és az te Z. fiad nem ismertetic.

Nem kiuanannac vgyan sokan az bekeféget, s kiualtképpen azoc kie nem az kőzőnsseges iora, hanem az magoc hasznokra nez nec: de az ertelmec szűűc szerent ohaityac, es buzgo kőnyőgefec altalis kerie Istentől. Mett iol tudgyac mely hasznos dolog legyen az bekefé. Az bekefé ideien, ződellenec és viragoznac minden rendec, az törueynec, tisztességes deaki tudomany, és kezi mesterse-

gec. Ackor mind hazoknál batorlagban lakhatnac, s mind vtokban bekeuél iarhatnac az emberek: akkor az kőfse-
gis, nyaiara, menesere, mehere, marhaiara czendefengon-
dot viselhet, ki ki mind bekefegeben lakhatya iofzagat, ő-
rőkséget, elheti erdeiet, retet, vizet, szőleiet, szanthatya
vetheti földet, és taplathatya magát s haza nevet igaz ma-
iorlagabol: Ackor vagyon az bornac, buzanac, és barom-
nac bősege, akkor az oltfötag, és az szép tisztességes lako-
dalmoknac, iatekoknac, és vigasagoknak czendefegben
rettegesnelkül ki szolgaltatasa, sőt több iockal egyetemben,
mint az Saturnus ideiebeli bodog állapotrol írta az Poe-
ta.

Vay ki dragalatos az bekefege. Bodog város az, mely
annac szeretője. De most az sőt viszhayonias, minden
iort felforditot, és mindenhelieket rettegeffel, felelem-
mel töltöt be. Budosic most az igazsag ki szolgaltat-
tasa, mind igazsag ha ki iobban biruan magát, ma el nio-
morithat. Így nem leszen az bekefege helye nallunc. Az
ki azért orszagot s nemzetseget szereti, őrizze magát az
bekefege ellenző dolgaitol. Legien az igazsag szere-
tője, senkit bosszusal ne illessen, valamit maganac né akar,
azt maffal se czelekedgie, mint az természetnek törüenieis
meg tanitya, hirtet nevet, marhaiat, se gúnylóségből se irigy-
ségből ne bancza, mindennel iort tegyen, szerettesse min-
dennel ő magát.

Fő gondgioc az Isteni tisztelet vtan, erre legien az v-
raknac és feiedelmeknac, hogy az külfő dologbannis kinec
kinec igazsaga ki szolgaltatsec, oltalmaztasnac az alattoc
valoc, s vgy leszen hogy az kőfsegi földes vrahöz feiedel-
mehez valo io akaratra indittatic. Ezen kiüül, akar mint
giörtörtésekis az kőfsege, de miért hogy Plautus monda-
sa szerent, gonoszul kerestet marhanac gonoszul kel el
veszni,

veszni, ha az kőfsege feletteb meg erőltetic, az bekefege
miluan fel kel bomlani, és az erőszackal vönt ragadoman-
nac mas kezre kel kelni. Soha egy erőszackal kerestet bi-
rodalom, sem volt sokig allando. De még sem veszie
ezt sokan eszekben, s azért kinozzac ilyen igen az kőfse-
get, el anniera hogy az mint a pelda beszéd tartya, sockal
nagio b oruoc, és toluaioc legienec azoc közöt, kie arany
lantzot viselne, hogy sem mint azoc közöt, kie vas be-
kokban fogva tartatnac.

Ide valo egy Diomedes neuü toluainac historiaia, ki
midőn fogva vitettetuen, Alexandertől kerdettenec,
hogy merne az maset toluailafauat ragadozni, Sandornak
igy felele: Egy haiotskam vagion, ő kiraly, s te hozzád
vgy mint tengeri toluai vgy hozattatom, holot te mind
földön vizen sockal több toluaisagot czelekedgie en nal-
lamnal, és egesz orszagokatis hatalommal magadnac fog-
laly. Az mi az dolgot illeti, te igaz olyan toluai vagy mint
en, czac hogy te en nallamnal hatalmasb vagy, és semmi
szükséged nem leuen, telhetetlenfégedből koborlasz, en
penig szegenysegeből. Ha az te kazdaglagodnac czac
ezered része nekem engettetet volna, en nem toluailane. Ha
azért az törüenieket meg tekintyüic, mellyec az raga-
dozást tiltiac, bizoniara te sockal gonoszab vagy en nal-
lamnal, vgy mint ki, mig en eggiet meg fosztoc, addig eze-
retis fosztasz meg. De ez külömbfeg vagion mi köztünc,
hog te hatalommal és kegyetlenfégel oltalmazod czeleke-
deted, az törüenyeket labod ala tiprod, és valamit
mielsz és szolasz, vagy io vagy gonosz, de minden alattad
valoknac diczernie kel. En penig szegenysegem miat tol-
uailással keresuen kenieremet, halakra iteltetem.

Nehez touaba azis az kőfsege, hogy igazsaga elő Az kőfse-
nem vetetic, igazsagaban az feiedelmektől és vrakrol meg nec igazsaga

szolgaltat, nem halgatattic, panasza be nem verettetic, supplicatioia el nem oluastatic, hanem vagy el szaggattatic, vagy el ha- niattatic, mint Antigonus fia Demeter királyis czelekedec az Macedoniayackal. Sokan gondviséletlen segecniat, akár mi czeleczapokra, és kazdagfagbá telhetetlenekre bizzac az fegenysegnec meg halgatasat, mely miat sokszor (á mint Diocletianusis panaszolkodicrait) ketten harman egy- ben szoluan, arra haitiac az feiedelmeket és vrakat, az mi- re akariac. Ezt el tauosztathatyac, ha magoc kezdic az a- lattoc valoknac panaszat, á mint kiuantarikis tóllóc, meg halgatni, s minden rendnec igassagot ki szolgaltatyac: me- ly dolgot Domitianushoz valo iralaban marialis nagyra bóczüll, mikor az feiedelem iosagos czelekedetenece mondgya, az alatta valoknac ismeretseget lenni. Vgyanis mint az Puplican fiahoz, olyan, á mint az Alphonus király rzimere ielenti, az io feiedelem az alatta valokhoz.

Vagion meg mas nehezsegeis az kősségnece, mert, ha- za, rete, szanto földé, modgiana felliéb adoztatic, maga igassag kiüül soc szolgaltatra botoltatic, meltatlan birsa- goltatic. Földes vra, mind az kősségnece, s mind az vton iaroknac soc karaua, bűdös borat raita kerzser arran tart- ia. Etzerre sem volna io, kinece az kősségnece ketzer arrat le- kel tenni. Ide valo az pintnec, kőbólnec, refnec, fontnac és egyéb merteknec meg hamisitasais. Az vendeg fogar- doknac, és kufaroknac dragasag czinalasokis. Ezec és e- zekhez hasonlo dolgoc, az io törüent, és az igassagot fel- bontyac, ki miat az bekefegis fel bomol. Ezeket tehat, és minden egiebolgocis mely az bekefeg ellen volna, min- denüt ki ittuc orszagunkbol, legiunc eggiesec, s meg lat- yuchog mind ennyi soc haborukbanis, iob állapotya lefen orszagunknac. De mint hogy az idő állapotya azt kiua- nya, el hagyuan az bekefegről valo töb szomat, szolloc az vitezlo

vitezlo hadakozasrol, nem hogy az hadnac kiuanioia vol- nec, hanem azért hogy ha immar haborusag ront és puszt- tit bennünket, tudgiuc az hadatis kereltitici modra vi- selni.

AZ HADROL ES VITESSEGRŐL.

Harmadic dolog melyre az Regiece gondot viseltenec, az vitezlo hadakozas vala, melyről leg először ezt vegytie- elzünkben, hogy az hadakozast noha keduellic az is- fiac, kie mi legien az had nem tudgiac, de az ertelmesece azt mindenkor futottac, tuduan annac karos voltat, mely- re az socidótól meg tanittattanac. Es bizoniara ha vala- mi vagyon ez vilagon, mellyet minden keppen futni kel- el tauosztatni, és giüllólni, az had az, az mint Erasmus mód- gya, melynel semmi nints iszoniub, niomorultab, vesze- delmesb, és kőzőnseges pusztusagot és romlast hozob: el annyera hog az regi poetac, kie mindeneknec természetit igen meg visgaltac, és szep talalmaniockal meg abrazoltac, nem oknelkül latraffanak mondani, hogy Pokolbol az Furiaknac, az dihiűssegre vono Pokolbeli aszszonyoknac szolgaltatyoc által tamadgion az had.

Az Vr lsten az embert, nem az ver onto hadakozasra teremte. Egieballatokat fel fegynerkesztete, az Bikat szar- nauaerős site, az oroszlant kőrmueu teue rettenetesse, az kantoknac erős agyarakat, az Elephantnac nagy erőt ada, kinece iggiel s kinece mast, mindeniknec fegyuert ada: czac az embert teremte mezitelen, fegyuertelen, giengen, hus- sal és lagy bőrrrel veuen kőmiül, nem latz hadakozashoz valot semmitis benne. magaualis io tehetetlen, ha mastol nem segittetic, sem szolhat, sem iarhat, sem eheric, czac riuaual ker segitseget, hogy auagy czac ez bőlis kőn- nyen, meg ismertethesse, az ember nem hadakozasra, hanem

Chili: 4.
centur: 1.

hanem tarsasagra teremtetetnec lenni. De minec vtanna, az arany időc el muluan, az ver onto hadakozas fel tama-
da, kezdenec az emberek fel meszaroltni, azoltamar,
minden nias vigasagoc, mindenszepsegec, barátlagoc, és
egyességec fel bomlanac, s mind azoltais nints czendes al-
lapatyoc az orszagoknac.

Czodalaros dolog penig hogy sokszor szinten azoe
ingerlic az fejedelmeket az hadakozasra, kiknec oltanios
kellene, meg nem gondoluan ki soc valtozasoc és pusztas-
agoc, szarmazzanac ki belőle. Bizony ha ki iol meg ro-
stallya, mit sodac kőuetkezzene ki az hadbol tellyes min-
den ereicuel futtya, gyalazza, szidalmazza és tauosztattya
azt, vgy mint minden ionac ellenseget. Vallyon s mit latz
az hadban szomorufagra indito dolognal egyebet? szem-
ben all az ket had doboc trombitac harognac, czattognac
a szerzamac, villamlanac az fegyueroc, szolnac az agyuc,
rikoltnac sikoltnac az seregec, az eghec le szakadni, s az
föld meg nyilni lattatnac. Iszoniu kialtasoc és oly fene dol-
goc lesz nec, hogy meg az erős és bator sziuu embertis
ideig (tudgiac az kie probaltac) felelmesse telzic. Azom-
ban kőuetkezie az ütkőzet, ember meszarlas, soc ezer le-
lec veszedelme, holt testeknec, (kie czac ackor eleuenec
valanac, és kemenyen viuanac) iszoniu és szomoreto ne-
zele, mezők nec és vizek nec verrel foliasa. Leszen sokszor,
hogy az attyafi attyafiat, io baratyá baratyat, szomszedgia
szomszedgiat akarattyá ellen fel ragollya. Eze az szep do-
log? De haly meg többetis.

Az had alat halgatnac az io törüenyec, szabadsagot
vesznec magoknac minden latorlagoc, ackor az gonosoc
büntetelsnelkül ő nec, vagnac, dúlnac fosztnac és ragadoz-
nac. Ackor az barmoc el haitatnac, el tiportatnac az ve-
tesec, az lakosoc el fogynac, meg őletnec, vagy szerelmes
ember

emberektől az halálnalis keferüb rabsagra vitetnec, el e-
gettetnec az faluc, pusztittatnac az tartomanioc, erős va-
rac, és soc költséggel, s munkaualeppitteret varosoc vag
el rontatnac, vagy ellenseg keze iutnac. Az Polgarok-
nac kazdaglagoc ideien latroc kezere kel, mindenec ret-
regnec felnec, sirnac, iagatnac, sapolodnac és törődne-
Ki sirattyá Vrat, attyát, Annyat, feleséget, gyermekeket, attyá-
fiat, s ki io baratyat. Nints az minec keleti: az szegeniec
ehoznec, és idegen földön, esőben, hidegben, sarban viz-
ben soc nyomorufagot szenuednec. Az kazdagoc vagy
el veszet, iauokat sirattyac, vagy meg marat reszet, feltic el
vesztetstől, mind egy, s mind mas keppen niaualiasoc.

Ackor az gienge szep zűzeknec siralmas hazaslagoc,
vagy Pogany keze iutasoc, őzuegieknec és aruaknac sza-
mos sokasulasa. Az embersegnec, iamborsagnac, Isteni
szolgálatnac, igassagnac, tisztességes tudomanioknac, és io
tend tartasnac nints helye. Az venec kefergenec ideiec
hofsuszagan, pusztulnac az faluc, az kősség szegenyedic,
keuesednec az Vrac, az portac alab szallanac; neukedic az
dragasag, fogiatkozic az szabadsag, és summa szerent az
had alat, mely nagy insegec legyenec, senkinec nielue ele-
gedendőkeppen elő nem tudgya szamlalni, bar arrol sem-
mit ne szollyakis, hogy az vitezec egy keues ragadoma-
nyert ő magokat eladgyac, és soc niughatatlanlagot, ehse-
get, siratlagot, veszedelmet vesznec fel magokra:

Ezeket nem á vegre mondam, mint ha melto és igaz
okbol, hadakozni szabad nem volna, hanem az vegre
hogy az hadakozasnac artalmas voltat elzűnkben vőuen,
lenienc inkab az bekefegnec, hogy sem mint az viadalnac
szeretői, és az menyere lehetne, meg melto okert se kap-
nanc minden kistudologert fegyuert, mert még az igaz
okbol tamadot had sem lehet karnelkül, nem hogy az ha-
mis

mis okból tamadot volna, sőt az nem szükséges hadak-
nac, vgyan bodogtalan ki menetelec vagion, mint Peuce-
rus, Gualtherus, és Strigelius írja. Nem szükséges okból
tamadot hadac pedig azoc, valamellyec vag az Iesus Chri-
stusban való hűrnec otalmazasert nem lesz nec, vagy az
pusztitoc ellen hazanc otalmaert, vagy az szomszed nem-
zetsegnec, kinec otalommal tartozunc, vtolló szükség-
ben való segitseget nem vetetternec fel, auagy valami mas
igaz okból nem indittatnac, hanem irigységből, keuely-
ségből, gyűlölségből, fel fualkotsagból, erőben, sokasag-
ban való bizodalomból, hűrnec, neűnec, kazdaglagnac,
bitodalomnac neuekedesene szomiufagabol, vagy hason-
lo dologból tamadnac. Az ily hadac szerenczerlenec.

De iol meg lassac az feiedelmec, hogy igaz és melto-
oknac szine alatt, szokasoc szerent hadat ne indiczanac,
mert soc pusztasagra okot adnac velle, sokszor pedig szin-
ten abba az veszedelemben eytic magokat, melytől való
feltekben, el tauosztatasnac okaert hadat inditottanac,
mint az Macedonizai kiralioc, és Croesus. Az igaz és mel-
to oknac szine pedig az, mikor az igaz oc mutogatatic, el
fedelzteric pedig az meltatlan oc: mint peldanac okaert.
Croesus Cyrus ellen ez szinalat indita hadat, hogy Astya-
gesert allana boszszut, maga keuelységből mintha keze-
ben volna az győzedelem, irigységből banuan Cyrus ne-
uekedeset, és felelemből, feluen hog vegre őtetis elne győz-
ne, inditotta vala ez hadat. Cyrus az Massagetac ellen azért
hadakozec, mert kiuannya vala őket meg hodottatni, de
mast tetter, mint ha az kiralynen, (ki hozza nem ment va-
la) raita tót boszszusagat akarna meg allani. Illyen azis:
Az Töróc kazdaglagaat ohaitom, no hadat inditoc ellene,
s az hűt dolgat tetterem okanac lenni.

Nem elegendendő okoc így ezec, s ha czac ezekert in-
ditasz

ditasz hadat, többet artasz hazadnac, hogy sem az ellenfeg-
nec: mert minec előtte taborban szallanac, immaris so-
kat attottal azoknac, kiket otalmaznod kellene, sartzol-
tatod az nepet, fizetteted őket, sokra erőlteted, nyuzo-
foszto pusztitockal mindeneket be töltesz, és gyakran az
nierefeguel többet vesztesz. Holot egy kis boszszusagot,
el nem szenuedhetz, magadat nagy boszszusaggal illeted:
holot az szabadsagot akarod otalmazni, magadat rabba
teszed, holot egy kicsint akarasz nierni, magadat és az alat-
rad valokat soc karba, romlasba, pusztasagba eyted. Az
io és Isten felő keresztyen feiedelemnec, ezeket és az had-
nac mind eleit s mind vtollyat, iol meg kel rostalni, han-
ni, vetni, minec előtte hadat inditana, hogy többet ne
arson, hogy sem mint hasznathatna hadakozasual or-
szaganac.

De ha vgyan nem lehet egyeb benne, hanem hadban
kel az ellenfeggel szallanunc, mint hogy Istenünkert, hű-
tünkert, orszagunkert, maradasunkert, özuegiekert, ar-
uakert, &c. neha neha fegyueris kenyszerittetűnc fogni,
mert az bebesegert az ellenfeg vagy nem akaria, vagy cza-
lardul, tehát az legyen fő gondunc, hogy mennel keueseb-
barral legyen meg az had viseles. Mely dolog hogy szeb-
modgiual mehesen veghez, ier lassuc meg rend szerent
immar, az regiektől ez dologban mit tanulhatunc, s az ő
peldaiokhoz kepest miis iobban tudgiuc dolgunkat for-
garni.

Leg először pedig az soc tisztartoknak szamos volto-
kat, szalliczuc miis alab, ne vonattassac az kősség ereie, és Az kősség
fizetese annyi soc fele, az adotis az menyere lehet szallit-
terhet kőn-
czuc alab, az soc perpetuar vizha vonyas giomlaltassac ki, niebiczuc.
egy mas szereret plantaltassac heliebe: kiki mind ereie fe-
tent io akaratból, giarapicza taborunkat, senki az kőzen-
seges

seges iotol, kintset meg ne vonnya, el ne tagadgia, ne iariunc vgy mint Constancinapolyban az Górógóc, kikiról Leonardus Chienfis így ír: minden el aót szantalan soc kincz Pogany kezre kele. Oh immar szegeny niaualias Górógóc, kic mindenkor szegenységeket haniatoc, ame fel talaltac hiszem az ti el reitet kazdagfagtokat, mellyet az varos segitsegetől meg tagattatoc. Olztan az mely költséget az Baluaniokra vesztegetűnc, az hol semmi haszna, nints, sem Istennec nem kedues:

Dicite Pontifices in sacro quid facit aurum.

iob azzalis orszagunkat otalmaznunc, hogy sem, mint Constancinapolyban, Drinapolyban, Nandor Feier varban, Tómos varban, Szigetben, Budaban, Szekes feier varban, több heliekbennis, így az Pogansagot kazdagiczuc velle. Az has hizlalo szerzetesektől is az olyan ióuedelmec, mellyet az regiecaz vitezeknec, kic fegyuereket az ellenseg vereuel szepen meg viragoztattac, rendelenec volt, fordiczűnc orszagunc otalmara, mint Alphonfus, czelekedec az templom kinczeuel, az kősség kőnniebségeiert. Ha ki Pap, az földi Vrac modgiara valo vralkodast hadgia el, segitteffenec az vitezec azzal, ő pedig tanitsen, prädicallyon, intsen, dorgallyon, fedgyen, vigasztallyon, és mint az so olyan legien, ez az ő tiszti, az többit hadgia ez világi feiedelmekre.

II.
Vitezeket
tarczunc,
és nekic
meg fizet-
sűnc.

Touaba, hogy az hadakozas, io modgiaual leheffen, erős és io vitez ferfiac kellenec hozzaya, kiknec legyen mindenkor bizonios szamoc, és hogy mindenkor kefszen leheffenec, iarion meg bizonios fizetesec. Így otalmasztakész hadaual ez előt orszagunkat az io és vitessegre termet Mattyas kiraly, kinec czachire előttis futot Machomet Czaszar, vadnac socio vitez legeniec mostis, de fizetesec imigy amugy szolgaltatic ki, soc kőniörgefec és fogiatko-

giatkozafoc vtan azis, nints szabadsagoc, nints ióuedelmec. Nints bőczülleti az io vitez embernec, noha nagy szűksegűnc volna reia. Mikor az szűkseg vitezeket fogattat velűnc, akkor minden valogatásnelkül, akar mely tudatlantis fel vesztűnc, czac tudgia fel kőtni sabliaiat, mind vitez, maga czac nem esic az falatis ki szaiabol, puskaiait ha ki sűtiis, tauoltattya orratol, akar hol effec, czac patra, nion. Nem melto czacseregbeis effeleket allatni, ne ruticzac meg rosz voltockal, az io és igaz vitezeketis. Oka ennec az fizetetlenség, és az vitezeknec bizonios szamon valo nem tartatasa.

Mikor vitezeket fogadunc, soc igireteket tesztűnc nekic, ha el ofzol az had, nints semmi kelletec. Ha kic szegeny vitezec kőzzül edes hazankert, és nemzetűnkert, feieket az meszar szekre vinni nem szannyac, s meg sebesednec, semmi gonduisseles ala, fel nem vetetnec, el sem temettetnec ha meg halnac. Bizony ezzel nem gerieftiűnc, hanem remitiűnc inkább az vitezeket az viadaltol. Az Tóróc halatra fut az hartzra, mert ha szinte meg czonkulis, tudgia hogy tiszteffege leszen, Zaimsag, Iszpahiasag, Bekseg, Sold adattatic neki, s meg sem leszen kolduffa. De nem sietz előte szegeny legeny, mert tudod hogy io katonaban, io koldus szokot lenni. Az regi feiedelmec, meg aiandekosztac azokat, kic valami nagy dolgot probaltanac. Latna czac az vitezlő nep mostis az tiszteffegert, és aiandekot, mas keppen futna az viadalra: így nem czoda ha vgy fel tőlle mint azt tüztől, mert semmi hasznat nem lattya maga vetesenec: ha mit nieris, amaz hatul iaro deliarskac (kic á bokorbol nezic az dolognac sullyat) erőuel el vonszac tőlle, mely dolognac gondolatya, socio legent tartosztat az első útkőzettől.

III.
Tanullyunc annac felette, ezbenis az regiektől, hogy Oralmaz,

az kőfegre nagy gondot viselliúnc, takargassuc, otalmaz-
zuc őket, csinalliunc erőflegeket, mellyekben az rablóc el-
len maradhasnanc meg. Mert ha népünket el hordgyac,
és mint Elztergom alatt letünkben, sőt edes atyáknac,
anyáknac, holtig való keferues siralmokra, czordauai hay-
riac el őket szeműnc elől, mind marhasól barmosól, az
varac és pusztá Castellioc, bizony nem otalmaznanc minke-
ris meg, s nem is taplalnac el: edgyicaz maffickal volna io.
Igy eppite regen meg Paduat és Ratisbonat Alphonsus,
az Magyaroc ellen, az Vrakra s Nemefekre mervén az ke-
ritest, á szegenysegűnc könnyebbségeiert. Scander Bekis E-
pyrusban, minden eleffel őszue, városokba helyhezettette
vala be az föld neper, Töróc Czaesar ellen.

De mi vgyan semmi gondot az kőfegre nem viselliúnc,
s nem hogy az ellenfegtől otalmaznuc, de sőt magunc
pusztitvuc el őket, hazokat főlegertitűnc, el vonszuc elese-
ket, ruháikat, költségeket el ragadozzuc, hazoc neper
meg szeplőstűnc, s ő magokat mint egy tikot fel mészar-
roliyuc. Sziuem fyy raita, mely nagy ektelenfeger tesznec,
nemely Istentől szakattac raitoc. Eze az keresztiéni vité-
ség: Igy kelle az keresztiénfeger otalmazni? Magunkis el
pusztitvuc így magunkat. Az Töróc sem czelekedi azt,
az alatta valockal. O ki sőt porta szallot az koborlo vité-
zec miatle. Eze által meg nem szabaditvuc Magyar or-
szagot.

III.

Nem diczerhetem aztis, hogy az első ütközetre, az vi-
tezeknec ezac az illő fiúit bozattatit, kiken iob szíuer
veszen az ellenfeg, az io legeny, kinec loua, szerzama, tu-
domanya volna, hatra marad, vagy ha el bozattatikis, de
az tudatlanockal. Iobbias legyen ezben. Nam az Töróc,
tudos vitez embereket valogat elől taborban, az penig el
bifzi, hogy kinec kinec hálh orays, el tanoszhatatlankep-

pen,

pen, meg vgyon Istentől rendelue, szazert sem előb, sem
vtolban, az rendeltetet oranal meg nem halhat. Mi vgy
rettegűnc mikor affele helyre megyűnc, mint ha, valami
eshetnec Isten akaratya kiűül ot raitunc: maga czac haiunc
szala sem eshetic el Isten hirenelkül. Tudom hogy sokan
miffertnec it ez helyen, de miért hogy az Istennec gond-
uifelese, minden teremtet allatiara ki teried, nagy bator-
sagual azt merem mondani, hogy ha szinten egy felől tiz
ezeren el hullanakis Daidkent melletted, vgyan meg
sem arthatnac az te hiuatalodba teneked, ha Isten ot nem
vegeszte halalodat. Ha egy vereb el nem eshetic Isten aka-
ratya ellen, sockal inkább az ember. Eszedben ved, hogy
nem azt mondom, hogy Istenedet kefertuen, valami hi-
uatalod kiűül való dolgot probaly, az mely dologbannis
Isten hireuel eshetnel vgyan el, de megis buntetefül bo-
czattatnec read, Istentől az czapas, mert nem kellett volna
Vradat Istenedet kefertened: hanem azt mondom, hogy
ha hiuatalod vagion reia, semmit ne fely, Isten markaban
eleted, ha nem vegesztte, nem halhatz meg, ha vegesztte,
nem futhatz el, szazert bizd Istentre magadat, s kapy biz-
uast az ellenfegbe. Ha meg halz, legy igaz hitben, s id-
uezőlz.

Tanullyuc meg az keues etellel, itallal való meg ele-
gedestis az taborban, szabiuc az vitéfseghhez magunkat, ha Ne tobzod
mi ehseget kel szenuednűnc, ne szegienliűnc keueffel meg giunc az ta-
borban. V.
elegedni, nem lehet ot minden vgy meg mint othon, vi-
giazas, iozanfag kiuantatic ot, nem fris lakas. O ki sőt
törődessel, niughatarlanfaggal, és türessel megien veghez
az io vitéfeg. Tudode mint iara Frideric Czaesar hada,
az nem vigazo io lakas miat? Daid az tobzodo Amale. 1. Sam: 30.
citakat, igen meg vere, Az Sybaritakis, midőn három faz v. 16.
ezer embert, szallitotrac volna taborban az Crotoniatac
ellen,

ellen, az io lakasbol tamador gondviselertensegec miat, örök kissebsegekre meg verettetenec. Vóttec hasznat az mertekletességnec az mi eleinc, veszi az Törökökis ven-
niuc mijs, ha reia szoktathatnuc magunkat.

Ha szantalan soc Historiat fel forgatjis, vgy talalod, hogy czac egy tartományis alig volt, bodog állapotban sokaig allando, valamely reszeg tanatfoktól igazgattatot, alig romlot valaha valamely orszag el, mely az reszegefec miat nem vesztet volna el: és alig volt valamely bodog állapotban, mellyet iozanoc nem szolgáltattac volna. Nem czodatehat, hogy Darius könnyen meg vótte Babylonr, holot Baltasar vendegseget üzöt az vrackal és Nemesec-
kel, mert iol mondgya Pythagoras, hogy az io lakas miat az emberec, restec, es dologra szokatlanoc lesznec, mely-
ből romlasoc kővetkezie. Paulus Aemilius, miért fosztas-
sanac nemely kiralioc meg szolgálaioc miat orszagoktól, an-
nac azt az okat adgya, hogy minden dolognac terhet föl-
gaiokra bizuan, ő magoc henielenec és tobzodnanac,
mint az első reszbennis szolec rolla.

Troia varosa soc ideig vitatec, de vegre az nem vi-
giaszható io lakas vtan el vesze. Tutta karos voltat Scipio
Aemilianus az taborbeli vendegeskedesnec, s azért mi-
kor Carthagor vitatna, meltan büntette volt meg amaz
Nemes embert, ki akkor satoraban baratnual lakodalmat
üz vala, mikor mas az ellenfeggel viuc vala. Vayha mijs
alab hagyhatnanc az io lakasban, ki sokkal jobban volna
dolgunc, De nem bannya az Török tobzodasunkat, mert
tudgya, hogy nekünc karos, neki hasznos. Fabius Maxi-
musis eszelen czala meg Hannibalt: Campaniat neki el
hagias foglalni, hogy ot mulatna, tuduan hogy faratlagoc
vtan, annac az orszagnac edesseges gümölczet meg ko-
stoluan, henielenec, s io lakasra adnac magokat, s vgy tuk-
niacka,

niacka, és ostobacka leuen könnyebben meg giőzettetne-
nec. Ez remenseg nemis czala meg. Hadgiuc el rehat az
nem taborban valo, lagysagra indito tobzodast, s hasz-
nosb leszen.

Miert hogypedig az ollyatan vitezekis, ritkan nieri-
nec, kie vakmerőkeppen, modnelkül, és sereg rendelef-
nelkül, mennec az ellenfeggel szemben, s mint ha mator
nem kellene, minden ereieket egytzer s mind ki viszi az
veszedelemre, nem hadnac allo sereget, dondart, mely-
ből az el farattaknac nyugodalom, az meg veretteteknec
segitseg adathatnec, tanullyunc abbannis io rend tartast,
mert az modnelkül valo vakmerőség igen veszedelmes.
Batra és mereszec legiünc vgyan az hartzon, mert auden-
tes Deus ipse iuuat, Istenis az mereszeket segiti, de ez ba-
torfagnac akkor vagion helie és ideie, midön mindeneket
szepen el rendeluen, és io modgiaual el helyhesztetuen,
az ellenfeggel szemben meg kelütközni.

Vgyanis mi nem abbanall az io vitezis batorfag, hogy
minden rend tartasnelkül fuffunc az ellenfegre, s leg ot-
tan harat adgyunc neki ha meg latyuc: mint ez elöt hat es-
tendőuel, hogy az tabor indulasakor, Esztergomot, Bu-
dat semminec tartyuc vala, Nandor Feier var sem tart va-
la mar meg bennünket, vgy czapiuc vala az czikot az len-
czeuel, de ha reia kelenc, czac kezét sem meriuc ellenf-
günknecc fogni. Hanem az io vitezis batorfag abban al, ho-
g el rendeluen dolgodat, mind halalig kemenyen hartzoly,
meg allyad az sarr, harat ne adgy, és ha egieb benne nem
lehet, az sokasag ellenis, kemeny viadalt tarcz, ho-
g ha meg
halszis, az ellenfeg fogiasaual legyen halalod. Az pittzen
valic el az io batorfag.

De nem tarttyac, ehez sokan az mi vitezinc közzül
magokat, niakra főre rendnelkül rohannac sokszor az el-
lenfegre,

lenfegre, sokszor czac allo sereget sem rendelne, sem zabolokat, sem Hadnagiokat meg nem variac, s ha meg erenec futamni, maszor bottal sem verhetic elo. Nem vgy nem, keuesben vagiunc mi az ellensegnel, ha tiz vag husz mi bennunc el esic, czac killitilet szerentis nagio b kar, hogy sem az Törökne 40. vagy 50. ezer. könnyeb az kazdagnac szaz penzt költeni, hogy sem tizet az szegenyne, s azért halkal kellene czelekednunc. Bizoniara ha egy ütközeten tellyeffeggel veget erhetnunc az Törökne, nem volna kar minnyaiunknac, egytzer az szerenczat, de megackoris io modgiaual, vegh ütközetül meg probalnunc, de mint hogy naponkent vyab vyab erő ió reanc, vgy kelminekűnc egy esztendőben io moddal, az ellenseggel meg vinunc, hogy mas esztendőbennis, vitezinket előallatuan, hadat tamaszthassunc.

Giorfasagot kiuan az had,

Mind ezekne felette, giorfasagotis tanolliunc az regiektől, előb minden hadi szerfszamunkat, és tabori eszközöket el kesziczűnc vgyan, de mikor osztan az tanatnac vege vagy on, ne mulatozzunc, hanem heuenieben fogiunc az dologhoz, hogy az ellenseg czac eszebe se vehesse, ellene valo indulasunkat. Sokat hasznalá mint Philippus mondgya az giorfasag az hadban, hogy az megremült ellensegnec az egybe gyűlésre, idő ne adattassac, mert sokszor töbet hasznal azt mondgia Peucerus, az meg eret es okos serenység, az nagy hatalomnal, miat az Athenasbeliekne a Persiai kiralioc ellen valo giorfasagocerositi. De viszontag felette karos az olyan halogatas, mely az mi hadi indulatunkban ielen lenni talaltatic. Nem hiiaba mondgya Lucanus:

VII. Tolle moras, semper nocuit differre paratis.
Hadgy beket az halogatasnac, mert az haladec mindenkor arrot az keszen valoknac. Mikor Annibal Capuat megvötte,

vötte, Romatis azon remúles alat, ha meg szallotta volna, meg vehette volna, de lassusagaua el veszte. Sokszortot mar minekűnkis, mind egyf mind mas okbol eset varakodas, és halogatasikart, de im megis késő és hofszutanatfor tartunc az oralomrol, kesen mozdulunc az hadakozast telre hadgiuc, az segitlegre rac labon megyűnc, és minden dologban kesedelmesec vagyunc. Diczeretes dolog az io vegezes vran, serenyen fogni dolgunkhoz, mert az szűkség, veszedelmesse teszi az kesedelmet, varast penig vgyan nem tehet.

Nem io dolog azis, hogy ha mikor az ellenseget meg VIII. veriűnkis, nem tudunc az giózedelemmel elni, nem vagFortig hiuc fortig, hanem vagy meg lassodunc, vagy haza terűnc, vagd ellenmellyel a szep nierefeget markunkbol ki boczatuan, ellensegedet, segűnkne nagyobb szíuet és egybe gyűlésre valo időt adunc. Fortig kellene az ellenseget az nierefegkor vagni, nem mindennap Pap saytya, s azért az alkolmatossagot nem kellene el mulatni, mert nem kisseb io, az sarataggal nyertet, meg otalmazni, mint szinte keresni, sőt maid nagyobb az vitezi diadalommal elni tudni, hogy sem giózedelemmel iarni: kit iol tud vala az, a ki Annibalnac azt veti vala szemere, hogy az hadban tudna vgyan nyerefeget iarni, de velle elni nem tudna. Soha se veld hogy mindenkor nyerefeget iarthas, ha ma nyertel, holnap el vesztheted. Vendeg az giózedelem, nints bizonyos lako helye, ha manallad szallot, holnap masnal szalhat. Azert mig nallad tart szallast, addig las dolgozhhoz, mert ha el repül czac banatot hagy vtanna, mint Ausonius ielenti. Hiiaban kesereg penig az maga karan, valaki asitua mulattya el dolgoz.

IX. Az mi vitezinc keueset gondolkodnac vege felőlis az hadnac, mikor valamit nyerne sem tudgyac alhatato. Nem kel az son őrizni, mert az ellenseget bekeuel boczatuan, az praerpradanac danac esni, es egi

maft ot ta-
golni.

danacsnec, ot ólic, vaghiac, huzzac, vonszac egy maft, mely miat sokszor az ellenfeg czoportot veruen, szívet veszen, nekic fordul, s iol meg osztja kószót az pradat. Karos effele had minekúnc, ha modot nem szabunc benne. Az szegeny legeny szerenczere veti feyet, s mas vonsza el tőlle. Az vrac és Nemefec, az szép szabadságual, és ioszágual, mellyet az föld szabadulafauual niernec elegendyenec meg, az tób vekony nierefeget igaz osztaly berent engedgyec, az vitezlő nepnec, kic soc faratságual, és verec hullafauual, iutottanac hozza: de azokis iol meg lassac, hogy előb el fogiassac az ellenfeget, s az vtan effenec az prada szedefnec.

X. Iobitas legyen, az Hadnagyfagnac, Capitanfagnac, és Iohadnagyfagnac, tudatlan és meltatlan személyekre valo bi-
giokat tar-
czunc, zaszannis, mert ezekre sokszor ollyac valasztatnac (tisztesség adassac az iouanac) kic meg az io, bator és hires vitezekelis, nem tudnac semmi oly emberfegetis czelekedni. Az hadnagion furdol meg io részre, az útközeten valo szerencze. Az io vezér meg az erőtlen vitezzelis, nagy dolgot veghez viszen, az tudatlan és felenc, az iouanac sem tudgya hasznat venni. Azert szoktac mondani, hogy felenkieb legyen, az szaruas Hadnagyfaga alat, az oroszlan sereg, hogy nem mint az szaruas sereg, az orastlan Hadnagy alat. Tudos vitez ember kel az Hadnagyfaghoz, ki nem czac felelemben tudgya nepet tartani, hanem egesz hadatis tudgion igazgatni, takargatni, sereget bölczeni rendelni, és az ellenfeguel okoson meg titkózni. Bar ne legyenackor soc Hagnagyunc, mikor hazul indulunc, czac legyen az szükség helyen. Nem híjaba kivan Cicero, negy dolgot az io feiedelemben, az vitezlő dolognac tudomanyat, az meltosagot, io szerenczet, és az iosagos dolgoknac ereiet, auagy az nehez dolgoknac szenuedefnec, giózhertelen türelet.

Igazan

Igazan mondgya tehat, az ki Plutarchusnal azt mondgya, hogy az had előt ioranac, mind elől hatul szemeince kellenni. Azokaert kiuantatic az io vezertől, hogy az munkaban faradhatatlan, bator és erős az veszedelemben, az czelekedesben giorfagos, és gondviselő legyen az tancban, mind eleit vtollyat meg nezuen az dolognac. Oe magais penig ielen legyen az sullyas útközeten, és nem czac ne füssön, hanem maftis kit bottyauual, s kit szép bírtatafauual, tar tosztaffon az furaftol. Ennec hasznos volta-
rol példat montam ide fel. Veszedelmes hadnagy, karos feiedelem az, valamely az Iuhoknac hasznokat el veszi, s az ellenfeggel szemben nem mer szallani, hanem akar mely tudatlanra bizza dolgar.

Intem it ez arant, az veg hazackal biro Capitanyokatis, hogy feiedelmeknec tót esküűseket, hitőket, tisztsegeket, s főkeppen lsteneket meg gondoluan, vitezeclegyenec, veg hazakat, soha hűtre az Poganfagnac meg ne adgyanac. Akar mit igerienek és fogadgianakis nekic, de ne hidgyec, alnocaz Törőc, és hazug, ha tulaidon verene tót fogadasat meg nem allya, sockal inkab te veled tót kötelet fel bontya, mint Tömös varat, Giulan és tób helyekennis. De bar szinte meg allanais fogadasat, vitezeclegienec az Capitanoc, feiec fen allasaig, hűséggel megtarozac feiedelmünknek, az felleges Romai Czaaszarnac, az erőssegeket: Az ellenfegnec soha meg ne adgyac, ha meghalnakis, iob tisztességekre, hiuatallyoc szerent vitezül meg halnioc, hogy sem mint aszfzony ember neuet viseluen, örőc gialazattyokra, eleieknek és maradkoknac nagy kissebsegekre, it az eleuenec közöt gialazatos halalt szenuednec, szidalmasztatnioc. Ha ki czac szor teszenis az meg adas felől, büntessac meg, mint az Athenasbeliec, kic, midőn Xerxes az varost meg adatni kiuanna, Lycidas

Y 3

Cá mint

XI.

Hűtre vegh
hazakat
meg ne ad-
gianac az
vitezec.

ca mint Herodotus írja, vagy az mint Demosthenes Cyr-
silust) ezac azért verec agyon köuel, hogy az meg adas fe-
lől szolna, mely példát io volna mostis köuerti. De az fe-
iedelmekis meg lassac, hog az vegekne el veszfeket sem-
minec ne tarczac, azokat melto személyekre bizzac, eles-
fel, költséggel, porral, goliobissal, s neppel meg erősiezec,
hapenig valamellyiket meg szallyac, az regi io kiralyoknak
peldaioc szerent segitsegre siessenec, mert ezekre valo
gondviselertlenseg miat, soc veg hazac el veszhetnec, mint
hogy elis vesztec.

XII.

Az több vitezeketis mind feienkent kerem, hogy feie-
delmekhez, és vrokhoz, hiuec legyenec és igazac, őket
soha el ne arullyac mint az Papai Frantziac latrul czeleke-
denec: köuessac inkább Dariusnac Zopyrus neuú szolga-
yanac alhatatossagat, és vrahoz valo hűseget. Ez Zopy-
rus latuan hogy Babylont, (kitmeg szallot vala) Darius
meg nem vehetne, ily fortelt gondola magaban, orrat
fület maganac el mettze, s veres ortzaual be mene Baby-
lonba, tettetuen mintha, Darius ezért czeleketre volna
raita, ez nagy kissebseget, hogy az varos alol valo el szal-
lasrol szollot volna neki, és nagy szidalommal gyalazza
vala Dariusnac kegyertlenseget. Ezt vgyan el hiuec az ben
valoc, ötöt Hadnagya teuec, de nem soc időre Dariusnac
az varost meg ada, kiert Dariusis nag tiszteességben tartot-
ta ötöt. Ez példabol nem Pribekseget, hanem feiedel-
mekhez valo hűseget tanollyanac az vitezec. Sokakat ad-
gion az Vr lsten, az hatalmas Romai Csaszarnac effele
hiueket.

XIII.

Touaba neis valagassanac az vitezec az ütközetkor
Helt neva, az helységben, hanem köuessac az Athenasbelieket, kie-
logassanac nem tartottac kissebseget, hogy az Arcadiabeliecelöttőc
az vitezec, rendeltetec volna, sőt azt mondac, hogy őc semmit sem
gondol-

gondolnac velle, hol rendelic őket, hanem valamely felől
lesznec, de őc vitezül meg allyachelieket. Ezt czeleked-
gyec az mi vitezinkis, ne szidalmazzac egymast az fő hel-
yert, legienec vitezec, s ha szinten az alab valo helyre ren-
deltetnekis, emberkedgyenec kemenyen. Sokszor lat-
tunc ollyan dolgot, hogy az kie keuelységből, nem lste-
nekert sem hazaiokert, hanem ezac az hir neuert menuen
ellensegekre, az fő helyben valagattanac, nag szegyent val-
lortanac, az kie penig az alab valo helyvel tartottac, tisz-
tessegre emeltettenec fel, s az ellenseget meg vertec.

XIII.

Az had előt iaro személyec visellienec gondot reia, Felelem le-
hogy felelem alat tarczac az vitezeket, az vitezekis, Had-
nagyoknak engedgienec, szouat fogadgyac, és az munkat gien az vi-
egy akarattal fogyac, ha ki verket teszen bünttesse meg: tezec kö-
egy mas közöt ne haborogianac, egy mast ne rutollyac. zót.
Mert soha ezac egy feiedelem sem viselheti iol taborat, ha
fenyitecalat, és szo fogadasban, nem tartatnac az vitezec.
Az Athenasbeliec ezac addig lehetnec, és egyeb köffeg-
beliec, io szerenczesec, mig io törüeny alat felelemben tar-
tatanac, de mihelt Alcibiades, és Hyperides, az io tör-
uent, fenieteket nyakokrol le razac, leg ottan az regi mel-
tosagbol alab esenec. Bodog vala Sandor, mert szo foga-
do vitezé valanac.

XV.

Az io vezerec neis tarczac ellensegeket semminec,
mert semmi hamarab szegyent nem vallat vellec, mint az Ellensege-
magoc fel sualkotlagbol ramat keuelység, és ellensegek det seminec
nec meg vetese: és mint Xerxest, kinec taborabá 100000. ne tarcz.
gyalog, és 10000. lóuassa yala, meg szegyenite az Athe-
nasbelieknec, kie ezac 6000. valanac, kiczin ferege, azért
hogy semminec velne ellenseget: azonkeppé egyeb effele
keuelieketis meg kissebit. Kis aszszon napian, Anno 1514.
midőn Lengiel Sigmond kiraly az Muszkackal, keues ne-
pet szem-

per szemben akarna vinni, semminec tartatec az Muszkaktól, de azért ő lön giőzedelmes. Ide valo az Cotrayi had az Belgackal, az Anglusok az Pistoniay, és az Törökóckel az Nicopoli, mint Spinæus írja. Senki ne tarcza tehat ellenfeget semminec, keues és erőtlen voltaért, mert Istentől vagyon az giőzedelem.

Ez dologról az Darius peldayais szép tanoságot foglaltat minekünc, hogy ellenfeget embernek, nem kel semminec tartany, és az giőzedelem előtt diadalommal kerkedni. Mert bár többen legyenek is az ellenfeg taborában, de az keuesektől is meg veretethetnek: egy szakacz foc iuhoktól sem fel: egy farkas foc iuhot ölhet meg. Azért szokta vala Antisthenes mondani, hogy iób az foc gonoszoc ellen az keues iockal hadakozni: hogy nem mint az keues ioc ellen a foc gonosfokkal. Ez bölcz ember ielenti akarta, hogy nem az Istentelen vitezeknek sokaságában kellestec az diadalmot keresni, hanem az keues Isten felőknél, noha czac semminec tartatnac az sokaságtól.

XVI.

Igasság szeretőc, edes atyac, kegyesec, gondviselőc, otalmazóc, az polgari rendet szeretőc, és az alattoc valoknac vereke-
retőc le-
giünc.

Az feiedelmec és Vrac annac felette, legyenek igasság szeretőc, edes atyac, kegyesec, gondviselőc, otalmazóc, az polgari rendet szeretőc, és az alattoc valoknac vereke-
lis örömeft szolgáloc, mint az regi feiedelmec, kiknek az kősség nyaualiaia fait, és kicigaz törüent szolgaltattanac mindennec, természet és törüeny ellen az nepet nem terheltec. Tanollyanac az mastaniakis, iarianac el tisztekben, meltatlan adoual, hamis rouassal, szolgálatlalt, prädalassal, erő szackal, verontassal, hamis töüenyel, kegyetlensegel, hamis Isteni tisztelelletel, hamis vammal, hamis dezmaual, alnoc harmintzaddal, bor valtsaggal, bor foglallassal, perpatuarral, aiandekál, birtaggal, a kősseget ne terhellyec, mert szamot kel valaha nekikis hiuatallyokrol, az Vc Istennec adni. Keferü leszen penig a szam adas ha ki beres
feiede-

feiedelmec és földes Vrac talaltatienlenni, ha hasznat, adoiat, fizetefet, szolgálatyat az kősségnek el vőtte, de az ellenfegtől ötet fegyüereuel nem őrzőtte, az foc adot tzi-frara, io lakasra és kinieffegre vesztegette, s hazaia otalmara nem teritette.

Erre is gondot visellienec, az kikhez illic, hogy az mikor vegh hazat az Poganfagra meg szállanac, ne mulassac ideieket az vitezec heiaiba, hanem kiki mind tehetsége szerent lasson dolgahoz, senki ket felől valo fizetefet fel ne vegyen, az mire fizetefe arról embert tarczon, és az var viuaft minden kemenyen fogya, az pattantyusokra gondviseles legyen, haszontalan löueft ne tegyenec, nem czac szollion hanem talallyonis az algyu. Az oftromlasbannis gyakorlas legien, io mod legyen, edgyic masikat ot eryl, meg segicze, szoc szamoson legyenec, hogy ereieckel el birhassac az ellenfeget. Ha nem szegienleniic az var vitasban, sokat tanolhatnanc az Töröktől. Adgyon az VR Isten meg valaha, oly io vezereket előnkben, kie ezekre visellienec io gondot, és az el nyomorodot szegeny Magyar nemzetnek, szolgallyanac iol, meg maradasara, kiket Isten immaris meg adot sokszor és ez vtannis kesz volna meg adni: Ha az kősztünc valo foc Istentelenfeg, el aradot foc vetkec, és az foc kar vallot embereknec sapoloda foc, inar Eghben Isten eleibe fel hatuan, az mi io szerenczank, nac kut feiet be nem zarlottac volna, hogy mi reanc ki ne aradhassanac.

Ezt hozzac mi reanc az foc bünőc, és taborban indulasunkor beli foc feslet gonosfagoc, mellyekbe fel szoktunc öltőzni hazul mozdulasunkor, nem hogy ki tisz-
tulnanc belőlőc. Es maid annyera iutunc, hogy ha ki gonoszt akar tanolni, bar ne mennyen mashoua crette, hanem czac az taborba, eleg gonosfagot tanolhat. Mert ot

Z

meg

XVII.

meg lattya (bőczüllőm az iamborat) hog' iob refzre min-
nyaian, az gonoffagnac attac magokat, haborog az Magyar:
az Spaniollatorkodic, elzic, ifzic, tobzodic az Nemet: az
Czeh hortiog az io lakasban, asit puhafaga miat az keue-
lysegtől meg refzegült Lengyel: az olaz buyalkodic, az
Balon paraznalkodic: fertelmeskedic az Frantzuz, az Gal-
lus virag eneket fu: tobzodic az Anglus, az Scotus tor-
koskodic: enyeleg az Tot, arulkodic az Horuat, és czac
keueset találz ki magat igaz keresztyenül viselne. Nem
illyen neppel hadakoztat regenten Abraham, Moses, Io-
sue, Gedeon, Debora, Barac, Iephtha, Samuel, Daud, Iosa-
phat, és az több Isten felőc, hanem iambor vitezec voltac
taborokba, és ha szinten gonoffagban találakis valakit,
meg büntetec, hogy az egész tabor egy nec kettő nec vet-
keiert ne büntettefsec, 'k nec peldaiokhoz kepest, legyen
minden gonoffagnac büntetese mi kőszitunkis, mind
hon, s mind taborunkban, s vgy Istenis velűnc leszen.

Deut: 30.
v. l.

Most meg az Vr Isten hozzaya hi, kegyelmességet nyuy-
tya, és azzal aianlya magat, hogy valamely oraban hoz-
zaya fel fohazkodunc, bűneinkből ki teruen, meg halgat,
irgalmaz, meg szabadit, és őszue giút az oc az nepec kőz-
zúl, kie közé szellel el őzlatot bennűnket. Ha szinten
az eghnec vtolso refzeig, el hintettűnc volnais, meg on-
neris őszue giütene, és fel venne minket az Vr Isten, és be-
vinne minket abba az földbe, mellyet az mi atyainc birta-
nac, és birnya fognuc azt, és meg alduan minket, inkab
meg sokasitana, hogy sem mint az mi atyainkat, mint er-
ről Moses által fogadaft tót: czac az kiuantatic hogy meg-
teriűnc ő szent felsegehez, minden Baluaniozast, és go-
noffagot el hagyuan.

Holha penig ő szent felsegehez, az velűnc czac egye-
dül iol tehető Istenhez, ki czac egyedül gyogithattya meg
sebein-

sebeinket, meg nem terűnc, soha ne variunc iob, hanem
naprol napra nyomorultab állapotot feiűnkre: mert Isten-
nelkül senki sem vehet diadalmat ellenfegen. Az meg iót
dolgokból ezt meg tanolhatnuc. Vallyon az masodic
Geyza ideieiben 1147. esztendőben mikor meg Luther ez Aemil: libe
vilagon sem vala, mi hasznat vőuec az Europabeli keref, s
tyenec, Asiaban erős haddal valo faratsagoknac? Azt hog'
az elest el foguan az ellenfeg, az nagy ehseg miat vgyan le-
omlottac az emberec, ki miat szegyen vallasokra kelletec
Damascus és Ascalon alol el pironkodnioc. Fridericus Bar- Krantz lib:
barofaualis Anno 1189. maid hasonlout iaranac, ő maga is 7. c. l.
meg hala, s nepenekis iob refzet az dög halal emeste meg:
az maradeka kőzöt iszonyu partűtes tamada. Az vtan-
nis Anno 1198. nagy erőuel boczattatec el Henric Cza-
szartol, az Moguntziai Pispóc, de az Czaszar halala miat
haza kenszerittetec terni.

Magyar Andras Kiralyis, 1212. esztendőben, orfagat
Banc Banra Bizuan, nagy erőuel mene az Saracenusokra,
s egy először iolis iara, de vegre bekefeg keresre kensze-
rittetec. Az Masodic Frideric Czaszaris Anno 1229. nagy
haddal mene Aszara, és socio szerenczeuel iara, de őis
meg tartoztatec, mert mas felől ithon Gergely Papa Fri-
deric orszagara tamada, Czaszar hon nem leteben, ő ma-
gat Czaszartis ki atkoza, és alnoklagaua (mellyel minden-
korazon volt, hogy az keresztyen feiedelmeket hadban
külduen, mas felől orszagokat el foglalhassa) az Magyar,
Czeh, és Galliai kiraliokatis Czaszar ellen izgata. Igy
kenszerittetec Czaszar ackoris az hon valo partolkodas-
nac meg olasara, felben hagyuan a szep nyereséget, haza
terni. Eckorban kezde az mi földűnkreis, az Tataroc bi-
rodalma ki teriedni, mely Asianac és Europeanac nag rom-
lasara lön. Mert mikor Papa Frideric ellen agyarkodnec,

az Tataroc öt záz ezeren nagy erővel be iőuenec, Magyar Czeh és az szomszed orszagokba, tűzzel vassal mindenit pusztitanac, Henriket le vagac, Bela kiralt futua szalasztac. Szörniű dolog czac á mi orszagunkbannis, három egész elztendeig, mely nagy inleget czelekedene, egyházakat dulanac, rontanac, szantalan keresztyent le vaganac, foc zűzeket rontanac, foc niomorultakat czinalanac. Ez romlasnac okat Papa Friderikre, Frideric Papara, hannya vertic egymasra, de az hamis keresztyeneket, foc Baluanyozafokert, az mostani karomloc ellen, Luther előttis így sanyargatta meg az Vr Isten.

Az Saracenusoknak vezetijs Bondogober és fia Melchait, nepekel indoluan, nem foc időre, egész Asiabol, és Syriabol, mindenit ki giomlalat az keresztyeneket, mikor Papa, foc zurzauart hintene az keresztyenec közöt, ő maga Siciliaert, és Neapolifert hadat az Suaboc ellé indituan, mas felől ismet az Nemetec ellé az Gallusokat furdaluan, harmad felől visontag az Spaniolokat geriestuen az Gallusokra. Francianac kiralliais Laios, Ruprechtel és Carolyal egyetemben, Anno 1249 minden ereicuel á tengeren az Saracenusoc ellen indola, de foglia esec, s az mit nyert valais feie valtsagaiert kellett adni. Az vtan ismet azon Saracenusoc ellen valo hadat, mas Laios kiraly inditael Franciabol Anno 1270. de aftis mind fiastol, nepestől az dög halál emesztte meg. Ez vtan az tizedic Gergeli Papais, nem foc idő muluan, Lugdunumba Conciliomot tón, az Clastromokra, Pispókókra, és monostorokra nagy adot vete, mely rouas foc monostort kenferite marhianac el zalagositasara. Ackor Rodolphus Czafzaris, egy néhány varost engedé Papanac, de ennekis az keresztyenseg semmi egyéb hasznat nem vőue, hanem Papat az maga

maga feyere neuele velle, ki maganac nagy summa penzt giüte, és az Czafzartol kezében boczattatot varosokat, vgyan valoban maganac foglala: de az mi vegre az conciliomban az adot rendelte vala, azt veghez nem vőue, mert az Saracenusokat el nem kergete. Az vtan virboc ellenseg keppen haborgata az keresztyeneket, kie foc változt szenuedenec, s vegre Ottomany Czafaris szörnyen sanyargata őket.

Orchanefis Ottomannac az fia, szantalan keresztyen vert onta ki, s egy néhány varostis vőn meg, az Görögök, től: Hasonlokeppen czelekedec Amurathesis, mert Europaban Anno 1363. be iőue hatuan ezer emberrel, és az partos Görögöket, sőt meg Palæologustis (noha segitsegre tetteti vala iőtet) erőssen ronta, Callipolt, Drinapolt meg vőue, Anno 1369. s maganac Görög orszagban felzket vete. Az vtan Bolgar orszagban, Seruiaban, szantalan keresztyen vert onta ki, kik nec Deszpotit le vagata, Lazar Deszpotot fogua viue. Es immar ez időtől fogua, mind terietten teriedet, az Pogany birodalom Europaban. Mert az vtan az fia első Baiazeth, az Bolgaroc és Seruiusoc ellen nagy haddal indola, kiket orszagokból mind Marc Deszporttal ki törle. Illyriat, Albaniat, minden ellen allasnelkül mind egész Magyar orszagig, szörniű rabfagual sanyargata, első Layos Magyar kiraly ideiben: így Theßliaban és Thraciabannis, mind az Constantinapolyi Bosphorus szoros s tenger torkaig, nagy rablast tón, és Constantinapolytis meg szalla. Ackor Sigmond, ki Layos vtan Magyar kiraly lón és az Romay Czafarsagotis az Czeh kiralyfaggal birta, Baiazeth ellen az Görögöc segitsegere hadat indita, de mind nepestől Nicopol alatt szent Mihaly nap taiban, Anno 1395. igen meg veretec.

Ez giőzedelem vtan Baiazeth vionnan meg szalla

Z ;

Con/

Constancinapolt, Thraciat, Mysiat, Dardaniat, Macedoniat, mind el rabla, és egesz Görög országban nagy pusztasagot tön, meg vesi vala mar Constancinapolytis, ha Tamerlanes miat, az vtolso meg szallas vtan, masodic elzendőben, az maga földenece otalmazasara, haza nem ken, szerittetic vala menni. Calepinus Celebinnelis hasonloulara Sigmond kiraly, mert Seruiaban ő tölleis Columbaciumnal igen meg veretec, Anno 1409. Az vtan mikor az Török birodalom első Mahometre szalla, ez Daciaban és Seruiaban az Olahsagot és Bosznasagot (kie az Magyaroknak és Görögöknek adoztat) igen sanyargata: ez vtan ismet az masodie Amurathes, mely iszonyu nagy verontast tot legyen az keresztienesegen, czac mondanis siralmas, mert Macedoniaban amaz hires, neues, szepsegel, és kazdaglagual tündöklő Thessalonica varost meg vőue: soc keresztien tartomanyokat, Phocist, Atticat, Boeotiat, Aetoliat, Acarnaniat, és Peloponesus szigeten innen minden helyeket, mind szinten Corinthus hailasig, nagy hirtelenseguel meg hodoltata. Az vtan Epirust s tutorfagnac szine alar el foglalal, Illyriaual és Albaniaual eggiüt, soc verontassal. Seruiat az keresztienektől el nyere, benne Scopiat, vy hegyet, Zophiat el foglalal, György Despot futua szalada, akara Pannoniatis (ki akkor kiralynekül vala) ez egy faratsagual őueie tenni, be őue azért Magyar országba, nagy pusztasagot tön, Nandor Feier varatis meg szalla, noha szegienere mene el alolla. Ez idő tayban aprolec nyerefeggel iaranac vgyan az keresztienec, de hogy Eugenius Papa tanaczaboi, Laszlo kiraly Amurathessel tot riz elztendeig valo frigyert, Iulianus Cardinal fel bontata, duplaual fizetec meg, mert Z. Marton nap estin 1444. elrendőben Varnanal igen meg veretenec, ot vesze Laszlois, és fegyuer, viz, rablag, chseg, s hideg miat, mind oda maradanac az io vitezec.

Ez

Ez nierefeg vtan Amurathes az Magyarokat és az Velenceseket igen giőtre, azockal frigyert vetuen, minden ereyet, az Görögökre fordita, kiker igen meg vere, egesz Peloponesust meg vőue, Anno 1445. Onnet Macedoniara teruen Vallonatis meg vőue: Magyar orszagra meg viszha tere, Hunyadiual soc viadalt tarta, vegre megis vere. Ez Amurathesnek fiais, az Masodic Mahomet, ket nagy erős birodalmot von meg az keresztienektől, az Constancinapolyit, és Trapezontiomit: tizenket orszagot, s ket zaz varost szakasztal el soc verontassal az keresztienektől. Eze mind előb lőnece, hogy sem Luther Marton czac ez vilagra születet volnais, melyből niluan vagyon, hog Luther előt meg szinte Magyar orszagotis, pusztitotta legyen az Pogansag. Ihol keresztien oluaso, gondolkodgyal ez Historiának oluasaabol rolla, mely nehez legyen Istennelkül, az ellenseget meg giőzni, im mind ennyi soc izbeli igyekezetekbennis, mely kis labat vehettenec az keresztienec az Poganyoc ellen, el annyera, hogy ha szinten mit nyertene kis valaha, Mely nagy hamar ismet el vestetec. Az ő igyekezetec, gondolkodgyal rolla, hol egy s hol mas akadeccmiat, vgy mint ehseg, dög halal, partütes, viszha vonyas, arultatas, feiedelmec, és hasonlo fogiatkozasoc miat, mely igen meg tartosztatot. Es ezekről valo gondolkodasodban, ved eszedben, hogy az Vr Isten az Baluaniozasert és egyeb gonoszsagokert, nem hatta sokaig az keresztieneket diadalmockal elherni, hanem meg rontotta őket: sokfor penig szinten ő maga Papa, tartosztatta meg őket, az örüendetes giőzedelemtől, az melyre, valami kis őfuent nitottanac volnais. Igy akarta Isten az nagy kep mutatoszentseguel tündöklő Papat, soc lelki s testi paraznasagaert, vac vereleggel büntetni, lassan lassan ő magat Papat fogiatuan akkor, mikor vagy halgatoiban sanyargatta, vag ő maga-

ő magaua adatot okot, az ellenfeleg vót giőzedelemnec, felben hagyasara,

Mely dolgot az ki iol meg roftal magaban, tudgya mit kellefett itelni amaz híjaba valo czaczogafrol, mellyel Luther hūti giūmólzenec mondgyac, az mi időnkbeli foc romlasokat lenni. Bizonyara czodalom, ki miczoda ortzaual meri azt mondani. Mert akar személyeben, akár tudományaban mondgiac Luther Martont az Törökne raytunc valo el hatalmazasfianac okanac lenni, de mind egy ſ mind maskeppen hamis. Mert az mi az Luther Zemeliet illeti, arrul azt mondom, hogy az miczoda dolgokert az Z. Iras az puztasagokat valamely helyre szallani mondgiac, azokat az dolgokat Luther ideie előttis talalom lenni: Annac fölött az Historiakis bizonyagot tesznecrolla, hogy mikor még ez vilagon sem volt Luther Márton, immaris az előt, az pogansag, foc keresztien vèrt ontot volt ki, Asiaba, Aphricaba, Aegyptusban, Syriaban, Palæstinaban, Macedoniaban, Epyrusban, Dalmatiaban, Seruiaban, Mysiaban, és szinten Magyar orszagban, mint á ki nem vacfel talallya az historiakban: mely verontasra zületefe előt Luther okot nem adhatot, holot causa prior sit effectu, előb kel az forrasnac az patakyanal lenni. Az mi penig az Luther hitit és tudományat illeti, miért hogy azt Luther Marton előt tagagiac lenni az Papistac, ha ez vgy volna, vgy sem adhatot volna, ez foc puztasagokra okot az Luther hūti, holot még nem volt volna, merr oc nélkül semmi nintzen. De maga egy altaliaba hamis az, hogy az Luther hiti az Luther Marton zületefe előt nem volt volna, holot mind az ő ſ mind az vy Testamentomba azon egy közben iáro IESVS CHRISTVS BAN valo hit által iduözültenec legienec kegielemből az Attyac, az Apostoloc bizonyag tetelec szerent Actorum 15. mint

mint Luther Martonis, kiis ezen hitben volt. Ezt en bősegeffen, es az szent irasbol erős bizonyagockal, meg bizonyithatnam, de it mas dologrul vagion az en befedem. Oluald meg ez könyűnec praefatioiat, rőuideden czac otis fel talalod, hog az mostani Papista hūnel sockal előbbeni legien, ez Luther Marton vallassa: Noha penig mikor még ingien sem fūleter volt Luther Marton, immaris vgian azon vallásban voltac az ő előtte valo igaz keresztienekis, de azert, vgian nem az á hit, hanem az atulaz hittől valo elszakadas, az foc baluanyozas, es az emberec közöt el arradot foc gonossagoc voltanac, minden romlasnac es puztasagnac okai, mint á hol ide fel helye volt, ezt en bősegeffen meg bizonyietottam.

Ha penig meg né terűnc azokbol az foc Baluanyozasokbol, és gonossagokbol, bizony meg ennelis inkab meg ront az lsten, á mikeppen fenyegetis Moyfes által Leuit: 24. monduan: Hogy ha nem halgattoc engemet, és minden en paranczolatimat meg nem tartandgyatoc, hanem meg vrallyatoc az en törüenyemet, és az en itiletimet meg vetitec, hogy meg nem czelekeszitec az mellyeket en rendeltem, és az en frigiemet fel bontiatoc: enis azt czelekeszem veritec, hogy meg latogatlac titóket felelemmel, meg emesztő dögös betegseguel, és hideg leleffel, ki á te szemeider meg emeszec, és lelkedet giótórie. Czac hiiaban veritec á földbé á ti gabonatokat, mert az ellenseg emesti meg azt. Az en meg haragut ortzamat fordító ellenetec, és el hullotoc, az ti ellensegitőc előt, és azoc vralkodnac ti raitatoc, az kic titóket giütölőnec, ſ mikor senki nem űzis ti futtoc. De ha meg így sem engettec ennekem, hetfzer kemenben meg ostorozlac titóket, á tibuneitekert. Mert meg rontom á ti keuelysegtnek kemenyseget, és az eghet ollyanna teszem az ti feietec felet, és meg kemny,

menyitem, mint az vafat, és á földet mint az ertz ollyat szem. Czac hiaban való lefen minden erős munkatoc, mert nem termi meg az ti földetec az ó giúmolczet, sem az fac nem adgyac meg az ó hasznokat.

Hol ha megis en ellenem iartoc, és engemet nem halgattoc, az ti bünteteteknek ostarat, hetzer inkab meg fokasitom az ti büneitekert. És kegietlen mezei vadakat boczatoc ti reatoc, hogy titóket el fogiassanac, és á ti barmaitokból ki tiszticzana, és á ti vtaitoc pusztac legyenec. De ha még ezeket sem gondoltoc, hanem vac merőül ellenem iartoc: bizony enis ellenetec iaroc, és hetzer inkab meg ostarozlac titóket á ti büneitekert. És fegyvert hozocti reatoc, mely ti raitatoc boszut allyon, az en szóvetsegemnek meg rontasert, és mikor á ti varositokban be giültoc, akkor dög halalt boczatoc közitekbe, és adattatoc á ti ellensegitec kezében: minéc vtanna az kenyertec taplalasra való ereiet el veszem, vgy hogy tiz aszonyallatoc sütnec nektec egy kementzeben kenyeret, és meretec szerent igazan be adgyac á ti kenyereket, esztec de meg nem elegendec. Hogy ha pedig mind ezec által sem halgattoc engemet, de vac merőkeppé iartoc ellenem, enis ellenetec iaroc az en reatoc meg busult haragomban, és hetzer te inkab ostarozlac titóket á ti büneitekert, vgy hog az ti fiaitoknak és leányitoknak husokat eszitec meg, és el rontom á ti palotaitokat, és á ti faragot kepeiteket el töröm: á ti holt testeiteket, az ti Baluanyitokkal egybe, eggyűve hanyatom, és meg vtal titóket az en lelkem.

Es pusztana tesem á ti varositokat, á ti Z. helyeiteket, és el rontom, és nem leszen az vtan nekem kedues, az ti io illatu aldazattoc. El pusztitom az ti földeteket, vgy annyira hogy az ti ellensegitec, el almelkogyanac raita, kic azon á földön fognac lakozni. Titóket pedig szellel hint.

lecá

lec á Pogany nepec közzé, és fegyvert vonatoc ki ti vtannatoc, hogy az ti földetec pusztal legyen, és varositoc el rontassanac. Ackor az föld az ó szombatit meg szenteli az ó pusztasaganac minden napiain. Mikor az ti ellensegitec földében leendetec, akkor á föld meg szenteli az ó szombatit, és meg nyugszic az ó pusztasaganac sombatin, mert nem nyugot meg az ti szombatorokon, mikor raytalaktatoc. Az kic pedig ti közzületec meg maradnac, azok nac szüőkbe felelmet adoc, az ellenseg lako földében, vgy annyira hog az fa leuel zördülese előtt, szinte vgy fuffanac, mint á szablya előtt, és ha senki nem kergetijs őket, el hullyanac. Vgy hullanac egy masra, mint ha ki vont fegyvert volna vtannoc, ha senki vtannoc ninczenis: és á ti ellensegitec előtt meg nem maradhattoc, el vesztoc á Pogany nepec közöt, és á ti ellensegitec földé emeszt meg titóket. Ha valakic pedig ezektől is meg maradnac közzületec, az ti ellensegiteknek földében el fonnyadnac, az ó hamissagokert, és meg ostaroztatnac, az ó attyoc és az ó magoc bünökert.

Effele czapasockal fenyegeti Isten á Baluanyozokat, és gonosz bűnben előket, valamig meg nem ternecek Istenekhez, hogy azért azoc ennelis inkab feiünkön ne tellyenec, teriünccigaz hitből az mi kegyelmes atyánkhoz, buzgosziból keruen ő szent felseget, hogy az ő veghetetlen nagy irgalmassaga szerent, az mi Vranc Iesus Christusert, oralmazzon és tarczon meg minket bekefegben, az ő szentneue diczeretire. Hol ha pedig az kőftűnc való Baluanyozasokert, és soc gonosz bűnökert, ennelis nagyob változást boczatana reanc, és inleget, (kitől Isten oralmazzon) vigasztallyuc ezzel magunkat, hogy nem törtenerből, hanem az Istennec bölcz rendeleseből, io vegre boczattatot reanc, szeretetből: hogy ez világ fiaival el ne veszfűnc,

Aa 2

mint

mint hogy mindenkor kerest alattis tartya hiueit, és ha ionkra vagyon hamar ismet meg szabadit: de ha szinten holtig tartana is raytunc, megis benne bizzunc, am ez világ legyen aze, á ki huzhatya vohatya, az örök bodogság, az Vr Iesus által mienc holtunc vtan, azzal biztassuc magunkat.

Mind az által hogy irgalmasságabol, raitunc könyörüllyön, és ez soc insegekből meg szabadiczon, igaz hitből io remeneggel, minden kerestyen ember, io lelki ismerettel, velem egyetemben mondgya ezt: Abrahamnac, Isaaknac, Jakobnac, hatalmas kegyelmes Isten, mi Vrunc Iesus Christusnac diczöfeges szent atya, és te hozzád folyamoknac kegyelmes gyamolya, ki az te szent fiad, dal és szent lelkeddel egyetemben teremtetted mennyet, földet, tengert, és ezekben valo soc rendbeli szep allatok: egyedül czac te vagy igaz Isten, ki vralkodol minden fejedelmeken, és nemzetsegeken, czac az te kezeden vagyon hatalmaság és minden birodalom, s te ellened senki sem alhat. Ime Vr Isten irgalmasságodbol az mi eleinket te regenten, Scytiabol hatalmason ki hozad, Pannoniában őket it le telepited, az Poganfagbol meg terited, és soc iockal meg latogatuan, ez földet nekies örökfegyűadad: Az Pogany Törököcpenig és Tataroc, sokaságokban fel sualkoduan, ezt á te tölled minektűnc adattatod földet, töllyűnc torkon verue el akaryac vonni, soc dulságot, és pusztaságot tesznec országunkban. s ninczen kihez romlasunkban feiűnket haitanunc, mert az kikhez bizhatnanc azokis pusztitoinc.

Meg erdemlyűc Vram Isten ez büntetést, mert el hatruc á te paranczolatidat, Baluanyokat tiszteltűnc, és soc gonossággal fertesztettűnc meg magunkat, de holot náladnál töb gyamolyuc ne legyen, és czac te egyedül tehetsz

iot

tot velűnc, megis te hozzád folyamunc, nem az mi igazságunc, hanem az te szent fiadnac, az Vr Iesus Christusnac erdem szerent könyöröguen szent felsegednec, és keruen tegedet, hogy az mi erőtlenségűnkben batoric meg minket, és mint regenten, Abraham, Moyses, Gedeon, Judith, David, Iosaphat, Esaias, és á szent kiralyoc ideiekben, meg segitted az te kiczin seregedet: és ellenfegeket meg verted: azonkeppen minketis ily nyomorúságunkban ne hadgy el, hanem viseld gondunkat, es tasmadgy fel mi mellettűnc, az te menniei erőddel, és segiczigedd, az mi meg nyomorodot szegin országunkbeli Aniaszentegyhazadnac oltalmazasraert, es az poganioknac igayocalol valo meg szabaditasraert. Ted mi nekűnc az poganyokkal valo minden hadakozásunkat hasznossá, es soc io szerenczeckel örüendetesse. Ne nezd Vr Isten az mi Taborunknac, es az benne leuó vitezeknec niomorito mi voltokat, es soc mod nélkül valo czelekedeteket, szaz szeginfigen valo kegyetlenségeket, hanem az te szent fiadnac attatlan köntöfeuel, az őgiarlosságokat, fedezd el: es ne szaly itilletben mi velűnkis szeginfzolgaiddal, neis fizes mi nekűnc az mi erdeműnc szerint, mert mi bennűnc semmi io ninczen, hogy minden dicziret egiedül czac te szent felsegednec tulajdonitassac. Az te keziden van nac az fejedelmeknec szíuei mint az vizeknec folyási, annac okaert az mi fejedelműnk nec, Vrainknac, hadnaginknac es vitezinknec szíueket, aiandekozd meg batorfagnac es erősignec lelkeuel, hogy az poganyoc ellen valo hadakozásunkban, egiet erthessene, egiet akarhassanac, és országunknac szabadulassara nező dolgokhoz, nag batorfaggal es Isteni felelemmel, egiarant nyulhassanac.

Meny ki az mi seregűnkkel mi Vrunc Iesusnac es edes Istenűnc, az ürközetekre es vstromokra, viaskodgial

Aa 3

egiüt

egütmí vellíne az poganyoc ellé, es taniezed az mi vite-
zinknec kezeket az hartzra, es vyokat az viadalra. Te vag
Vr Iesus minden te benned bizoknac paisa es oltalma, an-
nac okaert az mi vitezinknecfeyeket, fedezd el az ellen-
segnec dühössege ellen, es oltalmazd meg minden vesze-
delemtül, az hartzoknac helein es napiaín. Az pogan
ellensegnec penig (ki tegedet nem ismer) szíuer, Isteni e-
rődnece általa rettene meg, remecz meg, es üzd ki orszá-
gunkbul őket, hogy ottis füssanac ahol senki nem bantya,
es nem kergetíjs őket. Irgalmaffagod szerint O szent Le-
lec Isten az mi Taborunkat vezereellyed, bölczen igazgal,
sád, batoriczed, es Naprul napra giözödelmes dyadalom-
mal latogassad: Aly boszut penig, az sokasagban fel fual-
kodot, es az te szent neuedet segiczegül nem hiuo pogan
ellensegnen, had vegiee eszekben az idegenekis, hogy nem
aluszol te Israelnec Istene, ki az keresztyenseget őrzöd, es
ismeryec meg mindenec hoğ nem az sokasag, hanem czac
te egiedül vered Vr Isten meg az hadat. Hoğ mi meg me-
nekeduen az soc inségbül, te szent felsegednec O Z. ha-
romsag es egy bizony Istenseg, bekefegben szep dicziret-
te: nagy halakat adhassunc, Amen.

Conclusio Authoris.

Austria, Pannonia atq; ferax, Germania fortis:
Ni caueas, lacera fronte canistra feres.

*Az egy örök teremő Istennec, ki Attya,
Fiu, es szent Lelec, czac egiedül adassac
az dicziret, diczőseg, es tisztesseg.*

Ez könyűben valo dolgokrol iratta, tot mutato tabla.

A.

Abimelech mint iart az ver ontasert, folio 48	Tisztartoc 58.59
Absolon gonoszul iar 46	Artalmas az io szerentse- ben fel fualkodni 69
Achab az Naboth földiet el veszi 60	Artalmas az tunyasag 75
Agésilas es Lyfander hara- gosoc 50	Az vizekis fenyegetnec nyomorussaggal 91
Agis nem barátja az vsura, soknac 58	Aruloc ne legyunc 174
Aiandekozníjs kel az vite- zőket 165	Artaxerxes 49
Ajax Istennelkülis nyerni akar 69	Afa kiraly rontya az balua- nyokat 112
Albis aradasa mit iegyzet 92	Afa kiraly mint könyörgöt 112
Alexander 6. Papa monda- sa, 26	Asiat meddig birtac az As- syriaiac 86
Alphonfus tzi mere 158	Astiages kiraly mint fizette meg Z. Bertalan halalat 43
Amyntas mint iart az buia Persackal 52	Aulus Vitellius verontasa 49
Annibal Capuat meg veszi, de meg restül vtaña 170	Az adot alab szallitottac az Romaia 119. 120
Antiochus Epiphanes mint iart az keresztyenec ha- borgatasert 42	Az baluanyozokat romla- sal fenyegeti Isten 21. 22
Aristides es Themistocles gonosz akaroc 50	Az Baratoc ordoiart nem I- stensenzerzette 26
Arnolphuust az fergec öttec meg 42	Az Brabantinusoc ütköze- tre ki viszie rsörtsemő ki- ralyokat 126
Artalmasoc az ragadozo	Az Christus közbeniarasa- ual nem elegefnec meg az Pa-

Az Papistac 17

Az feiedelmec meltoſaga,
nacalab ſzallafa karos 88

Az főfuenſeg karos az or-
ſzagnac 55. 59.

Az gyilkofſag puſztatagot
hoz 48

Az idegę ſegitſeg karos 97

Az io es gonofz tanatrol
96. 104.

Az reghi Nemetec mint vi-
ſeltec magokat 130

Az Sz. Dauid Soltarat Ma-
ria tiſztrefſegere fordítot-
tac a Papistac 18

Az meg holt ſzenteket ſe-
gitſegül hinni baluanyo-
zas 17.

Az Sidoc mint viſeltec ma-
gokat 111

Az vegez es vtan nem mu-
lattac hajaban az reghie-
c 123

Az vtoiffo ſzüksęgre forult
es magat halakra ſzant el-
lenſeggel ſeilemſſen út-
köztec meg az reghie-
c 124

B.

Baiazet hada az Bolgarokra
180

Baluanyozatert romlottac
az Sidoc 113. 21. 22. 114

Baluát ront Ezechias, kiert

Iſtenis meg veri ellenſe-
git 113

Bekeſeg ſzeretõc legyũne
155

Birſaggal né kellene az Mi-
ſet emberekre hanni 41

Bonifacius 8. kerkeſe 17

Bofzſzu allas veſzedelme-
c 49

Bõitõltec nyomorutagok-
ban az Sidoc 114

Brabatinuſoc ütkezetre ki-
vittec bõitõbõeli kiralyo-
kat 126

Buiaſagert veſznec az Go-
tuſoc 52

Büntetni kel az paraznakat
154

Büntenc ſzerint oſtoroz I-
ſten 31

C.

Capitanokat iokat tartſunc
172

Corolus Carolomanus, &
Pithinus iobbitaſt tertec
az Eccleſiakban 131

Caffander mint iart 19

Caffius es Antonius ellen-
ſegec 51

Chios alat mint iart eggy
Baſa fia az ſzólõ ſeiekert
130

Chriſtus egyedül az kőzo-
beniario 19

Corin t.

lopoc ellen 56

Crocefus hamis hadarul 162

Cſodackalis tatit az Iſten 90

D.

Damaſcus alat mint iartac az ke-
reſztyenec 178

Dariuſt meg veri Sandor 142

Darius meg veſzi Babilont 168

Dauid mint megyen ſzemben
Goliattal 115

Dauid meg veſzi Siont 141

Decius Mundus buiaſagarul 52

Drinapolt Amurath meg veſzi
181

E.

Eberhard Erſec mondafa az Pa-
poc felõl 31

Eggyhazi iõuedelmet el veſni ka-
ros 55

Eggyarant oſtozzanac az vite-
zec 117. 143. 144.

Eggy mashaſoz igazac legyũne 158

Ellenſegedet ſemminec ne tart-
ſad 71. 72. 75. 76

Ellenſegert vit Iſten oda, az hon-
nant az igaz tanitokat ki üz-
tec 45

Elõb az romlaſnal el viſzi Iſten
az hiueket 107

Elõl iaras io vitez nec valo 166

Enkratitac teuelgeſe az hazafſag
felõl 146

Ereie ſelet valo dolgot ember-

nec nem io probalni 69

Eretneki ockal tiſtyac az Papistac
az ſzent hazafſagot 147

Erõdben ne bizzal 115. 141

Erõs veg hazbá ne bizzunc 140

Eſzet veſzi el Iſten annac, az ki
meg akar verni 96. 104

Eſzueſztõ tanats karos 104

Eugenius Papa tõe Laſzlot hõ-
ti ſzegette 33

Ezechias kiraly mint kerette ſe-
az romlaſnac okat, 113

Ezechias könyõrgęſe Sennache-
rib ellen 115

F.

Fabius es Scipio viſzhat vonnac
51

Fabius meg tſallya Hanibalt 168

Fegyuerrel oltalmazzac ſzerzeſe-
ket az Papistac 41

Feiedelemre nem io tamadni 46

Felelemben tartſuc vitezinket
175

Felõ nagyob puſztatagtol 86. 99

Fottig vagiuc ellenſegũnket 171

Föld indulas valtozaſſal fenyeget
91

Frideric Czafzar hada Aſiara 179

Frideric Czafzar Papa miat ſeibę
haggya nyereſegert 179

Fridericus Barbaroſſa mint iart
Aſiaban 179

B b**Gaban**

G.

Gabaa beliec paraznasaga az Le-
uita feleségeul 53
Gedeon el rontya az baluanyo-
kat, es meg veri ellensegit 112
Gergely Papa Fridericre tamad
179
Gyalazatot ferez az keufleg 63
Gyermecfeiedelemre iutni go-
nosz iel 106
Gyorsasag kel az hadhoz 170.
177
Grimoaldus meg veri refzeg el-
lensegit 74

H.

Hadatis ielentnec az nagy ar vi-
zec 92
Hadnacartalmas volta 159. 160
Hadgyuc el az gonost ha mega-
karuncszabadulni 138
Hadmagyokon foc dolog all 162
Halat adgyunc az nyereleg vran
117. 143
Hamis törüent karos szolgaltat-
ni 66. 68
Hamis okbol hadakozni mitso-
da 162
Harom refzre oszlot regen az
dezma 131
Há'zontalan az erőszak 61
Hatara volt az Magyaroc vrasa-
ganakis 87
Hatart vetöt Isten az birodalom
nac 83. 84. 85

Hizaiokat szeretec es otalmaz-
nac az regi fejedelmec 128
Hizankinc beregseger nem er-
zentinc rób romlalnaciele 95
Hizassig börtüilletes 145
Hizasoc volt az Apostoloc, es
az vran valo tanitokis sokan
150
Hektor mint biztattya nepet az
viadalhoz 129
Hel valogatoc ütközetkor nele-
gyünc 175
Herodesec büntetese 42. 43
Hit megseges romlast hoz 33. 34

I.

Ierusalem romlala, peldanc 93
Ioast miért verte meg Isten 41
Iob az beköfeg az hadnal 155.
156 *Joachim jóvendőp. 81.*
Io vegre hadakoztat az Sidoc
118
Iorend tartas volt regen az vi-
szec közöt 129
Io szerentl. en ne bizzal 115.
140
Io hadnagyunc legyen 127. 172
Iouendö az meg löt dolog-
bol kel 60
Iosephat Istenhez folyamic el-
lenlegelen 114. 115
Ioanlag kel az taborban 168
Innepöt nem szentelni, romla-
hoz 35. 36
Isten vezetli az tanasokat 98
Isten

Isten meg tsufollya az baluanyo-
kert az Sidokat az szükségkor
112

Istenben biztat az Sidoc 115
Isten tisztességeis szakasztot-
tat regen az nyerelegben 118
Istent hiuoc segitsegöl az Chri-
stus által 136
Isté parantsolatya ellé senkinec
nem tartozunc engedni 138
Isten, nem az sokasag, veri meg
az hadakat 141. 142. 143
Isten akarattya ellen nem halha-
tunc meg 167

Iudit feiet veset Holofornofnec
73

Iudas Machabeus nem fanta ve-
rehullasat nemzetsegeiert 128

Iulius es Pompeius egymásra
törnec 50. 68

Iulius Czarzar gyors volt az ha-
dakozason 123

K.

Kar az iuhokat Farkas pasztorra
biznia 60

Karosoc az Baratoc 27

Karos az vyab vyab feiedelemis
76

Karos az éltözettel gonoful el-
ni 70

Kelemen Papa hamis törüent
mond 66

Keprimutato iamborlagot meg
ront Isten 24

Kereffac fel Istennec akarattya
az szent irasbol, s ahoz sza-
biuc elvönket 135

Keuesenis meg vernecsokat, 143
175. 176

Keueste börtüüllic az Papistac az
hazassagot, 149

Keues Tisztartot tartunc 163

Ki hanyac az sidoc közzüllic az
baluant, 112

Koporokat förtöztetni fel asaf-
salartalmas, 102

Könyörgöttene az ellenseg el-
len az Sidoc 114

Köfeg panaszar meg hallyac az
Vrac 158

Közönseges böitröl 139

L.

Lactantius mondasa 81. 82

Laios kiralt meg veri Szoliman,
az Spirai gyüles alat 106

Laszlo kiraly Varnanal Amurec-
töl meg veretic 33. 182

Lichtemberger Ianos iouendöl-
lese 81

Lucullus mint veri meg Triga-
nest 142

Luther Martony előtis pusztit-
tot az Töróc 33. 184

Luther Martony oltalmaztatit
179. 180. 183. 184

M.

Magyar orszagot 3. esztendeig
biria az Tatar 180

Antonius miből szöröz kőre-
seget, az kösségör kimeluen,
121
nichauit kőactic az Papistac
147
aximilian Czarzar hada mint
iart Vincentianal 124
edufoc meddig birtac mago-
kat 86
eg veri Isten az szüleiec nem
tisztelőket 45
eg nem fogadni az iora inest
karos 89
eg tartya lité az ő igeienec szal,
last ado helyeket 98. 101
eg szabadulunc ha ioc lesztinc
138
eg fizessinc az vitezek nec 164
165
eg kel ölni, az ki veg hazat meg
adni tanatsol 174
Melto okbol szabad hadakozni
162. 163
Mertekleresség kel az taborban
167
Mi legyen az Vsur 57
Mig mi tanatskozunc addig pus-
titis az Töróc 105
Mig Istenel meg nem bekellunc,
nem leszen alhatatos bekefe-
gunc 108
Minemü aszonyokat hordoztat
szellel velle az Apostoloc 151
Mithridates ouilkossaga 49

mittidates nepe veszese 142
Modgyauai tüközzinc meg 169
Moguntiai Pispóc Aslara haddal
megyen 179
Moses imataga ellenségöt ver
114 N.
Nagy dologert kel hadat indita-
ni 162
Nandor feier var el vesz az Vor-
matia gyüles alat 105
Nandor feier varnac ellő meg fal-
lafa 182
Napnac holdnac fenye veszese
gonoszt jelent 90
Ne erőltessőc fölöttes az pol-
garlagot 58. 156. 157
Ne haborgassuc az Luthereket,
137
Ne huzzuc egymast az prædan
143. 144
Nem taborban valo az robzodas
72. 73. 74
Nem az Euangeliumert hanem
bünökert ront Isten 77
Nem al az sokasagban sem az fe-
gyuerben az győzedelem 116
Nem iduezitnec az Ceremoniac
137
Nem minden batorlag io 169
Nero meg öli magát 43
Nints az mi vitezinc közöt fe-
nyetec 130
Nissus arradasat dragasag es dög
halal köuete 97.

Oltal

O.

Oltalmazni kel igassagaban az
kösséget 126
Orchanes haborgattya az kereb-
tyeneket 181
Orzas, toluailas karos orfagunk-
nac 56
Ostromlas io moddal legyen 177
Othoniel meg szabadita az Si-
dokat 111
Otto 3. mint iart Nag Carol ko-
porsoianal 102
Oet őt szaz esztendőbé változ-
tac az Sidoc 86
őzuegyec, aruac, nyomorusagaer
tis romlunc 59

P.

Papa nem birhatna hiuatallya fe-
rint illy nagy vrasagot 28
Papa Czarzaroknal fellyeb vral-
tatie 29
Papa zurzauart indit 180
Papa soc romlasnac oka 183
Papanac Isteni hatalmat tulaido-
nitnac az Papistac 17
Papara sem Peterről nem mara-
dot illy nagy vrasag, sem Con-
stantinustol nem adator neki
29. 30 & 31
Papnac tisztu mi legyen 164
Pattantyusokra gondot visel-
lyunc 177
Penzert botlatnac bünt az Pa-
pistac 25

Persiai birodalom meddig all

Philippus Pulcher mint iart
hamis töruegy mondasert 66
Phinees mint fizetöt az para-
naknac 51
Pompeius meg veri Iulius C.
sar 142
Pribekeket es arulokat meg bi-
rettec az reghiee 129
Ptolemaus iatec közben halat
sententiat pronunciat 64
Pusztasagot hoz az baluanyo-
23
Pusztasagot hoz az Prædica-
roknac haborgatalsis 38.
41. 43. 44
Pusztasagot csinal az parazna
51. 52. 53. 54
Pusztulunc az Isten igeienec
nem börtüleseiertis 36. 39
Rablastol oltalmaznac az kö-
göt 116. 166
Ratisbonay gyüles alat Meth-
nara megyen az Töróc 105
Ratisbonat fel dullvac az Ma-
roc 133
Regenten mindenkör kessé t
rottac az vitezeket 122
Restlegemiat romlanac az Te-
iaiac 73
Rhodot meg veszi a man a
Noribergay gülle

Roboam mit nyert kemenyfe-
geuel 60

Roma miatt pusztult 37

Romai had meg veretic az tob-
zodasert 73

Romaiac Sybillakbol tanoltac
119

Romlással fenyegetnec az bünök
81

Romlast hoz az partüttes 46. 47
94

Ruben meg büntetetic 46

S.

Sandor mint iart eggy toluaiat
157

Samson buiasagaert mint iart 51

Saul mint veszet 48

Saul Alchimieket meg öleri 50

Scander Bec takargatta polgaris
166

Scipio dicseretes peldata 168

Szabadság az Török 182

Szabadság az Török 182
Szarac gondult
letlenleg miat 168

Sichimitac romlata 51

Siciliai loachim iöuendölese 81

Sigmond Czafzar Nicopol alat
meg veretic 181

Sodoma veszele miatt löt 51

Syriabol es Asiabol ki ütetic az
keresztienec 180

Syriaiac feltekben senki elöt fut-
nac 42

Szabad gondnec az hazafas

149. 150. 151. 152

Szent hadoc volt az reghieknec
178

T.

Taborunc gonoszal rakua 177
178

Tamerlanes Tatar meg teriti Ba-
iazetec 182

Tatarocki teriedese reanc 180

Thebanomban had tamada 22
raznasigert 52

Thessalonicat meg veszi az Török
182

Tilthyac az Papistac az hazafas
146. 147

Tisztec az törüeny teuöknec 6.
4. 6.

Tiszteket el hadtac az Papoc, s. v.
racka lörtac 28

Traianus gonoszul iat 43

Trapezontioni birodalom ve-
szele 183

Troia veszedelme miböl indult
52

Troia mint veszet 168

Törüeny kinem folgaltatata ka-
roc 63

Tyberis arradala Mauritius ide-
leben 91

V.

Varasloken is romlunc 34

Varna alat lokan vesznec az ker-
tesztenec 33 182

Vasutas az vitezek